דבר

דבר יום שישי י"א בתשרי תשנ"ה 16.9.94 גליון 21354

48 עמודים. המחיר 3.70 ש"ח (כולל מע"מ) באילת 3.00 ש"ח

הבר פלניאם. השרוק הראשון לא רק שלא המציא את הגלגל, הוא העתיק אותו. אביבה זלצמן. (עמ' 16)

הנשיאה מרי רובינסון מסמלת היום, יחד עם יו 2, את האירים החדשים. שלמה גינוסר. (עמ' 11)

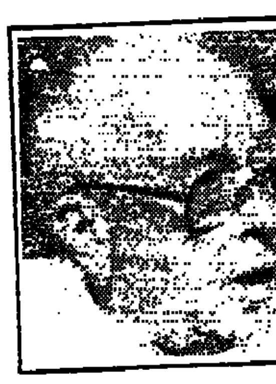

רבין הורד בדרגה. הוא כבר לא בוגד או רוצח, רק שקרן. מדי פרוס. (עמ' 9)

חדשות חוץ	4
כלכלה וחברה	5
ספורט	6
תחביבים	7
משא	15–14

המחלוקות עם סוריה: קו הנסיגה הסופי ולוח הזמנים

אמר ל"דבר" השר יוסי שריד; ראש צוות השלום של הממשל האמריקאי דניס רוס יבוא לישראל בשבוע הבא; שר החוץ הסורי א־שרע העביר איגרת מאסד למובראק על התקדמות המו"מ עם ישראל; ביילין: דרושה פגישה בין רבין ואסד כדי להשיג התקדמות של ממש בשיחות

מאת דניאל בן סימון, כתב "דבר" ועתי"ם

השליח האמריקאי המיוחד דניס רוס יבוא לישראל באמצע השבוע הבא עם קבוצת פקידים בכירים ממחלקת המדינה. במהלך הביקור ייפגש רוס עם ראש הממשלה ועם שר החוץ. גורמים מדיניים בירושלים מסרו אתמול שמטרת הביקור היא לזרז את המשא ומתן בין ישראל לסוריה.

במקור היה אמור לבוא לישראל מזכיר המדינה וורן כריסטופר. אולם הוא דחה את בואו לאזור בשל משבר האיטי. לפיכך הוא יבוא לישראל במחצית החודש הבא, בתקווה לגשר בין הפערים שנותרו בין הצדדים.

השר לאיכות הסביבה, יוסי שריד, אמר ל"דבר" שהמשא ומתן בין ישראל לסוריה עלה על הפסים הנכונים. לדבריו, נותרו כמה מחלוקות בשתי נקודות מרכזיות: לוח הזמנים של הנסיגה והקו הסופי של הנסיגה. שריד הוסיף, שלהערכתו עשוי ראש הממשלה להגמיש את עמדתו ביחס ללוח הזמנים.

הסורים דורשים שהנסיגה תתבצע תוך פחות משנה, בעוד שראש הממשלה דורש למתוח אותה לאורך שלוש שנים.

כמו כן דורשת סוריה נסיגה בשלב הראשון לא רק מהעיירה הדרוזית מג'דל שמס אלא גם מיישוב יהודי ברמת הגולן.

לגבי הנורמליזציה, מוכנה סוריה כי היא תתחיל להתבצע רק בסוף תהליך הנסיגה, ותכלול אך ורק כינון יחסים דיפלומטיים, ולא קשרי מסחר וכלכלה וביקורים הדדיים כפי שדורשת ישראל.

נודע כי אחת המחלוקות החריפות ביותר נוגעת למקורות המים. ישראל תובעת התחייבות סוריה לא להטות את המים מרמת הגולן. סוריה, שיש לה בעיות מים משלה, טוענת כי מאחר שהמקורות יהיו בריבונותה, זכותה לעשות בהם כראות עיניה. הסורים גם דורשים כי ישראל תיסוג לקו הגבול של הארבעה ביוני 1967, וכך תשיב לידיה גם את מקורות המים באל־

(המשך בעמוד 2)

קלינטון למנהיגי האיטי: עזבו מיד את האי, או שתסולקו מהשלטון בכוח

הערכה: הפלישה להאיטי – בשבוע הבא; 1,600 חיילי מילואים יגוייסו

מאת כתב "דבר" והסוכנויות

נשיא ארה"ב ביל קלינטון הזהיר אתמול את שליטיה הצבאיים של האיטי: "זמנכם תם: עזבו מיד, או שנדיח אותכם מהשלטון בכוח".

בנאום שנשא ממשרדו בבית הלבן, ושהועבר בשידור חי ברשתות הטלוויזיה בארה"ב, ניסה קלינטון להסביר מדוע יש לסכן את חייהם של חיילים אמריקאים כדי להשיב את הנשיא הגולה של האיטי, ז'אן ברטראנד אריסטיד, לכסאו.

● ראה הרחבה בעמוד 4

הנשיא אמר כי בהאיטי יש הפרות בוטות של זכויות האדם, המאיימות ליצור גל של פליטים מהאי. קלינטון ציין כי אריסטיד הבטיח לוותר על השלטון כאשר תסתיים תקופת כהונתו בפברואר 1996.

בהצהירו כי סבלנותו בעניין האיטי הגיעה לקיצה, אמר קלינטון: "מיצינו את הדיפלומטיה. כעת חייבת ארה"ב להגן על האינטרסים שלה: לעצור את מעשי הזוועה הברוטאליים הנעשים לעשרות אלפי תושבי האיטי; להבטיח את גבולותינו ואת היציבות באיזור; ולקדם את הדמוקרטיה ולחזק את מחוייבותנו לעולם".

הנשיא הכריז על החלטתו הנחושה לסלק את הכת הצבאית השולטת בהאיטי, על אף הסתייגות ניכרות בקונגרס, בדעת הקהל ובתקשורת.

(המשך בעמוד 2)

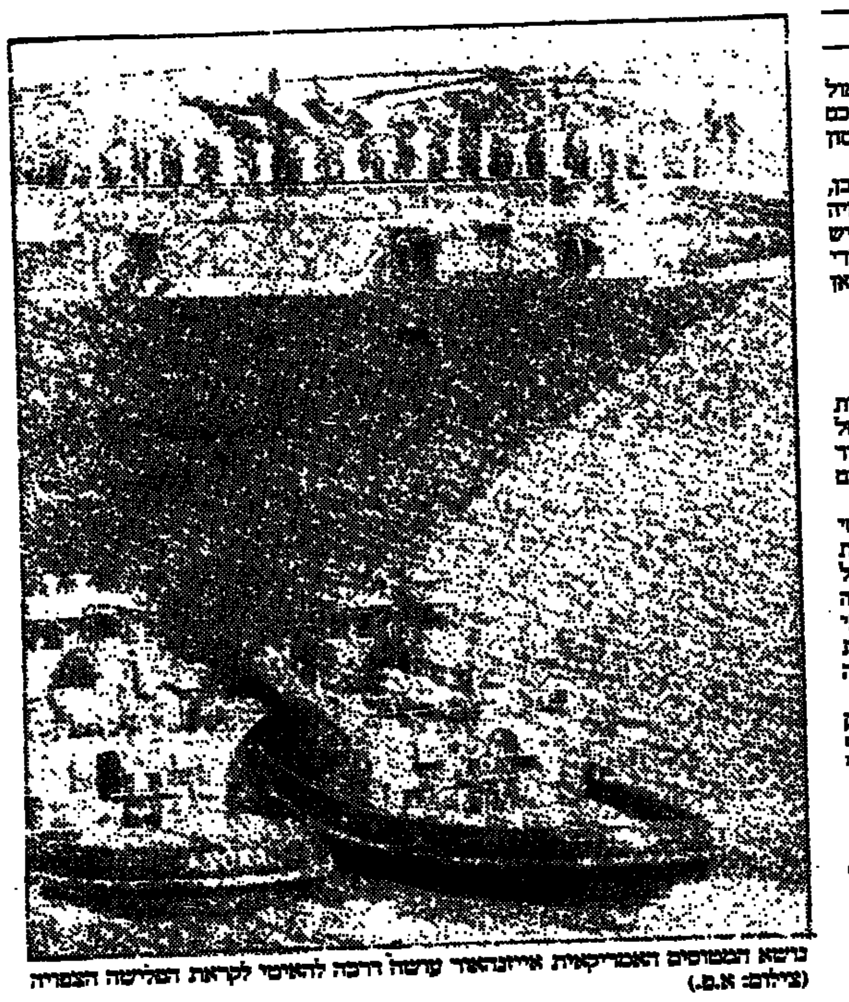

נושאת המטוסים האמריקאית אייזנהאור עושה דרכה להאיטי לקראת הפלישה הצפויה (צילום: א.פ.)

בדרך לקפריסין

מטוס קל התנגש במכונית פרטית

מאת אורי שרון

המשטרה חוקרת את נסיבות ההתנגשות שארעה שלשום בשעה 8 בבוקר סמוך לשדה התעופה בחיפה בין מטוס קל למכונית פרטית בה נפצע נהג הרכב באופן קל עד בינוני, ואילו שלושת בני משפחת דוידובסקי שהיו במטוס יצאו כמעט ללא פגע.

המטוס שעמד להשלים את ריצת נחיתתו המשיך לנסוע כמה מאות מטרים, פרץ את גדר שדה התעופה, הגיע לכביש הסמוך, פגע ב"רנו", הסתובב על מקומו ונעצר.

כוחות משטרה, מכבי אש ואמבולנסים הוזנקו למקום. הכביש נסגר לתנועה למשך כשעתיים. הטייס, יאיר דוידובסקי, חילץ עצמו והחל לכוון את תנועת כלי הרכב, עד בוא המשטרה.

הנהג הפצוע, ארז, היה באותו בוקר בנסיעה למקום עבודתו במפעל "בקרה". וסיפר בבית החולים: "אני לא זוכר כלום ממה שקרה. אני נוסע על הכביש הזה לעתים קרובות. מדי פעם אני רואה מטוסים מעל הראש, אבל אף פעם לא חשבתי שמטוס יתנגש בי", סיפר.

ראה עמוד 8

נשיא תוניסיה בירך הקהילה היהודית ליום הכיפורים

(עי"אי־אף.פי.) – נשיא תוניסיה, זיין אל־עבידין בן־עלי, בירך את הקהילה היהודית של המדינה לכבוד יום הכיפורים. בטקס שנערך בבית הכנסת הגדול של תוניס קרא הרב הגדול חיים מדר את הודעת הברכה של הנשיא לרגל היום הקדוש. פקידי ממשל בכירים, ביניהם שר הדתות, השתתפו בטקס.

שר החקלאות, מזכיר התק"ם ורפאל איתן יבקרו היום אצל השובתים בגמלא

כל חברי קיבוץ אלרום ישביתו את העבודה והלימודים ויצטרפו לשובתים למשך יום אחד במחאה על השמועה כי קיבוצם נכלל ב"נסיגה המזערית"

מאת שמעון דיים ועתי"ם

יום כיפורים "שקט" עבר על קבוצת שובתי הרעב באתר גמלא ברמת הגולן. [illegible]

לקראת תחילת צום יום הכיפורים שלשום, נערכה במקום תפילה המונית, בה השתתפו מאות מתושבי הגולן, רבים מהם אנשי הגוש הדתי, שבאו להזדהות עם השובתים.

אמש ערך רופא בדיקה רפואית יסודית של כל השובתים. נמסר כי מצבם טוב, וכי חרף התנאים הקשים, לא חש איש מהם חולשה או נדרש להפסיק את השביתה.

היום, אמורים לבקר אצל השובתים שר החקלאות, יעקב צור, ומזכיר התק"ם, אריק ניחמקין. צפוי עימות קשה בינם לבין השובתים, שיבקשו להעביר באמצעותם מסר חריף לראש הממשלה רבין ולתק"ם. לדעתם, התנועה הקיבוצית בגולן אינה עושה די כדי לסייע לקיבוצים.

כמו כן עתיד לבקר אצל השובתים ראש

(המשך בעמוד 2)

מדד אוגוסט עלה ב־1.1 אחוזים

מאת אמנון אמר

בניגוד למדדים הקודמים, לא הפתיע מדד חודש אוגוסט, ועלה כמצופה ב־1.1 אחוזים. בכל ששת החודשים האחרונים נרשמה עלייה חודשית במדד של אחוז ומעלה, ובסך הכל מסתכמת עליית המדד המצטברת בתקופה זו ב־9.3 אחוזים.

בדומה לחודש שעבר, ממשיך גם עתה קצב האינפלציה השנתי לנוע בגבולות 14־14.5 אחוז. קצב האינפלציה השנתי ללא סעיף הדיור מסתכם עתה בכ־10.5 אחוזים.

בעקבות עליית מדד אוגוסט, הסתכמה בחודש שעבר ההוצאה של משפחה עירונית ממוצעת, כולל הוצאות דיור, ב־6,070 ש"ח, וב־4,650 ש"ח בלא הוצאות דיור.

העלייה הגדולה ביותר, בשיעור של 9.1 אחוזים, נרשמה בחודש שעבר בסעיף הירקות והפירות, שתרם למדד הכללי ארבע עשיריות האחוז. שלוש עשיריות אחוז נוספות תרם למדד סעיף הדיור, שעלה הפעם ב־1.4 אחוזים.

כתוצאה מעליות מחירים אלה, ניצבים עתה הירקות והפירות בראש סולם ההתייקרויות השנתי, עם עלייה מצטברת של 19.7 אחוזים בשמונת החודשים הראשונים של השנה.

סעיף הדיור התייקר בתקופה זו ב־19.2 אחוז. במחירי ההלבשה וההנעלה נרשמה בחודש שעבר ירידה עונתית של 2.7 אחוזים, בעיקר בשל מכירות סוף העונה. ירידות אלה גרעו מהמדד הכללי עשירית האחוז. גם באוגוסט נמשך הפיגור של מדד מחירי התעשייה לעומת המדד הכללי. מדד המחירים הסיטונאיים של תפוקת התעשייה עלה בחודש שעבר ב־0.8 אחוזים, והשלים עלייה מצטברת של 3.3 אחוזים בחמשת החודשים האחרונים. זאת לעומת עלייה של שבעה אחוזים שנרשמה בתקופה זו במדד הכללי.

במדד אוגוסט לא באו עדיין לידי ביטוי העליות האחרונות בתעריפי הנסיעה בתחבורה הציבורית ובמחירי שירותי הדואר והבזק, מה שמבטיח כי גם המדד הבא יהיה גבוה יחסית.

הצעדים לבלימת האינפלציה שעליהם החליטה לאחרונה הממשלה, אמורים להתחיל להשפיע רק במהלך השנה הבאה, ולפיכך צפויים גם שלושת המדדים האחרונים של השנה להיות גבוהים יחסית, בעיקר בשל סיבות עונתיות.

גם העלייה החדה בריבית שביצע בנק ישראל בסוף החודש שעבר, תתקשה להתמודד עם אינפלציה הנובעת, כאמור, משני סעיפים עיקריים: דיור וירקות ופירות.

הדס גייפמן מוסרת: "הפער במאזן התשלומים של ישראל הוא הבעיה העיקרית של המשק, ולא ההאצה באינפלציה. המדיניות המוניטרית של בנק ישראל מאיטה את הפעילות הכלכלית".

כך אמר דן פרופר, נשיא התאחדות התעשיינים, בתגובה למדד אוגוסט.

הוא אמר, שמדד אוגוסט מלמד, שאמנם קיימת סטייה של כמה אחוזים מיעד האינפלציה לשנה זו, אך האינפלציה אינה בעיה מספר אחת. היא בת שלישה. הבעיה המרכזית היא גרעון מתרחב והולך במאזן התשלומים, ולדבריו, נתוני סחר החוץ של אוגוסט מאשרים זאת.

צעיר מת"א התחזה למאבטח של רה"מ וחדר לבסיס הקריה

(עי). – מרדכי גונן, בן 28 מתל אביב, נעצר שלשום ל־15 ימים בפקודת בית משפט השלום בתל אביב, בחשד שהתחזה למאבטח של ראש הממשלה יצחק רבין, ונכנס במרמה לבסיס הקריה בעיר.

נציג המשטרה, רס"ם מוריס טל, טען בבית המשפט, כי ב־7 בחודש הגיע החשוד לבסיס הקריה בתל אביב, הזדהה באמצעות תעודה מזויפת כאיש שב"כ, נכנס למחנה והודיע למאבטחים כי ראש הממשלה רבין אמור להגיע לביקור בבסיס, ועזב את המקום.

למחרת, התקשר גונן לבסיס הקריה בתל אביב, הזדהה כנציג של חברת "גמא", והודיע כי הוא אמור להגיע למקום על מנת לבדוק קירות על מסכי מחשבים במוצב.

ב־11 בספטמבר הגיע שוב גונן לקריה, התחזה באמצעות תעודה מזויפת של איש שב"כ, ואז נעצר.

לטענת החוקר, היה החשוד מצוייד באזיקים, הוא התלבש והתנהג כאיש ביטחון של ראש הממשלה. החוקר הוסיף, כי לחשוד מיוחסות עבירות חמורות העלולות לפגוע בבטחון המדינה.

רס"ם מוריס טל הוסיף, כי נגד גונן תלוי ועומד עונש מאסר על תנאי בעבירות זהות של התחזות וזיוף מסמכים.

החוקר הציג בפני בית המשפט עדויות מהן עולה, כי אכן החשוד הגיע מספר פעמים לקריה והתחזה לאיש שירותי הביטחון באמצעות תעודות מזויפות.

השופט ראובן זיו ציין, כי יש לאפשר למשטרה להמשיך בחקירה ללא הפרעה, ולהביא את החשוד לבדיקה פסיכיאטרית במהלך 15 ימי מעצרו.

מת תושב חלחול שנורה ע"י שני תושבים מקריית־ארבע

מאת מיכל סלע

ביום רביעי מת מפצעיו סאתם אבו ריאן, בן 30 מחלחול, שנורה על ידי שני תושבים מקריית־ארבע לפני שבוע. הוא נפצע קשה מהירי והועבר לבית החולים "הדסה" בירושלים, שם מת ביום רביעי בלילה.

החשודים, [illegible], אלכסנדר קוגן בן 23, ואילנה סודלסקי, בת 36, הם תושבי קריית־ארבע. השניים נעצרו לאחר שקרובי הפצוע דיווחו על התקרית למשטרה ומסרו פרטים שאפשרו זיהוי המכונית שבה נסעו השניים.

הם חשודים כי ב־9 בספטמבר, יום שישי שעבר, ירו בתושב חלחול בעת שעבדו במקום בדרכם הביתה. השניים טענו בעת מעצרם כי ירו באוויר בתגובה למטר של אבנים ובקבוק תבערה. המשטרה לא מצאה במקום התקרית כל שרידים שיאששו את טענת השניים, ואף לא כל נזק למכוניתם. ביום ראשון הוארך מעצרם בארבעה ימים.

אלפי ילדים ברחבי הארץ ניצלו אתמול את השבתת התנועה בכבישים לרכיבה על אופניים. 187 ילדים נפגעו במהלך יום כיפור כתוצאה מנפילות מאופניים או מגלגיליות (צילום: חנוך גרייצקי/ישראל סאן)

איש משמונת עצורי מחתרת הנקם אינו חשוד ברצח ערבים

האחים קהלני ייפגשו היום עם עורכי דינם בבית המעצר "קישון"; אמם של האחים קהלני: ברוך גולדשטיין היה קדוש ומנע טבח יהודים; לבית הדין הצבאי הוגש כתב אישום נגד סגן אורן אדרי

מאת אורי שרון, אלי ברנר ועתי"ם

השב"כ והמשטרה אינם מייחסים, על פי חומר הראיות עד כה, חשד לרצח ערבים לאיש מכל עצורי ההתארגנות, כך נודע ל"דבר".

שלשום הציגו סנגורי האחים בבית המשפט המחוזי בחיפה את טיעוניהם בבקשתם לפגוש את שולחיהם, עמם לא נפגשו מעולם, לפתוח את דלתות בית המשפט לציבור הרחב ולבטל את צו איסור פרסום הפרוטוקולים מהדיונים לשתי הארכות המעצר שהיו עד כה, מאז נעצרו האחים ב־2 בספטמבר.

הסניגורים, דוד מנע, יוסי עקיבא ושלמה רבלסקי, אמרו, בין השאר, שבזכות כלי התקשורת, שאינם מרפים מהפרשה, נזעקו רשויות השלטון בישראל לבדוק כל טענה ולפקח בשבע עיניים על השתלשלות הפרשה. "זכורה לנו פרשה נאפסו והצגנו שפרשה זו לא תחזור גם בפרשה הנוכחית. לנו אין אלא עזרת בית המשפט הזה", אמר עו"ד רבלסקי לשופט מיכה לינדנשטראוס.

השופט איכך את עמדת המשטרה והשב"כ, שגם מראה עיניים בלבד בין החשודים לסנגוריהם כמוהו כקיום פגישה ביניהם. עם זאת, מאחר שהיום מסתיימת התקופה המקסימלית, 15 ימים, שהתיר החוק לממונה על החקירה בשב"כ בפרשה הנוכחית [illegible] למנוע פגישה כזו, אמורה פגישה כזו להיערך היום בשעה 10 בבוקר בבית המעצר "קישון". כעבור שעתיים ייערך, במעמד האחים קהלני וסנגוריהם, הדיון בערר שהגישו על המשך מעצרם.

גם העיתונאים דרשו מבית המשפט לבטל את צו איסור הפרסום. איש היחידה הארצית לחקירת פשעים, פנ"צ אברהם דוידוביץ, ופרקליט השב"כ, הסכימו להצעת יו"ר ועד אגודת העיתונאים, מאיר שניצר, לפיה הסניגור, יחד עם השופט מיכה לינדנשטראוס, יבחנו מעמדי הפרוטוקולים כל מילה שפרסומה ברבים עלול להזיק בחקירה ולפגוע בבטחון המדינה. השורות האלה נמחקו, ומה שניתן לפרסום, אינו בכלל עובדות שטרם פורסמו.

ממה שהותר לפרסום עולה שהאחים חשודים בפעילות בארגון מחתרתי, בכך שקשרו עם אחרים להתארגן לקבוצה בכוונה לבצע פיגועים נגד ערבים. להשגת מטרה זו, פעלה הקבוצה, על פי החשד, בין השאר, להשיג שלא כדין אמצעי לחימה שונים, וכן תכננה לבצע פיגועים. מחומר בחקירה שמסתעפת והולכת, ומעצרם של האחים קהלני דרוש כדי למנוע מהם לתאם עמדות בינם לבין שאר החשודים העצורים, ואלה שטרם נעצרו.

האחים הובאו לבית המשפט בנפרד, בליווי משטרתי כבד. שוטרים רבים אבטחו את הבניין, שממולו ניצבו מפגינים נושאי כרזות בגנות המעצר. האם, אילנה, ביקשה להעביר לבניה בגדים, מצרכי מזון ושתייה לארוחה המפסקת ולארוחה שלאחר צאת יום הכיפורים. בכניסתה לאולם הצליחה האם להחליף מבטים עם בניה, אותם לא ראתה מאז מעצרם, אולם לא הצליחה [illegible] לפלס את דרכה אליהם.

הדיון בבקשות הסנגורים נערך בדלתיים סגורות. לאחר שהסנגורים טענו את טיעוניהם בפני השופט, הם יצאו מהאולם, שאליו הוכנס החשוד יהודיע. הוא אמר את דברו, והוצא לחדר צדדי. אחריו הוכנס אחיו, ולאחר כרבע שעה הוחזר גם הוא לתא המעצר, כשהוא מופרד מאחיו.

על האווירה שבה גדלו האחים בביתם אפשר ללמוד מדברי אילנה: "בין כל מה שאומרים וכל מה שקרה באמת – המרחק גדול מאד. כל זה בגלל המדיניות. בני נעצרו ממניעים פוליטיים. הנה, ד"ר ברוך גולדשטיין. סברתי שהוא צדיק וקדוש. הוא היה רופא ואמרו לו [illegible] ארבעה הדרי־הרום, ואת זה אף אחד לא יודע, והוא ידע שבאותה שבת היו אמורות להיות פרעות ביהודים, והוא פשוט מנע את זה. הוא לא הלך לנקום. אנו מעריכים את זה שהוא מסר את נפשו. אם לא היה עושה זאת, מי יודע? אולי גם ילדיי היו נהרגים, ורבים אחרים.

"בעיניי, ילדיי חפים מפשע. הנה, יהודיע ישב שישה חודשים עם נועם פדרמן מ'כך' ויצא זכאי. חשדו בהם ששרפו מכוניות של ערבים. ביקשו מבנו לשתף פעולה עם השב"כ ולהעיד נגד נועם. עכשיו יהודיע הגיש תביעה פיצויים על מעצרו. יתכן שלכך יש עילה למעצרו, שיש להם חשבון אתו. לבני אומר שיחזיקו מעמד, שיהיו בריאים, ושידעו שכל העם איתם".

מחוץ לאולם אמר עו"ד דוד מנע, שהוא גם חבר כנסת מטעם "הליכוד": "אחרי המשפט הזה, אני מתכוון לחשוב היטב על כל החקירות האלה. ישנם דברים שאינם מקובלים עליי. אשב עם כמה מחברי הכנסת לנסות לבדוק את הנושאים האלה מחדש. בעתירה הבאה, אם תהיה, על איסור מפגש עם הלקוחות, הבג"ץ כבר יעבור את 'הקו האדום' בנושא השב"כ".

"כשהיו איסורי מפגש של עורכי דין עם ערבים, זה היה במקרים שבהם הערבים באו לכבוש בנו ולפגוע בבטחון המדינה. עוד לא הוכח שהחשודים הנוכחים ניסו לפגוע בבטחון המדינה".

"טענו נגד החשודים שניסו לרצוח ערבים. אני מצפה שיוגש מיד כתב אישום. לא ייתכן שלאחר כל ה'כוס' הזה יגישו כתב אישום על החזקת נשק ללא רשיון".

ביום רביעי הוגש לבית הדין הצבאי [illegible] כתב אישום נגד סגן אורן אדרי.

בכתב האישום שהגישה הפרקליטות הצבאית, על פי חומר חשדות שהועבר אליה מהשב"כ, המשטרה הצבאית והיחידה הארצית לחקירות פשעים במטה הארצי, ארבעה סעיפים: הוצאת נשק מצה"ל, איחסון נשק שלא ברשות, גילוי ידיעות, התנהגות שאינה הולמת קצין. העונשים המרביים על שני הסעיפים הראשונים מגיעים עד לשבע שנות מאסר כל אחד.

התובע הצבאי, סא"ל אבי לוי, ציין כי לפני כשנתיים קיבל אדרי מקובי פינטו, היום קצין צה"ל, העצור אף הוא, ארבע לבני חבלה כדי שיוחזרו לצה"ל. אדרי הסתיר את הלבנים בביתו בקריית ארבע, ואחת מהן העביר ליעקב בדרור, ערבי מחברון, נכדו של ראש עיריית חברון לשעבר, השייח ג'עברי המנוח. בדרור התגייר ועבר להיות בקרב המתנחלים. הוא שוחרר אתמול ממעצר ויהיה עד תביעה במשפטו של אדרי.

האגודה לזכויות האזרח: מאורן אדרי נמנעה שינה בעת חקירתו

(עי). – האגודה לזכויות האזרח בישראל מוחה נגד הטיפול שהופעל, לטענתה, בחקירת אורן אדרי.

לדברי האגודה, מאשר דו"ח הבדיקה של פרקליטות המדינה כי מאורן אדרי נמנעה שינה במהלך חקירתו. שיטה זו של מניעת שינה בחקר היא פסולה, כמו הפעלת לחץ פיסי כלשהו. מניעת שינה וחקירה ממושכת מערערת את שיקול דעתו של הנחקר ועלולה לגרום לו להודות במעשה שלא עשה, נאמר בהודעה.

האגודה דורשת מוועדת השרים לענייני השב"כ לאסור השימוש באמצעי חקירה מעין אלה.

אש"ף סגר את תחנות השידור בארצות ערב

רבת עמון (א.פ.) – תחנות שידור המקורבות לאש"ף הפסיקו את שידוריהן מהבירות הערביות השונות כיוון שהן יכולות לעשות זאת מאזורי האוטונומיה, מסר פקיד אש"ף בבגדאד.

עיראק, היתה המדינה האחרונה בה הופסקו השידורים. שלושת התחנות בעיראק ובתימן נסגרו באוגוסט.

"יש לנו כעת תחנת רדיו בארצנו ואין לנו צורך לשדר מהגולה", אמר וואליד מיסמר, נציג אש"ף בבגדאד. הוא התייחס ל"קול פלסטין" שהחל לשדר מיריחו במאי.

هكذا من الاصل

הרמטכ"ל: סוריה בוחנת אפשרות להסכמים מדיניים עם ישראל

חובת צמרת הצבא לומר עמדתה בנושאים אלו גם לציבור כולו; הפלסטינים לא עמדו עד כה במבחן ההתמודדות עם בעיות השלטון העצמי

(ש.) – "לדעתי, הסורים החליטו לבחון ברצינות את האפשרות לעשות הסכמים מדיניים עם ישראל", אמר הרמטכ"ל רב־אלוף אהוד ברק בראיון ל"מבט" בטלוויזיה במוצאי יום הכיפורים.

הרמטכ"ל הוסיף, כי הסורים מבינים כי מדובר בהסכמים הכוללים שלום. הם מבינים כי יש להסכמים כאלה מחיר, וגם הדרישות שלהם גבוהות מאד.

"ההנהגה הסורית היא הנהגה רצינית מאד, שקולה, מפוכחת וריאליסטית. היא היתה יריב נוקשה כשנלחמנו, ואין שום ספק שהסורים יהיו יריבים נוקשים גם במו"מ. אך לדעתי הם החליטו לבחון את העניין. זה לא בכל תנאי, ואינני יודע מה ייצא מזה בסופו של דבר, אך יתכן מאד שנהיה בתוך חודשים ספורים בעיצומו של מו"מ עם סוריה".

הרמטכ"ל ציין, כי "לנו אנשי הצבא יש סיפוק רב מהעובדה שכ־21 שנה אחרי מלחמת יום הכיפורים, קודם כל כתוצאה מהבנה שאי אפשר לכפות עלינו בכוח דבר, נמצאים שכנינו וביניהם סוריה, במגעים ובמו"מ לשלום.

"עתה", הוסיף, "מבינים הסורים שיהיו תמורות שצריכות להינתן, הם יודעים מה אנחנו היינו מצפים לקבל, וכמובן מנסים להפיק את המכסימום לעצמם".

עם זאת הבהיר הרמטכ"ל, כי היות וכל העניין עדיין עוברי, המגעים עתה הם סביב השאלה אם נגזרו או הבשילו התנאים להיכנס למו"מ, אי אפשר בשלב הזה לומר יותר מאשר אמר.

בתשובה לשאלה, אם לא ראוי היה שדעה והערכה מקצועית של הרמטכ"ל ייאמרו בפורומים סגורים בלבד, השיב רב־אלוף ברק: "אני משוכנע כי חובתה של צמרת הצבא לומר את עמדתה בדברים אלו גם לממשלה וגם לנבחרי הציבור ולציבור כולו. אני זוכה בעניין זה לגיבוי ועידוד עיקבי מראש הממשלה ושר הביטחון הנוכחי כמו גם קודמיו, השייכים לחלק אחר בקשת הפוליטית. זה דבר חשוב מאד, ואני מציע לכל אחד שיש לו ערעור על כך, לשאול את עצמו אם גם עם ממשלה אחרת, רמטכ"ל אחר ובעיה אחרת שלגביה יש לו עמדה אחרת, היה מצפה שלא לדעת מה עמדתם המקצועית של צה"ל וצמרת צה"ל בנושא שהוא מדיני ופוליטי ויש לו היבט בטחוני. ואין לשכוח שהתשובות שלנו הן אך ורק לגבי ההיבט הבטחוני".

לשאלה, איזו היערכות דורש התהליך המדיני מצה"ל, הבהיר הרמטכ"ל, כי קודם כל אמ"ן צריך לתת הערכותיו לכל אורך הדרך, על פני הדברים בכלל והעמדות הסוריות בפרט. צה"ל לא יידרש לשום דבר כל עוד לא יהיו דיונים מעשיים על סידורי ביטחון. כאשר יהיו על כך דיונים מעשיים, יציג צה"ל לגבי כל החלטה מדינית של ממשלת ישראל את הסידורים הבטחוניים הטובים ביותר, בעיקר כדי להבטיח את ישראל מפני מתקפת פתע ואת יכולת התגובה שלה במקרה שהסכם שלום לא יחזיק מעמד.

בתשובה לשאלה נוספת אמר, כי צה"ל אינו צריך להציג כרגע כל תוכניות באשר לרמת הגולן. "אנחנו מכירים מספיק טוב את הרמה, נמצאים שם זמן רב והנתונים בהירים וברורים. הביצוע הוא תמיד סבוך מאד, ואני מניח שאם וכאשר נגיע למו"מ ונידרש לעמדתו של צה"ל לגבי סידורי הבטחון, העמדה הזו תעובד בצורה מפורטת ותוצג לדרג המדיני. נציג את כלל עמדותינו לגבי המשמעויות במיגזר הבטחוני וההיבט הבטחוני של הסכם עם סוריה".

בתשובה לשאלה נוספת לגבי דברים שאמר הרמטכ"ל בארה"ב, כי גם במצב של שלום יצטרך צה"ל להיות ברמת הגולן, הבהיר רא"ל ברק, כי בארה"ב הוא השמיע דברים מקיפים יותר. תמצית הדברים שאמר היא, כי בנושאים אלו ההכרעה בסופו של דבר היא הכרעה מדינית של ממשלה נבחרת, וכי הצבא, הכפוף לרשות המדינית, יעשה את הנדרש מן ההחלטות המדיניות של הממשלה.

עוד ציין רא"ל ברק, כי התהליך המדיני של השנים האחרונות אינו מצב שבו השמיים נפתחו פתאום ויורד עלינו חזון ישעיהו מלמעלה. "אנחנו הרי ממשיכים לחיות בג'ונגל ולהידרש לפעול בזהירות, בעיניים פקוחות כל הזמן, ובמידה מסוימת של זהירות וחשדנות. בסך הכל אני משוכנע, שהעוצמה הצבאית הכוללת שלנו והודעת העליונות שהיא משדרת להנהגות העמים בצד השני, יהיו חשובות מאד לאורך שנים קדימה, גם ובעיקר אם וכאשר האזור ייכנס לשלב של הסדר מדיני.

אשר להתפתחויות בגזרה המערבית אמר הרמטכ"ל, שהוא מתקשה לראות כיצד ישראל תקיים את אחריותה לבטחון הישראלים הנמצאים שם אם ייצא צה"ל ממרכזי הערים שם, מבלי שהסמכויות הביטחון יעברו לגורם אחר. "אני משוכנע", הוסיף, "שהפלסטינים מבינים כי המשך התפתחות הקשרים בינם לבין החברה הישראלית בתחומים רבים והמשך התפתחות התהליך המדיני מולם ביו"ש, תלויים מאד בשאלה באיזו מידה הם עומדים במבחן במקום שכבר ניתנו להם הסמכויות והאפשרויות להתמודד עם הבעיות בעצמם. עד כה הם לא עמדו במבחן, למרות שאין לומר כי אינם עושים דבר. אני חושב שמוקדם להכריז על כשלון המבחן הזה, הרי מדובר פה בתהליך לא פשוט מבחינתם, של יצירת הכלים הסבכיים וגיבוש הרצון המקצועי והפוליטי לאכוף את מרות המשטרה בשטחים אלו".

אשר לחשד של התארגנות מחתרת קיצונית ימנית בשטחים אמר הרמטכ"ל, כי עד כה נעצר קצין צה"ל אחד, וגם אם יסתבר שיש עוד אחד או שניים, אין לראות בזה תופעה. כל אחד מטופל על פי החשדות שהעלו נגדו, ובית המשפט יכריע.

בתשובה לשאלה לגבי עיסוק לאחר שיסיים את תפקיד הרמטכ"ל, אמר אהוד ברק, כי העיסוק בעתיד הרמטכ"ל לאחר שישתחרר מיותר ומפריע לו לעבודה השוטפת. עליו לעסוק רק בדבר אחד, איך לממש את אחריותו הגדולה לגבי בטחון ישראל. עם זאת הוא מודע לחופש הביטוי, ואם התקשורת רוצה לעסוק בכך, שתעסוק במה שהיא רוצה.

חייל צה"ל בודק תעודת זהות של ערבי מהשטחים, שביקש להיכנס לתחומי הקו הירוק למרות הסגר שהוטל על השטחים (צילום: א.פ)

צרפת מתנגדת להמשך הנוכחות הסורית בלבנון לאחר שיושג שלום

ביירות (עי"ארפים.) – שר החוץ הצרפתי, אלן ז'ופה, מתח ביקורת על ראש הממשלה, יצחק רבין, על שהוא מעדיף להסכים לנוכחות סורית בלבנון מאשר ברמת הגולן. בראיון שפרסם ביום רביעי העיתון הערבי הלונדוני "אל־חיאת", המודפס בביירות, אמר ז'ופה כי דבריו אינם משקפים את עמדתה של צרפת.

רבין אמר, ב־5 בספטמבר, כי הוא מוכן להסכים לנוכחות צבאות סורית בלבנון במסגרת הסכם שלום בין ישראל וסוריה. "כאיש צבא לשעבר, אני מעדיף ששתי החטיבות הסוריות יתפרסו בבקעה הלבנונית, ולא ברמת הגולן", אמר רבין לעיתון "ג'רוזלם פוסט".

ז'ופה אמר כי אין כל הצדקה להמשך נוכחות צבאות כזו בלבנון, במסגרת הסכם שלום. הוא שב והדגיש את מחוייבותה של צרפת לריבונות לבנון ולנסיגת כל הכוחות הזרים משטחה.

בתגובת שלטונות לבנון נאמר כי "ישראל אינה יכולה לסחור בנוכחות הצבאות הסורית בלבנון, ודבריו של ראש הממשלה רבין הם ניסיון ברור לפגוע בריבונותה של לבנון".

באותו ראיון, ציין ז'ופה כי האיחוד האירופי יזון בהצעה בריטית לאפשרות של הסרת אמברגו הנשק שהוטל על סוריה. השר הצרפתי ציין, כי "ההצעה תילקח בחשבון, מבלי לציין מועד, אם תתמיד סוריה במאמצים לכינון שלום עם ישראל".

לוב: חייבים להילחם ברשות הפלסטינית עקב ההסכם עם ישראל

(עי"ר). – לוב אמרה אתמול כי חייבים להילחם ברשות הפלסטינית בעזה וביריחו. "למה שקרה בין תנועת הפת"ח והישראלים אין שום קשר לשלום ואסור לתמוך בו. במקום זה חייבים להילחם בו", נאמר מטעם משרד האיחוד הפאן־ערבי בלוב, בהצהרה שמסרה סוכנות הידיעות הלובית ג'אנה.

מנהיג לוב, מועמר קדאפי, תיאר את ערפאת בראשית ספטמבר כ"ראש עיריית עזה" והעיתונות הרשמית של לוב אינה מכנה אותו עוד "יו"ר אש"ף". ערפאת, שלא ביקר בלוב מאז החל אש"ף במשא ומתן עם ישראל בוועידת מדריד, לא הוזמן (כמו המלך חוסיין) להשתתף בחגיגות שנערכו ב־1 בספטמבר לרגל יום השנה ה־25 להפיכה הצבאית של קדאפי.

קדאפי אמר כי הוא מתכנן לגרש אלפי פלסטינים החיים בלוב אל רצועת עזה "רק כדי לבדוק אם עזה היא אכן עצמאית". רופא פלסטיני בטריפולי אמר בתגובה כי "הם (שלטונות לוב) רשמו את כולנו, וכמה מאתנו פוטרו מתפקידיהם. רבים מאלה שפוטרו הם מורים או רופאים שעובדים בלוב כבר 20 שנה. אנחנו חוששים כי הצהרתו של קדאפי, בה אמר כי הוא מתכנן לגרש את כולנו, תגרום ללובים לשנוא אותנו. כי כשהוא אומר גירוש זה אומר שהפלסטינים ביצעו פשעים".

מקורות פלסטיניים אמרו כי לוב הפסיקה לפני שלוש שנים את הסיוע הכספי לאש"ף, בעוד שחיזקה את יחסיה עם התנועות המתנגדות להסכם השלום. "הם חזרו בהם מהתחייבותם לשלם כל חודש שלושה מיליון דולר למען האינתיפאדה בשטחים הכבושים, ולמען משפחות הקדושים. הם מענישים את אש"ף על שהחל במשא ומתן עם ישראל", מסרו המקורות.

2 הרוגים ב־2 תאונות אופנועים בנהריה

(ק.) – שני בני אדם נהרגו ביום ג' בשתי תאונות דרכים נפרדות של אופנועים בנהריה. בתאונה שארעה ביום ג' בצהרים נהרג שוטר משמר הגבול יוסף סעד בן 19 מנהריה, ובתאונה שארעה ביום ג' בערב נהרגה תושבת אבו סנאן שפרטיה טרם נמסרו לפרסום. תאונה זו ארעה לדברי המשטרה כשרוכב האופנוע עימו נסעה לא ציית לתמרור עצור בצומת בלפור בנהריה, והתנגש במכונית שבאה ממול. כתוצאה מההתנגשות ניפצעה הנוסעת שישבה מאחורי רוכב האופנוע באורח אנוש, ואחר ליום ד' היא מתה מפצעיה.

כמה שעות קודם לתאונה זו ארעה תאונה נוספת בה היה מעורב רוכב אופנוע. תאונה זו ארעה בכביש נהריה ראש הניקרה, סמוך לאזור התעשיה של העיר. מכונית שנסעה לכיוון ראש הניקרה פנתה שמאלה וחסמה דרכו של רוכב האופנוע שבא ממול. מעוצמת ההתנגשות ניפצע רוכב האופנוע יוסף סעד המשרת שרות סדיר במשמר הגבול באורח אנוש, ובליל יום ג' ניפטר מפצעיו בבית החולים בנהריה. בוחני לשכת התנועה של משטרת מחוז הגליל חוקרים את נסיבות 2 התאונות.

רבין לדראושה: הורדנו גיל הנהגים מהשטחים המורשים לעבוד בישראל

מאת מוחמד חליליה

המינהל האזרחי נקט בתקופה האחרונה כמה צעדים כדי להקל על תושבי חברון וכפרי הנפה ולסייע לכלכלתם. זאת מסר בסוף השבוע ראש הממשלה ושר הביטחון רבין במכתב תשובה ששיגר לח"כ דראושה מהמפלגה הדמוקרטית־ערבית.

"גיל הנהגים המורשים לצאת כיום לישראל הורד ל־23 ומעלה בתנאי שהם נשואים", כותב ראש הממשלה לדראושה. עוד הוא מוסר לו שכיום מורשים לצאת לישראל 1200 משאיות, 116 מוניות, 110 משאיות בזלת ו־25 אוטובוסים. דבר זה מראה שאין כל כוונה להחמיר עם התושבים אלא להקל עליהם ולסייע להם להתפרנס.

אל"מ יהושע (שוקי) שמר יתמנה היום לקצין רפואה ראשי של צה"ל

מאת כתב "דבר"

אל"מ יהושע (שוקי) שמר יתמנה היום לתפקיד קצין רפואה ראשי של צה"ל, ויועלה לדרגת תא"ל. אל"מ שמר יחליף את תא"ל מיקי רינר, שמילא את התפקיד בשנים האחרונות, והוא פורש עתה מצה"ל.

אל"מ שמר, בן 47, שימש בתפקידו האחרון בצה"ל כסגן קצין רפואה ראשי, והושאל בראשית 1993 למשרד הבריאות, שם שימש כמשנה למנכ"ל המשרד.

אל"מ שמר התגייס לצה"ל ב־66' במסגרת העתודה האקדמית, והחל את שירותו ב־73'. הוא מילא שורה של תפקידים בתחום הרפואה, מתפקיד קצין רפואה גדודי, ועד קצין רפואה גייסי. בין שאר התפקידים שימש כמפקד רפואה במפקד העומק, ובמלחמת המפרץ שימש כסגן קצין רפואה ראשי. במהלך שירותו [illegible].

אל"מ שמר נשוי ואב לשלוש בנות ולשני בנים.

חם ויבש מהגליל בהרים ובפנים הארץ הביל במישור החוף.

השר צור: שלום עם סוריה יחייב פינוי ישובים

מאת דן הלוי

שר החקלאות, יעקב צור, אינו משוכנע שהמו"מ עם סוריה יביא לחתימת הסכם, אך הוא תומך במתן אפשרות לראש הממשלה למצות את המגעים. מסיבה זו הוא מתנגד לניסיונות לכבול את כושר ההכרעה של הממשלה ולשריין את חוק הגולן, וכן להתניית הסדר בתמיכה של 70 אחוז מקולות המצביעים במשאל עם.

"אין זה עניין טכני", אמר צור ל"דבר". "לפי חלוקת העמדות בציבור, נראה שהכרעתו לכאן או לכאן תיפול סמוך לקו החצי. התומכים ברעיונות אלה חותרים למנוע הליכה להסדר מתוך ידיעה מה יהיה מחירו. אחרים מהם מונעים אולי ממניעים פוליטיים זרים לעניין. לדעתי, אסור שממשלה זו תסיים את תקופת כהונתה בלי להעמיד את הסורים במבחן כוונות השלום שלה. הממשלה הרי התחייבה לכתוב גם לנסות ולהגיע להסדר."

– מה יהיה, להערכתך, מחיר השלום?

"נראה שהוא יחייב נסיגה משמעותית בגולן, מעבר לפשרה טריטוריאלית במתווים עליהם חשבנו כשהלכנו לבחירות. מכך נגזרת גם האפשרות של פינוי ישובים כחלק מהשלום. עם זאת, בכל צורת הסדר שייקבע יש להבטיח שתישמר נוכחות ישראלית ברמת הגולן ולא תהיה חזרה ישראלית לקו החוף של הכנרת."

– פינוי ישובים, או פינוי כל ההתיישבות בגולן?

"עקרונית, אין הבדל גדול בין פינוי חמישה או שבעה ישובים. הקושי בהכרעה כזאת היא בעצם ההכרה בכך שהסדר יחייב נסיגות שיש עמן פינוי ישובים."

– פירוש הדבר, הממשלה שתרף למפעל ההתיישבות בגולן ולגורל המתיישבים?

"אנו בדרך לשלום אך עדיין לא הגענו אליו. הסורים לא נתנו עדיין סימנים ברורים וחד־משמעיים לנכונותם לספק את מרכיבי הבטחון והנוכחים לקיום יחסים נורמליים של שלום עם ישראל. זוהי תקופה קשה למתיישבים. נלווה אותם בכל אשר יקרה ומתוך אחריות לאנשים. אני לא אתווכח עם המתיישבים, עם תחושת הכעס שלהם ואמירותיהם, עם המפעל שבנו. זו סיטואציה היסטורית שלא צפינו מראש. היא צופנת סיכויים וסיכונים גדולים, ולכל הכרעה יש מחיר כבד. אם ייתבעו המתיישבים לשלם אותו, אינני תובע מן המתיישבים להבין זאת. אני מרגיש כבעל חוב שלהם."

– יתכן, לדעתך, מצב של שלום עם סוריה שבו ישארו ישובים ישראליים בגולן בריבונות סורית?

"אינני מאמין בכך."

היום יבקר שר החקלאות ברמת הגולן וייפגש עם שובתי הרעב.

אש"ף למדינות ערב: אל תחתמו שלום עם ישראל לפני פתרון בעיית ירושלים

קהיר (עי"ארפים.) – הפלסטינים מקוים כי מדינות ערב ימנעו מחתימה על הסכם שלום סופי עם ישראל לפני שתתקבל החלטה על ירושלים, השומרת על "זכויותיהם בעיר הקדושה", אמר בקהיר פייסל חוסייני.

"כדי לשמר את זכויות הפלסטינים בירושלים, יש צורך בסולידריות ערבית, ואסור למדינות ערב לחתום על הסכם שלום קבוע עם ישראל, לפני שיימצא פתרון לבעיה", אמר חוסייני לעיתונאים לאחר מפגש השרים של הליגה הערבית.

בשבוע שעבר הופסקה בפריס פגישת נציגי המדינות התורמות לרשות הפלסטינית, לאחר דרישת נציגי הרשות ואש"ף לכלול הקצאת משאבים לביצוע פרויקטים בירושלים המזרחית, שהעלתה את חמת נציגי ישראל.

מעמדם הקבוע של השטחים, ביניהם ירושלים, אמור לעלות לדיון עם ישראל בשלב האחרון של המו"מ, שיתחיל לכל המאוחר בתחילת 1996.

חוסייני, האחראי לירושלים ברשות הפלסטינית, הכיר בעובדה כי אש"ף "מנסה לשנות את הסטטוס קוו, למרות שירושלים אינה חלק מהשטחים שנועדו לממשל עצמי, והפרויקטים שימומנו בסיוע הבינ"ל מיועדים אך ורק לשטחים אלה".

לדעת חוסייני, "הפלסטינים ניסו בפשטות לבוא למו"מ עם ישראל מאותה נקודת מוצא כמו שאר מדינות ערב, כלומר, לנהל, מטריטוריה פלסטינית, מו"מ בנושא שאר השטחים הכבושים.

אש"ף הביע כמו כן דאגה לגבי בעיית הפליטים הפלסטינים, שגורלם ייקבע רק בשלב האחרון של המו"מ. המועצה הפלסטינית ביקשה להעלות את הנושא על סדר היום במפגשים של הליגה הערבית.

לאור בקשת המועצה, וכדי להבהיר את המצב לקהילייה הבינלאומית, החליטה הליגה הערבית אתמול לבקש מהאו"ם להתחיל במפקד אוכלוסין של הפליטים הפלסטינים על פי ההחלטות הבינלאומיות שהתקבלו.

המחלוקות עם סוריה: קו הנסיגה

(סוף מעמוד 1)

חמה והבניאס. ישראל טוענת כי היא מוכנה לסגת לקו שביתת הנשק, כדי שלא לוותר על מקורות מים אלה.

סגן השר יוסי ביילין אמר בימים האחרונים שעל האמריקאים לפעול כדי להעלות את דרג השיחות לרמה הגבוהה ביותר. עד כה נוהל המשא ומתן בין השגריר הישראלי בוושינגטון והשגריר הסורי. ביילין אמר שללא העלאת דרג השיחות לדרג בכיר שבכוחו לקבל החלטות, קשה יהיה להתקדם הלאה.

עם זאת, נודע כי הסורים מסרבים בשלב זה לערוך פגישה בין אסד לרבין, ולפי שעה עדיין לא ברור אם תיערך אפילו פגישה בדרג של שרי חוץ. עוד נמסר, כי חלק נכבד מעבודות התיווך שקדמה למו"מ החשאי עצמו, בוצעה על ידי דיפלומטים מצריים. בשלב שלפני המו"מ העביר גם הנשיא מובארק מסרים בין דמשק לירושלים.

אסד העביר באמצעות שר החוץ פארוק א־שרע איגרת לנשיא מובארק בעניין מצב השיחות עם ישראל. א־שרע נועד בקהיר עם מובארק, ובתום השיחה אמר לעיתונאים כי מצב השיחות עם ישראל תלוי כעת בישראל. "אם היא תראה רצון טוב יהיה אפשר להתקדם בתוך כמה חודשים, אם לא, קשה להעריך מתי תוחל התקדמות בשיחות". הוא אמר כי דרישת סוריה לנסיגה מלאה של ישראל מן הגולן היא דרישה יסודית ואין בה שינוי.

א־שרע בא לקהיר לרגל ועידת שרי החוץ של הליגה הערבית. גם עמיתו הלבנוני פארס בוויז בא לקהיר, וגם הוא נועד אתמול עם הנשיא מובארק. בתום השיחה אמר כי הקושי כרגע הוא "חוסר הבהירות" בעמדת ישראל כלפי דרישת לבנון לנסיגה מלאה מדרום לבנון.

שר החקלאות

(סוף מעמוד 1)

צומת, ח"כ רפאל איתן, בראש קבוצה של פעילי תנועתו. ח"כ אביגדור קהלני, העומד בראש המבצע המיוחד של אנשי הגולן, עומד לשוב היום אל הגולן, ויצטרף אל מטה המאבק הפועל מגמלא.

היום אמורים להצטרף אל השובתים למשך יום אחד של הזדהות כל חברי קיבוץ אלרום שבצפון הגולן, שישביתו את הלימודים והעבודה בקיבוץ.

ההחלטה על השבתת הקיבוץ התקבלה בעקבות השמועה כי אלרום יהיה הישוב הראשון שיפנה ב"פינוי המוסדי" עליו התחייב רבין. על פי פרסומים, אישר "מקור בכיר מאוד" בלשכת ראש הממשלה, בשיחה עם מתיישבים מהגולן, שהוצעה ל"נסיגה מוערית", למשך שלוש שנים, אכן כוללת את הקיבוץ, הסמוך ליישובי הדרוזים בצפון הרמה.

הקיבוץ דורש פגישה דחופה עם ראש הממשלה, כדי לוודא את מידת אמינות הידיעה. הקיבוץ דורש, כי לפני אותו "פינוי מוטרי" יתקיים משאל־עם על עתיד הגולן.

חברי הקיבוץ הודיעו כי הם מתייצבים כאיש אחד מאחורי ועד ישובי רמת הגולן ומחזקים את ידי שובתי הרעב.

"קדומי ידון בדמשק על בעיית הפליטים הפלסטינים"

ביירות (עיר.בי.איי.) – פארוק קדומי, ראש האגף המדיני של אש"ף, יבקר בשבוע הבא בדמשק, כדי לדון על עתיד הפליטים הפלסטינים. כך מסר אתמול עיתון ביירותי.

קדומי אמור להיוועד בימים הקרובים עם פקידי ממשל לבנוניים, ולדון על פרויקט שיכון פליטים שנוי במחלוקת, שנועד ליישב 3,000 משפחות פליטים בלבנון.

קלינטון

(סוף מעמוד 1)

גם שר ההגנה האמריקאי ויליאם פרי הזהיר אתמול את שליטיה הצבאיים של האיטי לעזוב ולא לנסות להתנגד בכוח לפלישה אמריקאית לאי. כוחות צבא גדולים נמצאים באיזור, ובהם 17 ספינות מלחמה אמריקאיות.

שליטי האיטי נותרו רגועים אל מול ההבהרותיו של קלינטון כי ארה"ב תפלוש כדי להשיב לאי את הדמוקרטיה. "הממשלה תמשיך למלא את תפקידה ולא תיכשל בתפקידה להגן על הרפובליקה", אמר הנשיא שמונה על־ידי הצבא, אמילה ג'ונה־סאינט, שלשום במסיבת עיתונאים.

ג'ונה־סאינט, שמונה על־ידי הצבא לנשיא במאי, אך לא הוכר בידי ממשלות זרות, התלונן כי הפלישה המתוכננת נובעת ממניעים פוליטיים, וכי הבחירות לקונגרס האמריקאי, בעוד חודשיים, משפיעות על פעולות הנשיא קלינטון.

הודעתו של הגנרל ראול סדראס אתמול בראיון לסי.בי.אס, כי אין ברצונו להיענות להצעת הממשל האמריקאי לסייע לו ולחבריו בהנהגת הכת להגיע למקום מקלט, הפכה את הפלישה כמעט לוודאית. בוושינגטון אמרו אתמול כי במהלך סוף השבוע יסתיימו ההכנות האחרונות וביום ראשון יתפרסו נושאות המטוסים לחופי האיטי. מעריכים כי הפלישה תצא אל הפועל לא יאוחר מאמצע השבוע הבא.

מזכיר ההגנה האמריקאי ויליאם פרי הזהיר אתמול את שליטי האיטי מפני אבדן חיי אדם בשני הצדדים. הנשיא קלינטון הבטיח לעשות מאמץ לצמצם את מימדי האבידות ואמש אמור היה להסביר לאזרחי ארה"ב את הנימוקים לפלישה הצפויה ואת עיקרי מדיניותו במשבר.

פרי אמר אתמול כי ארה"ב מתכננת לגייס כ־1,600 אנשי מילואים לשירות פעיל, לפעולות עזר כתובלה אווירית וסיוע רפואי.

"הנשיא קלינטון הסמיך אותי היום לקרוא לשירות פעיל 1,680 אנשים מכוחות המילואים, במטרה לסייע לפעולה שאנו עומדים לבצע כדי לתמוך במשטר האזרחי באיטי", אמר פרי במסיבת עיתונאים. הוא ציין כי אנשי המילואים יהיו מומחים לתובלה אווירית, פעילות בנמלים, סיוע רפואי ושיטור צבאי, ו"לא ייכללו ביניהם חיילים קרביים".

פרי אמר כי הוא מאמין ששליטיה הצבאיים של האיטי, שהפילו את הנשיא ז'אן ברטראנד אריסטיד בהפיכה הצבאית מלפני שלוש שנים, אולי מפקפקים בהחלטיותה של ארה"ב.

"בכל יום שעובר, גוברות הכוונות, ומעינותינו הולך לשום לעבר האיטי. אני חושב כי יותר ויותר קשה להם לפקפק בהחלטיותנו. לכן יש לנו את כל הסיבות לקוות שלא נבצע את הפלישה הזו", הוסיף.

הנהג!
פחות מהירות
והרבה זהירות
תודה

דבר DAVAR دبار
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
עיתון עובדי ישראל
המו"ל: "דבר בע"מ"
נדפס ב"דפוס דבר בע"מ"
המערכת וההנהלה תל־אביב
רחוב שנקין 45 ת.ד. 199, מיקוד 65233
טלפון: 03-5286141 (6 קווים)
פקסימיליה: 03-294783
מחלקת המודעות, טלפונים ישירים
5286156 ,5281860 ,5298032
פקסימיליה מודעות: 03-298032
טלפון לפניות הציבור 07.30-22.00 03-5286141
מייסד ועורך ראשון: ברל כצנלסון
עורך ראשי: ד"ר יורם פרי
עורך אחראי: דניאל בלוך
סניפים:
בית "דבר" רחוב שנקין 45 ת"א
טלפון: 5286141, מיקוד: 65233
ירושלים: רחוב הלל 16
טלפון: 02-256873
חיפה: רחוב הנביאים 27
טלפון: 04-620111
רחובות: רחוב הרצל 168
טלפון: 08-451381, 08-453798
הפצה "נד" 03-377056

ועדת השרים לשב"כ: נעשה עוול לחוקרים

(עט). — ועדת השרים לחקירות השב"כ, בראשות שר המשפטים דוד ליבאי, התכנסה שלשום בתל אביב, ושמעה דיווח מפורט על חקירת עצורי הימין מפי מ"מ ראש השב"כ וראשי צוות החקירה.

הוועדה קיבלה דיווח מפי פרקליטת המדינה, דורית ביניש, על הבדיקה שהתקיימה בעקבות התלונות שהועלו על אופן חקירת החשודים.

ועדת השרים קיבלה גם את הדיווח בו מסכם עו"ד ערן שנדר את הבדיקה שערך בתלונותיו של העצור אורן אדרי. ערן שנדר, מנהל המחלקה לחקירת שוטרים ואנשי שב"כ בפרקליטות המדינה, קיים את הבדיקה בשלושת הימים האחרונים, ונפגש גם עם אדרי.

חברי ועדת השרים קיבלו מידע מפורט על החשדות המיוחסים לעצורים, לפיהם עולה כי מדובר בהתארגנות לפגוע באנשים חפים מפשע, ואיסוף אמצעי לחימה לשם כך.

חברי הוועדה סבורים, כי הידיעות שהופצו בימים האחרונים על התנהגות אנשי השב"כ בחקירה גרמו עוול לחוקרים, ומגמתן של ידיעות אלה היתה להכביד על חקירה חיונית ולשרש את האפשרות לאכוף את החוק באופן יעיל ושווה על חשודים בעבירות פליליות חמורות.

ה"וושינגטון פוסט" על ההתרסקות בבית הלבן:

"המטוס הופיע על מסכי המכ"ם, אך איש במגדל הפיקוח לא הבחין בכך"

וושינגטון (עי"ד). — הצוות התורן שעבד ביום שני בבוקר במגדל הפיקוח בנמל התעופה הלאומי ליד וושינגטון לא השגיח על מסכי המכ"ם, שהצביעו על המטוס הזעיר מנועי שהתרסק במדשאה הדרומית של הבית הלבן — דיווח שלשום העיתון "וושינגטון פוסט".

העיתון, שציטט מקור בממשל, אמר כי מבדיקת הקלטה של פעולות המכ"ם עולה כי המערכת הצביעה בבירור על מסלולו של המטוס טרם התרסקותו.

אולם המקור ציין כי ככל הנראה, איש לא הסתכל במסך המכ"ם. הסיבה לכך היא ההגבלה המוגדרת בטיסות בשעות הבוקר המוקדמות, לצמצום הרעש בנמל התעופה.

אנשי השירות החשאי, השומרים על משכן הנשיא, לא קיבלו ככל הנראה כל התרעה על התקרבותו של המטוס לאיזור הבית הלבן, האסור בטיסות.

הניתוח שלאחר המוות בגופתו של הטייס פרנק קורדר גילה כמויות גדולות מן המותר של קוקאין ואלכוהול בדמו — מסר דובר מטעם השירותים הרפואיים האמריקאיים.

בדמו של הקורבן נמצאו 0.045 מיליגרם לליטר אלכוהול, שעה שהכמות המקסימלית המותרת לטייסים היא 0.040 מיליגרם לליטר — ציין הדובר דייב אראמס.

כן אמר אראמס כי גם עקבות קוקאין נמצאו בדם הטייס, אולם את הכמות המדוייקת ניתן יהיה לגלות רק לאחר בדיקות רקמות נוספות.

קורדר, נהג משאית בן 38, היה אלכוהוליסט ומכור לסמים — מסרו בני משפחתו, שתמכו בגירסת התאבדות.

הליגה הערבית רוצה להקים בית דין מיוחד, שיפתור סכסוכים בין־ערביים

קהיר (עי"ד). — המזכיר הכללי של הליגה הערבית, עיסמת עבדול מגניד, קרא לשרי החוץ הערביים [illegible] עירביות שנפגשו ביום רביעי בקהיר, להקים בית דין ערבי שידון בסכסוכים ביניהן.

"אני מקווה, כי בית הדין יוקם במהלך מושב הליגה הנוכחי, ידון בסכסוכים בין מדינות ערב, וימצא להם פתרון", אמר מגניד במושב הפתיחה החצי־שנתי של הליגה הערבית.

[illegible] "העולם הערבי שלנו אינו יכול לשאת עימותים חדשים, בנוסף למתח ולסכסוכים שכבר קיימים", אמר.

הוא ציין, כי לוב הציעה את הקמת בית הדין בהתאם לכתב האמנה של הליגה, הקורא לפתרון סכסוכים בין מדינות ערב. "אני מקווה, כי בית הדין יוקם, אבל עלינו לזכור שלא בית הדין ולא גם לא־ביהוד אמת, כשיקר", הוסיף.

במושב הליגה משתתפים 15 שרים [illegible] השלום במזרח התיכון, במאמצים להקל את הסנקציות על לוב, ובדרכים לפתור את הסכסוכים בין מדינות ערב.

מאגיד אמר, כי נחוצה התקדמות בתהליך השלום בין סוריה ולבנון לבין ישראל. "ישראל חייבת להבין, כי השלום באזור לא יהיה שלם לפני שהיא תיסוג מכל השטחים הכבושים ולפני שתוקם מדינה פלסטינית עצמאית, שבירתה ירושלים", ציין מאגיד.

עוד אמר, כי מאמצי הליגה הערבית למצוא פתרון למשבר בין לוב לבין המערב, נכשלו. מאגיד אמר, כי הוא מקווה שהשרים הערביים ימצאו דרך במושב זה של הליגה לשכנע את מדינות המערב להסכים להצעה הלובית, כי שני החשודים בפיצוץ מטוס פאן־אם יישפטו בבית הדין הבין־לאומי, בו יכהנו שופטים מסקוטלנד.

שר החוץ התוניסאי, מוחמד סאלים באטנרוה, קרא לשרים הערביים לפעול למען סולידריות ערבית.

שר החוץ הסורי, פארוק אשרע, אמר לכתבים כי שרי הליגה לא ידונו בהסרת החרם הערבי על ישראל. "החרם הערבי הוא חלק מתהליך השלום, ואינני חושב כי יחולו שינויים כלשהם בנושא זה במהלך הכינוס", אמר.

ראשי נצרת עילית: המשטרה מתייחסת בסלחנות לפיצוץ זיקוקין במגזר הערבי

מאת שמעון וייס

טענות על יחסה הסלחני של המשטרה כלפי מבצעי ירי ופיצוצים בשמחות של ערבים בנצרת ובכפרי האזור השמיעו השבוע ראשי נצרת עילית במכתב ששיגרו אל מפכ"ל המשטרה, אסף חפץ.

סגן ראש העיר, אמיר אורן, כתב במכתב למפכ"ל כי בעוד שכלפי יהודים הנושאים נשק או מבצעים פעולות ללא אישורים ורשיונות מתייחסת המשטרה בתקיפות ואוכפת את החוק במלואו, הרי שכלפי ערבים המבצעים בשמחותיהם ירי מנשק קל, ובעיקר זיקוקין דינור, מעדיפה המשטרה להעלים עין או לא לנקוט בתקיפות חרף תלונות תושבי נצרת עילית.

אורן מציין כי בכמה מקרים שאירעו באחרונה גרמו הירי והפיצוצים בהלה רבה בקרב תושבים בנצרת עילית ואף בישובים יהודים באזור. רבים מהתושבים התקשרו לתחנת המשטרה באזור כדי לברר אם מדובר בפעילות חבלנית. אורן מציין עוד כי במקרים רבים יש תחושה לתושבי נצרת עילית כי הם "בשדה קרב של ממש".

אורן ביקש ממפכ"ל המשטרה לבדוק את הנושא ביסודיות ולהפעיל את סמכותו על מנת להפסיק נוהלים אלה הגורמים למתח רב ומיותר באזור.

יוזמה להחזרת רמון ואנשיו לעבודה מתגבשת על ידי פעילי המפלגה בצפון

מאת שמעון וייס

יוזמה להחזרת חברי הכנסת חיים רמון, עמיר פרץ ושמואל אביטל, ופעילים אחרים למפלגת העבודה מתגבשת בימים אלה בקרב פעילי המפלגה בצפון הארץ. בין היוזמים מזכירי מועצות פועלים, וביניהם פיני קלץ מבית שאן ויעקב דהאן מעפולה, וכן ממלא מקום ראש עיריית נצרת עילית, רונן פלוט, שהיה עד לאחרונה גם מזכיר מועצת הפועלים בעירו.

היוזמים מתכוונים לארגן בימים הקרובים כינוס מיוחד שבו ישתתפו פעילים מרכזיים של מפלגת העבודה בצפון ושבמהלכו תתגבש דרך להחזרת רמון וחבריו אל המפלגה. ממלא מקום ראש עיריית נצרת עילית אמר כי בשל האפשרות להקדמת הבחירות לנוכח מו"מ עם סוריה, יש לאסוף את כל הכוחות התומכים במפלגת העבודה ובמדיניות השלום. הוא אמר כי החשש הוא שאם לא תיעשה פעולה להחזרת רמון וחבריו, הם יקימו מפלגה חדשה שתנגוס קולות מהעבודה ועלולה להעלות את הליכוד לשלטון.

יצוין, כי היוזמים טרם שוחחו על כך עם ראשי המפלגה או עם רמון עצמו.

חילופי דברים קשים בין ח"כ דראוושה לזווילי

מד"ע בהסתדרות תפר המשמעת הסיעתית ותשתתף ביום א' בישיבת הוועד הפועל

מאת מוחמד חליליה

חברי הוועד הפועל מטעם המפלגה הדמוקרטית ערבית, שהם חלק מסיעת העבודה בהסתדרות, הודיעו שיפרו את המשמעת הסיעתית וישתתפו ביום א' בישיבת הוועד הפועל של ההסתדרות.

ג'מאל מוקלשי, חבר הנהגת ההסתדרות מטעם העבודה ויו"ר סיעת מד"ע, אמר שהוא וחבריו רואים את עצמם סיעה עצמאית, והם לא חייבים לנהוג כפי שמכתיבה סיעת העבודה. "נפעל לפי אינטרס ציבור חברי ההסתדרות הערבים, המצביעים שלנו", אמר מוקלשי.

לכתב "דבר" נודע, שבתקופה האחרונה נוצר משבר בין העבודה ומד"ע בהסתדרות, על רקע חלוקת התפקידים לייצוג מד"ע במספר מועצות פועלים.

בסוף השבוע ניהל יו"ר המפלגה הדמוקרטית ערבית, ח"כ עבד אל וואהב דראוושה, שיחה טלפונית עם מזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ נסים זווילי, והיו ביניהם חילופי דברים קשים והאשמות הדדיות.

דראוושה האשים את העבודה בהתנכרות להסכמים שנחתמו איתה ערב הבחירות להסתדרות. מד"ע טוענת, שמפלגת העבודה, בכוונה תחילה, לא הציבה מועמדים מטעם מד"ע ברשימות מספר מועצות פועלים, כמו עפולה, חדרה, בנימינה וחיפה. בכך נמנע ייצוג למפלגה במועצות פועלים אלו.

מצד שני שיגר בסוף השבוע חבר הנהגת ההסתדרות מטעם רשימת רם, מוחמד מיפריע, שהוא חבר מפ"ם, מכתב ליו"ר ההסתדרות, חיים רמון, בו הוא דורש מהנהגת ההסתדרות להתנגד לדרישת האוצר לקצץ 10 אחוז משכר עובדי קופ"ח במסגרת תכנית ההבראה של הקופה.

מיפריע כותב במכתבו ליו"ר ההסתדרות, שעובדי קופ"ח אינם צד בגרימת החוב שהצטבר בקופ"ח, והוא מפנה אותו להנהגת ההסתדרות הקודמת, אשר לא השתמשה במס האחיד כדי לחזק את קופ"ח, אלא ניצלה אותו לצרכים פוליטיים ומפלגתיים.

מיפריע דורש מיו"ר ההסתדרות לפעול אצל האוצר לבטל הסעיף בתכנית ההבראה, הקובע קיצוץ 10 אחוז משכר עובדי הקופה. לטענתו, עובדי הקופה שרויים באי־וודאות ובחוסר אונים.

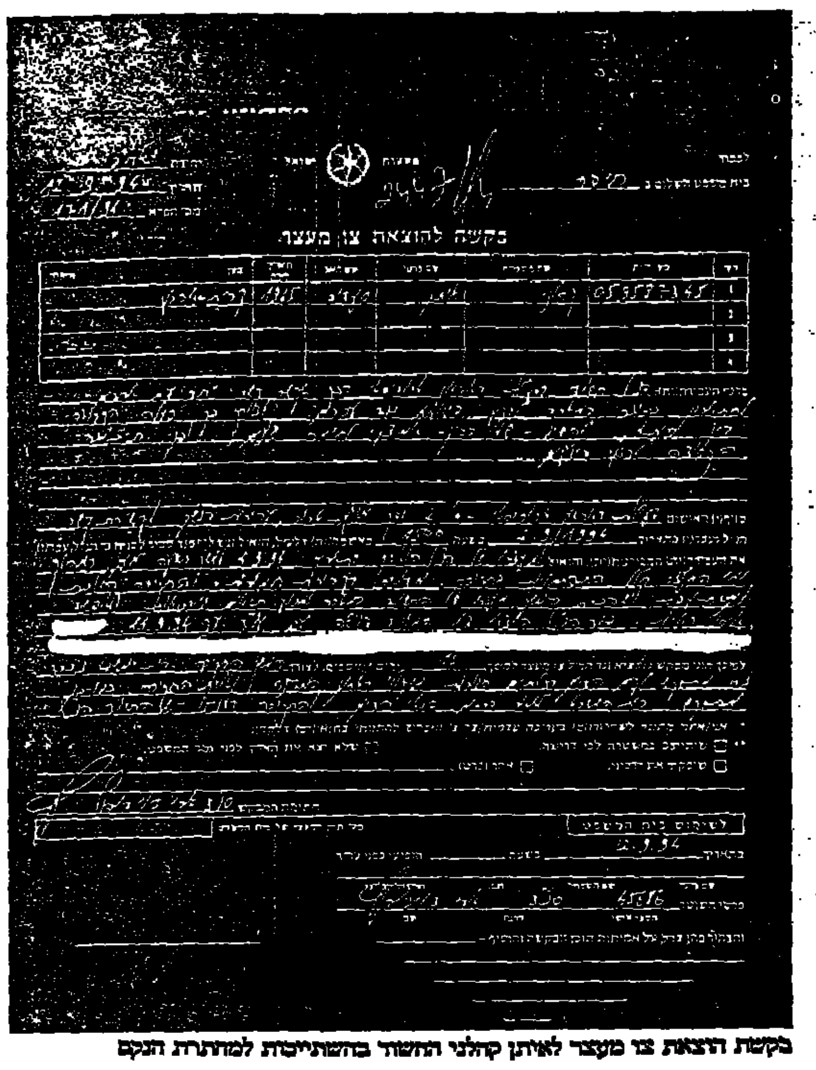

בקשת הוצאת צו מעצר לאיתן קהלני החשוד בהשתייכות למחתרת הנקם

מרידור: חברי הליכוד שוכנעו כי לא היו עינויים בחקירת השב"כ

(עט). — "אני שמח לשמוע את דוח עו"ד ערן שנדר, ראש היחידה לחקירת שוטרים במשרד המשפטים, וסומך על ממצאיו. אם הוא הגיע למסקנה שלא היו רגליים לטענות על עינויים והתעללות, אני חושב שאפשר לקבל את דבריו כבדוק והגון", אמר ח"כ דן מרידור, שר המשפטים לשעבר, בראיון לרשת ב' של קול ישראל ביום רביעי, בהתייחסו לחקירות השב"כ את החשודים בהשתייכות ל"מחתרת הנקם".

ח"כ מרידור הוסיף, כי גם חבריו לליכוד, ח"כ אליהו בן אלישר וח"כ אריאל שרון, החברים בוועדת המשנה לענייני שירותים, שמעו דיווח על חקירת השב"כ ושוכנעו כי לא היו עינויים.

עם זאת אמר ח"כ מרידור: "לשירות הבטחון הכללי יש היסטוריה, שחלקה הגדול חיובי, אך יש בה פרקים פחות מפוארים, שדוח השופט לנדוי הצביע עליהם, בהם נהגו שלא בדין וגם לא דיווחו אמת, כשיקרו".

ח"כ מרידור הביע תקווה, כי המצב בחקירתו של סגן אורן אדרי טוב יותר. "אני שמח לשמוע, שבמקרה הנוכחי לא היו עינויים, וכל הטענות האלה כנראה, כדברי עו"ד שנדר, אין להן רגליים".

שר המשפטים לשעבר ציין, כי אורן אדרי הוא לפי שעה זכאי ולא עבריין, וכי רק בית המשפט יקבע בעניינו.

ח"כ מרידור הוסיף, כי חשוב מאוד לטפל בסכנה של מחתרת או של מעשי אלימות מסוגים אלה ואחרים. "זה בהחלט תפקידו של השב"כ, ואני שמח אם הוא הצליח למנוע סכנות כאלה. השב"כ עושה עבודה חשובה וצריך לאפשר לו לעשות אותה, כמובן במסגרת החוק", אמר.

הרב דרוקמן: גם מניעת צרכי דת היא לחץ פסול בחקירה

(עשית). — חבר הכנסת לשעבר, הרב חיים דרוקמן (מפד"ל), אומר כי על אף הכחשות השב"כ לעינוי סגן אורן אדרי, ראוי ששופט־חוקר הוא שיבחן את סוגיית המעצר והחקירה הזו, על כל היבטיה.

סגן אדרי היה תלמיד בפנימיה הצבאית "אור־עציון" שבראשה עומד הרב דרוקמן.

הרב דרוקמן מדגיש, כי אין להפחית גם מחומרת ההתעללות הנפשית והלחץ הפסיכולוגי הכבד שהופעלו על הנחקר, עת מנעו ממנו לנהל את אורח חייו הדתי בימי מעצרו הראשונים.

גם כאשר אישרו, בסופו של דבר ולא באופן מיידי, הכנסת תפילין לתאו, לא יכול היה להתפלל במקום הזה, שלא היה ראוי לכל דבר שבקדושה. "קשה להשלים עם מציאות, שבה משתמש השלטון בשיטות זוועה, שהיו חלקם של משטרים אפלים", אומר דרוקמן.

עוד מוסיף הרב דרוקמן, כי הוא מתחלחל נוכח הצביעות של שרים וח"כי השמאל, שבעבר מצאו כל הזדמנות לתקוף את שרותי הביטחון על דרך חקירתם של מרצחים ומחבלים ערביים, ואילו כיום הם מגוננים בחירוף נפש על שיטות בזויות הנעשות נגד קצינים בצה"ל.

דרוקמן מוחה גם "על ההאשמות הכוללניות ועל הנסיון להכפיש את הציבור הדתי־לאומי", המהווה לדבריו, "סמל ומופת באורח חייו היהודי והערכי, הכרת בנאמנות את המדינה ואת העם, ואשר פאר הנוער של ישראל גדל וצומח מתוכו".

קרית משה בירושלים בלי חשמל כבר ארבעה ימים

מאת נח זבולוני

קריית משה בירושלים שרויה באפלה כבר ארבעה ימים.

ההתמרמרות של תושבי השכונה הגיעה לשיאה בליל "קול נדרי" כאשר המתפללים חזרו לבתיהם בחושך ובאפילה. רבים מהם נפלו ואשה הרה נתקלה בעמוד חשמל ובדרך גם לא הפילה... למחרת, ליל סיום הצום, עברו התושבים את אותו הסיוט ונישעו באפילה ברחובות ובסימטאות.

אלפי צליינים מניגריה צפויים להגיע לארץ

(ע.נ.). — אלפי צליינים מניגריה מגיעים לארץ בימים אלו. קבוצה ראשונה בת כמה מאות צליינים כבר הגיעה ביום ג', בעקבות חנוכת קו טיסות צ'רטר חדש בין ניגריה לבין ישראל.

בנוסף לצליינים, צפויים להגיע גם 500 עובדי ציבור בכירים במלווים וכבודה עוד. עוד נודע, כי הקו נחנך בנוכחות שר החוץ הניגרי בטקס בשדה התעופה בלאגוס.

ח"כ מנע תובע בדיקה מחודשת במסקנות ועדת לנדוי

(עט). — ח"כ דוד מנע, סניגורם של כמה מהחשודים בפרשת "מחתרת הנקם", תובע בדיקה מחודשת ברוח ועדת לנדוי, המתיר לחוקרי השב"כ הפעלת אמצעים פסיכולוגיים ולחץ פיסי מתון.

בתשובה לשאלת כתב עתי"ם בחיפה בתום ישיבת בית משפט המחוזי בחיפה שלשום, אמר ח"כ מנע, שבדעתו לפעול בדחיפות בכנסת לבדיקה מחודשת במסקנות ועדת לנדוי, שקבעה ב־1987, לאחר פרשת סגן עיזאת נאפסו, הנחיות וכללים לחקירות השב"כ.

לדברי מנע, הוא מתכוון לפעול לתיקון העיוות הקשה בזכויות האזרח, המונע מפגש בין חשוד ועורך דין, ולביטול המלצת ועדת לנדוי שהתירה לשב"כ להפעיל לחץ פסיכולוגי ו"פיסי מתון", כלפי חשודים בטרור. לדעת ח"כ מנע, הדבר סותר את חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

הוצאת נשק מצה"ל ואימונים ללא רשות בכתב האישום שהוגש נגד אורן אדרי

ביום א' הקרוב תידון הארכת מעצרו עד תום ההליכים נגדו

מאת אלי ברנר

שלשום הוגש לבית הדין הצבאי במחוז מרכז ביפו כתב אישום נגד סגן אורן אדרי, תושב קריית ארבע העצור בידי השב"כ יותר מעשרה ימים.

בכתב האישום שהגישה הפרקליטות הצבאית על פי חומר חשדות שהועבר אליה מהשב"כ, המשטרה הצבאית והיחידה הארצית לחקירות פשעים במטה הארצי, יש ארבעה סעיפים. הוצאת נשק מצה"ל, אימונים בנשק שלא ברשות, גילוי ידיעות והתנהגות שאינה הולמת קצין. העונשים המרביים על שני הסעיפים הראשונים מגיעים עד לשבע שנות מאסר, כל אחד.

התובע הצבאי, סא"ל אבי לוי, ציין כי לפני כשנתיים קיבל אדרי מקובי פינטו, היום קצין צה"ל העצור אף הוא, ארבע לבני חבלה כדי שיוחזרו לצה"ל. אדרי השאיר את הלבנים בביתו בקריית ארבע, ואחת מהן העביר ליעקב בדרה, ערבי מחברון, נכדו של ראש עיריית חברון לשעבר, השייח' ג'עברי המנוח. בדרה התגייר ועבר לחיות בקרב המתנחלים. הוא שוחרר אתמול ממעצר ויהיה עד תביעה במשפטו של אדרי.

מחקירת אדרי בשב"כ עולה כי בן דוד אמר לו כי הוא יפוצץ קיר בבית ערבי באמצעות לבנת החבלה. בן דוד אמר בחקירתו כי הוא רק התרברב בדברים אלה.

בסעיף הוצאת הנשק מואשם אדרי כי הוציא שתי לבני חבלה ונפץ ואימן בהן את אליישיב קלר, תושב בית הדסה בחברון, שפנה אליו בעניין זה. גם קלר יהיה עד תביעה במשפטו של אדרי. בחקירה סיפר אדרי כי קלר ידע פרטים רבים ואפשר כי היה מעורב ברצח ערבים בכפר טרקומיה שבוצע ממכונית. קלר אמר לאדרי כי הרצח היה כמעט מושלם, פרט לפרט מסוים שהושאר בזירה. כאן אמר התובע כי אדרי לא יכול לסבור כי אימן אזרח תמים.

בסעיף האישום הבא מואשם אדרי, כי גילה לעידו אלבה, אף הוא חשוד בפרשה, את מיקומם של שני מחסני תחמושת הנמצאים בבסיסי צה"ל בדרום, אדרי אף שרטט תרשים לצורך ההסבר.

בקשת התביעה להאריך מעצרו של אדרי עד תום ההליכים נגדו נדחתה לדיון נוסף ביום ראשון. זאת, כדי לאפשר לסניגורו לעיין בחומר הראיות שהוגש בכתב האישום.

הסניגור, עו"ד ציון אמיר, אמר ביציאה מבית הדין כי "ההר במידה רבה הוליד עכבר. מטענות חמורות של חברות בארגון טרוריסטי ופיגוע ורציחות של ערבים, אנחנו מקבלים כתב אישום שהוא חמור אולי בפני עצמו אבל הוא רחוק מאוד מהחומרה שסיפרו עליה כל הזמן. אני שמח שזה כך. לגבי ההמשך נלמד את התיק ונגבש עמדה יותר מפורטת."

עו"ד ציון אמיר קבל על כי חומר הראיות מתבסס על רשימות של חוקרי השב"כ ללא חתימתו של סגן אדרי. הוא ביקש לקבל שמם של החוקרים כדי שיוכל לתחקר על עברם. התובע השיב בעניין זה כי הוגשה לשר הביטחון בקשה לחיסיון ואי אפשר לחשוף את שמות החוקרים במלואם. כן קבל הסניגור על כי בדו"ח בדיקת פרקליטות המדינה שעשה עו"ד ערן שנדר נקבע כי מרשו לא עונה בעוד ששנדר מסר לו כי הדו"ח טרם הושלם. כן שאל עו"ד אמיר בדיון אם נחתמו הסכמים עם עדי התביעה וביקש לדעת מה תוכנם. לדבריו, לא יתכן שחומר הראיות שהועבר לידיו הוא כל החומר.

אדרי חזר ואמר כי אכן עונה בידי השב"כ. לשאלת עיתונאים אמר כי כל מה שסיפר היה אמת. "קשה לי להאמין שאני, אורן אדרי, טרוריסט. אני עדיין בחלום רע, זה חלום רע שיעבור". לשאלה: שמו לך שק על הראש? — ענה אדרי: "אני אומר שוב, כן".

אדרי אמר כי הוא מרגיש טוב יותר וכי היחס אליו במתקן הכליאה הצבאי טוב יותר מזה שהיה במתקן השב"כ.

ביום ראשון יובא לבית הדין הצבאי לדיון בבקשה להאריך מעצרו עד תום ההליכים נגדו.

סניגורו של אדרי: ההר הוליד עכבר

(עט). — עו"ד ציון אמיר, בא כוחו של סגן אורן אדרי, הגיב לאחר הקראת כתב האישום נגד מרשו בבית הדין הצבאי של פיקוד מרכז: "ההר במידה רבה הוליד עכבר. מטענות חמורות של חברות בארגון טרוריסטי, פיגוע ורציחות של ערבים, אנחנו מקבלים כתב אישום, שהוא חמור אולי בפני עצמו, אך רחוק מהחומרה שדיברו עליה כל הזמן, ואני שמח שזה כך".

עו"ד אמיר אמר, כי ילמד את התיק, ורק אחר כך יגבש עמדה מפורטת יותר. לדבריו, חומר הראיות מתבסס על זכרונות דברים שכתבו חוקרי השב"כ, ולא בחתימותיו של אדרי. הוא ביקש לדעת, אם נחתמו הסכמים עם עדי התביעה, ומה טיבם. הוא הזהיר מפני נסיון לטשטש את קו ההגנה, בציינו כי לא יתכן שחומר הראיות שנמסר לו הוא היחיד המצוי.

סגן אורן אדרי אמר לאחר הדיון המשפטי, כי הוא מרגיש טוב יותר, וחזר על טענותיו שעונה במתקני השב"כ. "בצה"ל מתייחסים אליי כאל בן אדם, ולא כאל פושע. כל מה שסיפרתי אמת. זה שמכחישים, זה היה ברור לי לחלוטין". עוד אמר: "קשה לי להאמין שאני אורן אדרי טרוריסט. זה חלום רע שיעבור".

המרכז הפלסטיני: ישראל עודדה את המחתרת היהודית בהתעלמותה ממנה

מאת מיכל סלע

דובר המרכז הפלסטיני באוריינט האוס פרסם שלשום הודעת גינוי לדרך שבה מטפלים שלטונות הביטחון בפרשת חוליית הטרור היהודית, בתגובה לשמועות כי גם המרכז הפלסטיני היה ברשימת יעדי הפיגוע.

"מעצר החוליה וההודעות על כוונותיהם לתקוף מרכזי אוכלוסיה ומוסדות, כולל האוריינט האוס, מבהירים מחדש כי הקנאים היהודים הפונדמנטליסטים ממתינים להזדמנות לעשות מעשי דמים נגד פלסטינים חסרי הגנה," נאמר בהודעה.

"ההתפתחויות האחרונות... מראות כי ברוך גולדשטיין לא היה חלום בלהות חד־פעמי אלא דגם של חלומות בלהות רבים," אומרת ההודעה ומוסיפה כי "טענת מערכת הביטחון של ישראל אחרי הטבח בחברון כי אין מחתרת יהודית הוכיחה עצמה כטענה בלתי נכונה".

עוד נאמר כי ככל הנראה קבוצה זו אינה שולית אלא ארגון בעל מבנה, תשתית אידיאולוגית, כולל חיילים המספקים אמצעי לחימה. הודעת האוריינט האוס מטילה אחריות על ממשלת ישראל, שכדברי ההודעה "התעלמה במשך זמן רב מפעילותה, דבר שעודד את האנשים האלה לפעול."

הרב של חיפה קרא לאפשר לעצורי המחתרת להתפלל ביום הכיפורים

(עי). — הרב הראשי לחיפה, הרב שאר ישוב כהן, גינה בחריפות בדרשת יום הכיפורים, לפני תפילת יזכור, כל יוזמה של נטילת החוק לידיים ושפיכת דם נקיים ערבים ויהודים כאחד המנוגדת לאמונתנו כי "בצלם אלוהים נעשה האדם".

הרב קרא לראשי המדינה ולעם כולו לחזור בתשובה לערכי היסוד של היהדות שהם אהבת תורה ומצוותיה, אהבת עם ישראל ואהבת ארץ ישראל כולה, ושיגר ברכת חזק למתיישבים בגולן, ביהודה שומרון ועזה. "הזכות והחובה לשבת בכל חלקי ארץ ישראל היא מצוות יסוד ביהדות, ששקולה כנגד כל המצוות בתורה", אמר הרב. הוא הביע זעזוע עמוק על "אטימות הלב של השלטונות שדחו את פניית ובקשת רבנים אחרים לאפשר לעצורים בפרשה המכונה 'מחתרת הנקם' להתפלל במניין את תפילת יום הכיפורים בהשגחת רב של המשטרה במקום מעצרם". ערב יום הכיפורים הוא פנה גם לשר המשטרה משה שחל בנושא זה.

הרבנות הראשית בחיפה סיפקה ערב יום הכיפורים מזון כשר לארוחה מפסקת לעצורים בחשד להתארגנות בלתי חוקית, וכן מחזורי תפילה ותשמישי תפילה.

נשיא הסתדרות הרבנים בארה"ב, הרב אליעזר ברנשטיין, פנה ערב יום הכיפורים לראש הממשלה בדרישה לאפשר לעצורים תפילת יום הכיפורים במניין.

בחוה"מ סוכות

המשרדים סגורים והחשמל ממשיך לזרום

חברת החשמל מבקשת להודיע לציבור לקוחותיה כי לרגל חופשה מרוכזת בחג הסוכות לא תתקיים קבלת קהל במשרדי החברה

מיום ראשון י"ג בתשרי תשנ"ה (18.9.94) עד יום ראשון כ' בתשרי תשנ"ה (25.9.94) ועד בכלל.

כל השירותים להבטחה של אספקת חשמל סדירה ללקוחות וכן הטיפול בתקלות יפעלו כרגיל.

לקוחות החייבים לפרוע חשבונותיהם בקופות החברה (ולא בבנקים) יוכלו לשלם במשרדי החברה:

ביום ראשון (18.9.94), ביום שני (19.9.94),
ביום רביעי (21.9.94), ביום חמישי (22.9.94),
ביום שישי (23.9.94) וביום ראשון (25.9.94).

קופות החברה תהיינה פתוחות מ־07:30 עד 11:30.

אנו מבקשים מהלקוחות להקפיד על תשלום חשבונות החשמל במועדם.

בברכת מועדים לשמחה

חברת החשמל

هكذا عن الأصل

نقلنا عن الأصل

הנשיא בפועל של האיטי, אמילה ג'ונה־סאינט (מימין), שלשום במסיבת עיתונאים בארמון הנשיאות בפורט או־פרינס. משמאל, נשיא ארה"ב ביל קלינטון, אתמול, כאשר הציג בפני עיתונאים תמונות זוועה של קורבנות השלטון הצבאי בהאיטי. (צילום: א.פ.)

קלינטון נשא נאום לאומה במאמץ לגייס תמיכה במבצע בהאיטי; פרי: נפלוש בקרוב

הערכה בפנטגון: המבצע – באמצע השבוע הבא; 1,600 חיילי מילואים יגוייסו

מאת כתב "דבר" והסוכנויות

הנשיא ביל קלינטון עמד להודיע אמש (שעון וושינגטון) לאומה האמריקאית על החלטתו הנחושה לסלק את הכת הצבאית השולטת בהאיטי. זאת, על אף הסתייגות ניכרת בקונגרס, בדעת הקהל ובתקשורת. שר ההגנה האמריקאי ויליאם פרי הזהיר אתמול את שליטיה הצבאיים של האיטי "לעזוב ולא לנסות להתנגד בכוח" לפלישה אמריקאית לאי. כוחות צבא גדולים נמצאים באיזור, ובהם 17 ספינות מלחמה אמריקאיות.

הודעתו של הגנרל ראול סדראס אתמול בראיון לסי.בי.אס, כי אין בדעתו להיענות להצעת הממשל האמריקאי לסייע לו ולחבריו בהנהגת הכת להגיע למקום מקלט, הפכה את הפלישה כמעט לעובדה. בפנטגון אמרו אתמול כי במהלך סוף השבוע יסתיימו ההכנות האחרונות וביום ראשון יתפרסו נושאות המטוסים לחופי האיטי. מעריכים כי הפלישה תצא אל הפועל לא יאוחר מאמצע השבוע הבא.

מזכיר ההגנה האמריקאי ויליאם פרי הזהיר אתמול את שליטי האיטי מפני אובדן חיי אדם בשני הצדדים. הנשיא קלינטון הבטיח לעשות מאמץ לצמצם את מימדי האבידות ואמש אמור היה להסביר לאזרחי ארה"ב את הנימוקים לפלישה הצפויה ואת עיקרי מדיניותו במשבר.

פרי אמר אתמול כי ארה"ב מתכננת לגייס כ־1,600 אנשי מילואים לשירות פעיל, לפעולות עזר כתובלה אווירית וסיוע רפואי.

"הנשיא קלינטון הסמיך אותי היום לקרוא לשירות פעיל 1,600 אנשים מכוחות המילואים, במטרה לסייע לפעולה שאנו עומדים לבצע כדי לתמוך במשטר האזרחי בהאיטי", אמר פרי במסיבת עיתונאים. הוא ציין כי אנשי המילואים יהיו מומחים לתובלה אווירית, פעילות בחופים, סיוע רפואי ושיטור צבאי, ו"לא יכללו ביניהם חיילים קרביים".

פרי אמר כי הוא מאמין ששליטיה הצבאיים של האיטי, שהפילו את הנשיא ז'אן ברטראנד אריסטיד בהפיכה הצבאית מלפני שלוש שנים, אולי מפקפקים בהחלטיותה של ארה"ב.

"בכל יום שעבר, גוברות הכנותינו, וספינותינו החלו לשוט לעבר האיטי. אני חושב כי יותר ויותר קשה להם לפקפק בהחלטיותנו. לכן יש לנו את כל הסיבות לקוות שלא נצטרך לבצע את הפלישה הזו", הוסיף.

פרי סירב לומר מתי בדיוק יהיו מוכנים לצאת לפעולה כוחותיה של ארה"ב, המונים שתי נושאות מטוסים ויותר מ־5,800 חיילים, אך אמר שזה יהיה "בקרוב".

כשנשאל אם יש סימנים לכך ששליטיה הצבאיים של האיטי יהיו מוכנים להתפטר מרצונם, אמר פרי: "קיבלנו מספר דיווחים מהאיטי, לפיהם יש אי שקט רב בין השליטים הצבאיים. אינני רוצה לנסות ולפרש את חשיבותם של דיווחים אלה".

בקונגרס האמריקאי עדיין נמשכת התנגדות, הן מצד דמוקרטים והן מצד רפובליקאים, לפלישה הצפויה להאיטי, אך קלינטון נשמע נחרץ בדעתו באשר לפלישה.

"אין שום טעם להמשיך במדיניות הנוכחית", אמר קלינטון ביום רביעי, כאשר הציג בפני התקשורת תמונות מעוררות זוועה של קורבנות המשטר הצבאי בהאיטי. "הזמן משחק תפקיד. הם צריכים לעזוב והם יעזבו, בדרך זו או אחרת".

קלינטון נתן ארבע סיבות לפלישה: הפגיעה האכזרית בזכויות האדם, מניעת זרם גדול של פליטים מהאי, הגנת הדמוקרטיה בקאריביים ושמירת אמינותם של ארה"ב ושל האו"ם כאשר "אנו אומרים שאנו עומדים לעשות משהו".

לקראת השידור לאומה של הנשיא קלינטון, הסבירו פרי ומזכיר המדינה וורן כריסטופר כי הפלישה נועדה להפסיק את מעשי הרצח והפרת זכויות האדם וכן להחזיר את המשטר הדמוקרטי לכנו, כפי שארה"ב הבטיחה מאז השתלטות הכת הצבאית על האי. גם הם הדגישו כי אמינותה של ארה"ב נתונה עתה במבחן וכן את הצורך לעצור את זרם הפליטים המסכנים את נפשם בסירות רעועות.

מקורבים לנשיא קלינטון הוסיפו כי שמעו מפי הנשיא, שסילוקה של כת הרוצחים מהאיטי הוא המעט שיש בידו לעשות למען השחורים בארה"ב, לאחר שלא עלה בידו להעביר בקונגרס את יוזמותיו בתחום הרווחה והבריאות. למרות זאת מתברר, כי גם בקרב חברי קונגרס שחורים, לרבות דמוקרטים, חצויות הדעות ביחס לפלישה.

מתידרוכים של הפנטגון בסוף השבוע עולה כי הממשל משקיע מאמץ בגיבוש דרכים לצאת מהאיטי, יותר מאשר בהשתלטות על האי. קלינטון חותר להעביר את עיקר האחריות לשלב השני והשלישי לאו"ם, שיחלוש על יחידות שיטור מכל רחבי העולם.

תחילה תוכנן שארה"ב תשגר מחצית מהכוח שיישאר בהאיטי עד לאחר הבחירות הבאות לנשיאות, המתוכננות לסוף 1996. האמריקאים מבקשים שהכוח יישאר באי על מנת לוודא שהנשיא הגולה ז'אן ברטראנד אריסטיד, שיחזור למקומו עם הפלישה, יקיים בחירות דמוקרטיות ויקבל את פסק דינו של הבוחר.

עתה מבקש הממשל לצמצם את חלקו בשלב השני ל־40 אחוז בלבד. 19 מדינות, בהן ישראל, הבטיחו עד כה את השתתפותן בשלב השני של המבצע, שנועד לסייע לאריסטיד להקים מנגנוני שלטון ואכיפת החוק.

בשיחות בפנטגון הובטח לניצב במילואים גבי עמיר, כי הכוח הישראלי, כמו שאר יחידות השיטור, יוכנס לפעולה רק לאחר הפסקת הקרבות. האמריקאים מצפים לכ־20 מתנדבים ישראלים שיעסקו בהדרכה לאכיפת החוק ושמירת זכויות אדם, וכן בפיקוח על סדרי שלטון ומינהל.

שליטי האיטי: לא ניכנע לאמריקאים

הצהרות סותרות של מפקד הצבא סדראס: יממה לפני שאמר כי יהיה מוכן לעזוב ב"תנאים מסויימים", הכריז: "לא אסכים לחיים נוחים בגלות"

פורט או־פרינס (א.פ.) – שליטיה הצבאיים של האיטי עומדים איתנים ומסרבים לוותר על עמדות הכוח שלהם במדינה, למרות אזהרותיו של הנשיא קלינטון מפני פלישה אמריקאית לאי.

שתי ספינות מלחמה נוספות שעטו אתמול לעבר הנמל פורט או־פרינס, והפנטגון הודיע על גיוס 1,600 אנשי מילואים לתמיכה לוגיסטית במבצע בהאיטי. אך העניינים בבירה נותרו רגועים, והפריכו הודעה של נשיא הסנאט של האיטי, ברנארד סנסאריק, בדבר "פאניקה ברחובות". אנשים המשיכו בענייני היום־יום, על אף שכמה נאספו אל החוף כדי להביט ב־17 ספינות המלחמה האמריקאיות המסיירות סמוך לחופי האי.

סנסאריק, ידיד המשטר, העריך כי הצבא ינסה לנהל מלחמת גרילה במקום להתמודד ישירות עם הצבא האמריקאי. "לכל אחד יש כעת סוג מסוים של פחד. איש אינו יודע מה צפוי", אמר סנסאריק בראיון לתוכנית הטלוויזיה של איי.בי.סי, "בוקר טוב אמריקה".

דן ראת'ר מסי.בי.אס דיווח אתמול מפורט או־פרינס כי שליטה הצבאי של האיטי, הגנרל ראול סדראס, אמר לו כי הוא מוכן לעזוב "בתנאים מסויימים". אך ראת'ר גם ציטט שלשום את סדראס כאומר שהוא אינו מעוניין "בחיים נוחים בגלות", וכי אם יעזוב, תהיה "מלחמת אזרחים ומרחץ דמים נורא".

שליטי האיטי נותרו רגועים אל מול הצהרותיו של קלינטון כי ארה"ב תפלוש כדי להשיב לאי את הדמוקרטיה. "הממשלה תמשיך למלא את תפקידה ולא תיכשל בתפקידה להגן על הרפובליקה", אמר הנשיא שמונה על־ידי הצבא, אמילה ג'ונה־סאינט, שלשום במסיבת עיתונאים.

ג'ונה־סאינט, שמונה על־ידי הצבא לנשיא בבאי, אך לא הוכר בידי ממשלות זרות, התלונן כי הפלישה המתוכננת נובעת ממניעים פוליטיים, וכי הבחירות לקונגרס האמריקאי, בעוד חודשיים, משפיעות על פעולות הנשיא קלינטון.

"העברות הצפויה של עמנו הוכרזה באו־רישות", אמר. הוא ציין כי הרוב המכריע של האמריקאים לא שוכנע מהצהרותיו של קלינטון.

שר הפנים וההגנה של האיטי הכריז על איסור תנועת כלי רכב אזרחים בכבישים בין־עירוניים ועל איסור תנועת מטוסים ואוניות בין שבע בערב לשבע בבוקר. הוא אמר כי הצעד נחוץ כדי להתכונן ל"אגרסיביות הצפויה מבחוץ".

אנשי צבא היכו אזרחים שניסו לקחת עלונים שהוצנחו על־ידי מטוסים אמריקאיים שחגו מעל האי שלשום. העלונים הודיעו על שובו הצפוי בקרוב של אריסטיד.

רקע / המשבר בהאיטי

הצבא והאליטה נגד העניים

פורט או־פרינס (א.פ.) – סבלה של האיטי נעוץ בנסיונה הראשון בדמוקרטיה: נשיאותו של ז'אן ברטראנד אריסטיד, כומר שהיה פופולרי בקרב הרוב העני במדינה, אך שנוא על־ידי העשירים והצבא.

האליטה הכלכלית הקטנה של האיטי, שאינה רגילה לחלוקת שלטון, והצבא ראו את נצחונו בבחירות של אריסטיד בדצמבר 1990 כמעשה עלבון מצד העניים.

המועמדים האליטיסטיים שלטו במערכת הבחירות עד לישורת האחרונה שלה, אך אז, שבועות ספורים לפני יום הבחירות, נכנס אריסטיד למירוץ. הוא זכה בנצחון סוחף.

במהלך שבעה חודשי שלטונו, שהחלו ב־7 בפברואר 1991, החל הכומר השמאלני, שניצל ממספר נסיונות התנקשות בחייו, לפעול כנגד האינטרסים של האליטה ושל הצבא.

הוא עשה כל שביכולתו כדי להילחם בסחר הסמים – מקור הכנסה לא מבוטל עבור קצינים וחיילים בצבא האיטי – והחליט להעלות את שכר המינימום מ־3 דולר ל־5.20 דולר לשעה, רפורמה שהתקבלה בהתנגדות בקרב העשירים.

גורלו של אריסטיד נחרץ בספטמבר. בהתייחסו לנסיון הפיכה שנעשה נגדו, אמר אריסטיד בפני קהל מריע, כי אלה שמתנגדים לרפורמות שלו, צריכים להיות מאויימים ב"לינץ'" מצד העם.

הצבא ניצל את ההזדמנות השתלט על המדינה, תוך ששלח את אריסטיד לגלות ורצח מאות מתומכיו בשבועות אחר־כך.

נסיונה הדמוקרטי של האיטי התרסק. הצבא המדכא, שתפס ב־1986 את השלטון בהפיכה שסיימה את 29 שנות שלטון הדיקטטורה של משפחת דובלייה, שב לרכב על האוכף במדינה.

יום לאחר שחרור מנהיגיהם מהכלא – קנאים מוסלמים באלג'יריה חטפו ורצחו 16 אזרחים

אלג'יר (א.פ.) – כנופיות חמושות חטפו 16 אזרחים וערפו את ראשיהם, דיווח אתמול עיתון באלג'יריה. האחראים לטבח זה הם ככל הנראה המוסלמים הקיצונים, המתנגדים לכל פשרה עם הממשלה, הנתמכת בידי הצבא.

ביום שלישי ביצעה הממשלה צעד דרמטי, כאשר שיחררה מהכלא את מנהיג חזית ההצלה האיסלאמית, עבאסי מדאני, ואת סגנו, עלי בלהאג', והעבירה אותם למעצר בית.

סבב חדש של שיחות מתוכנן ביום שלישי הבא בין הממשלה לאופוזיציה החוקית, כאשר עד כה מסרבת הממשלה לשאת ולתת עם חזית ההצלה.

שחרור המנהיגים הפונדמנטליסטים העלה סימני שאלה לגבי כוונתה של חזית ההצלה האיסלאמית להסכים להפסקת אש, בעוד מתווכים מכינים סבב חדש של שיחות בין הצדדים.

במדינה נשמעת ביקורת כי הנשיא ליאמין זרואל נכנע למעשה לפונדמנטליסטים, וכי הקנאים ממשיכים בשפיכות הדמים שהחלה לפני כשנתיים וחצי ותבעה עד כה את חייהם של יותר מ־10 אלפים בני אדם.

גופותיהם של 16 האזרחים, ובהם אשה בת 20, נמצאו שלשום בשלושה מקומות באלג'יריה, דיווח העיתון "אל־ווטאן".

33 אזרחים נטבחו בסך־הכל ב־10 הימים האחרונים, מסרו דיווחים שלא אושרו רשמית.

בעיירה סידי באוזיד לקחו אנשים חמושים 12 אזרחים מבתיהם, העבירו אותם ליערות סמוכים ושם "ביתרו באכזריות את ידיהם ורגליהם, ואחר־כך את ראשיהם", דיווח העיתון.

באותו לילה, שיספה קבוצה חמושה את גרונותיהם של שלושה אזרחים בעיר אום אל־בוואגי במזרח אלג'יריה.

בעיר מדאה, דרומית לבירה אלג'יר, נחטפה אשה בת 20 מביתה ונמצאה אחר־כך במרחק של כמה מאות מטרים מביתה, כשראשה כרות.

מנהיג של העצרת לתרבות ודמוקרטיה נפצע קשות בידי שני יורים בעיר המזרחית טיזי אוזו שלשום, אמרה המפלגה, המתנגדת לדיאלוג עם הפונדמנטליסטים.

בעוד חזית ההצלה האיסלאמית מסכימה לשיחות עם ממשלתו של זרואל, הקבוצה הקיצונית יותר – הקבוצה האיסלאמית החמושה – נשבעה להמשיך במאבק המזוין נגד אויביה. הקבוצה אישרה את מדיניותה "להרוג כל פיוס, שביתת נשק ודיאלוג עם הפלוגות השולטות", כך לפי קומוניקט שהתפרסם בעיתון "אל־חייאת". "אנו דוחים את הדמוקרטיה בכלל וכל מה שהיא מייצגת".

הממשלה עודדה למעשה את תחילת שפיכות הדמים כאשר ביטלה את תוצאות הבחירות שנערכו ב־1992, בהן ניצחה חזית ההצלה האיסלאמית, בעקבות ייאושם של האזרחים בנושאי האבטלה ושחיתות הממשל. באלימות שפרצה נרצחו בין השאר 95 זרים על־ידי הקנאים המוסלמים.

קיצונים שהתבצרו במסגד במצרים רצחו שוטר ופצעו שלושה

קהיר (עי.פ.א.) – משטרת מצרים עצרה אתמול בדרום המדינה 22 מוסלמים קיצונים, המבוקשים בהשתתפות ברציחתם ופציעתם של שוטרים ביום רביעי בלילה – מסרו מקורות בטחוניים.

המעצרים נערכו שעות ספורות לאחר שהקיצונים התבצרו במסגד סמוך לעיר טימה, 435 ק"מ דרומית לקהיר, פתחו באש על שוטרים, הרגו אחד ופצעו שלושה שוטרים ואזרח.

ההתנגשות, שבה נפצע קולונל, המפקד על משטרת העיר, אירעה כאשר המשטרה ניסתה להשתלט מחדש על המסגד בשם שלטונות הדת של המדינה.

קבוצת מוסלמים קיצונים השתלטה בתחילת השבוע על המסגד והטיפה דעות קיצוניות נגד הממשלה – נאמר בהצהרה שפירסם משרד הפנים המצרי, האחראי על משטרת המדינה.

כוח מורדים פלש לארמון הנשיאות בליבריה; צבא ההתערבות האפריקאי מכתר את האיזור

מונרוביה (א.פ.) – חיילים מורדים, המונהגים בידי מפקד בכוחות הממשלה המובסים, השתלטו אתמול על ארמון הנשיאות במונרוביה בירת ליבריה, אך כוח התערבות אפריקאי אמר כי הוא מכתר את הפולשים.

בפקס שנשלח מארה"ב לסוכנויות הידיעות, נטען כי הגנרל צ'רלס ג'ולואה הצליח לבצע הפיכה, בפרק נוסף במלחמת האזרחים בת חמש השנים במדינה האפריקאית.

"האופקים החדשים של ליבריה השתלטו על ענייני הממשלה כדי לעצור את הסיוע במדינה שלנו", נאמר בפקס.

אך נראה כי השפעתם של המורדים לא השתרעה מעבר לשערי אחוזת הנשיאות המבוצרת, שנבנתה בידי מומחים ישראלים, ושוכנת לחוף האוקיאנוס האטלנטי.

ספינת מלחמה של כוח השלום האפריקאי, המורכב מחיילי שמונה מדינות, הנמצא במונרוביה, שייטה מול החוף בו מצויה האחוזה, בעוד טנקים של כוח זה מקיפים את האחוזה.

מקורות בכוח ההתערבות האפריקאי אמרו כי כ־100 לוחמים והם ג'ולואה מבוצרים בתוך האחוזה. טלפונים לתוך האחוזה לא נענו בתשובה.

הלחימה באה שלושה ימים בלבד לאחר שלושת הגדודים הלוחמים חתמו על הסכם שלום בתיווך האו"ם.

האירוע גרם לסערה במונרוביה, וקיימו התנגדות של קואליציית מורדים ושל ועידת שלום לאומית, משום שהשתלבות כזו תלוי ממשלת מעבר של אזרחים במועצה של מנהיגים צבאיים.

"ירי מקלעים החל בארבע לפנות בוקר במרכז האימונים בר'קלי", בדיפי הצבא ליד האחוזה, בה נמצאים משרדי הרשות המבצעת.

הכוח הבינלאומי, שבראשו עומדים כוחות מניגריה, טען אתמול כי הוא שולט במצב וכי הוא נושא ונותן עם המורדים הבוגדים, השייכים לצבאו של הדיקטטור לשעבר, סמואל דו, שנרצח.

"מספר גורמים עדיין מתבצרים באחוזת הנשיאות... אך הם נדחקו לפינה בידי הכוחות שלנו. מספר לא מבוטל של קצינים וחיילים כבר נכבש", אמר הגנרל מוכתר, מפקד כוח ההתערבות האפריקאי.

הוא אמר כי אלמנטים של הכוחות המזויינים של ליבריה נכנסו לתוך האחוזה, לבניין הרדיו הלאומי ולמרכז התקשורת בסביבות שתיים לפנות בוקר, אך הם הצליחו להשתלט רק על האחוזה.

לדברי כוח ההתערבות האפריקאי, המורדים מונהגים בידי ג'ולואה, מפקד צבאי שנמלט מהמדינה לאחר שצ'רלס טיילור, לשעבר תומך של דו, פלש בחוף השנהב ב־24 בדצמבר 1989. דו נרצח בידי פלג מורדים ב־1990.

פצצה מימי מלה"ע ה־2 הרגה שלושה פועלי בניין בברלין

ברלין (א.פ.) – בהתפוצצות שאירעה באתר בנייה במזרח ברלין, ככל הנראה של פצצה שנותרה במקום מימי מלחמת העולם השנייה, נהרגו שלושה אנשים ונגרם נזק כבד לבתים ולמכוניות בסביבה.

קלאוס זיגלר, דובר מכבי האש בברלין, מסר כי שלושה פועלי בניין נהרגו ושמונה נפצעו קשה בפיצוץ. בין הפצועים נמצא גם ילד.

פועל בניין אחד נעדר, וזיגלר הביע את חששו כי חלקי גופה שנמצאו פזורים באיזור הם של פועל זה.

השיירים עפו למרחק של מאות מטרים, כאשר גוש בטון במשקל של 50 ק"ג נמצא על מדרכה במרחק של חצי בלוק בניינים מהמקום.

אולף האנסן, מתאם פעולות המשטרה במקום, אמר כי החשד ראשוני הוא שפצצה מימי מלחמת העולם השנייה גרמה לפיצוץ, אך עדיין לא ברור מה היה גודלה. לדבריו, חבלני משטרה עורכים עדיין בדיקות במקום.

סליל הקלטה ועליו שיר של לנון בהופעה ב־'57 נמכר ב־122,500 ד'

לונדון (א.פ.) – הקלטה של ג'ון לנון, שר עם הלהקה בה ניגן כשהיה בן־עשרה, במועדון נוער בליברפול, לפני קרוב ל־40 שנה, נמכרה עבור 78,500 לי"ש (122,500 דולר) בבית המכירות סות'ביס בלונדון.

אמ"י, חברת ההקלטות המקורית של החיפושיות, קנתה את סרט ההקלטה, יחד עם מכשיר ההקלטה, בו השתמש אוהד צעיר שהגיע למועדון ביולי 1957 כדי להקליט את הלהקה האלמונית "אנשי המחצבה".

בוב מולינה, כעת שוטר בדימוס, הבין שיש בידו אוצר כאשר "אנשי המחצבה" הפכו לחיפושיות. הוא שם את סליל ההקלטה בכספת בבנק. "זה חלק יוצא דופן של היסטוריה מוסיקלית, שאמ"י חשה צורך שיהיה בידיה", אמר דובר אמ"י דייוויד יוז.

סליל ההקלטה נמכר בפחות מהסכום לו קיווה בית סות'ביס. בית המכירות הפומביות הידוע בעולם קבע מחיר משוער של 100 אלף לי"ש (156 אלף דולר) עבור הסליל.

אך כולם היו מרוצים, כלל דובר סות'ביס, סיימון דה בורטון. "לא היה למוצג זה תקדים לפיו ניתן היה להעריך את המחיר", אמר.

מולינה אמר כי ביום בו ביצע את ההקלטה, נכח בקהל גם נער שמנמן בן 15 ושמו פול מקרטני, שהאזין ל"אנשי המחצבה". בהופעה זו נפגשו בראשונה שתי אגדות הפופ.

"זוהי בלי ספק הקלטה היסטורית", אמר יוז. "היא נעשתה למעשה ביום בו נולדו החיפושיות".

סליל ההקלטה היה המוצג המרכזי במכירה פומבית של 900 פריטי רוקנ'רול. סך־הכל המכירות של הפריטים היה 920 אלף לי"ש (1.4 מיליון דולר).

כמה פריטים לא נמכרו, וביניהם גיטרות של ג'ימי הנדריקס מ־1968, אותם העריך סות'ביס ביותר מ־100 אלף לי"ש.

אך היה זה עניין של טעם. קונה אלמוני שילם 52,100 לי"ש עבור עור תוף שנראה דומה לזה בו השתמש רינגו סטאר כאשר הופיעו החיפושיות בתוכניתו של אד סאליבן ב־1964. בית המכירות אמר כי הוא מאמין שמדובר באותו עור תוף.

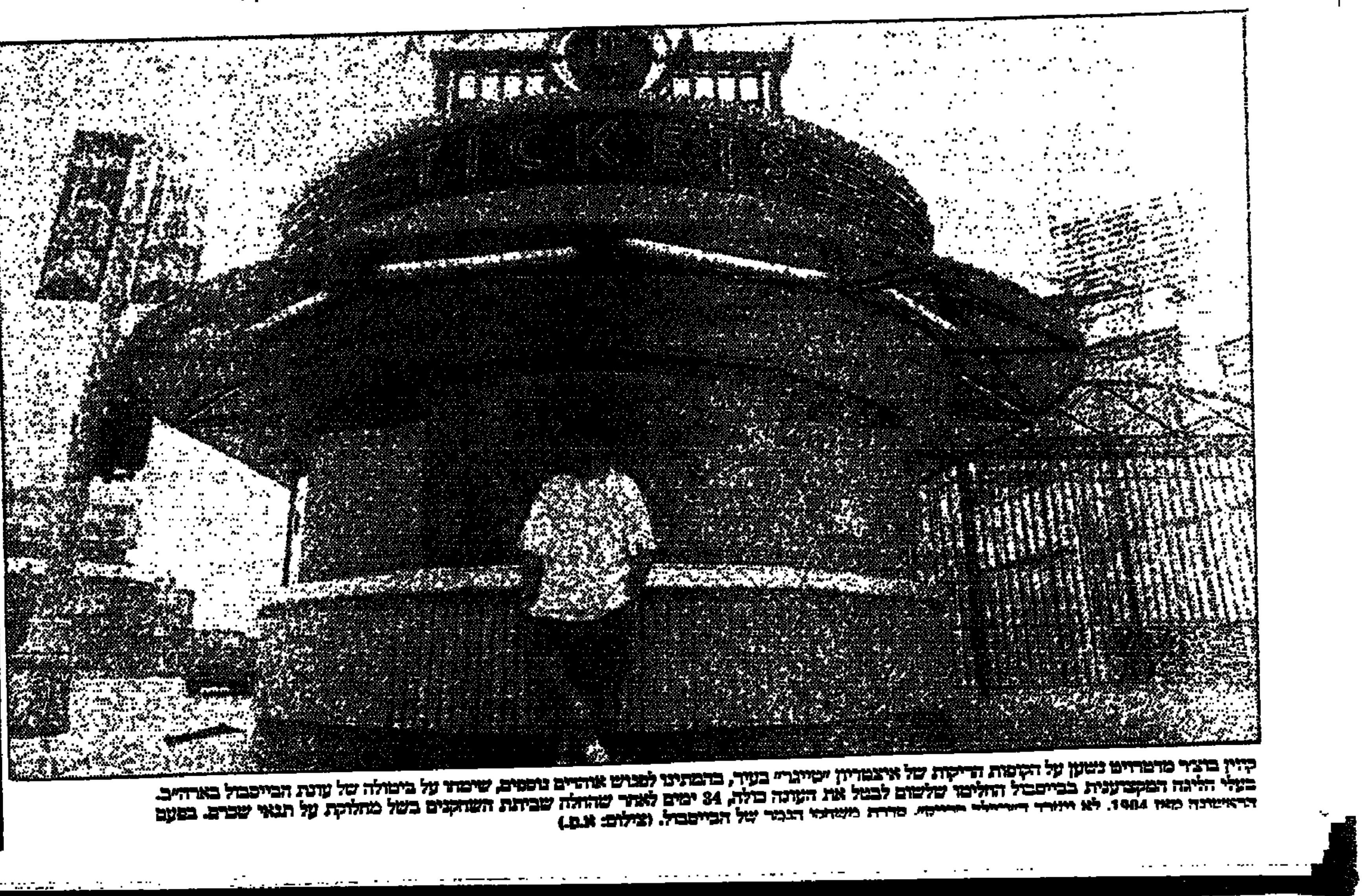

קיוין בודד מדנוריו נשען על הקופות הריקות של אצטדיון "יאנקי" בעיר, בהמתינו לפגוש אוהדים נוספים, שימחו על ביטולה של עונת הבייסבול בארה"ב. בעלי הליגה המקצוענית בבייסבול החליטו שלשום לבטל את העונה כולה, 34 ימים לאחר שהחלה שביתת השחקנים בשל מחלוקת על תנאי שכרם. בפעם הראשונה מאז 1904 לא ייערך [illegible] סדרת משחקי הגמר של הבייסבול. (צילום: א.פ.)

במלאת שנה לפטירת חברתנו

גולדה לונדנר ז"ל

נעלה לקבורה ביום ראשון, י"ג בתשרי תשנ"ה 18.9.94, בשעה 17.00 אחה"צ.

המשפחה
ובית קבוצת דגניה ב'

אנו מודיעים בצער על מותו של חברנו

קרל אונגר

על מועד ההלוויה נא להתקשר לטל' 06־582800

המשפחה
ובית עודה נחום

מודעות עד חצות
אבל, לוח ומסחריות
בחיוג חינם!
177-022-3000
מוקד ארצי

יקירנו

יוסף פפיש ז"ל

נלקח מעימנו אחרי מחלה ממושכת
הלוויה תצא מבית הלוויות בסנהדריה
ביום שישי, י"א תשרי תשנ"ה, 16/9/94
בשעה 10.00 בבוקר.

המשפחה המתאבלת

אנו מודיעים בצער על פטירתו של חברנו

יצחק סברדלוב ז"ל

ומשתתפים בצער המשפחה
הובא למנוחת עולמים ביום רביעי, ט' תשרי תשנ"ה ערב יום כפור, 14.9.94 בבית העלמין בכפר ויתקין.

כפר ויתקין

שוקי ההון בעולם · גיל בספי

המשקיעים באירופה רוכשים דולרים

הערכות לגבי רמות אינפלציה בארה"ב ובאירופה היו הסיבה לשינויים שחלו אתמול בשוקי המטבע בעולם. הביקוש ללירה שטרלינג פחת מאוד, משום שהמודדים הכלכליים שפורסמו בבריטניה מלמדים על האטה בקצב האינפלציה. הביקושים הערכיים במשק הבריטי פחתו, דבר שעשוי להשפיע גם על רמת ההתייקרויות בבריטניה.

לפני ימים מספר העלה הבנק המרכזי הבריטי את הריבית בבריטניה. עכשיו מדברים על אפשרות ששערי הריבית ירדו, הדבר פגע בביקוש למטבע הבריטי ועודד ביקושים למניות בריטיות.

מגמות דומות היו במדינות אחרות באירופה, אחרי שנגיד הבנק המרכזי הגרמני הודיע ממרשות שאין בכוונתו להעלות את שערי הריבית בגרמניה.

התפתחויות אלו תרמו אתמול להיחלשות של מטבעות אירופיים ולביקושים לדולרים. יש לשים לב, שבמהלך המסחר אתמול הדולר לא התחזק לעומת הין, אלא נחלש. זאת משום שהמטבע היפני התחזק לאור בעקבות המשך העלייה בהיקף היצוא של יפן.

העלייה אתמול בביקוש למטבע האמריקאי העלתה את שערו של הדולר לשיא יומי של 1.5515 מארק, 1.2890 פר"ש, 99.55 ין, ואילו הלירה שטרלינג ירדה ל־1.5609 דולר.

בשוקי ניירות הערך היו אתמול ביקושים טובים. בניו יורק, המדד הדאו ג'ונס עמד בשעות הצהריים על 3,918.89 נקודות, עלייה חצי יומית של 23.56 נקודות. ביקושים טובים היו אתמול גם לאגרות חוב אמריקאיות, אך מדד המניות הישראליות בניו יורק ירד קלות ב־0.03 נקודות ל־12.72 נקודות.

בשוקי ניירות הערך של אירופה היו ביקושים טובים בבריטניה, שהעלו את מדד המניות הכללי ב־55.00 נקודות ל־3,125.00 נקודות. בגרמניה ירד מדד המניות למרות שהבנק המרכזי של גרמניה אמר שהם לא ישנו את שערי הריבית בגרמניה.

בשוקי הקומודיטיס עלה הביקוש לנפט ומוצריו, בעקבות מחקר שנעשה על ידי ארגון האנרגיה העולמי שמושבו בפאריס ושמעריך שהביקוש לנפט יעלה בקרוב. מחיר חבית נפט ברנט עלה אתמול ל־15.54 דולר, וחבית נפט גולמי קל ל־16.79 דולר.

ב־4 באוקטובר '94 ייחנך בירושלים בית הלוחם החדש במעמד נשיא המדינה. המיתחם שבהקמתו הושקעו 13 מיליון דולר, צמוד לגן החיות התנ"כי והוא כולל, בין היתר, מתקני כושר נופש וגן שעשועים לילדים

מכתבים לעורך הכלכלי

דרך חלופית רצויה

אנו משבחים את ההחלטה העקרונית על הטלת מס גם על פעילות בורסה ומציעים הרחבה על הטלת מס גם על שוק המקרקעין.

לעניין הטלת המס על הבורסה ישנה דרך חלופית שנראית בעינינו כרצויה יותר מאשר הטלת מס אך ורק על רווחים ריאליים מבלי לקחת בחשבון הפסדים ריאליים.

פקודת מס הכנסה קובעת גם היום, כי כל מי שעוסק בשוק ההון בפעילות מסחרית או פעילות בעלת אופי מסחרי, ואפילו אם זוהי פעולה חד פעמית, חייב במס מלא על רווחיו הנומינליים. מנגנון המס בשיטות פעילותו הנוכחית אינו מסוגל כלל ליישם חובה חוקית זו, מאחר שפעולה זו מחייבת קבלת דוח מכל אלה הפעילים בשוק ההון.

בהעדר חובת דיווח כללי והצהרת כל אזרח על כל מקורות הכנסותיו וכמובן גובה הכנסותיו מכל המקורות, לא ניתן לחייב במס מתוסר ידיעה בלבד.

אם במצב הנוכחי קיים מצב שלפיו הבנקים מסוגלים לעשות את רישום הדוחות והמספר לכל הפעילויות בשוק ההון, הרי שניתן גם לחייב את כלל האזרחים בהגשת דוחות אחת לשנה, שבהם יובאו לידי ביטוי גם הרווחים וההפסדים מהפעילות בשוק ההון בהתאם לאישורים שיונפקו בסוף כל שנה על ידי הבנקים, כשם שמנפקים כיום אישורים לכל המבוטחים בביטוח חיים, לכל החוסכים בקופות גמל למיניהן, בקרנות הפנסיה, וכן גם כל התשלומים לביטוח הלאומי.

מגישי הדוחות יסתמכו על האישורים השנתיים, אותם יצרפו לדוחות המוגשים על ידם, ובהתאם לכך ייקבע גובה המס המגיע מכל מקורות ההכנסה.

יתר על כן, בהתאם לדיווחים מלאים על כל מקורות ההכנסה וכן על גובה ההכנסה, ייקבעו סופית ההטבות הניתנות על ידי המוסד לביטוח לאומי ועל ידי מוסדות שונים במשק, כגון: עיריות לעניין הארנונה, משרד החינוך לעניין גני הילדים, בתי ספר יסודיים ותיכוניים. כתוצאה מכך המדינה תחסוך סכומי עתק בתשלומים המבוצעים כיום אך ורק לפי גובה תלוש המשכורת, מבלי שקיימת חובת דיווח של כל מקבל הטבה על מלוא הכנסותיו מכל המקורות.

מיסוי שוק המקרקעין

הכנסות ממכירת דירות פטורות ממס להלוטין בתנאים מסוימים ובפועל. מסתבר, כי מרבית הדירות הנמכרות כיום פטורות ממס שבח, ולדעתי ללא הצדקה.

שינוי זה יביא לקופת האוצר כספים רבים ממכירתן של דירות יוקרה, דירות פאר ווילות, וכן מהשכרתן. גם לגבי הכנסה מדמי שכירות ניתן לקבוע פטור מתקבה בשווי הגבס.

חובת דיווח כללי אינה מחייבת פתיחת תיקים לכולם. לגבי מרבית המצהירים ייעשה הדבר באופן פשוט ביותר על טופס תבליתי, בו יצהירו במקום עבודתם בתחילת כל שנה האם היו להם מקורות הכנסה נוספים בשנה קודמת, מעבר למשכורת מאותו מעביד ומעבר להכנסות נוספות ממשכורת שלגביהם נעשו תיאומי מס מלאים.

הצהרה זו תינתן בפני מנהלי החשבונות חושבי השכר הממלאים גם את טופס 1010, וחובה לדרוש כי בעת החתימה יזהו את המצהיר בהתאם לת.ז. שבידיו, מאחר שהתפתח נוהג בעיקר למבצעי עבודה חלקית כשכירים, המוסרים שם של אחד מבני המשפחה ולא שלהם ו/או משבשים ספרות בת.ז. כדי למנוע הצלבת מידע שיכולה להתבצע על ידי מחשב רק בנתונים נכונים ואמיתיים.

טפסים אלה המתקבלים מהמעבידים, ישודרו למחשב כשם שמשודרים כיום למחשב טופסי 101 המהווים בסיס לחיוב המס במהלך השנה השוטפת. ייקבע טופס חדש מס' 441 (בגימטריה "אמת"), עליו יחתמו כל השכירים במקום עבודתם וכל האזרחים בבית הדואר הקרוב למקום מגוריהם.

מי שאינו יכול לחתום על הצהרת היעדר הכנסות נוספות חייבות במס בשנה הקודמת, חייב היה להגיש מיוזמתו גם עד היום דו"ח שנתי אך נמנע מלעשות כן. המדובר בכ־500 אלף אזרחים, להערכת המכון וגם לפי הערכתו של הממונה על ההכנסות, יורם גבאי.

פטורי ממס תקרת השיעור השולי

לדעתנו, הכנסות מעבודה וממשכורת ומכל מקור שהוא עד 2,250 ש"ח לחודש, חייבות להיות פטורות ממס כלשהו, הכנסות מעבר ל־15 אלף ש"ח לחודש יחויבו בשיעור מס שולי של 35% בלבד.

לשם הצלחת המהלך צריכים להיות משולבים מספר גורמים כדלקמן:

● החלת חובת דיווח כללי החל מ־1.1.95.

● הגברת כוח האדם המקצועי במנגנון המיסים וכן שיפור תנאי עבודתם ושכרם, כדי שלא ייאלצו לחפש עבודות נוספות ויתפרנסו בכבוד מתפקידם כמבצעי "מיטב השפיטה" לגבי כל נישום. בהיותם בתפקיד מעין שיפוטי, מן הראוי שמשכורתם ותנאי עבודתם יהיו ייחודיים.

● הגברת מערכת הענישה וההרתעה, כולל בתי דין ושופטים מיוחדים לענייני מיסוי, כדי שהשפיטה תהיה צודקת ותהיה גם מהירה. הדגם של ארה"ב חייב לעמוד לנגד עינינו, כדי שהנורמה תשתנה והעבריינים מעלימי ההכנסות יזכו לענישה מחמירה יותר עם גילוי הניגוד הברור. כדוגמת ארה"ב, שם כל עבריין מס עוזב את מקום מגוריו ומקום עבודתו מחמת הבושה ומיחס הסביבה אל כל עבריין מס כאל כל גנב השולח ידו לקופה הציבורית.

● מתן הטבות רק למי שהצהיר בחתימתו על כל מקורות הכנסותיו ועל הכנסתו הכוללת המלאה. צמצום אוכלוסיית מקבלי ההטבות יאפשר הגדלת ההטבות לזכאים באמת. נושא זה חשוב במיוחד לאור חוק הבריאות הממלכתי שכבר נתקבל, ולאור חוק הפנסיה שנועד להעניק זכויות פנסיוניות לזכאים ולכלל האוכלוסייה.

● הקטנת שיעורי המס בכל רמות ההכנסה וקביעת מס שולי של 35% (בכלל הביטוח הלאומי).

● רפורמה בביטוח הלאומי – יש למנות ועדה ממלכתית־ציבורית לגיבוש המלצות של רפורמה אמיתית בכל הקשור לביטוח הלאומי כדי שיחזור ליעדו האמיתי: יעד סוציאלי, חברתי, שוויוני, מאוזן וצודק.

● הכרה בהוצאות עסקיות – רפורמה בכל הקשור להכרה בהוצאות לעניין מס הכנסה, כדי שכל ההוצאות העסקיות ואלו שנועדו לקידום עסקים ולמימונם יוכרו במלואם.

● מס ערך מוסף: לאור הרמאויות בעלות ההיקף האדיר של חשבוניות פיקטיביות, ומאחר שלדעתנו מה שנתגלה עד היום מהווה קצה קרחון בלבד, יש לשנות את השיטה ולקבוע כי החיוב במס ערך מוסף אצל מקבל התשלום והזיכוי־קיזוז אצל המשלם יהיו על בסיס זהה של חשבוניות־קבלות ממוגנטות. זאת, כמובן, על ידי קביעה עקרונית שמס ערך מוסף יתחייב אך ורק לתשלומים בפועל ולתקבולים בפועל.

אם ייקבע לאור דיון, כי יש להשאיר את השיטה הקיימת של חשבוניות המהווה בסיס לחיוב במס ולזיכוי־קיזוז, גם אז מן הראוי להנפיק חשבוניות ממוגנטות על ידי שלטונות מס ערך מוסף, מאחר שכל חשבונית ו/או קבלה (בשיטה המוצעת) מהווה שיק מזומן ויש להתייחס אליהם כאל כל המחאה בנקאית המופעלת כיום אך ורק בשיטה המגנטית הניתנת לזיהוי על ידי מחשבי הבנקים.

ידוע מהניסיון, כי אזרח המתבקש לדווח על נתונים כספיים ועובדתיים בחתימת ובידיעת העונשים הצפויים על הצהרה כוזבת (וכאמור יש לקבוע עונשים חמורים במיוחד), נמנע מהצהרה כוזבת בהיותו משוכנע שהצהרתו תיבדק ועצם החתימה על ההצהרה מחייבת גילוי כל הנתונים האמיתיים.

תוכנית זו מהווה חלק חשוב וחיוני להצלחת המלחמה בהון השחור. תוכנית זו תביא לצמיחה אמיתית במשק ואז נוכל לשמש אור לגויים. השינוי המהפכני הזה דרוש גם כדי למנוע המשך ירידה מהארץ של כוחות טובים ורבים, ויסייע בעידוד הגברת העלייה והשבת יורדים.

מס אמת שוויוני, צודק והגון במסגרת שיעורי מס נמוכים וצעדי ענישה מחמירים, יאפשר גם יותר הצלחה לתעשיות בשווקים הבינלאומיים, כי מרכיב הרווח שיגדל מאפשר הפחתה במחיר המוצר או השירות.

נציגי המכון מביעים בזה נכונות להשתתף בכל צוות שייקבע לדיון בפרטי התוכנית ובצוות שייקבע ליישום כל הצעדים והמהלכים הדרושים להצלחת השינוי המהפכני.

רו"ח יעקב הרקר

מנכ"ל חברת החשמל, משה כץ, הציג את המנכ"ל המיועד של החברה, רפי פלד, בפני חברי הנהלת החברה. כץ, שעל פי המינוי נטל אתמול פלד לראשונה חלק בישיבת ההנהלה, אמר לחברי ההנהלה כי הוא מציג בפניהם את מי שינהל את החברה בשנים הבאות. הוא ציין, כי לפלד נקבעה תוכנית סיור ולימוד בחטיבות החברה. תוכנית הלימודים הראשונה תהיה באגף המשקר הפיתוח.

פלד אמור להתחיל לכהן כמנכ"ל בינואר 1995, עם פרישתו של כץ לגימלאות לאחר 40 שנות עבודה בחברת החשמל, שבמהלכן כיהן כמהנדס ראשי וכמנהל אגף תכנון ותחנות כוח בחברה, בטרם מונה למנכ"ל לפני ארבע שנים.

"הבעיה העיקרית אינה ההאצה באינפלציה אלא הפער במאזן התשלומים של ישראל"

מאת הדס גייפמן

"הפער במאזן התשלומים של ישראל הוא הבעיה העיקרית של המשק, ולא ההאצה באינפלציה. המדיניות המוניטרית של בנק ישראל מאיטה את הפעילות הכלכלית". כך אמר דן פרופר, נשיא התאחדות התעשיינים, בתגובה לפרסום מדד המחירים של חודש אוגוסט. הוא אמר, שמדד אוגוסט מלמד שאמנם קיימת סטיה של כמה אחוזים מיעד האינפלציה לשנה זו, אך האינפלציה אינה בעיה מספר אחת, היא בת שליטה. הבעיה המרכזית היא גירעון הולך ומתרחב במאזן התשלומים, ונתוני סחר החוץ של אוגוסט מאשרים זאת.

באוגוסט נרשם יבוא שיא של מוצרי צריכה, דבר המעודד ראנה בעיקר על רקע גידול הגירעון בחודשים הקודמים. עוד אמר פרופר, כי העובדה שהאינפלציה השנה תגיע לרמה של 12%־13% ולא של שמונה אחוזים, מראיינה מבחינת השפעתה על התמתנות הפעילות במשק, ולאו דווקא בגלל סכנת אובדן שליטה על האינפלציה.

לדעתו, התמתנות הפעילות תיגרם כתוצאה מהעלאת הריבית, שתבוא כתגובה להאצה מסוימת באינפלציה. זאת בשעה שקצב הפיחותים מותאם לאינפלציה של 8% בלבד. כל אלה פוגעים קשות ברווחיות התעשייה הן ביצוא והן בשוק המקומי, במגזר הסחיר ולמעשה בכל הסקטור העסקי.

במקום מדיניות זו, אמר פרופר, יש להיערך מיד למדיניות שתביא להאצת קצב גידול היצוא והאטה בגידול הצריכה והיבוא.

כלכלני התאחדות התעשיינים מציינים, כי מדד אוגוסט אמנם גבוה במקצת ממדדי אוגוסט '92 '93, אך בניגוד לחודשים הקודמים הפעם הוא לא הפתיע והוא אף נמוך מהצפוי. לדעתם, יש לקחת בחשבון את תרומת התייקרות הפירות והירקות, המסבירה כמחצית מעליית מדד אוגוסט. הם ציינו, כי המדד ללא פירות וירקות עלה ב־0.6% בלבד.

בקצב עליית מחירי הדירות מורגשת התמתנות מסוימת. ברוב סעיפי המדד האחרים מסתמנת "עליית" המחירים המפוקחים בכחצי אחוז בלבד.

מדד המחירים הסיטונאיים בתעשייה עלה ב־0.8% בלבד וממשיך להיות גורם ממתן בהתייקרות הכללית. "יש לקוות", אמרו כלכלני ההתאחדות, "שהתייקרות הדירות תמשיך להתמתן בחודשים הקרובים בעקבות צעדי הממשלה".

"מחדל של הממשלה"

ההסתדרות דורשת פיצוי מלא על עליות המדד החריגות

מאת אפרים דוידי

ההסתדרות דורשת פיצוי מלא לשכירים בגין מדד חודש אוגוסט המדדים הגבוהים האחרונים, והיא תעמוד על שינוי הסכם תוספת היוקר. כך עולה מתגובתו של יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, ח"כ עמיר פרץ.

הוא הדגיש, כי מדד חודש אוגוסט הוא "מדד גבוה ומצביע על מחדל של הממשלה" גם בנוגע למדד החזוי וגם כי מדובר על ייקור הדיור בסעיפים שבשליטת הממשלה. לדבריו, "ייקור של 37 אחוז במדד הפירות והירקות ושל 33 אחוז במדד הדיור, מהווה פגיעה קשה בציבור השכירים. אלה לא מתנות אלא צרכים בסיסיים, ומן הדין לפצות את השכירים בשל כך".

מנהל המכון למחקר כלכלי וחברתי, ד"ר רובי נתנזון, הוסיף כי תקציב המדינה ותוספות השכר שניתנו לשכירים בשנה האחרונה, התבססו על תחזית המדד של שמונה אחוזים. "במקום זה אנו עדים להתפרצות אינפלציונית של כ־14 אחוז", הדגיש ד"ר נתנזון.

ח"כ פרץ ציין, כי "עתה ניטש ויכוח בין החקלאים, האוצר, בנק ישראל ומשרד השיכון, כדי למצוא מי אשם במדדים הגבוהים. אנו מזהירים בפני ניסיון להעביר את הכדור למגרש השכירים. השכירים אינם אחראים למדדים הגבוהים".

מנכ"ל מספנות ישראל: אין כסף למשכורות

מאת אודי שרון

מנכ"ל מספנות ישראל, זאב אלמוג, טוען שנכון להיום אין ביכולת החברה לשלם לעובדים את משכורת אוקטובר. הסיבה, לדבריו: מצוקה כספית קשה, אליה נקלעה המספנה בגלל מחסור בחוזים מזומנים.

אלמוג מסר זאת בביקור שערכו יו"ר ההסתדרות במרחב חיפה, ברוך ולק, ויו"ר האגף לאיגוד מקצועי במרחב, יגאל כהן.

אלמוג תיאר את מסכת תלאותיו בשבועות האחרונים, בהם נתקל בקיר אטום, לדבריו, במגעים עם אנשי משרד האוצר, שם ביקש לגייס כספים.

ולק דרש אתמול מסרי האוצר והתחבורה להעמיד לרשות המספנה לאלתר את ההון הדרוש. לדבריו, המספנה עלתה על דרך המלך להבראה ואף הגיעה לרווחיות תיפעולית. ולק ציין, כי "אי איכפתיות זו מתגלה גם ביישום ההחלטה להפריט את המספנה, שנועד – על פי החלטת ועדת שרים – להתחיל בתחילת נובמבר".

עלייה תלולה במחירי יריעות הפלסטיק לשימוש בחקלאות

מאת כתבנו הכלכלי

מפעלים ישראליים המייצרים יריעות מפוליאתילן לשימושים חקלאיים קובלים, כי עלייה תלולה במחירי הגלם של הפוליאתילן בבורסות העולם תיאלץ אותם לייקר את התשומות לחקלאים בישראל בכ־10% לפחות במהלך החודשים הקרובים.

יצרנים כפוליגר, רם פלסטיקה, ופולטיב וכן חברות המייבאות פלסטיק כשוכל, גילגר ונצרי הודיעו כבר, כי יעלו את מחירי הגלם בארץ בכ־14%. יצרני יריעות הפלסטיק קובלים על כך, שהשוק הישראלי המושפע מהנעשה בבורסות העולם, אינו יכול להתמודד עם קצב עליית המחירים ולכן העלו המחירים רק בכ־10%, וזאת מבלי לקחת בחשבון את מחירי האינפלציה בישראל.

אלון אורלי, מנהל השיווק של המפעלים הפטרוכימיים בחיפה, אשר מספקים את מרבית חומר הגלם ליצרנים בישראל מסר, כי התנודות במחירי הפוליאתילן בארץ מושפעות מהשינויים במחירי הגלם בעולם כולו. גורם נוסף המשפיע על עליית מחירי הפוליאתילן בארץ הם התוספים השונים (אותם מוסיפים לפוליאתילן לצורך השבחת תכונותיו). התחזקות שערי המטבע האירופיים מול הדולר והעובדה כי מרבית התוספים נרכשים משוק זה, גורמת בעקיפין גם היא לעלייה במחירים בארץ.

לנוכח הביקוש העונתי הגדול ליריעות במגזר החקלאי בישראל, החליטו יצרני הפלסטיק להעלות בחודש הקרוב את המחירים רק בכ־6% ולהוסיף כ־4% נוספים במהלך החודש הבא.

מחלוקת בין "בזק" למשרד התקשורת על עלות 'בזקכרט'

מאת אודי שרון

חברת בזק מוכרת את כרטיסי ה"בזקכרט" במחיר נמוך ממחיר עלות השירות, ומשרד התקשורת מבקש להעלותו.

הדבר נודע לח"כ אליעזר זנדברג מ"צומת", אשר ביקש משרת התקשורת, שולמית אלוני, לדאוג ש"בזק" תמשיך למכור את הכרטיסים, באמצעותם יכול הציבור לשוחח בטלפונים ציבוריים ופרטיים על חשבון קו הטלפון הפרטי שלו. ח"כ זנדברג גרס, שהשירות הינו חיוני ואולם מדינה מתוקנת.

דובר משרד התקשורת, גוסטבו סוריבר, השיב לחבר הכנסת כי ל"בזק" הורשה להפיק באופן נסיוני 5,000 כרטיסים, וכי בימים אלה מתנהלים דיונים בין המשרד לבין "בזק" בנושא המשך הפעלת השירות.

אולם בשאלת התעריף קיים מכשול, כאשר "בזק" מציעה, כאמור, מחיר נמוך מעלות השירות, ואילו משרד התקשורת גורס שהמחיר חייב לשקף את עלותו הריאלית של השירות, שאם לא כן, השירות יסובסד על ידי לקוחות "בזק" שאינם משתמשים בכרטיסים.

נמסר, כי המחלוקת תמצא את פתרונה בקרוב.

ועדים ועובדים / אפרים דוידי

ה"זמניים" של אל־על (1)

בקרב מאות עובדי אל־על המוגדרים "זמניים" גוברת ההתמרמרות. זאת, בשל העובדה שרבים מהם עובדים שנים רבות במעמד של "זמני" ובשנים האחרונות ה"זמניים" הפכו לכוח העבודה המרכזי במחלקות רבות, בהן: תחזוקה, דיילים ודיילות.

מובן שהעסקת העובדים כ"זמניים" במשך חמש שנים משרתת רק מטרה אחת: ניצול. במלים אחרות: יצירת "מעמדות" בקרב העובדים: הקבועים הנהנים מכל ההטבות של ההסכם הקיבוצי (וכאלה יש רבות במוביל הלאומי), והזמניים העושים את אותה עבודה אך בתנאי שכר ירודים יותר.

לרוע מזלם של הזמניים, ועד העובדים של החברה אינו מוכן לייצגם, ובכך נותנים אנשיו יד ליצירת פיקציה, שבסופו של דבר תפגע בקבועים עצמם. ללא ייצוג, ללא אפשרות לזעוק וללא הגנה – העובדים הזמניים רואים בתמורה רבה את העובדה, שבכל הוויכוח המתנהל סביב "אל־על" בסוגיית ההפרטה או פירוק המפרק, איש לא דואג לגורלם.

באחרונה אף התברר ל"זמניים", שיש "סתם זמניים" ויש גם "זמניים בעלי זכויות יתר". ועל כך במדור "ועדים ועובדים" שיתפרסם ביום ראשון.

תוספת "אי־היעדרות"

בגיליון האחרון של העלון "דטהפקס" המתמחה בענייני עבודה, פורסמה השאלה "האם 'תוספת אי־היעדרות' המשולמת לעובדים נכללת בהכנסת מינימום, על פי חוק שכר מינימום, או שיש לשלמה בנוסף לשכר המינימום שנקבע על פי חוק".

התשובה היא, שבמפעלים בהם משולמים לעובד תוספת, מענק או הטבה בגין אי־היעדרות ולא משולמת בה פרמיות מכל סוג שהוא, תיכלל בהכנסת המינימום מחצית התשלום בגין מענק אי־היעדרות.

במפעלים בהם משולם לעובדים מענק אי־היעדרות ומשולמות בהם פרמיות, ייכלל בהכנסת המינימום שליש מהתשלום בגין אי־היעדרות. ולמען הסר ספק מובהר, כי היתרה תשולם בנוסף להכנסת המינימום.

האיגוד תובע את "קרלוס"

בצרפת מותרת ההתארגנות באיגודים מקצועיים לשוטרים ולסוהרים (בניגוד למצב במדינת ישראל, למשל, בה התארגנות מסוג זה אסורה). איגוד עובדי בתי הסוהר בצרפת המאגד את הסוהרים ואת עובדי המינהלה, הודיע ביום שלישי כי בכוונתו לתבוע את הטרוריסט "קרלוס" ו־99 עצורים נוספים בתביעה סמלית, שתאיר את "עבודת היתר המבוצעת על ידם בבתי הסוהר המלאים מדי של צרפת".

הסוהרים טוענים, כי הממשלה אינה מבינה שבתי הסוהר העמוסים זקוקים ל־2,500 סוהרים נוספים. איגוד הסוהרים הודיע, כי הוא מפנה את התלונה נגד האסירים, שגם אותם יש להאשים בעומס היתר שבעבודה. "הם היו יכולים למנוע את הנזק לסוהרים פשוט לו היו מצייתים לחוק", נאמר בהצהרת האיגוד.

כן נאמר בהצהרה, כי הפעולה תהיה "מוגבלת וסמלית". קרלוס הוא המוכר ביותר בין 100 האסירים הנתבעים, שבהם מישל גארטה, מרען סנגלא לאחר שערוריית בנק הדם והשימוש במנות הדם נגועות בנגיף האיידס, וכן מוריס ארקס, הדיינאי מדרום צרפת הנמצא בחקירה בעוון שוחד.

החוק הצרפתי מאפשר את הצמדת התביעות האזרחיות לתביעות הפליליות, וכן מתן פיצוי לקורבנות במסגרת הסדר אחד. קרלוס נעצר בסודאן בחודש שעבר והוסגר לצרפת. הוא נמצא כעת בבידוד בבית הסוהר "לה סנטה" בפאריס.

פרסומדיה / גל אפק

חברת שטראוס מפרסמת כי המבצע "משדרים דנונה" גרם להכפלת מכירות היוגורט.

הרצל עוזר, מנכ"ל קריזין, נבחר לאיש השיווק של החודש ע"י ועדת השיווק של איגוד המפרסמים.

קמפיינים חדשים

חברת הקוסמטיקה שרה לורן תחזיר, כנראה, את הדוגמנית הבינלאומית סאגיה, כדי לצלם קמפיין חדש של החברה. משרד הפרסום: יזומה.

חברת בלמוביל, יבואנית מכוניות יונדאי מדגם קוריאה, יוצאת בפרסום דגם "אקסנט" שיכלול תשדיר פרסומת בערוץ 2, מודעות בעיתונים ושלטי חוצות. הסיסמה: "רק פעם בכמה שנים מגיעה מכונית שהופכת ללהיט". הסרט הופק ע"י גליקמן נטלר ביזר.

אחרי מודעות הפלא של רב בריח על האוטובוסים, הם מפיקים בתכנית "תשקיף" בערוץ 2 ובעיתונות לדגם החדש של רב בריח לרכב. מפיקים: תדמית שיאון. משרד הפרסום: שלמור אבנון עמיחי. התקציב: 100 אלף דולר.

חברות רבות אחרות מפרסמות במגזין "תשקיף". הפרסומים החדשים: שומרי משקל הנה הנם באמצעות סימבל פרס, שול ושופטיין באמצעות מלניק ופלניטור, לוריאל באמצעות פלד.

לראשונה בפרסום בטלוויזיה: מברז גל"ן. חברת ר. אלה העבירה תקציב של כ־850 אלף דולר למריה 88. התקציב הוא לארבעה פרויקטים של גל"ן. הפרסום יכלול סרטוני טלוויזיה ומודעות בעיתונות.

זכרונות של קיץ / יורם אפק

אני חוזר לפעמים ומתבונן ברשימות שלי מגליונות קודמים, ומוצא שהמדור שלי הולך ונשבה בתחוח הגיטי, בפתרונות קלים של קטילה וביקורת. זאת לא חוכמה גדולה. כמו שאומר אפלטון: יש המון סוגים של רע, אבל טוב יש רק אחד. לפעמים אני שואל את עצמי: מניין ידע אפלטון על תעשיית הפרסום שלנו?

אופס! אני שוב מתחיל להרסוף.

בקיץ שעבר ראיתי משהו שהיה כל כך טוב בעיניי, שאני זוכר אותו עד היום. לפני כמה ימים פניתי לטופר תקשורת, ביקשתי את החומר וקיבלתי. לפני שאני מציג לכם את הפנינה הזו, אני מבקש להסביר שבעיניי – תנאי לכל פרסום מצליח הוא יציאה מתוך השיווק, גילוי צורך אמיתי, פיתוח מוצר חדש שיענה על הצורך (או במקרה שלנו, צירוף של כמה מוצרים יחד באריזה חדשה) ושימוש באמצעים לא שגרתיים.

אחרי כל המבוא הזה, בואו ניגש ישר לעניין: "למה לקלקל טיול בגלל שלשול?" שואלים טופר תקשורת בשם אביק, ומסבירים: "כדי שלא תצטרך להסביר לרוקח תורכי בסיבוב שיש לך שפספת במכפסעה או שאתה סובל מכאב ראש... קח איתך תרופות שאתה מכיר. אימודיום (נגד שלשול), נורופן (נגד כאבים), דקטרין (נגד פטריות), סטילה (טיפות עיניים), וסביעור (לטיפול בפצעים וכוויות)".

המכר מסתיים במשפט: "קח מהרוקח את התיק של אביק (עד גמר המלאי)", וסיומת זו כנראה כדי שירוצו מהר ולא ידחו למחר מה ישכחו. המוצר חולק חינם בבתי המרקחת לכל קונה מוצרים של אביק או למי שהיה החבר של הרוקח.

מה שעשה את המבצע הפרסומי הזה כל כך מבריק בעיניי, היו פרוספקטים שחולקו בסוכנויות הנסיעות. הפרוספקט נראה בחזותו כמו מעטפת דואר אויר מאורכת עם בול מצויר, ובו הג התיירים ישראלים בחו"ל. על המעטפה הופיעה הסיסמה "למה לקלקל טיול בגלל שלשול".

בחלקו הפנימי של הפרוספקט הופיעו המוצרים וכמה משפטי הסבר. על גב הפרוספקט הדפיסו שתי התכנות מטופר תקשורת מילון של מונחי בריאות חיוני בשפות עברית־גרמנית־אנגלית־צרפתית־איטלקית־ספרדית. מי שלא קיבל את הערכה של אביק, לקח איתו ללא ספק את המילון לחו"ל.

שכחתי לשאול את הבנות מטופר תקשורת מה זה עשה למכירות של אביק. מצד שני, אני לא בטוח שהתועלת לטווח קצר וארוך ניתנת למדידה.

לא ידע לכם לא סיפרתי לכם על הרעיון הנפלא הזה בשנה שעברה, אבל מה שהיה טוב אז נשאר טוב בעיניי עד היום. אני רק מצטער שאני לא חשבתי על הרעיון הזה קודם.

כותבים לנו

ה"city" לי הצלחה

בתגובה לביקורתך על הסיסמה "זה CITY לי אמריקה... הופסה בת"א", ברצוני לעדכן אותך בנתון האחרון: שיעור התפוסה בבתי המלון בת"א עלה ב־23%, וזאת בשנה קשה ביותר לתיירות הפנים בישראל, עקב התלונות הזולות.

I REST MY CASE

נעם מנלה

מפרסם מאוריכמן

שלטונות המכס עצרו לחקירה את דב בלאך (אנג'לו), 46, מבני ברק, בעל חברה למוצרי חשמל בארה"ב. חברתו חשודה שסיפקה מכשירי חשמל שהוברחו מארה"ב לישראל.

חוקר המכס, ציון אפרתי, טען אתמול בבית משפט השלום בחיפה, כי מתנהלת כיום חקירה מסועפת נגד רשת שאנשיה הבריחו ארצה, על פי החשד, מכשירי חשמל בכמויות גדולות ובמשך כמה שנים.

שערי מטבע חוץ 14.9.94

סל	דולר שחור	מרק יציג	דולר יציג
3.3758	3.06	1.9578	3.0200

המטבע	שער יציג	השינוי היומי באחוזים	השינוי באחוזים מתחילת השנה	בנקנוטים לאומי קניה	בנקנוטים לאומי מכירה	בנקנוטים הפועלים קניה	בנקנוטים הפועלים מכירה	בנקנוטים דיסקונט קניה	בנקנוטים דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	העברות והמחאות לאומי מכירה	העברות והמחאות הפועלים קניה	העברות והמחאות הפועלים מכירה	העברות והמחאות דיסקונט קניה	העברות והמחאות דיסקונט מכירה
1 דולר ארה"ב	3.0200	-	-1.13	2.94	3.08	2.95	3.09	2.95	3.08	2.9950	3.0371	3.0009	3.0433	3.0011	3.0429
1 מרק גרמני	1.9578	-	+13.76	1.91	2.00	1.92	2.01	1.93	2.03	1.9409	1.9693	1.9465	1.9741	1.9475	1.9746
1 לירה שטרלינג	4.7337	-	-7.26	4.60	4.82	4.65	4.86	4.68	4.90	4.6971	4.7634	4.7115	4.7770	4.7130	4.7785
1 פרנק צרפתי	0.5720	-	+12.91	0.55	0.58	0.55	0.59	0.56	0.59	0.5670	0.5750	0.5690	0.5761	0.5691	0.5771
100 ין יפני	3.0455	-	+14.17	2.97	3.11	2.98	3.12	2.98	3.12	3.0262	3.0659	3.0275	3.0702	3.0342	3.0764
1 גילדן הולנדי	1.7460	-	+13.43	1.70	1.78	1.70	1.78	1.72	1.81	1.7307	1.7552	1.7331	1.7576	1.7366	1.7608
1 פרנק שוויצרי	2.3465	-	-16.38	2.26	2.39	2.30	2.41	2.32	2.43	2.3271	2.3600	2.3394	2.3684	2.2344	2.3669
1 כתר שוודי	0.4035	-	-12.55	0.39	0.41	0.39	0.41	0.39	0.42	0.4003	0.4040	0.4005	0.4063	0.4003	0.4059
1 כתר נורבגי	0.4459	-	+12.26	0.43	0.45	0.44	0.46	0.44	0.46	0.4422	0.4454	0.4427	0.4490	0.4437	0.4499
1 כתר דני	0.4958	-	+12.38	0.48	0.51	0.48	0.51	0.48	0.51	0.4917	0.4966	0.4922	0.4992	0.4914	0.4983
1 מרק פיני	0.6098	-	+19.06	0.59	0.62	0.59	0.62	0.59	0.62	0.6037	0.6122	0.6041	0.6127	0.6053	0.6138
1 דולר קנדי	2.2232	-	-0.81	2.17	2.28	2.18	2.28	2.17	2.28	2.2123	2.2440	2.2123	2.2435	2.2132	2.2440
1 דולר אוסטרלי	2.2488	-	+11.15	2.17	2.29	2.16	2.32	2.17	2.30	2.2295	2.2610	2.2374	2.2690	2.2325	2.2636
1 רנד דרא"פ	0.8497	-	-3.3	0.69	0.87	0.61	0.86	0.68	0.86	0.8427	0.8546	0.8444	0.8564	0.8457	0.8575
10 פרנק בלגי	0.9510	-	+15.04	0.93	0.97	0.92	0.98	0.94	0.98	0.9433	0.9566	0.9445	0.9579	0.9463	0.9595
10 שילינג אוסטרי	2.7507	-	+13.6	2.71	2.84	2.72	2.84	2.74	2.87	2.7566	2.7955	2.7611	2.8001	2.7587	2.7970
1000 לירה איטלקית	1.9285	-	+10.5	1.87	1.98	1.88	2.00	1.90	2.00	1.9131	1.9401	1.9181	1.9453	1.9193	1.9460
100 פזטה ספרדית	2.3559	-	+12.6	2.27	2.43	2.32	2.47	2.33	2.44	2.3389	2.3720	2.3410	2.3741	2.3444	2.3770
ECU	3.7329	-	+11.97	----	----	----	----	----	----	3.7000	3.7523	3.7122	3.7646	----	----
1 לירה מצרית	0.9266	-	+5.95	0.86	0.91	0.86	0.92	----	----	0.8600	0.9100	----	----	----	----

هكذا من الأصل

ספורט

בעריכת: ניסן פרידמן

האלופה נוצחה בהולנד

אלופת אירופה, מילאן, פתחה את ליגת האלופות של השנה בהפסד 2:0 לאיאקס ובאותה תוצאה ניצחה פ.ס.ז' את באיירן ● ריאן גיגס הוביל את האלופה האנגלית לתצוגה מצויינת, 2:4 על גטבורג ● סגנית אלופת אירופה, ברצלונה, ניצלה מהפסד ביתי לגלאטאסראי ● דינמו קייב הפכה פיגור 2:0 לנצחון 2:3 על ספרטק בדרבי ה"סובייטי" ● 3 משחקים נסתיימו ללא שערים

הכוכב הצרפתי דייויד ז'ינולה מבצע מספרת לעיני המגן הבראזילאי של באיירן, ז'ורז'יניו. פאריס גברה על מינכן 0:2

בלם ברצלונה קומאן (כבש שער נהדר) בולם את התורכי קורקמאז מרט

אלופת יבשת אירופה, א.ס מילאן מאיטליה, יצאה שלשום ברגל שמאל למסע ההגנה על התואר, כשנוצחה באמשטרדם על ידי איאקס 2:0.

המשחק התנהל בגשם שוטף. המשטח הרטוב והבוצי הפריע לפיתוח משחק טכני, אך ההולנדים לא התרגשו ושלטו בשדה ברוב דקות המשחק.

דה בור והחלוץ הפיני המצויין ליטמאנן הבקיעו שניים מתוך שפע ההזדמנויות. זה היה נצחון פרטי של רייקארד במדי איאקס על רוד חוליט, שחזר למילאן. בסך הכל הציגו האיטלקים יכולת מאכזבת. בובאן, סאביצ'ביץ ודונאדוני לא הצליחו לסובב את חבריהם.

באותה תוצאה, 0:2, ניצחה פאריס סן ז'רמן את באיירן מינכן. המשחק עמד על רמה גבוהה והיה שוטף ומהנה.

החלוץ האפריקאי המצויין, וואה, כבש מקרוב את השער הראשון בדקה ה־41, לאחר שכדור נגיחה ניתז מהמשקוף. וואה הציג כמה מהלכי כדורגל נפלאים וחתך את הגנת באיירן, אך החטיא שתי הזדמנויות גדולות.

את התוצאה חתם הקשר בראוו בבעיטת יעף נפלאה מ־20 מ'.

מנצ'סטר יונייטד הציגה משחק טוב מול גטבורג (2:4) וכיפרה לעיני אוהדיה הנלהבים על הפסד הליגה ללידס. עד ההפסקה עוד הצליחו השוודים לשמור על שוויון 2:2, אולם לא עמדו בפני הלחץ האנגלי הכבד במחצית השניה.

ללא קאנטונה המושעה ורוי קין הפצוע, נטל ריאן גיגס את המושכות והזהיר את חבריו קדימה. גיגס כבש צמד, קאנצ'לסקיס כבש את השער הראשון בבעיטה אדירה מטווח ארוך ולי שארפ סיכם.

ברצלונה, סגנית אלופת היבשת, ניצלה מהפסד ביתי מחפיר לגלאטאסראי התורכית. האורחים שהעיפו לפני שנה את מנצ'סטר יונייטד, נראים השנה עוד יותר טובים. לפני שנה נוצחו התורכים 3:1 בברצלונה וסיימו ב־0:0 ביתי.

שלשום עלו התורכים ליתרון מהיר 0:1 בנואו־קאמפ, והיו יכולים להבקיע עוד שני שערים, מול הגנה הספרדית המורידה.

אולם בדקה ה־35 שיגר רונלד קומאן סיל עונשין מ־30 מ' והשווה. במחצית השניה כבש אמור את שער הנצחון, בעזרת רגלו של מגן תורכי, שהסיטה את הכדור לפינה. 1:2 צולע.

המשחק הדרמטי של המחזור הראשון התנהל בקייב. דרבי "סובייטי" סוער ומרתק. במחצית הראשונה היו שחקני דינמו קייב המקומיים בתרדמת, אותה ניצלו האורחים מספרטק מוסקווה, כשעלו ליתרון מבטיח 0:2.

אולם במחצית השניה נכבשה רוח תזזית בשחקני דינמו. בעזרת דחיפת הקהל ויכולת מצויינת של החלוץ ליאונענקו, שכבש את צמד שערי המשווה, הפכו המקומיים את הקערה על פיה ובדקה ה־85 נכבש שער הנצחון מרגלי חלוץ מוליץ.

שלושת המשחקים האחרים שלשום נסתיימו ללא שערים. הקבוצה שהדיחה את מכבי חיפה, קיונו ולצבורג, לא יכלה בביתה לא.א.ק אתונה. שתי הקבוצות רשמו נקודות ולא יותר.

תוצאות גדולות נרשמו גם בבלגיה, בתיקו אפס בין אנדרלכט לסטיאווה בוקרשט. בספליט נפרדו ללא שערים הידוק ובנפיקה ליסבון.

גביע אופא

● במילאנו: אינטר – אסטון וילה 0:1. שער הנצחון: דניס ברגקאמפ בדקה ה־75 בפנדל, אחרי שרובן סוסה הוכשל בידי השוער האנגלי נייג'ל ספינק.

סמפדוריה נוצחה בנורווגיה

גביע אירופה למחזיקות גביע

● באוסלו: בודו גלימט – סמפדוריה איטליה 2:3

לנורווגים: סטארוזיק (1) יונסן (32, 58).
לאיטלקים: ברטארלי (46) והייויד פלאט (68).

● בלונדון: צ'לסי – ויקטוריה ז'יז'קוב צ'כיה 2:4

לאנגלים: פורלונג (2), סינקלייר (4), רוקאסל (52), וויס (69). לצ'כים: מיורז (35, 41).

● בזאגרב: קרואטיה זאגרב – אוקסר צרפת 1:3

לקרואטים: יליצ'יץ (2), סלדו (40) ושומיץ' (65). לצרפתים: דיומר (1)...
18,000 צופים.

● בווילנה: ז'אלגיריס וילנה – פיינורד רוטרדאם 1:1

לוילנה: סוסקינאס (87). להולנדים: הנריק לארסון (9).
11,000 צופים.

● במוסקווה: צסק"א מוסקווה – פרנצוואראוש הונגריה 1:2

לרוסים: ממצ'ר (50) וסרגייב (58). להונגרים: כריסטיאנסן (58).
6000 צופים.

● בניקוסיה: אמוניה ניקוסיה – ארסנל לונדון 3:1.

לקפריסאים: מאלקוס (72). לאנגלים: מרסון (37, 78) ואיאן רייט (50).
14,580 צופים.

● באיסטנבול: בשיקטאש תורכיה – הלסינקי פינלנד 0:2.

השערים: אוקטאי (28) וארטוגרול (36 בפנדל).
35,000 צופים.

● בוינה: אוסטריה וינה – גורניק זאברזה 2:5.

לאוסטרים: גאגר (7, 60 בפנדלים), שיינר (18), קלאוס (66), האלדוק (90). לפולנים: סמנסקי (26) ואורושק (44).
1500 צופים.

● בלברקוזן: באייר לברקוזן – [illegible]

לגרמנים: קירסטן (5, 16, 41), הולי (18), [illegible] (11, 45, 61) תיליס (88).
16,000 צופים.

● בנאפולי: נאפולי – סקונטו ריגה 0:2.

השערים: קארבונה (30 בפנדל, 49).
12,000 צופים.

● באתונה: אולימפיאקוס – מארסיי צרפת 2:1.

ליוונים: איביץ' (57). למארסיי: פרד (31) ומרקס (79).
40,000 צופים.

● בבלקבורן: בלקבורן אנגליה – טרלבורגס 0:1.

השער: סאטון (71).
14,000 צופים.

● בקופנהאגן: ברונדבי דנמרק – סירקוזה אלבניה 0:3.

השערים: ינסן (19 בפנדל), האנסן (56) וביור (66).
6000 צופים.

● בציריך: גראסהופרס שוויץ – אודסה אוקראינה 0:3.

השערים: ביקל (41), קולר (52), סוביאט (85).
3600 צופים.

● בסליגו: סליגו רוברס אירלנד – ברוז' בלגיה 2:1.

לאירים: קני (44). לברוז': ורמאנט (10), והיינן (63).
6000 צופים.

● בדנדי: דנדי יונייטד – טרנן פרסוב צ'כיה 2:3.

לסקוטים: פטריץ' (16), ניקסון (66) והאגה (69). לצ'כים: סקאלה (10) וחבארה (41 בפנדל).

ליגת האלופות

בית א'

● ברצלונה – גלאטאסראי 1:2
● מנצ'סטר יונייטד – גטבורג 2:4

הטבלה

1. מנצ'סטר יונייטד	1	2:4	3
2. ברצלונה ספרד	1	1:2	3
3. גלאטאסראי תורכיה	1	2:1	0
4. גטבורג שוודיה	1	4:2	0

בית ב'

● דינמו קייב – ספרטק מוסקווה 2:3
● פאריס סן ז'רמן – באיירן מינכן 0:2

הטבלה

1. פאריס סן ז'רמן	1	0:2	3
2. דינמו קייב	1	2:3	3
3. ספרטק מוסקווה	1	3:2	0
4. באיירן מינכן	1	2:0	0

בית ג'

● הידוק ספליט – בנפיקה 0:0
● אנדרלכט – סטיאווה בוקרשט 0:0

הטבלה

1. הידוק ספליט	1	0:0	1
2. בנפיקה ליסבון	1	0:0	1
3. אנדרלכט בלגיה	1	0:0	1
4. סטיאווה בוקרשט	1	0:0	1

בית ד'

● איאקס אמסטרדם – מילאן 0:2
● קיונו ולצבורג – א.א.ק אתונה 0:0

הטבלה

1. איאקס אמסטרדם	1	0:2	3
2. קיונו ולצבורג	1	0:0	1
3. א.א.ק אתונה	1	0:0	1
4. מילאן איטליה	1	2:0	0

האלופה מול מחזיקת הגביע

אחרי התיקו המחמיא נגד ורדר ברמן הגרמנית בגביע אירופה, תצא מחר מכבי ת"א לקרית־אליעזר, למאבק הגדול עם האלופה מכבי חיפה ● בפתח תקוה יהיה דרבי. הפיקנטי: האחים אדורם (הפועל) ונועם (מכבי) קייסי יתייצבו בפעם הראשונה זה מול זה. מכבי לא ניצחה 8 שנים בדרבי ● משחק מרתק בשכונת התקוה: המוליכה בני יהודה תארח את המיליונרים של הפועל חיפה

ספירת מלאי
מאת משה קעטן

מחר יערך הראשון מבין שני משחקי העונה בין מכבי חיפה ומכבי ת"א, כאשר האלופה תארח כבר במחזור הד' את מחזיקת הגביע.

אשתקד, בשלב סמיפינל גמר גביע המדינה, ניצחה ת"א בחיפה בשיעור 1:2 ואילו במסגרת הליגה לא ניצחה ת"א בעונה שעברה את יריבתה (1:1, 5:0, 1:1) ומעניין, כי מאז אותו משחק שלא הוכרע באיצטדיון ר"ג השתנו דברים רבים: אלון מזרחי שהורחק באותו משחק כבר בדקה ה־1 במדי חיפה עבר בינתיים למכבי ת"א וכוכב מכבי ת"א, איציק זוהר שגרם אז להרחקתו של מזרחי הרחיק עד לאנטוורפן הבלגית, שם הוא הבקיע לפני שבוע שער ראשון.

גם ראובן עטר ואיתן אהרוני עזבו בינתיים את מכבי חיפה ואילו את ת"א נטשו מאיר מליקה ואלכסנדר פולוקארוב.

בחיפה מכבב כעת חיים רביבו, חברו של אלון מזרחי מבני יהודה (שלא לדבר על קונייצוב וקרדס שגיעו לחיפה מחבר העמים משם גם הגיע שוקאנוב למכבי ת"א) ומעניין אם מזרחי יצליח לכבוש את שער הליגה הראשון שלו דווקא מול מכבי חיפה, לאחר שביום שלישי הוא לא הצליח להתרכז מול שערה של ורדר ברמן במסגרת גביע אירופה למחזיקות גביע.

גם: בשכונת התקוה יערך משחק מעניין, כאשר בני יהודה תארח את הפועל חיפה. בינתיים, מסתדרת הקבוצה משכונת התקוה ללא מזרחי ורביבו ועובדה שהיא הקבוצה היחידה שצברה עד־כה את מלוא שש הנקודות.

אולם, מול כוכבי הפועל חיפה יהיה לזהובים הרבה יותר קשה ואין ספק שאם הם יעבדו את חיפה בשלום, הם יצברו בטחון שעשוי לסייע להם להתמודד בצמרת.

הפועל חיפה שנוצחה במפתיע בביתה ע"י הפועל ת"א תופיע למשחק ללא מאמנה, דרור קשטן המאושפז בבית החולים עם חשד להתקף לב קל.

הפועל באר־שבע תתארח לראשונה בעונה זו במשחק חוץ (במסגרת הליגה כמובן) וזאת מול מכבי נתניה שטרם צברה נקודה והיא תעשה הכל על מנת לברוח מהתחתית.

שלוש שנים לא ניצחה נתניה בבית ובעיקר עליה להיזהר מהכוכב העולה של באר־שבע, ניסו אביטן שנכנס כמחליף בבירת הנגב בשני המחזורים הראשונים ובכל אחד מהם הוא הבקיע ובסכומו של דבר הוא היקנה לחבריו ארבע נקודות ליגה (שער נצחון ושער שוויון).

ה"דרבי" הפתח־תקואי ה־57 מוצא את שתי הקבוצות בצמרת עם 4 נקודות לכל אחת, אך מכבי פ"ת שואפת למחוק את חרפת שמונה השנים בהן היא לא ניצחה את הפועל ונראה, כי הפעם טובים סיכוייה לנצח.

האחים אדורם ונועם קייסי ימצאו את עצמם משני עברי המתרס, לאחר שנועם עבר למכבי.

הפועל ראשון לציון תארח באיצטדיון בלומפילד את בית"ר ירושלים שטרם ניצחה ולכן, יש להניח כי הדבר יקשה על העולה החדשה מעיר היין ואת מול סוללת כוכבים כמו חרזי, אוחנה, מליקה וגרשנייב החייבת לשבור את הקרח ולנצח.

אגב, 15 שנים לא ניצחה בית"ר ירושלים את ראשון לציון במסגרת הליגה הלאומית.

בחולון יופיעו שישה חיפאים לשעבר במשחק בין הפועל צפרירים חולון ומכבי הרצליה. מאמנה של הרצליה, אלי גוטמן, שאשתקד אימן בחולון, מקוה לזכות בנצחון הבכורה שלו בשורות הקבוצה מהשרון, אבל גם החולונים חייבים לנצח, שכן הפסד נוסף יסבך אותם בתחתית הבערה.

במשחק השני באיצטדיון בלומפילד יתמודדו הפועל ת"א והפועל בית־שאן. שתי הקבוצות ניצחו בשבוע שעבר, אבל לפחות על הנייר האדומים מת"א נראים כפייבוריטים, למרות שאסור לזלזל בשחקניה השאפתנים, אך חסרי הניסיון של בית שאן.

המשחק השמיני יפגיש את נועלת הטבלה, בית"ר ת"א במפגש לאומי ראשון בכל הזמנים מול עירוני אשדוד. מעניין יהיה לראות האם בוני גינצבורג ימשיך לנעול את שערה של אשדוד. בכל מקרה, אשדוד היא הפייבוריטית.

בליגה הארצית

שורה של משחקים מעניינים מצפים לנו במסגרת המחזור השני של הליגה הארצית.

מכבי יפו – הפועל טייבה
הפועל ירושלים – הפועל בת־ים
הפועל אשקלון – מכבי יבנה
הפועל לוד – הכח ר"ג
הפועל קרית שמונה – מכבי קרית־גת
הפועל ר"ג – שמשון ת"א
הפועל כפ"ס – הפועל חדרה
ס.כ נס ציונה – הפועל אשדוד

הליגה הלאומית – עונת 1994/95

קבוצה	מש.	נצ.	תיקו	הפס.	שערים	הפרש	נק.
1. בני־יהודה ת"א	2	2	0	0	2—6	4	6
2. מכבי פתח־תקוה	2	1	1	0	4—6	2	4
3. מכבי חיפה	2	1	1	0	3—5	2	4
4. הפועל תל־אביב	2	1	1	0	4—5	1	4
5. הפועל באר־שבע	1	1	1	0	2—3	1	4
6. הפועל פתח־תקוה	2	1	1	0	2—3	1	4
7. מכבי עירוני אשדוד	2	1	1	0	1—2	1	4
8. הפועל חיפה	2	1	0	1	4—5	1	3
9. ראשון לציון	2	1	0	1	4—4	0	3
10. הפועל בית־שאן	2	1	0	1	3—3	0	3
11. מכבי תל־אביב	2	1	0	1	2—2	0	3
12. מכבי הרצליה	2	0	1	1	6—4	−2	1
13. בית"ר ירושלים	2	0	1	1	5—3	2−	1
14. מכבי נתניה	2	0	0	2	7—4	−3	0
15. צפרירים חולון	2	0	0	2	6—3	−3	0
16. בית"ר תל־אביב	2	0	0	2	5—2	3−	0

הליגה הארצית – עונת 1994/95

קבוצה	מש.	נצ.	תיקו	הפס.	שערים	הפרש	נק.
1. הכח רמת־גן	1	1	0	0	0—4	4	3
2. הפועל חדרה	1	1	0	0	1—4	3	3
3. הפועל לוד	1	1	0	0	0—2	2	3
4. הפועל קרית שמונה	1	1	0	0	0—1	1	3
5. הפועל כפר־סבא	1	1	0	0	3—3	0	1
6. הפועל אשדוד	1	1	0	0	3—3	0	1
7. מכבי יבנה	1	0	1	0	2—2	0	1
8. הפועל ירושלים	1	0	1	0	2—2	0	1
9. הפועל טייבה	1	0	1	0	2—2	0	1
10. הפועל בת־ים	1	0	1	0	2—2	0	1
11. ס.כ. נס־ציונה	1	0	1	0	0—0	0	1
12. מכבי יפו	1	0	1	0	0—0	0	1
13. שמשון תל־אביב	1	0	0	1	1—0	1−	0
14. מכבי קרית גת	1	0	0	1	2—0	−2	0
15. הפועל רמת־גן	1	0	0	1	4—1	−3	0
16. הפועל אשקלון	1	0	0	1	4—0	4−	0

יזרעאל מארחת את כוכבי חולון

גביע המדינה בכדורסל
מאת משה כהן

משחקי שמינית גמר גביע המדינה בכדורסל יוצאים לדרך כבר מחר בערב, כאשר הפועל עמק יזרעאל תארח את הפועל חולון.

שתי הקבוצות נפגשו במסגרת המחזור הראשון של הליגה ואז החולונים לא התקשו לזכות בסופו של דבר בנצחון חוץ.

הקבוצה מהעמק תנסה להפתיע, אבל גם שחקניה השאפתנים יודעים שתוצאת המשחק תלויה בעיקר ביכולתם של כוכבי חולון.

אלון מזרחי. בחזרה לקריית־אליעזר, אבל הפעם במדי מכבי ת"א

כדורים ברוטב עם אהרל'ה להב וחברים

הזר ויקטור מגלינץ' הורחק ל־8 שנים על רעידת האדמה שגרם בליגה הארצית

עוד קבלות עולמיות לבורים פולק ואדי אלאייב בקליעה ● שחיינים מצריים למשחקי הפועל ומניפאי בליגה הגיעו לדיווחים ● אייל ברקוביץ' שווה לבוס יעקב שחר כמו שמונה איציק זוהר ועשרה גדולים בליגה הלאומית ● דני קראסנוב לא צריך לדאוג עד אטלנטה 96. הטייקון מחיפה אימץ גם אותו

● **האדמה רעדה בגללו.** זוכרים עדיין את השם ויקטור מגלינץ'? כן, הכדורגלן הזר המבוגר של הכח־מכבי ר"ג לשעבר. זה שהואשם בין היתר בסחר־מכר של משחקים בליגה הארצית. ובכן, לכל עינוי דין מגיע גם הקץ: בית הדין המשמעתי של ההתאחדות לכדורגל גזר ערב יום הכיפורים את עונשו של זר זה להרחקה של שמונה שנים מפעילות בישראל, מהן ארבע שנים בפועל. היום מגלינץ' בן 30 וספק אם יחזיק מעמד כמקצוען עד 1997 מועד סיום ההרחקה בפועל.

הדיינים: חיים אלהודיף ודוד לב ציינו בגזר הדין, כי יש לנקוט ביד ברזל כלפי שחקנים זרים המבקשים לשתות מהבאר שלנו ובאותה עת גם להרעילה. בלעדי מגלינץ' לא היתה מתרחשת כל רעידת האדמה בליגה הארצית. יחד עם זאת ציינו הדיינים שמגלינץ' לא היה היזם. מדובר באדם חרוץ וממושמע שבהכוונה נכונה אפשר לשקמו.

■■■

● **קליעה עם קבלות.** גם את השנה החדשה פתחו קלעי ישראל עם הישגים עולמיים. בורים פולק, אלוף העולם מהתחרויות שהיו בחודש שעבר במילנו, זכה במדלית ארד בגמר הגביע העולמי (תחרויות אלוף האלופים) ברובה אויר אולימפי בתחרויות שהיו במינכן. פולק פיגר רק בשלוש אלפיות הנקודה אחרי הקלע הרוסי שסיים ראשון. את התחרות שלפני הקובעת סיים פולק במקום הראשון בעוד שהרוסי היה שלישי. קלע אחר, אדי אלאייב דורג שני במוקדמות בירי למטרה נעה וסיים חמישי בעולם בגמר.

■■■

● **משחקי הפועל מתחממים.** ההכנות לקראת משחקי הפועל בשנה הבאה צוברים תאוצה. אורחים בינלאומיים נרשמים לענפים השונים. למשחקים עשויים להגיע גם שחיינים מצריים. יו"ר איגוד השחיה, פיני פלד, נפגש במהלך אליפות העולם ברומא, עם יו"ר איגוד השחיה המצרי ומסר לו הזמנה רשמית.

■■■

● **הבלגים מגיעים.** טניסאי הדייוויס של בלגיה אמורים לנחות היום בנתב"ג כדי לקיים את מיפגש ההישרדות בבית העליון של גביע דייוויס עם נבחרת ישראל. הבלגים, אצלם שורר מזג אויר קריר, אינם סומכים על המזל ומתכוננים להתרגל לחום הישראלי. התחרות תהיה בימים 23 – 25 של חודש זה במרכז הטניס של רמת השרון.

הסגל הבלגי כולל את פיליפ דהוולף (22) 123 בדירוג המקצוענים; יוהאן ואן הרק (20) 167 בדירוג; כרים גוסנס (20) 197 בדירוג; כריסטוף ואן־גראסה (20) 173 בדירוג וליבור פימק, צ'כי לשעבר, שקיבל אזרחות בלגית בן 31, 54 בדירוג בזוגות.

ארבעת הבלגים המיועדים למשחקי הזוגות מצויים מתחת לעמוס מנסדורף – 65 בדירוג המקצועני אבל כולם ממוקמים מעל גלעד בלום – 202 בדירוג. אמנם למיקום בדירוג אין חשיבות מכרעת במשחקי גביע דייוויס והביתיות נותנת עדיפות, אולם צירופו של הצ'כי פימק בזוגות מגדילה את סיכויי הבלגים לצבור נקודה, לעיתים מכרעת, במשחק הזה.

■■■

● **חיפה – פיינורד על הקו.** הנשיא והבוס של מכבי חיפה, יעקב שחר, הביע נכונות לפתוח במו"מ עם הקבוצה ההולנדית פיינורד רוטרדאם על מכירתו של אייל ברקוביץ' בסכום של 2.5 מיליון דולר בעד הכוכב שלו. שחר נקב לידי מימוש והצעה ההולנדית נגדית תהיה פחותה – יש להניח כי ברקוביץ' יפרד מהליגה הישראלית לטובת הליגה ההולנדית.

מבחינה ישראלית 2.5 מיליון דולר הוא סכום אגדי. עיתונאי הספורט אברהם טבק עשה חשבון ב"מעריב" כי אליבא דשחר שווה ברקוביץ' שמונה איציק זוהר ובמחיר שנקב אפשר לקנות היום בכדורגל הישראלי לא פחות מעשרה כוכבים: חיים רביבו – 600 אלף דולר; ראובן עטר – 550 אלף דולר; עופר טלקר – 300 אלף דולר; אלון מזרחי – 280 אלף דולר; רפי כהן – 180 אלף; אלון חלפון – 175 אלף דולר; אלון חזן – 140 אלף דולר; רן חפוף – 120 אלף דולר; גיא שרעבי – 100 אלף דולר; שמעון ביטון – 90 אלף דולר.

■■■

● **שלושה טייקונים.** הספורט הישראלי מתחיל למצוק את תומכי העבר: פעם היו מרכזי הספורט מקור לא אכזב לתמיכה בקבוצות ובספורטאים בודדים. גם מנהיגים פוליטיים ארציים ומקומיים – שלחו ידם במצווה הזאת. אולם היום גם מתרכזות התמיכה בספורטאי בכספי ציבור משול לפליליים. ביום מתרכזת התמיכה יותר ויותר בידי הטייקונים: יעקב שחר ודובי שפירא בחיפה כדורגל ונחום מנבר בהפועל חולון כדורסל.

השבוע התבשרנו כי יעקב שחר לא מסתפק בכדורגל והבטיח לקופץ המוט הישראלי דני קראסנוב בסיס כלכלי איתן בכל הקשור למימון יציאותיו לתחרויות בחו"ל ופעילות שוטפת עד לאולימפיאדת אטלנטה 96. כמו כן מאמץ שחר באותה רשמי את קראסנוב ואת המאמן שלו צעירה (13) העונה לשם נועה באואר ואת הרץ החיפאי ל־800 מטר – יניב ועקנין, שפותח בלימודים במכון וינגייט. כן ירבו.

בולים אריה לינדנבאום

רחל וארנהגן, היהודיה, בין "נשים בהסטוריה הגרמנית"

אכן, גרמניה, שיהודיה בכלו חלק פעיל מאד בהיסטוריה הגרמנית, עד לעליית הנאצים, מקירה בדרך כלל את פועלם של יהודיה ותרומתם לתרבות הגרמנית. לגבי איינשטיין היתה העניין קיימת בעיה מסויימת בכל פעם שמזכירים שם אפשרות הופעתו של בול גרמני עם דיוקן לזיכרו, אבל פרס לפרופסור איינשטיין הוקדשו בגרמניה מספר בולים לאישים יהודים.

גם השנה וגם בשנה הבאה צפויים שם בולים עם שמות יהודים, לעתים לא באורח ישיר. כמו למשל, בול דיוקן של הנס פיצנר, שהופיע הקיץ לפי הצייר היהודי אמיל אורליך.

בסתיו השנה צפוי בגרמניה בול דיוקן לגברת רחל וארנהגן, יהודיה שהיתה פעילה בגרמניה עוד במאה ה־18 ומוצאה היהודי מוכלם אפילו בהודעה הגרמנית הרשמית.

ב־13 באוקטובר '94 יופיעו בגרמניה שני בולי דיוקן לכבוד נשים דגולות בגרמניה — רחל וארנהגן פון אנסה (יהודיה) ולואיזה הנרייטה פון אורנג'ין.

רחל וארנהגן פון אנסה, נולדה ב־26 במאי 1771 ונפטרה ב־7 במארס 1833, חייה עברו בברלין, שם גם נפטרה. כאשה ויהודיה היתה לה הגישה לחברה הגרמנית קשה ביותר, אך בעזרת האינטליגנציה, והאינטואיציה הצליחה לקרב אליה אנשי מדע מפורסמים, אמנים ואינטלקטואלים רבים ולקרבם לשיחות והתכנסויות שקיימה בסלון שלה. מתוך מכתביה הערוכים שהשאירה בכתובים, ניתן לראות בה את אחת הנשים הראשונות בגרמניה ובעולם כולו, לעצמאות האשה.

לואיזה הנרייטה פון אורניין, נולדה ב־27 1627 בהאג ונפטרה ב־1667 בברלין. נישאה לנסיך פרידריך וילהלם מברנדנבורג. לכבודה נקרא המקום שהנסיך העביר לרשותה "אוראניינבורג" ושם היא בנתה את ארמונה המפואר ובשנת 1665 הקימה את בית היתומים הראשון בברנדנבורג־פרוסיה. לואיזה הנרייטה פון אוראניין היתה אשה חרודה ודתית ומששת ילדיה נותר בחיים רק בנה השלישי פרידריך, שהוכתר כמלך בשנת 1701 במלך פרוסיה ... של הקיסרות הגרמנית.

שני בולי הדיוקן של "נשים בהסטוריה הגרמנית" הם חלק בסידרה המתמשכת שראשיתה כבר מלפני מספר שנים.

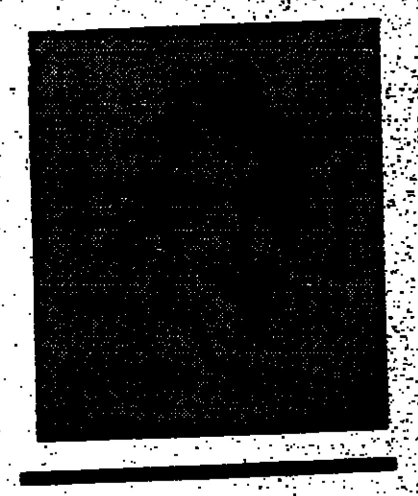

ראשוני בריטניה ב־300 אלף ד'

במכירה הפומבית של חברת קריסטיס, בלונדון יוצעו 400 פריטים מתוך אוסף של ביציל האוסף בהערכה של כ־300 אלף דולר. האוסף כולל פריטים נדירים מן השנים 1841־1840, של ה"בלק פני", לרבות קטע גיליון של 8 בולים, המוערך בכ־3000 שטרלינג.

בבולי בריטניה הראשונים יש הרבה וריאנטים מתוך גליונות ההדפסה ופריטים מתוך מוקד, נדירים היום ביותר.

בין השאר יוצעו במכירה, שתערך ב־9 בנובמבר, מכתבים עם בול הפני הראשון מן התאריך הראשון של 6 במאי 1840. (בימים ההם לא היו מעטפות "יום ראשון") כמו כן מוצע למכירה מכתב כזה עם תאריך "היום הראשון" של השבוע, הראשון עם בולי בריטניה..."

אל עקצא – בירדן

בממלכת ירדן טרם הופיעו בולים לקראת הסכם עם ישראל, ואחרון הבולים לפני ההסכם שמזכיר את ירושלים, הוא הבול הגליונית, הזיכרון שהוקדש לציון שריפת של המסגד אל אקצא בירושלים. לא מן המסגד ... של המלך, בשמי ירושלים. דווקא את הבול הזה יקבלו אצלנו בשמחה.

יואל איצקוביץ צייר באוגנדה

לאספנים שאוספים גם בולי ציירים יהודים, נזכיר כאן שסידרת הספורט של אוגנדה לכבוד "פילטיסראל '94" עוצבה בידי יואל איצקוביץ, היושב בארצות הברית, ומצייר בהצלחה בולי מדינות רבות לרבות אוגנדה.

בסידרה של אוגנדה גיליון בן 6 בולים עם ספורטאים מבלגיה, ארגנטינה, הולנד (2), אוגנדה ורוסיה. נוסף לאלה הופיעו שני גליונות זיכרון.

מלך היהודים – בניקראגואה

"ישו מנצרת מלך היהודים" בראשי תיבות, מופיע מדי פעם בבולי מדינות קתוליות. בדרך כלל, לקראת חג המולד או הפסחא.

ניקראגואה הקדישה עוד בשנה שעברה (אך משום־מה הבולים מוצגים רק עכשיו), סידרה בת שלושה בולים – שניים עם כלי קודש בכנסיה ואחד עם ישו צלוב והאותיות I.N.R.I שפרושן "ישו מנצרת, מלך היהודים" Jesus Nazarene Rex judea

עצי קפריסין

ארבעה עצים הוא נושא סידרת הבולים הקרובה של קפריסין, שיופיעו ב־10 באוקטובר. הערכים נמוכים, מ־7 ועד 30 סנט.

בית לחם במלאווי

... מלאווי, שבאפריקה הנפיקה לקראת חג המולד '93 סידרת בולים מסורתית ובה ישו והבתולה וכל שאר הסמלים של חג המולד, כולל כוכב בית לחם ונוף בית לחם (לידיעת אספני יודאיקה).

גם אברמוביץ

לקבוצת המעצבים מבני דת משה בצרף גם את הגברת מיליין אברמוביץ מארה"ב, שזה שנה ציירה עבור הדאר גויאנה את סידרת ה־25 בולי תנ"ך עם דניאל בגוב האריות.

גוליית בגאנה

"הרון גוליית" זה עוף מים גדול, אופייני לאפריקה וזו הפעם השנייה שהוא מופיע בבולי דואר. הפעם בגאנה. במסגרת סידרה גדולה של בולי ציפורים הופיעו שני גיליונות בני 12 בולים כל אחד.

לגוליית הוקדשה גליונית מיוחדת, אחת מתוך שתיים שהופיעו נוסף ל־24 הבולים.

ארכיאולוגיה במכירה פומבית

המכירה הפומבית הי־13 מטעם המרכז הארכיאולוגי, תתקיים במלון דן בתל־אביב, ב־21 בספטמבר השנה.

במכירה, בהנהלת רוברט דויטש, יוצעו כ־300 פריטים מתקופות שונות, בהם כ־60 מטבעות עתיקים.

במכירה יוצעו כלי זכוכית, נרות שמן, פסלוני ברונזה ומיני עתיקות.

בין הפריטים, שנהב פניקי "אשה בחלון", מן המאה ה־9 לפה"ס. גובהו בס"ה 7.5 ס"מ ורוחבו 5.9 ס"מ, אך מחירו, לפי הערכת מנהל המכירה — 40־45 אלף ד'.

חירום

תורנות בתי מרקחת

תל־אביב
לב העיר – אחד העם 69 – 5603862
פארמקס – יהודה הימית 61, יפו – 6822973
ירושלים
שטראוס א' – אביגדורי 3 – 706660
חיפה
מכבר – מכבר 27 – 621073
פתח־תקוה
הירקון – שטמפפר 24 – 9304515
רמת־גן
פארמה פלוס רמה – ז'בוטינסקי 65 – 7514483
בת־ים
קפ"ח – קדוש קהיר 20 – 598881
רחובות
כללית – רמז 8 – 445111

ליום שבת 17.9.94

תורנות בתי מרקחת

תל־אביב
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 5283731
אחוה – דיזנגוף 165 – 5224717
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 5283731 – מוצ"ש
אחוה – דיזנגוף 165 – 5224717 – מוצ"ש
סופרפארם – איינשטיין 40 רמת־אביב – 6413730 – מוצ"ש (עד 24.00)
ירושלים
ארנונה – לייב יפה 9 – 731901
שטראוס א' – אביגדורי 3 – 706660 – מוצ"ש
חיפה
קרית אליעזר – ככר מאירהוף 6 – 511707
פתח־תקוה
מרכז השרון – אהרון קציר 7 – 9311078
רמת־גן
רמת־יצחק – שד' ירושלים 96 – 6777506
בת־ים
מזור – חביבה רייק 20 – 583360
רחובות
הדרה – סטרוזינבסקי 67 – 451449

טיפול נמרץ לב

- לב 1 – שירות 24 שעות – 03־5618791
- שחל – 03־5625555
- נטל"י – 177-022-4224, 03־5757788

ניידת טיפול נמרץ

- אשדוד 08־551333
- בית־שאן 06־587223
- בת־ים 03־5511111
- הרצליה 09־541333
- חדרה 06־322333
- חיפה 04־512233/4
- טבריה 06־790111
- ירושלים 02־523133
- כפר־סבא 09־33222
- כרמיאל 04־988555
- מגדל העמק 06־540062
- מעלות 04־979333
- נהריה 04־823333
- נצרת 06־573335
- נתניה 09־623333
- עכו 04־912333
- עפולה 06־593334
- פתח־תקוה 03־9311111
- קראון 03־344442
- קרית־ביאליק 04־761062
- קרית־שמונה 06־944333
- ר"ג, ב"ב, גבעתיים 5793333
- רחובות 08־451333
- שדרות 051־897074
- תל־אביב 03־5460111

מרפאות שיניים

תל־אביב
- דיזנגוף סנטר שער 3 או 5 טל' 294869, 03־285822
- טיפולי חירום בבי"ח אסותא – טל' 5201515, 03, 5201432/1. 24 ש'. גם בשבת וחג.
- טיפולי חירום, בי"ח איכילוב, תל־אביב, עד חצות (כולל שישי־שבת). 03־5436696.

- תורנות 24 שעות – ד' בוריר 20 וכבר העירונית טל' 254397, 03־452173; יהודה המכבי, איתורית 03־5449911, מנוי 4318.

יפו: יפת 99, 13.00־09.00, 02.00־16.00, טל' 864256.

גבעתיים: וייצמן 12, טל' 324547 איתורית 5193193 מנוי 3743.

ירושלים: צפת 23, טל' 251794, 02־253767.

בי"ח משגב לדך – טל' 02־633708, 16.00־08.00, ד' 19.00־08.00.

בת־ים: מרפאת ניידים לטיפולי חירום – קניון בת־ים רח' יוספטל טל' 5531585 – 24 שעות ביממה.

נפגעי אלימות

- סיוע לקורבנות אונס: ת"א (24 שעות) 234819, 03. ים 02־514455. חיפה 04־382611. אילת 059־31977
- ויצ"ו – לנשים מוכות – טל' 5461133; טל' 08־550506 – 24 שעות – 02־514111 – 07־376310.
- נעל"ן – קו פתוח לנשים – נפגעות אלימות מינית – מרכז סיוע לנשים בנגב. 12.00־08.30, 19.00־16.00, טל' 057־74987
- אור אדום – למען נפגעי אלימות שוטרים והתעמרות, בתוך האגודה לזכויות האזרח בישראל. טל' 03־663162/3
- נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה, א'־ה', 9־16, 03־231675, 03־235922
- מכורים אנונימיים (נ.א.י.), מידע תמיכה וסיוע 24 ש'. 03־5131046
- זכויות הגבר במשפחה. 24 ש'. 04־322003, 04־256417, 03־378572
- האגודה להגנת הילד: 03־6961070, 03־6956763
- האגודה לנפגעי תקיפה מינית. טל' – קו חירום 6850041, קו גברים 6850036

תחבורה

- קווי אוטובוס "דן" טל': 5614444.
- "אגד" – טל': 03־5375555
- זכני נחיתת מטוסים. תקליט: 03־9731111
- מודיעין נמל התעופה: 03־9712484
- רכבת ישראל נסיעה ותעריפים במוקדנית "טלמטר" טלפונים: 04־383133, 03־5652200.

עזרה רפואית ונפשית

- ער"ן, עזרה ראשונה נפשית. ת"א 03־5461111,

לילדים ולנוער 03־6961113, ים 02־610303. קו ברוסית 02־661122. חיפה 04־672222/3. קו ברוסית 04־672223. נתניה 09־625110. קו ברוסית 09־828755. ב"ש 07־281128. קו ברוסית 07־275871. מכוף הגליל 04־9988410. כ"ס 09־974555. חדרה 06־346789. קו ברוסית 06־343269.
- המרכז להתגברות בישראל, 03־5614144 לזוקקים למתגברים ולמבקשים להתגבר.
- מגם, יעוץ למשפחות נפגעות סמים. א'־ה' 03־829970. 09.00־14.00.
- אנוש – יעוץ למשפחות נפגעי נפש, 03־5400474, 03־5400672.
- יד ביד, אוזן קשבת לילדים לנוער ולהורים 24 ש'. 03־226027, 04־229488, 04־922222, 02־243358, אילת 09־76366. להיל 222732, מ־17 עד 24.
- "אוזן קשבת" לנוער ולהורים. מרכז עירוני ר"ג. 6728697, 6734752, ג' 8.00־13.00, ד' ה' 16.30־19.00.
- "אל־סם" – רח' פקיעין 7, ימים א'־ה'. 16.00־20.00. טל. 5463587, 54620276, 02־663902, 02־663828.
- הוועד למלחמה באיידס. מידע וסיוע לחולים 03־614576, 03־566380, ת.ד. 33602 ת"א.
- אלי, אלימות כלפי ילדים. 03־430879, 03־261070. מ־08.00 עד 22.00.
- "זהו הלבך", אוזן קשבת להומוסקסואלים וקרוביהם. 03־292797. ימי א', ג', ה' מ־19.30 עד 23.30.
- קופת־חולים – מוקד מידע רפואי. א'־ה: 08.00־20.00, ו': 15.00־08.00. טל' 03־433300
- מד"א – שירות רופאים לביקורי־בית, ובתחנות מד"א, שעות: 19.00 עד 07.00. טלפון חירום 101.
- חדר מיון פרטי תורן, סר"ס. קהילת סלוניקי 9 (ליד ביתן) ת"א, 499978.
- אלכוהוליסטים אנונימיים. הפניה לפגישות: 03־319845, 03־202951, 03־319281.
- אלכוהליזם (24 שעות) 03־721161
- אלכוהוליסטים אנונימיים ירושלים. 02־830092, 02־630524
- "קשב לקשיש", א.ג.ל.י. 03־299889. א'־ה' 09.00־14.00.
- אוזן קשבת לגיל המבוגר רמת השרון ימים א'־ה' 16.00־20.00, טל' 5493244.
- נשים במצוקה. קו ארום 09־505720.
- ארגון הורים ארצי, אוזן קשבת לילדים ונוער. 24 שעות ביממה. 03־621515.
- "יד שרה" – שיקום החולה. ים 02־244242, ת"א 03־812304; חיפה 04־381704.
- "תהל"ה" – תמיכה בהורים של לסביות והומוסקסואלים: טל. 09־587779.
- תמיכה נפשית לחולי סרטן. 02־435516.

חברת החשמל לישראל בע"מ

מוקד חשמל – שרות טלפוני להודעות על תקלות 24 שעות ביממה

ירושלים	02־580666	נהריה	04־933555
תל־אביב	03־5633777	נתניה	09־602988
חיפה	04־647777	עפולה	06־423333
אילת	07־372191	פתח־תקוה	03־9394488
אשדוד	08־511688	צפת	06־970211
אשקלון	07־770088	ראשון־לציון	03־9632488
באר־שבע	057־462666	רחובות	08־371388
טבריה	06־792275	רמלה	08־221313
חדרה	06־223133	רעננה	09־906188
כרמיאל	04־881731	אריאל	03־9366345־6־7
בית שמש	02־911669		

מודעות בטלפון
השרות שלנו ללא תוספת מחיר
פרסום טל. 5605591, 5605731, 03-5600780
רם ובערב 5043568, 5010597, 03-5032969
ביצוע עבודות סדר וגרפיקה ממוחשבת

מודעות
בהטבות הגדולות ביותר!!
177-022-29 29

קבלת מודעות אבל
דבר
177-022-9977
מכבדים כרטיסי אשראי
לוח ומסחריות
24 שעות ביממה
בחיוג חינם

קבלת מודעות אבל
177-022-88 55

מודעות עד חצות
אבל, לוח ומסחריות
בחיוג חינם
177-022-3000
מוקד ארצי

נהג!
פחות
מהירות
והרבה
זהירות
תודה

אמנות / אריה לינדנבאום

120 יצירות אמנות יוצעו למכירה על־ידי "כריסטי'ס"

אין ספק שתל־אביב היא "על המפה" האמנותית בכל הקשור במסחר אמנות, במיוחד אמנות שיש בה מעט מן "הנקודה היהודית", והיינו "יודאיקה". באחרונה מתרחב המושג יודאיקה גם ביצירות ישראליות בנושאים מקראיים או פולקלוריסטים עם דגש על המסורת היהודית או גלות ושואה.

בשבוע אחד של ספטמבר צפויות שתי מכירות יוקרתיות, בהן מאות פריטי אמנות. כבר ב־25 בספטמבר תתקיים במלון דן בתל־אביב מכירת אמנות של חברת כריסטי'ס העולמית שזו לה מכירה ראשונה בישראל. (לכריסטי'ס עשרות מרכזי מכירה בעולם).

במכירת כריסטי'ס יוצעו כ־120 יצירות מן המאה ה־19 וה־20, של אמנים בין לאומיים וישראלים ולא רק בנושאי יודאיקה. מכירת כריסטי'ס צפויה להיות בהיקף של כ־3 מיליון דולר. כל היצירות שבמכירה הוערכו על־ידי מומחי כריסטי'ס בהערכת מינימום ומקסימום אף־על־פי שמחירי המקסימום הם למעשה בלתי מוגבלים.

רוב האמנים המיוצגים במכירה הם יהודים, אולי משום שהמכירה מתקיימת בתל־אביב, אך בדרך כלל לא בנושא היודאיקה. להציג אמנים כמו שאגאל, איזידור קאופמן, אבל פאן, מאנה כ"ץ, יששכר ריבק, שטיינהרדט, ראובן רובין.

האמן המוביל במכירה, מבחינת מספר היצירות הוא מאנה כ"ץ המיוצג עם 10 יצירות, לרבות היצירה בשם "שמחת תורה", המוערכת על־ידי כריסטי'ס בכ־180 אלף דולר. המדובר בשמן על בד בגודל של 304x178 ס"מ. היצירה נמסרה על־ידי האמן ב־1951 לאנתרופולוגיה... כרמל באוה"ב.

למחפשי קיסלינג יש במכירה 8 יצירות. ביניהן דמות "פריס" שמן על בד, 162x94 ס"מ המוערכת בכ־300־350 אלף דולר. פרחים של קיסלינג יוצעו ב־60־80 אלף דולר; מארק שאגאל, יצירה בשם "נוף בכפר", שמן על בד, 46x38 ס"מ – 300־400 אלף דולר; "משה" – 59.7x54.5 ס"מ, אקוורל ופסטל על נייר – 70־90 אלף דולר; "משה ונחש", קולאג' משנת 1965/6, 76x55 ס"מ, מוערך בכ־180־200 אלף דולר; "פרחים" של ראובן 91x73 ס"מ, שמן על בד – 60־80 אלף דולר.

נוף ירושלים מן המאה ה־19 של ארמנגו פולש – 53.3x83.8 ס"מ, שמן על בד, 8־10 אלף דולר. יוסף יזראלס "הצעדים הראשונים", שמן על עץ, 32.8x47.6 ס"מ – 20־30 אלף דולר; איזידור קאופמן – "יכנור ישיבה", 35.5x38 ס"מ שמן על קרטון 40־60 אלף דולר; אנדרי לסר "רחוב בברלין בגשם" – פסטל 49.9x34.9 ס"מ, 40־60 אלף דולר; מקס ליברמן – "הגן" 94x76 ס"מ, שמן על בד 50־70 אלף דולר; אבל פאן – "בחור ישיבה" פסטל על נייר 68x46 ס"מ 7־9 אלף דולר.

אריק יזראלס, זמן על בד "כרכרה וסוסים", 63x77 ס"מ 14־18 אלף דולר. נחום גוטמן, "ההוצאה בפרדס" – שמן על בד, 72x60 ס"מ 18־24 אלף דולר; משה קסטל – "בית ירושלים", שמן על בד 75x31 ס"מ – 18־24 אלף דולר; משה מוקדי "הכלב" שמן על בד, 36.5x50 ס"מ – צויר בשנת 1920 10־15 אלף דולר; ברמל יאנקו 50x40 ס"מ, שמן על בד, 7־9 אלף דולר; שמואל בק 99x81 ס"מ רומם – 14־18 אלף דולר; אבה פינוי – נוף – 84.5x62 ס"מ, 10־15 אלף דולר.

מישל קיקואן, 100x81 ס"מ, שמן על בד 15־20 אלף דולר; תיאו טוביאס "ריקוד עם ספר תורה", 116x89 ס"מ 15־20 אלף דולר.

מבין הפסלים שיוצעו במכירה מופיעה שוב היצירה "הרועים" של יצחק דנציגר במחיר שבין 30־40 אלף דולר; חנה אורלוף – "קונפידנס" (תבעת אמון) – מתוך מהדורה של 8 יחידות, 10־15 אלף דולר; דאוק ליפשיץ, "הריקוד" 8־12 אלף דולר; אנסים צדקין – "דמויות", 5־7 אלף דולר; יעקב אפשטיין – דיוקן הנשיא וייצמן – ברונזה 7־9 אלף דולר; ועוד ועוד.

את היצירות אפשר לראות החל מיום א', במלון דן בתל־אביב.

מאנה כ"ץ, שמחת תורה – 180 אלף ד'

هكذا من الاصل

תנאי השרב הכבד הכבידו על באי ומתפללי בתי הכנסת ביום כיפור

ילדה נפגעה באופן בינוני בתאונת פגע וברח בירושלים; נרשמו עשרות מקרי התעלפויות; 92 לידות במהלך היום; שריפות בגליל ובגולן; החלו ההכנות לחג הסוכות

(ע.) – תנאי חום קשים הכבידו על מאות אלפי באי ומתפללי תפילת יום כיפור בבתי הכנסת ברחבי הארץ.

בין המתפללים, בעיקר הקשישים והחלשים, אירעו מספר התעלפויות. על פי הוראת הרבנות הראשית, אלה שחשו ברע "וסכנת התייבשות ריחפה עליהם", הסתייעו בכמויות זעירות של שתייה, שהקלה עליהם.

62 אזרחים סבלו מהתעלפויות עקב הצום. רישומו של יום השבתון ניכר ברחבי הארץ. המוני מתפללים נהרו לבתי הכנסת לתפילות היום, בהם גם תיירים יהודים, עולים חדשים, חיילים בחופשה ובני נוער.

הרחובות במרכזים העירוניים דממו, למעט מספר כלי רכב ואמבולנסים, שהחישו עזרה לנזקקים.

תאונת פגע וברח

בתאונת פגע וברח שארעה בערב יום כיפור ברחוב עמק רפאים בירושלים נפצעה ילדה כבת 14 באורח בינוני.

רכב מסוג ב.מ.וו. בצבע כהה שנסע במהירות מופרזת ברח' עמק רפאים בשעה 12 בלילה פגע בילדה ונמלט מהמקום לכיוון מרכז העיר בירושלים.

הילדה פונתה במצב בינוני על־ידי אמבולנס לבית החולים הדסה עין כרם מקם נמסר כי הילדה מטופלת במחלקה אורטופדית וחל שיפור במצבה.

92 לידות

92 יולדות הועברו במהלך יום כיפור על ידי אמבולנסים של מד"א לבתי החולים. 4 מהן ילדו את תינוקהן באמבולנסים ובבתים פרטיים.

צוותי מד"א ביצעו 21 החייאות והרופאים התורנים ערכו 873 ביקורי בית.

במהלך יום הכיפורים נרשמו 9 מקרים של ידוי אבנים על אמבולנסים על ידי נערים.

תחנות מד"א ברחבי הארץ, שנכנסו לכוננות על עם כניסת החג, הגישו טיפולים למאות רבות של נזוקים. חובשים מתנדבים הגבירו את מערך העזרה הראשונה בתחנות.

107 ילדים נחבלו חבלות קלות מנפילות מגלגיליות או מסקטבורד או מהתהפכות כל אופניים שעליהם רכבו במהלך היום. הם קיבלו טיפול של צוותי מד"א.

ערב יום כיפור הופנתה קריאה לילדים לחבוש קסדות בנסיעות השעשועים שלהם, אך מעטים נענו לקריאה זו.

תפילות לנופלים

מתפללים רבים השתתפו בתפילת "כל נדרי" בערב יום כיפור וכן בתפילת "נעילה" שחתמה את תפילות יום כיפור.

הורים שכולים, שכניהם וקרוביהם נפלו במערכות ישראל בכלל ובמלחמת יום כיפור לפני 21 שנה בפרט, העלו את זכר הנופלים בתפילת "יזכור".

בנוסף ל־550 בתי הכנסת הקבועים במרחב תל אביב, נתווספו לקראת יום כיפור מנייני תפילה ארעיים, בעיקר בבתי מלון גדולים ובבתי ספר בדרום העיר, שם קיים ריכוז גדול של עולים חדשים.

משטרת ישראל הגבירה מצידה את האבטחה ליד בתי הכנסת, בסיוע אנשי משמר הגבול ומתנדבי המשמר האזרחי, למניעת פיגועים על רקע לאומני.

תפילה מיוחדת בחיפה

עשרות עולים מחבר העמים המתגוררים בשכונת הדר הכרמל בחיפה, לקחו חלק בתפילה מיוחדת שנערכה במרכז תרבות של ההסתדרות "ביתנו" שתורגמה סימולטנית מעברית לשפה הרוסית.

הרבנות הראשית, המועצה הדתית ומוסד "אריאל" ערכו בהנחיית הרב ברוך אולשטיין תפילה מיוחדת שתורגמה סימולטנית לשפה הרוסית תוך כדי מתן הסבר לעולים החדשים על מהות התפילה והיום הקדוש. 20 מתנדבי תלמידי ישיבות ההסדר סייעו לעולים בתפילה.

סגן ראש העיר משה שטסמן אירח את תלמידי ישיבות ההסדר בסיוע משפחות בחיפה. בתי הכנסת בעיר היו גדושים מתפללים במיוחד בתפילת "כל נדרי" ובתפילת "יזכור" שנערכה בבתי הכנסת לזכר קורבנות השואה, חיילי צה"ל, לוחמי המחתרות. בבית הכנסת הגדול בשכונת הדר הכרמל, שבו התפלל הרב הראשי לחיפה, נערכה תפילת "יזכור" מיוחדת לחללי התקפות הטרור.

על פי פסיקת הרבנים, איפשרו למתפללים שחשו ברע ללגום שליש כוס מים על מנת להקל עליהם.

גם הרבנות הצבאית ארגנה מנייני תפילה בבסיסי צה"ל ברחבי הארץ, כשחיילי ישיבות ההסדר, יחד עם צוותי מילואים והרבנים הצבאיים, הבטיחו את סדרי התפילה. הרב הראשי לצה"ל, אלוף גד נבון, עשה את היום הקדוש בבסיס מרכזי של צה"ל במרכז הארץ, אליו הצטרפו חיילים וקצינים בכירים.

הדרת קודש בירושלים

רבבות מתפללים גדשו את בתי הכנסת ואת רחבת הכותל המערבי בירושלים. אלפי המתפללים עוטי בגדים לבנים מילאו את רחובות הבירה בדרכם לתפילת "כל נדרי" ומילאו את ירושלים בהדרת קודש, שבלטה במיוחד על רקע הרחובות הריקים והשקט הירושלמי המסורתי המקבל את פני יום כיפור.

עד שעות הלילה המאוחרות הסתובבו ברחובות העיר והתגודדו בצמתיה מאות ואלפי בני נוער וצעירים שהיו להם ההזדמנות להפוך את החג גם לאירוע חברתי.

נתב"ג

תנועת המטוסים בנתב"ג חודשה בשעה 8 בערב במוצאי יום כיפור, עם נחיתת מטוס "טורס אייר" מציריך.

במשך יום הכיפורים היה המרחב האווירי של ישראל סגור, אך בנמל התעופה קיימו משמרות חירום של גורמי הבטחון, מגדל הפיקוח, המשטרה ולשכת התיירות, כדי לטפל בכל מקרה חריג העלול לצוץ.

התחבורה הציבורית פסקה בשעות אחר הצהריים המוקדמות של יום ד'. רבים הקדימו לצאת את העיר ולהגיע לבתיהם לפני התקדש החג.

שוד בעכו

ברח' ס"ח 51 ביפו נדקר בערב יום הכיפורים גבר בן 49 במהלך תיגרה עם שותפו לדירה. הפצוע פונה במצב קל עד בינוני לבי"ח איכילוב בת"א. החשוד בדקירה, בן 34, נעצר לחקירה. מסתבר, כי הריב פרץ בין שני השותפים לדירה בעת ששניהם היו בגילופין.

נער בן 16 וחצי מעכו נשדד בליל יום הכיפורים על ידי בן מיעוטים בן 19, אף הוא מעכו, תוך שימוש בכוח.

על פי החשד, פגש השודד בנער באחד מרחובות העיר סמוך לשעה 10 וחצי בערב. השודד קרע בכוח שרשרת זהב מעל צווארו של הנער, תוך שהוא פוגע בראשו, ונמלט מהמקום. שווי השרשרת כ־600 ש"ח.

הנער מיהר למשטרת עכו והשוטרים פתחו בסריקות, במהלכן נעצר החשוד והודה בביצוע המעשה, ואף שיחזר את המעשה.

הצתה במכון עיסוי

כבאי תל אביב טיפלו בשתי שריפות שהיו במהלך יום הכיפורים בתל אביב וביפו.

ברח' ריינס 51 היה נסיון להצית את מכון העיסוי "בנגקוק". אש אחזה בדלת הכניסה, אולם הכבאים שהחשו למקום כיבו אותה ומנעו התפשטותה לתוך המיבנה. נגרם נזק קל לכניסת בנין המגורים. נחקר הסד להצתה.

12 חלונות ראווה נופצו

12 חלונות ראווה של חנויות ברחוב הרצל מלוד נופצו בערב יום הכיפורים.

סמוך לשעה 7 בערב התקבלה הודעה בתחנת משטרת לוד על חלונות ראווה שנופצו לאורך רחוב הרצל. למקום יצאה ניידת משטרה ומצאה שם עשרות בני נוער ערבים תושבי העיר. כן נמנו 12 חלונות ראווה מנופצים.

לאחר חקירה ראשונה עצרה המשטרה 5 החשודים בביצוע המעשה. מאוחר יותר שוחררו שניים מהם, והשלושה הנוספים, בהם בוגר ושני קטינים, נכלאו להמשך חקירה.

במהלך החג נרשמו בעיר שלושה אירועים פליליים שהחמור בהם בערב החג, עת הובא לבי"ח הדסה בהר הצופים פצוע ערבי בן שנתיים תושב בית חנינא כשהוא שרוף כמעט בכל חלקי גופו. אביו הסובל כנראה מבעיות נפשיות, נעצר כחשוד במעשה.

שריפות בגליל ובגולן

באזורים שונים בגליל ובגולן נמשכות שריפות קלות בשל השרב הכבד. שלשום בבוקר פרצה שריפה באזור הרדרב המתפשטת במהירות רבה אל אזור רכס החרמון. כבאים מקרית שמונה ורמת הגולן בסיוע אנשי רשות שמורות הטבע וכוחות צה"ל עוסקים בכיבוי האש.

ביממה האחרונה היו לפחות 5 שריפות ברמת הגולן, באזור קרית שמונה ובאזור מרום הגליל. השריפות כובו מבלי שנגרמו נזקים. מפקד הכבאים בגליל העליון, דני תבניק, מסר כי למרות יום הכיפור היו שירותי הכיבוי בכוננות כדי לטפל בכל שריפה בטרם יתפשטו ויגרמו נזקים.

הכנות לסוכות

לאחר תקיעת השופר המסורתית, שחתמה את היום בבתי הכנסת והפסקת הצום, ניראו שומרי מסורת עוסקים במצוות הקמת סוכה, וגם שווקי ארבעת המינים החלו לפעול.

בתל אביב נפתח שוק ארבעת המינים בכיכר מלכי ישראל ובמקום נכחו גם רבנים ונציגי המועצה הדתית, שהשיבו לשאלות הלכתיות, שהיו בין השאר קשורות גם לדיני סיום שנת השמיטה.

הורים שכולים בחלקה הצבאית של קרית שאול בערב יום הכיפור (צילום: אילן אוסנדרייבר/ישראל כאן)

מטוס קל התנגש במכונית פרטית בדרכו לקפריסין – נהג המכונית נפצע קל

מאת אורי שרון

המשטרה וגורמי תעופה חוקרים את נסיבות התנגשותו של המטוס הדו־מנועי של משפחת דווידובסקי מהוד השרון, ברכב "דנר" מסחרי שהיה נהוג בידי ארז מודרי בן 25 מתנובות. בהתנגשות שארעה שלשום בשעה 8 בבוקר סמוך לשדה התעופה בחיפה, נפצע נהג הרכב באופן קל עד בינוני, ואילו ששת בני משפחת דווידובסקי יצאו כמעט ללא פגע, כאשר לאם המשפחה, יהודית, חתך וחבלה עזה באף.

יאיר, בעל חברה להנדסה, אשתו וארבע בנותיהם, אורן בת 14, לאל בת 12, דייה בת 4 ואופק בת 3, יצאו במטוס הפרטי לטיול בקפריסין. ההורים במושבים הקדמיים והבנות מאחור. מטוס המריא בשעה 7 בבוקר משדה התעופה בהרצליה, ונחת כעבור 50 דקות בשדה התעופה בחיפה, לתידלוק ולביקורת גבולות.

כאשר המטוס עמד להשלים את ריצת נחיתתו, לא הצליח הטייס לבלמו. נראה שמדובר בתקלה טכנית. המטוס המשיך לנסוע כמה מאות מטרים, כתוך עבר דיונת חול שבקצה המסלול, פרץ את גדר שדה התעופה, הגיע לכביש הסמוך המחבר את חיפה לקריות, לא הרחק ממפעל "כלו בגד תלמה", פגע ב"דנר", הסתובב על מקומו ונעצר. "המטוס קפץ על המסלול כמה פעמים ופתאום הגיע לכביש. צעקנו", סיפרו הבנות.

כוחות משטרה, מכבי אש ואמבולנסים הוזעקו למקום. הכביש נסגר לתנועה למשך כשעתיים. הטייס, יאיר דווידובסקי, חילץ עצמו והחל לכוון את תנועת כלי הרכב, עד בוא המשטרה. יחידת החילוץ של מכבי האש חילצה את נהג ה"דנר" ואמבולנס הבהילו לבית החולים רמב"ם בחיפה. הרופאים איבחנו פגיעות לא קשות בידיו וברגליו. שיחרורו מבית החולים צפוי בקרוב. הרכב והמטוס ניזוקו קשות.

לבית החולים הובאו גם האם וארבע הבנות. הן נבדקו, צולמו והמתינו לפגישה עם האב, שנלקח לחקירה בתחנת המשטרה.

"המזל שלנו שהיינו חגורים בחגורות בטיחות", אמרה האם. אבי המשפחה הוציא רישיון טייס לפני מספר שנים, ולדברי אשתו הוא צבר שעות טיסה רבות. הם כבר טסו לקפריסין מספר פעמים, שם ביקשו לבלות את תקופת החגים.

הנהג הפצוע, ארז, היה באותו בוקר בנסיעה למקום עבודתו במפעל "בקרה". וסיפר בבית החולים: "אני לא זוכר כלום ממה שקרה. אני נוסע על הכביש הזה לעתים קרובות. מדי פעם אני רואה מטוסים מעל הראש, אבל אף פעם לא חשבתי שמטוס יתנגש בי", סיפר.

עולה חדשה ניסתה לשים קץ לחייה עקב קשיי קליטה

(ע.) – אלונה טרניצקי, בת 26, עולה חדשה מחבר העמים, תושבת אשדוד, ניסתה לשים קץ לחייה לאחר ששקעה בדיכאון עקב קשיי קליטה בארץ. העולה המתגוררת ברובע ח' באשדוד, בלעה ביום כיפור בצהריים כמות גדולה של כדורים מסוגים שונים ואיבדה את הכרתה. כעבור מספר דקות הבחינה אימה בת ה־70, כי הבת שרועה על רצפת הדירה, והזעיקה את מד"א והמשטרה.

רופא מצוות נט"ן שהוזעק למקום טיפל בה, והאישה הובהלה במצב בינוני לביה"ח ברזילי באשקלון.

אימה סיפרה לחוקרי המשטרה, כי הבת לא מצאה את מקומה בחברה, לא מצאה עבודה, ועקב כך שקעה בדיכאון.

המכס עצר חשוד בהשתייכות לרשת הברחת מוצרי חשמל מארה"ב

מאת אורי שרון

שילטונות המכס עצרו לחקירה את דב מלאך (אבג'ל), בן 46 מבני ברק, בעל חברה למוצרי חשמל בארה"ב, חברתו חשודה שסיפקה מכשירי חשמל שהוברחו מארה"ב לישראל.

חוקר המכס ציון אפרתי טען בבית משפט השלום בחיפה, כי מתנהלת כיום חקירה מסועפת נגד רשת שאנשיה הבריחו ארצה, על פי החשד, מכשירי חשמל בכמויות גדולות ובמשך מספר שנים.

מלאך, בעל אזרחות ישראלית, נעצר ביום ו' האחרון על ידי משטרת הגבול, כאשר ירד מהמטוס שהביאו מחו"ל. חוקר המכס הסכים לשחררו בתנאים הבאים: הפקדת דרכון במכס, איסור יציאה מהארץ במשך 30 יום, חתימה על ערבות של 50 אלף שקל והתייצבות לחקירה בכל עת שיידרש, בתוך 72 שעות ממועד ההזמנה.

מאמצי המשרד לאיכות הסביבה נושאים פרי

ב־93' חלה ירידה בריכוז המתכות בים התיכון – דגי ישראל ראויים למאכל

מאת אורי שרון

המכון לחקר ימים ואגמים שבדק את מימדי ריכוז המתכות במשקעי קרקעית הים ובבעלי חיים ב־1993, קובע כי הדגים שלאורך חופי ישראל ראויים למאכל מבחינת ריכוז הכספית בהם, כולל אלה שבמפרץ חיפה, שם קיים עדיין ריכוז מתכות רב מהרגיל.

הדו"ח מלמד שאחד מימי החופים של ישראל נמצא במצב טוב מבחינת ריכוזי המתכות בקרקעית הים ובבעלי חיים.

עוד מציין הדו"ח כי בשנים האחרונות חלה ירידה ניכרת ברמת הזיהום של מפרץ חיפה בכספית. להערכת מחברי הדו"ח, זו התגובה הסביבתית להקטנת הזיהום שמקורו ממפעלי התעשיה האלקטרוכימית, לאחר שהמפעלים הפעילו מיתקנים לטיפול בשפכים.

מהדו"ח עולה כי נמשכת מגמת הירידה הרב שנתית בריכוזי הכספית בדגים, ורמות הכספית שנמצאו בהם אשתקד מתקרבות לערכי הרקע הטבעיים. גם ריכוזי שאר המתכות בדגי המאכל בחופי ישראל סבירים בהשוואה לריכוזים בעולם.

הבדיקה מומנה על ידי המשרד לאיכות הסביבה ומשרד האנרגיה והתשתית. השר יוסי שריד ציין שהשיפור הוא תוצאה ישירה של המאמצים שנעשים בשנים האחרונות לניקוי הים התיכון ממזהמים, צימצום הזרמת שפכי תעשיה לים וההיטל שהטיל משרדו על המפעלים לטפל בשפכיהם. עם זאת, הוסיף השר, עדיין קיימות בעיות חמורות במספר אתרים, בעיקר במוצאי נחלים, והחמורה היא בקישון, אך כבר ניתן לראות את היום שבו יופסקו כליל הזרמות השפכים לים.

השר לאיכות הסביבה ידווח על הנתונים המעודדים האלה בוועידת שרי איכות הסביבה, שתתקיים בברצלונה בתחילת אוקטובר, ואשר תדון בעתיד הים התיכון.

התקוטטו על מקום ישיבה בבית הכנסת

(ע.) – בבית הכנסת "מגן ישראל" של הקהילה ההודית ברובע ג' באשדוד התחממה האוירה בעקבות קטטה שפרצה בין שני מתפללים.

סמוך לשעה 3.30 הגיע לבית הכנסת תושב אשדוד, אשר ביקש להניח על כסאו את טליתו וספר התפילה. להפתעתו, הוא מצא יושב על כסאו צעיר מיבנה, שמתארח אצל קרובי משפחה באשדוד. האיש, כבן 50, דרש מהצעיר לפנות את המקום אך זה סירב ואמר לו: "יש עוד הרבה מקומות פנויים, תשב במקום אחר".

האיש אחז בצעיר ופינה אותו לעיני כל המתפללים. התפילה הופסקה והתפתחה במקום מהומה. המתפללים הזועמים מהצום והחום ביקשו להפריד בין השניים, שהחלו להחליף מהלומות.

כעבור דקות השב הסדר על כנו כשלשניים נמצאו מקומות מרוחקים זה מזה.

הרב לאו: על העם להתלכד לקראת המערכות הצפויות השנה

(ע.) – הרב הראשי לישראל, הרב ישראל מאיר לאו, אמר שלשום בדרשה שנשא לאחר תפילת "כל נדרי" בבית הכנסת "היכל שלמה" בירושלים, כי יש להתכונן נפשית לליכוד השורות לקראת המערכות הגדולות שניצבות בפני העם והמדינה, בשנה העומדת בפתח.

"רק אמונה חזקה בזכותו של עם ישראל על ארצו וכבוד הדדי בין כל המפלגות והכוחות הפועלים בעם, יבטיחו עמידה איתנה מול הסיכויים והסיכונים הניצבים בפנינו", אמר הרב הראשי שדרש גם בבית הכנסת הסמוך "ישורון" לפני תפילת "הנעילה" שחתמה את תפילות היום הקדוש.

דברי הרב הראשי בשני בתי הכנסת נאמרו בפני המוני מתפללים, בהם חברי בית המשפט העליון, ראש עיריית ירושלים אהוד אולמרט, שרים, חברי כנסת וכן תיירים יהודים מרחבי תבל שעשו את החג בירושלים.

רוני מילוא, ראש עיריית תל אביב, מתארח ברחבת כיכר מלכי ישראל לרגל יום השריון (צילום: ישראל הדרי)

"כהנא חי" מנסים להפיץ כרוזים בבתי כנסת בירושלים

מאת נח זבולוני

גבאי בית הכנסת בירושלים נתבקשו לא להכניס את "דרכה של תורה", עלון של אנשי "כהנא חי" שהוצא מחוץ לחוק, לתוך כתלי בתי הכנסת כיוון שזה מנהל תעמולה ארצית נגד הממשלה ונגד גיוס לצה"ל.

פרופ' יוסף האלק מירושלים, מרצה לחינוך באוניברסיטת בר־אילן, לשעבר מפקח החינוך של מחוז ירושלים במשרד החינוך והתרבות, פנה בערב יום הכיפורים לרב משה כצנלנבוגן, ראש הגבאים של בית הכנסת הגדול "אהל רבקה" בשכונת קרית שמואל בירושלים, וביקש לא להרשות את הפצת "דרכה של תורה" ושעלון זה יהיה בבחינת "בל יראה ובל ימצא" באולם בית הכנסת בגלל התעמולה שמנהל נגד גיוס.

פרופ' האלק צרף לבקשתו קטע מעיתון "דבר" מה־11.9 בסימוכין לטענתו. הרב כצנלנבוגן הבטיח כי יביא את בקשת פרופ' האלק לישיבה הקרובה לדון בבקשתו.

ניסה להתאבד, אושפז בביה"ח והסתלק

(ע.) – שלשום עם כניסת החג ניסה ככל הנראה אדם להתאבד בתליה בשטח פתוח באיזור מגרש הכדורגל של אילת.

צוות משטרתי שהוזעק על ידי אזרחים שהבחינו במתרחש הגיע מייד למקום ומצא אדם תלוי על חבל. השוטרים הורידו את האיש והחייאו אותו והחזירו אותו לחיים. השוטרים לא מצאו על גוף המתאבד מכתב או מסמכים אישיים.

צוות מד"א שהוזעק למקום העביר את האיש לבית החולים יוספטל. כעבור חצי שעה הוא התעורר מעלפונו, קם ממיטתו יצא מבית החולים, לתדהמתם של האחיות, שמיהרו לדווח למשטרה, אך מאחר שזהותו אינה ידועה למשטרה לא ניתן לעשות מאומה לאיתורו.

משטרת אילת חוקרת בעניין.

הוארך מעצרו של החוקר הפרטי אמיר בן אשר החשוד בהאזנות סתר

(ע.) – בית משפט השלום בפ"ת האריך שלשום ב־6 ימים את מעצרו של החוקר הפרטי אמיר בן אשר, מבעלי חברת החקירות "מורטל".

בן אשר נעצר ביום ב' אחה"צ והובא ערב יום הכיפורים לבית המשפט. המשטרה ביקשה להאריך את מעצרו ב־8 ימים. בן אשר חשוד בביצוע האזנות הסתר לרב יודקבסקי, שהיה עורך "ידיעות אחרונות" ולאחר מכן עורך "מעריב".

יצוין, כי אמיר בן אשר נחקר בחודש יוני במסגרת חקירת פרשת האזנות הסתר והיה עצור אז במשך שבוע כחשוד בגניבת מסמכים ממשרד "תשביך" שעבד עבור "ידיעות אחרונות". חברת "מורטל" היתה גם בקשר עם חברת החקירות אב"ב, שבעליה רפי פרידן ויעקב צור מואשמים בביצוע האזנות סתר.

עוד עצורים בפרשה יעקב בן האביד בן אשר.

ערב יום הכיפורים שוחררו ממעצר יעקב רוזה ויוסי שבק, שהיו עצורים 3 ימים.

מעצרם של החשודים באונס הנערה בחוף חיפה הוארך בששה ימים

מאת אורי שרון

שופט השלום בחיפה, כמאל חיר, האריך שלשום בששה ימים את מעצרם של אביל ואימוב ודימיטרי איגודלין תושבי העיר בני 21. הם החשודים שיחד עם שלושה מחבריהם אנסו נערה בת 15 בחוף הים.

נציג המשטרה, רס"מ יורם פריינטה, אמר בבית המשפט כי האונס אירע ב־29 באוגוסט בשעת ערב. על פי החשד, הסיעו החמישה את קורבנם אל החוף, השקו אותה במשקאות חריפים ואנסו אותה זה אחר זה.

עד כה עצרו חוקרי מיחלק הנוער ארבעה מהחשודים. שני האחרונים, אביל ודימיטרי, מכחישים כל קשר למקרה, אולם נציג המשטרה טען כי העצורים האחרים העידו שלשני אלה חלק רב בתיכנון האונס, והם ניסו אף להניא את הנערה מלהתלונן נגדם.

אלפי שקל נשדדו ממכון עיסוי בתל אביב

(ע.) – למעלה מאלפיים שקל במזומן נשדדו שלשום לפנות בוקר ממכון עיסוי "גלאבא 2000" ברחוב בוגרשוב בתל אביב.

שני שודדים נכנסו למכון ב־3.30 לפנות בוקר כשמסכות על פניהם, אחד מהם אחז באקדח בידו, ואיימו על בעלי המקום וכן על לקוחות שהיו שם. שדדו את המזומנים ואחר כך נמלטו ברגל.

בתוך זמן קצר הגיעו למקום ניידות סיור ובילוש של מרחב הירקון וניהלו מרדף ברחובות הסמוכים למקום שבו אירע השוד ואולם לא נתפסו כל חשודים במעשה.

זה מקרה השוד השני בתוך 5 ימים במכון עיסוי בתל אביב. בסוף השבוע שעבר נשדדו אלפי שקל ממכון עיסוי ברחוב בן יהודה בתל אביב.

ב"ה

זמני הדלקת נרות

י"ב בתשרי תשנ"ה פרשת האזינו

כניסה	יציאה
ירושלים – 5.08	ירושלים – 6.18
תל־אביב – 5.26	תל־אביב – 6.17
חיפה – 5.20	חיפה – 6.20

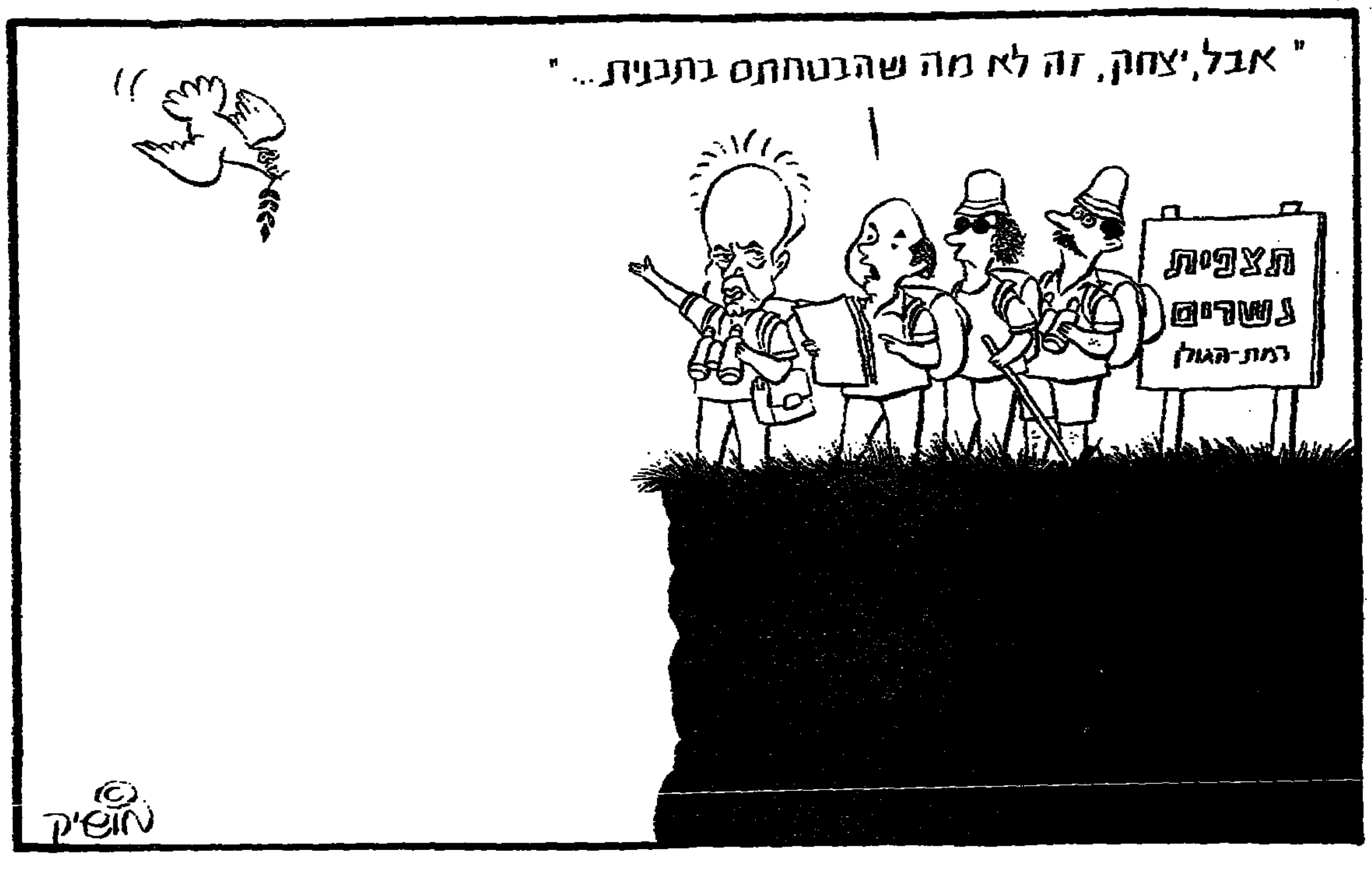

גילו את זכויות האדם

מי שנאבק נגד מעצרים מינהליים של ערבים פלסטינים, יש לו זכות להיאבק נגד מעצרים דומים של יהודים. אך מי ששתק בעבר, ספק אם יש לו זכות מוסרית להרים קולו דווקא עכשיו, כשחביביו הם בין העצורים

דניאל בנזק

מעולם לא נמניתי עם אלה שנותנים אמון מוחלט ומעניקים שטר חלק לכל מעשי רשויות השלטון והביטחון, לא למפרע ולא בדיעבד. תמיד צריך לבדוק ולפקח, צריך לשמור על השומרים וראוי לפקח על המפקחים ולבקר את המבקרים. אבל, אי אפשר לעשות זאת בצורה סלקטיבית. כאשר מעשה או מחדל של רשויות השלטון או הביטחון תואם את השקפת עולמך אתה משבח, גם אם אירע בדרך מפוקפקת או ספק חוקית. אבל, אם ביזון המעשה אינו לרוחך, כי אז, רק אז, אתה מגלה את הסרחות ואת העיוותים.

כך קרה עתה לימין. כל השנים נשמעו טענות על דרכי החקירה של השב"כ או המשטרה בכל הקשור לעצירים ערבים ובכמה מקרים אף לבני אנשי שמאל יהודים. חלק מן הטענות הוכחו כמוצדקות, רובן הופרכו מעיקרן. כמה מראשי השב"כ ומבכיריו אף שילמו על כך מחיר לא קל, בצדק או שלא בצדק. בכל הפרשות האלה מעולם לא שמענו את קולו של מישהו מאנשי הימין הדורש חקירה וביקורת. אם שמענו קולות מן הימין הרי היו אלה קולות הגנה על שירותי הביטחון ויותר מכך קולות הכפשה כנגד ה"שמאלנים יפי הנפש", "עוכרי ישראל", "אוהבי ערבים" וכד' המעזים להטיל דופי בטובי בנינו העושים במלאכת הקודש של שמירת הביטחון.

אבל, ברגע שהעצורים והנחקרים הם חובשי כיפה מקריית-ארבע כי אז לפתע מתהפכים התפקידים. אלא שדווקא השמאל אינו משתתף במשחק הזה. פעיליו הארגונים לא נתנו מיידית הכשר לשב"כ, אלא תמכו בדרישה לחקור ולבדוק ולאפשר פגישה בין העצורים למשפחותיהם או, לפחות, לפרקליטיהם. אבל בג"ץ סבר אחרת, וחקירת משרד המשפטים העלתה כי אין ממש בטענות בדבר עינויים והשפלות במהלך החקירות. מי שסמך בעבר על החלטות הבג"ץ ועל חקירות משרד המשפטים, יקבל גם הפעם את הפסיקות. מי שנאבק נגד מעצרים מינהליים של ערבים פלסטינים, יש לו זכות להיאבק נגד מעצרים דומים של יהודים. אך מי ששתק אז, ספק אם יש לו זכות מוסרית להרים קולו דווקא עכשיו, כשחביביו הם בין העצורים.

חשוב לזכור כי גם בעבר כשנמתחה ביקורת על דרכי החקירה של השב"כ [illegible] בהגשת כתבי-אישום [illegible]. סוף סוף, המחבלים מקו 300 לא היו חפים מפשע וכך רוב העצירים הפלסטינים. מקרה נאפסו היה חריג בולט ואכן בעקבותיו ובעקבות חריגות אחרות הוסקו מסקנות והופקו לקחים. יש יסוד להניח כי המעצרים האחרונים של אנשי הימין נעשו בעקבות חשדות רציניים ביותר כי מתארגנת מחתרת העומדת לבצע פיגוע שתכליתו להרוג ערבים. למזלנו, בניגוד למעשה הנתעב של ברוך גולדשטיין, הפעם לא היתה יוזמה פרטית של אדם שפל אחד, אלא מעשה מכוון פרי תכנון קולקטיבי, ועל כן יכלו שירותי הביטחון למנוע את ביצוע הפיגוע המחתרתי היהודי. על כך הם ראויים למלוא ההערכה וההוקרה ואם אחראי לכך ממלא מקומו של ראש השב"כ, שהוא המועמד לבוא במקומו, הרי זו פתיחה נאה לקדנציה שבוודאי לא תהא קלה כל עיקר.

סביר להניח כי הצעדים החריגים שננקטו כנגד עצירי המחתרת הימנית החדשה היו בשל הכרח למנוע במהירות רבה את סכנת הפיגוע המתוכנן. היה כאן צורך, כך אני משער, למנוע מאלה שטרם נעצרו מידע על הנעצרים ולסכל אפשרות שמישהו ינסה להקדים ולבצע פיגוע בטרם ייעצר. אני מעז להניח שאילו מישהו היה עוצר את ברוך גולדשטיין בדרכו למערת המכפלה באותו בוקר פורים מר ונמהר היה הימין הדתי-לאומני מקים קול זעקה מרה. רבים וטובים מן המרכז והשמאל היו מצטרפים לזעקה בהגותה שלא ייתכן כי איש יקר כמותו יתכנן מעשה כה נורא ואיום. היום אנו מפוכחים יותר. אנו יודעים כי מחשבות זדון כאלה יתכנו גם אצל מי שלא היית מאמין כי יהיה מסוגל לפגוע בזבוב. נקל לתאר מה היינו אומרים כלפי השב"כ אילו חלילה היה מתבצע בימים אלה פיגוע טרור יהודי נגד ערבים. לא היינו שואלים ומקשים, מדוע לא ידעתם, ואיך לא חדרתם לתוך התארגנות וכיצד לא הבחנתם בעוד מועד להתרחש ומדוע לא עצרתם ולא מנעתם את המעשה האיום והנורא בעוד מועד. היינו דורשים, ובצדק, הקמתה של עוד ועדת חקירה.

עכשיו, כשהשב"כ פעל כהלכה ובזמן, מותר לבדוק כל תלונה ולתהות על כל קושיה מדוע פעלו כך ולא אחרת. אפשר, אולי, לדרוש אישור מראש מאת שופט להסתרת דבר המעצר או למניעת כל קשר בין העצור לבין עורך-דינו, אבל בתקופה הנוכחית צריך להיזהר מלפרק את כוחות הביטחון מן הכלים שהיו ברשותם כל השנים כדי לנסות ולסכל מעשי טרור מתוכננים מצד ערבים או יהודים ללא הבדל וללא אפליה כלשהי.

אנו מצויים בעיצומה של תקופה קשה ביותר דווקא ביחסים שבין חלקי האוכלוסיה השונים בציבור היהודי. יש כוחות קיצוניים, מיעוט קטן מאוד, אך מסוכן ביותר, המוכן לכל מעשה בלתי-חוקי כדי לחסל את סיכויי תהליך השלום. מספר המוכנים לבצע בפועל מעשים בלתי-חוקיים בעליל הוא קטן ביותר, אך לאלה יש חוג אוהדים לא מבוטל שאמנם לא ישתתפו במעשה אך גם לא יגנוהו ואף יתמכו כספית וציבורית בהגנת הפושעים הנתפסים. יש גם קבוצה מסויימת שמוכנה לפעול בדרכי מחאה, שהם על גבול החוקי, מתוך סיכון שמבלי להרגיש יעברו את הקווים האדומים. זוהי תקופה שתטיל משימות קשות ביותר על שירותי הביטחון, על צה"ל ועל המשטרה. יהיה צורך בהרבה סבלנות, ריסון עצמי ועצבים חזקים כדי לעבור את התקופה הקריטית במגעי השלום מבלי לפלג את העם ולהגיע, חלילה, למלחמת אחים. נוכל לעבור בשלום את הגשר הצר הזה, אם נשמור על כללי המשחק הדמוקרטיים בתבונה ותוך הבנת הסכנות הנשקפות ההכרחיות כדי להבטיח את עליונות הדמוקרטיה ומניעת הקיצוניות הלאומנית. אסור בשעה גורלית זו לפרק את השלטונות מן הכלים המאפשרים להם להיאבק באלה שרוצים לפעול נגד אושיות הדמוקרטיה והשלום בישראל. ■

סמל מיל. קהלני

לאחר הכשלונות שנחל בשנתיים האחרונות, רמת הגולן נראית כמו הסיכוי האחרון של חבר הכנסת. יתרונו בחזית המאבק של המתיישבים יישמר כל עוד לא ימתח את החבל

אמיר נוימן

בסוף מארס 1992 היה אביגדור קהלני אחת ההפתעות הגדולות של הפריימריס שקיימה מפלגת העבודה לרשימתה לכנסת הי"ג. בתום מערכת בחירות קצרה – לאחר שהיה אחד האחרונים להודיע על הצטרפותו למירוץ – במקצה הארצי הצפוף שבו התנהל מאבק צמוד בין 21 מועמדים, הגיע קהלני למקום הי"15 ושובץ ברשימה הכללית במקום הי"31. רק מעטים ניבאו הצלחה לתת-אלוף במיל., חבר טרי במפלגת העבודה, שאומץ לחיק של מזכ"ל ההסתדרות דאז, ישראל קיסר, אשר מינה אותו לראשות רשת בתי-הספר המקצועיים "עמל". כיום הוא טוען למעמד של בשר מבשרה של מפלגת העבודה ומעלה זכרונות מתקופת חניכותו בתנועת הנוער העובד, אבל כאשר השתחרר מצה"ל, שנתיים לפני הפריימריס, התלבט בין הליכוד, צומת ומפלגת העבודה.

היתה זו יומרה גדולה מצדו להתמודד ברשימה הארצית מול אריות מפלגתו, ואכן מועמדים ספורים בלבד הצליחו להיכנס לרשימת העבודה לכנסת דרך המקצה הארצי. רוב הח"כים החדשים התמודדו על מקומם במחוזות – מסלול נוח יותר לפוליטיקאי המבקש לעלות לליגה הלאומית. המעטים שהצליחו להיכנס באמצעות הרשימה הארצית לא היו פנים חדשות, מילאו תפקידים בכירים במפלגת העבודה או ניהלו מערכת בחירות ממושכת – נסים זוילי, אפרים סנה, יורם לס ומאשה לובלסקי. קהלני היה לאאוטסיידר היחיד – לא איש של פרס וגם לא של רבין – שעשה זאת. הוא הגיע, כאמור, למקום הי"17, בהפרש של כ-500 קול בלבד מתת-אלוף אחר, אפרים סנה, והותיר מאחוריו את מוטה גור, לס, לובלסקי, עמיר פרץ, גד יעקבי ורבים אחרים.

במפלגת העבודה בחנו את הצלחותיו ברחבי הארץ. העובדה שהגיע למקום הראשון בראש העין, לפני ישראל קיסר ונסים גרמה, לא הפתיעה, בהתחשב במאפיין העדתי המובהק שהיה להצבעה ביישוב זה. ביהוד, למשל, הגיע למקום השני, לאו דווקא בגלל הצבעה עדתית, וברעננה למקום השמיני. בירושלים הגיע למקום הי"13, ובמחוז המושבים למקום העשירי, לפני קיסר, שוחל, סנה, עוזי ברעם ויוסי ביילין. במרחב דן, הכולל את רמת גן, פתח תקווה ויישובי הסביבה, שובץ במקום התשיעי, ובמרחב צפון, הכולל את ערי הצפון, הגיע למקום השמיני.

הצלחתו עוררה השתאות ונחשבה לאחת ההוכחות לכוחה של השיטה החדשה לפתוח את השערים הכבדים של הממסד המפלגתי. קהלני נעזר אמנם בממסד ההסתדרותי ובמידה מסויימת גם בכלים שעמדו לרשותו כיו"ר רשת "עמל" אבל ההצלחה נזקפה בעיקר לזכות השם שעשה וכתב לעצמו כלוחם מהולל. ב-1 באפריל 92, למחרת הפריימריס, נראה היה כי זרח כוכב חדש באגף הימני של מפלגת העבודה. שבועות אחדים לאחר מכן התמנה לראשות מטה "מאוכזבי הליכוד", כדי לבצע את הקו שהכתיבו מועמדה של מפלגת העבודה לראשות הממשלה, יצחק רבין, ומטה הבחירות שלו – הסבת ליכודניקים מאוכזבים למצביעי עבודה.

לכאורה נראה מינויו של קהלני כאיוש מצויין, והוא אף הבטיח לעשות במהלך מערכת הבחירות נסים ונפלאות, אבל בפועל, כפי שהשתקף בהצבעה בקלפיות, לא היתה למטה הזה, שהשתכן בשכונת התקווה, השפעה רצינית על מאמץ הבחירות. היתה לו אולי תרומה מסויימת במישור התעמולתי, אך אם היה מישהו שהצליח לתרגם בשכונות את האסטרטגיה של יצחק רבין לכלל מעשה ולהעביר קבוצות מצביעים מן הליכוד לעבודה היה זה פעיל שכונות ותיק מקהלני – אלי בדמנתם (שנעלם מאז בנבכי משרד השיכון). מכל מקום, משהתכנסה הכנסת הי"13, היה אביגדור קהלני לאחת השיות האובדות במשכן, כרבים מעמיתיו לקדנציה הראשונה – כבר לא כוכב, לא נכוה ולא בפועל. בסיעת העבודה התחבר באופן טבעי בין הנצים שבחבורה, קבוצה "אפורה" ברובה ומודעת לקשייה להתבלט, הן מפאת הרכבה והן מפאת "רוח הזמן" היונית. אלא שגם בתוך קבוצה זאת, המשוועת למנהיגות, התקשה הח"כ החדש למצוא את מקומו.

במשך כשנה, עד שהחלה להתחמם מערכת הבחירות לרשויות המקומיות, נעלם חבר הכנסת החדש מן השטח, ורק העיסוק המדיני ברמת הגולן הציל אותו פה ושם משכחה פוליטית מוחלטת. בין הבחירות לכנסת לבחירות לרשויות המקומיות היה מי שדיבר, בשמו או שלא בשמו, על האפשרות שיתמודד על ראשות ההסתדרות, אך הדבר לא עלה על הפרק באופן ממשי. בראשית השנה שעברה, כאשר עסקו בעבודה בניסיונות לאתר מתמודדים ראויים לשמש כראשי עיריות הוזכר שמו בהקשר לכמה רשויות – קצינים בכירים במילואים נעשו זה מכבר למועמדים "חמים" לראשות עיריות. בסופו של דבר נפלה ההחלטה כי יתמודד בתל-אביב, מה שהתברר לאחר הכישלון הצורב כטעות קשה של מפלגת העבודה.

ההיאחזות ברמת הגולן נראית כקרש ההצלה לפוליטיקאי קהלני, שלא הצליח עד כה להציג שוב הישג שיאפשר לו לבלוט מעל ראשי החבריה ולמשוך את המצלמות שיסללו את דרכו לכנסת הבאה. זו גם בעייתם של נצים אחרים במפלגת העבודה, שסדר-היום המדיני נשמט להם מן הידיים בשנה-שנתיים האחרונות. ממשלתם, ובראשה יצחק רבין, שהיה עד לפני שנתיים מנהיגם של נצי העבודה, מחסלת את האפשרות ש"המשבצת הנצית" תוכל להמשיך ולשמש כנכס אלקטוראלי. אחרים מהם הבינו זאת מכבר, שכלתנית או אינטואיטיבית, והיטיבו שלא להניח את כל הביצים האלקטוראליות בסל אחד.

קהלני שרכש לעצמו, עוד טרם שוחרר מהצבא, דימוי של לוחם-מחנך, איש הערכים הציוניים, גילה להוותו שאינו מסוגל לפרוט את הדימוי הזה לכוח פוליטי. כנראה שאין היום מקום ליותר מרפאל איתן אחד בשדות הציד של הפוליטיקה, ואיתן, כמובן, לא הגיע לראשות צומת רק בזכות היותו לוחם-מחנך דגול במיל. אלא גם בסיועו של קורס כישורים פוליטיים.

רמת הגולן, לפיכך, היא הזדמנות מצויינת מבחינתו של הנץ קהלני לתפוש, בימי שלום אלה, עמדה אופוזיציונית. דווקא הוא, הקשור למפלגתו בקשרים רופפים ואינו חייב דבר לממסדים שלה, מסוגל לעלות לעמדת קרב, כלשונו, ולהיעשות לסמל הקרב על רמת הגולן. מבחינת המתיישבים, אנשי מפלגת העבודה אך גם אנשי הימין, מדובר בעסקת השנה. את ראשי האופוזיציה, בכירי הליכוד, צומת והמפד"ל, הם יכולים להשיג כל אימת שיחפצו, אבל החיבור עם חבר כנסת ממפלגת העבודה, סמל מיל. אביגדור קהלני, שאינו חושש לעמוד מול ראשי מפלגתו, הוא יקר המציאות.

אלא שהקשר שבין קהלני למפלגתו הוא גם עקב אכילס של העיסקה. ערכה ייבחן ביכולת התימרון של קהלני בין גילויי אופוזיציה לממשלה לבין שמירה על סולידריות עם מפלגתו, ביכולתו למשוך את החבל מבלי לקרוע אותו, משום שכאשר ייקרע החבל הקושר אותו לביתו הפוליטי הנוכחי, תאבד העסקה את ערכה. גם במערכה הזאת, אם כן, לא יוכל קהלני להתחמק ממבחן כישוריו הפוליטיים וכדי להצליח במבחן זה יהיה עליו להשתפר. ■

יצחק רבין הורד בדרגה

ח"כ בנימין נתניהו אף שהתבקש, סירב להסתייג מדברי לנדאו. אילו עשה כן, היה לפחות דיבר אחד מכל דבריו נרשם לזיכרון. כי בינתיים אף ממטבע-לשון אחד מפי אלוף ההסברה, נסיך הנואמים ומלך ההתבטאויות לא חדר לתודעת הציבור

טדי פרויס

מעמדו של ראש הממשלה מתדרדר. מזה כמה שבועות שוב אין הוא בוגד ורוצח אלא שקרן בלבד. עם רדת שורות אלה לדפוס, לא ברור אם שני התוארים נשללו ממנו לתמיד – כנראה שלא – או שנשיאתם רק הושעתה. שתי ישיבות מיוחדות של הכנסת היו הבמה שעליה, כמו לדרייפוס בחצר האקדמיה הצבאית בפאריס, ניטלו ממנו תואריו.

בעת שראש הממשלה בא לישיבה המיוחדת שהליכוד יזם לפני שבועיים (מאז סיעות הימין קראו לעוד אחת) כדי למחות על מיסוי הבורסה, קידמו את פניו ברחבת הכנסת כמה עשרות נשים לבושות ירוקים. גילן הממוצע היה מעל גיל הפנסיה ושפת הדיבור של רובן היתה אנגלית. הן נשאו שלטים ופלקטים שהכריזו "רבין שקרן". והרי הירידה התלולה בהשוואה לתארים הקודמים שהוענקו לו. הקובלנה הפעם לא היתה שראש הממשלה מוכר את המולדת ו/או מפקיר את דמנו הארמותינו, אלא שהוא שקרן. גבירא. במהלך הדיון אמנם חזר יו"ר הליכוד להאשימו קצת גם במעשי יוסף בן-מתתיהו, אבל זה היה דרך אגב. העיקר היתה הבורסה.

בישיבה המיוחדת השבוע, העניק ח"כ עוזי לנדאו לרבין פרס ניחומים על הפיחות במעמדו ("שקרן"). לנדאו הוסיף לרבין נקודות בתואר אותו כראש הממשלה השקרני ביותר שישראל אי-פעם קיללה בו. רבין, כמו מרגל ישעיהו ליבוביץ המנוח, ויתר על התוספת "ביותר" ועזב את אולם המליאה. בכל זאת, הסיעה של לנדאו המשיכה בדיון כאילו לא אירע דבר ותריסר ח"כיה שנזעקו עד ירושלים למשמע תקיעת השופר-הזעזוע – בגלות הכל-מבינות הגולן אינה מיסוי הבורסה, שלמניעתו התייצבו רבים יותר – שכן בפעם ה-21,217 להזהיר בפני שלום הבלהות ("פיסות נייר, ביזוי דם הנופלים, הוליכה שולל של העם ומתיישבי הגולן" וכו'), שרבין וממשלתו מביאים עלינו. ח"כי הקואליציה השיבו בפעם ה-21,217 ("אין ערובה טובה מהשלום לביטחון, בעידן האלקטרוניקה והטילים חשיבות השטח, כמו מעמדו של רבין, יורדת דרגה, אסד השתנה" וכיו"ב). כך שכבר שנים לא שמענו דיון מרתק כל-כך, בוודאי לא בישיבה מיוחדת שזומנה לעת כזאת.

רק דברי סגן שר הביטחון חרגו מהשיגרה. בנאום בגוד לתלפיות, הבהיר מוטה גור מה נשתנה, והזכיר לליכוד כמה מן השקרים (והוא לא השתמש בביטוי זה, תורם אותו המלבה"ד) שהפיץ וכמה קטסטרופות כבר חזה: בעת הויתור על ארץ-ישראל ב-1947, בימי הפקרת סיני ב-1956, בשעת נטישתה את ממשלת הליכוד ב-1970 מכיוון שהסכמנו להפסקת אש במלחמת ההתשה, לרגל חתימת הסכמי הביניים בשנות ה-70 כתגובה על הסכם קמפ דיוויד (הפעם רק חלק מהליכוד צעק "השמדה"), לנוכח הנסיגה מלבנון ב-1985 וכמובן מול השואה של הסכמי אוסלו, וושינגטון וקהיר. על-פי הליכוד, המדינה כבר נהרסה יותר פעמים משסיזיפוס מילא את החבית ללא תחתית.

מה גור לא הזכיר את קסנדרה א' רפאל איתן, שכל כמה חודשים זעק "החזית המזרחית קמה עלינו להשמידנו" ולא את קסנדרה ב', ח"כ "מעולם לא היה מצבנו רע יותר" אריאל שרון. גור גם לא ערך מאזן שקרים בגידרבין: שבעת הדיון על הסכם השילומים כינס בגין את בריוניו מאחר ש"משטרת ישראל צוידה באותו גז שבו השתמשו הנאצים כדי להשמיד את אחינו באושוויץ"; שכבני עולים חדשים הודעק על מילווה 100 מיליון הדולר שארה"ב הלוותה לנו אך איש ממיליון תושבי הארץ לא קיבל את 100 הדולר המגיעים לו במסגרת המילווה; שבעת שהתמנה לראש ממשלה הבטיח לצמצם את מספר משרדי הממשלה ל-13 בלבד; שלאחר מכן הבטיח לתושבי נאות סיני שלאחר שיפרוש לגימלאות יצטרף להתאחדותם; שבמקום זה ובנגד כל משנתו מימים ימימה החזיר את כל חצי-האי סיני למצרים והבטיח כי "לא נבקש מהאמריקאים אף פרוטה למימון הנסיגה" וכי עברו לפחות 36 שעות עד ששלח כמה משריו כדי לשכנע מענק ושתושבי נאות סיני מוכנים לבואו אליהם עד עצם היום הזה; שאת לשכתו הבטיח להעביר למזרח ירושלים (ראה תושבי נאות סיני) וכי מעל ראש הבנופר הבריח יחד עם שר הביטחון "לא יהיו אבידות". זאת לאחר שהבטיח קרב של 48 שעות והתבססות במרחק של 40 ק"מ מהגבול הישראלי. וכי לאחר שהכריז כי שרון יהיה לא רק אריק מלך ישראל אלא גם מלך לבנון, הבטיח שהארץ תשקוט 40 שנה; שלממשלות של קשיי-יום סיפר כי משכורתו היא בסך הכל 3,700 לירות וכי ליועץ לביטחון לאומי של ארה"ב, זביגנייב בז'זינסקי אמר בקמפ-דיוויד "שמאז ספטמבר 1939 לא נגע בכלי שחמט", אף כי ערב קודם לכן הוכה קשות את שמוה דיניץ; שמפברואר 1983 ישב שותק ונזעם בממשלה והותיר את העם בהרגשה כי ידו על ההגה וכי רק באוגוסט אותה שנה אמר "איני יכול יותר". אילו שמע ח"כ לנדאו על כל אלה, יכול היה להעניק לרבין לכל היותר את התואר "ראש הממשלה מספר שניים בשקריו".

ח"כ בנימין נתניהו אף שהתבקש, סירב להסתייג מדברי לנדאו. אילו עשה כן, היה לפחות דיבר אחד מכל דבריו נרשם לזיכרון. כי בינתיים אף ממטבע-לשון אחד מפי אלוף ההסברה, נסיך הנואמים ומלך ההתבטאויות לא חדר לתודעת הציבור. כל ראשי המדינה והמפלגות תרמו לטוב או לרע לעושרו של הלקסיקון הפוליטי העברי. בן-גוריון את "או"ם שמום", "זמרי המבקש שכר כפנחס" ו"לא חשוב מה יגידו הגויים"; לוי אשכול את "לא תחסום שור בדישו", "הפרה אריב המשק" וכו'. גולדה מאיר את "הפלסטינים? מי הם?", "תנו להחזות את הארץ הזאת"; מנחם בגין את "קילקולים", "ניזמול" ו"מכונת ידיה"; שמעון פרס את "מכונית לכל פועל" ו"נדרשו 52 שנות מו"מ ו-20 דקות טיסה כדי להגיע לכאן"; רבין את "לשבור עצמות" "פודל" "פוגלים" ו"פרופלורים"; יצחק שמיר את "הים אותו ים" "לתלות במוזיאון" "ככה" ועוד פנינים. דוד לוי הביא לידיעת הציבור את "הפרהררהררוגטיבה" ואת הקוף שירד מהעץ.

בניגוד לנכסי צאן ברזל אלה, הוזכר מישהו משהו ממטבעות הלשון, הרעיונות או הנבסים הרטוריים של יו"ר הליכוד? לבד מחשיפת הקסטה – שכרם הוצגה בציבור – ברבר מעשי קונובה שעשה מאחורי גבה של "אשתי האהובה שרה"?

שתי הישיבות המיוחדות שסיעתו הזעיקה זה עתה, לא העשירו את מכמני הקלסיקה הלנגוויסטית-הפוליטית בארץ. גם לא את המחשבה הפוליטית. כמובן שיש לכך גם יתרונות. למשל שיריבים לא יוכל להוציא מארכיוני זכרונם שום התחייבות, דבר חוכמה או דבר טפשות שהוא אמר או התחייב לבצע. ספק אם גם היום יש עוד הזוכרים את הבטחתו שכשהליכוד ישוב לשלטון, הוא יבטל את מס רווחי ההון על הבורסה. בניגוד לכל קודמיו, נתניהו יותיר אחריו לוחזהלקי חליפות ללא גוף, קלסתרון ללא נפש, נאומים ללא דברים, תוכניות ללא תכסבנין ומהלך חיים שלא נחייה. לכל היותר תיוותר קסטה פורנוגרפית שבינתיים אינה בגדר "קורפוס דליקטי". ■

קהלני עם פרס. אז הם רצו את תל-אביב ועכשיו יש רמה ביניהם. צילום: רפי דלויה

הקרנה חוזרת

לא קשה להבין מה עשויה הממשלה להרוויח מעסקת חבילה נוספת שבה ייאלצו העובדים להסכים לעוד שחיקה בתוספת היוקר. ההסתדרות, לעומת זאת, צריכה בשבועות הקרובים לעבור לצד השני של המדרכה ולו מהסיבה הפשוטה שלפני שבע וחצי שנים כבר היינו בסרט הזה

אמנון אמד

גם בלכתו השבוע אל ישיבת הממשלה לא שכח נגיד בנק ישראל לקחת איתו את שוט השכר. אחרי שדיבר על עוצמתה של המדיניות המוניטרית ועל מסלול של אינפלציה יורדת, הגיע הנגיד, איך לא, לנושא החביב עליו מכל: עליות השכר בסקטור הציבורי. וכה אמר פרופ' פרנקל, מלה במלה, על־פי גירסתו הרשמית של דובר בנק ישראל: "בששת החודשים הראשונים של השנה עלה השכר הריאלי בסקטור הציבורי ביותר משבעה אחוזים לעומת התקופה המקבילה אשתקד, ובמקביל עלה מספר המשרות בסקטור זה ב־5.6 אחוזים. על רקע זה ובעקבות הסכמי השכר הנדיבים בסקטור הציבורי, נדרשת הקפאת תקנים בסקטור הציבורי והקטנת 'הזחילה' הטבעית של השכר בסקטור זה".

מאין יודע נגיד בנק ישראל בכמה עלה השכר בשירות הציבורי? בדיוק באותו מקור העומד לרשות כלל קוראי העיתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. שבועיים לפני הופעתו של פרופ' פרנקל בממשלה פירסמה הלשכה לסטטיסטיקה את נתוני השכר למחצית הראשונה של 1994, שחלקים סלקטיביים מהם ציטט הנגיד באוזני שרי הממשלה. עלייה ריאלית של שבעה אחוזים בחצי שנה באמת נשמע לא טוב. אבל לא כל שרי הממשלה מתמצאים ביער הסטטיסטיקה וזה המקום להעיד כי במקרה שלפנינו מדובר בעליית שכר שנתית ולא חצי שנתית, כפי שעלול, אולי, להשתמע כדברי הנגיד.

נגיד בנק ישראל כמובן צודק וגם עלייה ריאלית שנתית של שבעה אחוזים אינה דבר של מה בכך. בתנאי שמדובר באמת כולה ולא רק בחלקים המוצאים חן בעיני הנגיד. שני עמודים לפני עמודי המספרים הקטנים שמהם ציטט פרופ' פרנקל, מציינת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הסתייגות מעניינת, שנשמטה משום מה מהודעת בנק ישראל: "יש לציין", קובעת הלשכה, "כי במחצית הראשונה של 1994 שולמו הפרשי שכר על תקופות קודמות בגין הסכמי שכר חדשים במשק". במלים פשוטות, הנתון הפנטסטי של שבעה אחוזים, ששלף פרופ' פרנקל בישיבת הממשלה, כולל תוספות רטרואקטיביות חד־פעמיות, שלא רק שלא יתוספו למשכורות החודשים הבאים, אלא אף יגרמו הורדת השכר הממוצע במדידה הבאה.

לזכותו של הנגיד ייאמר כי הוא עקבי בשיטתו וכבר אמר מי שאמר, כי לא חשובה הכמות, העיקר שיהיה הרבה. וכך מרוב דיבורים על השכר יש גם מישהו שמתחיל להקשיב. רק לפני כמה שבועות השתלח שר האוצר בפרופסורים לכלכלה המטיפים לו בעניין השכר, אחרי ששתקו במשך 70 ימי שביתת המרצים באוניברסיטאות. את הדברים, אגב, אמר שוחט בכינוס קיסריה, שבו טבע רבין את המשפט שעוד נשמע כל ערב בתשדירי הבחירות הבאים, "לא יהיה מס על הבורסה". בשבועיים־שלושה האחרונים מזמר גם שוחט זמירות חדשות בנושא השכר, ללמדך שאולי בכל זאת יש משהו מיוחד באוויר של קיסריה.

ערב ראש השנה רמז שר האוצר כי משרדו מתכונן ליזום מעין עסקת חבילה משולשת ממשלה־הסתדרות־מעסיקים, שבמרכזה יעמוד שינוי כלשהו בהסכם תוספת היוקר. השבוע, בתום ישיבת הממשלה שבה אושר גיבוב האלטע־זאכן שבעזרתו מתכוון האוצר להפחיד את האינפלציה, נשאל שר האוצר פעם נוספת בעניין השינויים הצפויים בהסכם תוספת היוקר. כמצופה, לא נתן שוחט תשובה חד־משמעית ובמקום זאת הסתפק בשניים שלושה משפטים לא מחייבים ובלשון סגי נהור על הידברות ושיחה וכמה רעיונות לא מגובשים סופית. לאור פרשת מיסוי הבורסה לא הייתי מסתבך בניחוש מה באמת מכין לנו האוצר. אבל בהנחה שבתחום ההידברות עם ההסתדרות קשה להגיע לשיאים יצירתיים, אפשר להניח שמדובר בעוד עסקת תן וקח, שבה יתנו השכירים חלק משכרם והממשלה מצידה תיקח אותו ברצון.

שוחט. אולי בהשפעת האוויר של קיסריה. צילום: אי־פי

פרנקל. שומר על עקביות. צילום: יצחק הררי

לא קשה להבין מה עשויה הממשלה להרוויח מעסקת חבילה נוספת שבה ייאלצו העובדים להסכים לעוד שחיקה בתוספת היוקר. ההסתדרות, לעומת זאת, צריכה בשבועות הקרובים לעבור לצד השני של המדרכה ולו מהסיבה הפשוטה שלפני שבע וחצי שנים כבר היינו בסרט הזה. בינואר 1987 חתמה ההסתדרות על הסכם עם הממשלה ולשכת התיאום של הארגונים הכלכליים "להבטחת יציבות המשק ולהורדת האינפלציה". חלקם של העובדים הסתכם אז בהסכמה לדחות תשלום של 2.7 אחוזים מתוספת היוקר למועד שייקבע בין ההסתדרות והמעסיקים, "כמתחייב מן היציבות במשק". מאז ידע המשק כמה תקופות של יציבות יחסית, אבל אנחנו עדיין מחכים להחזר התשלום, שכאמור רק נדחה עד שירווח למשק.

ברוח אותו הסכם אפשר להמשיך ולנחש מה יציע האוצר להסתדרות אחרי החגים. בתמורה לשינוי הסכם תוספת היוקר יוכל, למשל, האוצר להבטיח לייקר את מחירי המוצרים הנמצאים בפיקוח בשיעור מתון בלבד. העובדה שבשלוש השנים האחרונות הוצאו עשרות מוצרים ממסגרת הפיקוח והיום נתונים בפיקוח פחות משישה אחוזים מכלל המוצרים במשק, היא כמובן משנית ולא נוגעת לעניין. האוצר יוכל גם להציע להרחיב את הרפורמה במס הכנסה ליחידים ורמז עבה בכיוון זה נכלל כבר בתוכנית המפורסמת להרתעת האינפלציה. בעניין זה כדאי להעיר שתי הערות: תוספת היוקר מיטיבה בעיקר עם בעלי ההכנסות הנמוכות. הקטנת נטל המס, לעומת זאת, מיטיבה רק עם מי שמשלם מס הכנסה ולכן אינה חלה כלל על חמשת העשירונים התחתונים הנמצאים מתחת לסף המס. בנוסף לכך, הצגת הרפורמה במס כתחליף שכר היא לא יותר מאחיזת עיניים. הגדלת שכר הנטו ללא הגדלה מקבילה בברוטו מקטינה את הצבירה הריאלית לפנסיה ויש בה משום מישכון העתיד על חשבון ההווה.

אפשר כמובן להמשיך ולפרט עוד כהנה וכהנה רעיונות, כולם, אגב, נוצלו בהצלחה בהסכם של 1987. רק נקודה אחת באותו הסכם נותרה עדיין בגדר חידה. בפרק המדיניות המוניטרית בהסכם נקבע כי הממשלה תפעל להורדת שיעורי הריבית למגזר העסקי. מתחילת השנה פועלת הממשלה להורדת שיעורי הריבית ובפועל קיבלנו חמש העלאות רצופות. למעסיקים, כך זה נראה עכשיו, תצטרך הפעם הממשלה למכור פתיון אחר. ■

שיתופיות נוסח שנות האלפיים

בנקודת הצומת הגורלית שבה נמצאים הקיבוצים נשאלת הממשלה האם יש בסדר העדיפויות שלה ערך לאומי בקיומה של תנועה חברתית שיתופית בישראל של שנות ה־90 והאלפיים. ממשלה שיש לה עניין אמיתי בשיקום התנועה הקיבוצית תיאלץ לתת לכך ביטוי במשאבים חומריים

רן הלוי

לפני כשבועיים התקיימה פגישת הפתיחה במו"מ על גיבוש ההסדר המשלים לחובות שמתיר הסדר חובות הקיבוצים אשר נחתם ב־1989. היום מודים הכל שאין די בהסדר זה. בפגישה השתתפו שר האוצר ופקידיו הבכירים, ראשי הבנקים הגדולים החתומים על ההסדר הקודם ונציגי התנועות הקיבוציות – התק"ם והקיבוץ־הארצי.

בפתיחת דבריו חזר שר האוצר, אברהם שוחט, על המחויבות העקרונית שלו ושל הממשלה לפתרון מקיף לשיקומה הכלכלי של התנועה הקיבוצית, שיאפשר לה לשוב ולמלא תפקיד פעיל במשק הלאומי. לפחות בנקודה אחת היו הצדדים תמימי דעים: ההסדר שיגובש חייב להביא לידי סיום את הטיפול בחובות הקיבוצים ולא להותיר אחריו "זנבות" שיפתחו פתח לדיון בהסדרים נוספים. עם זאת ברור שכל צד מייחס משמעות שונה להסכמה זו. הממשלה והבנקים מצמידים להסדר את שם התואר "האחרון" ואילו נציגי הקיבוצים מטעימים את התואר "מקיף". מכל מקום אין ספק שמבחינת הקיבוצים, כיישובים וכתנועה, המו"מ שיתקיים בשבועות הקרובים הוא גורלי מאין כמוהו לעתידה של צורת ההתיישבות הקיבוצית.

בעיית חובות הקיבוצים היא סבוכה ומורכבת מאוד ולאחר כעשר שנים של טיפול ומגעים אידסופיים טרם נמצא לה פתרון הולם. נקודת המחלוקת העיקרית בין הצדדים היום היא שאלת היקף החובות והחובות הישנים שאין כנגדם כושר החזר ויש למחקם. הקיבוצים מעריכים את היקפם בכ־6.5 מיליארד שקל ואילו דו"ח הצוות של סוארי, שמונה על־ידי שר האוצר כדי לגבש עקרונות להסדר, מכיר רק בכ־4.6 מיליארד שקל.

אף שאברהם שוחט טרם קבע את עמדתו בשאלה זו, נוטה האוצר לקבל את המלצות סוארי לגבי המשאבים שיוקצו מתקציב המדינה למחיקת החובות. הדו"ח מסמן מקורות להסדר בהיקף של כ־3.5 מיליארד שקל, בהם כ־950 מיליון שקל שיהוו תרומת הקיבוצים – בקרקע חקלאית שברשותם, בסיוע הדדי בין החזקים לחלשים ביניהם, ובהסכמים שהתחייבו הממשלה והבנקים למחוק בהסדר הראשון. לפיכך תמצית הבעיה היא איך מגשרים על פער בן שני מיליארד שקל.

אולם נקודה נוספת שהועלתה בפגישה וזכתה להסכמה רחבה נותנת מקום לתקווה שייתכן מוצא. הן נציגי הבנקים והן אנשי הקיבוצים ציינו שבדו"ח סוארי לא נעשה שימוש מספיק בנכסים קרקעיים שבידי הקיבוצים. הדו"ח מדבר על כ־70 אלף דונם קרקע חקלאית, מתוך כמיליון ורבע דונם במשבצות החקלאיות של הקיבוצים, שיועמדו כנגד מחיקת חוב של כ־400 מיליון שקל. מומחים קובעים שזו הערכה מגוחכת של ערך הקרקע. צבילי ברמשה, מנהל החטיבה הכלכלית בתק"ם, אמר לאחר הפגישה, כי "ניתן יהיה לגשר על הפער על־ידי שימוש אינטליגנטי ויצירתי במרכיב הקרקע".

נציגי הקיבוצים העלו הצעה שעשויה לשמש דוגמה לפתרון יצירתי שכזה. לפי הצעה זו, שיש הטוענים שהועלתה לראשונה על־ידי יצחק סוארי עצמו, יוקם תאגיד משותף לשלושת הצדדים להסדר – הממשלה, הבנקים והקיבוצים – אשר ירכז בידיו את כל המקורות שסומנו בדו"ח סוארי להסדר, לרבות קרקעות, מזה, ואת כל החוב העודף, בגירסת הקיבוצים, מאידך. אם יסכימו השותפים לאפשר לתאגיד כזה לטפל במשך תקופה של כ־15 שנה במימוש ערכן הכספי של הזכויות בקרקע שיעמידו הקיבוצים לעניין, בפרויקטים של נדל"ן שיבשילו ויתוכננו במשך אותה התקופה ומחיקת חוב כנגדם – ניתן יהיה למחוק לקיבוצים את כל החוב העודף בתוך חודשים אחדים.

תוכנית זו מבוססת על ההנחה שבטווח הארוך יעלה ערך הקרקע גם מעבר ל"אזורי הביקוש" שבמרכז הארץ. האפשרות להשתמש כבר בטווח הקצר בערך עתידי זה תשחרר את הקיבוצים מנטל החוב הכופה עליהם כיום רמת השקעות נמוכה, ולכן תוסר יכולת לצמיחה כלכלית וגידול. אימרי רון, הרכז הכלכלי של הקיבוץ הארצי, שטיפח ופיתח את המודל הזה עוד לפני שהתקבל כעמדת שתי התנועות, רואה בו ביטוי למרכיב העזרה ההדדית ולשוויוניות בין הקיבוצים, נוסף על היתרון של טיפול תנועתי מרכזי אשר יחסוך לקיבוצים את ההתמקחות עם הבנקים על שווי הקרקעות שיעמידו להסדר. במלה אחת, הוא מוצא בתוכנית זו פתרון קיבוצי במובן הקלאסי של המלה.

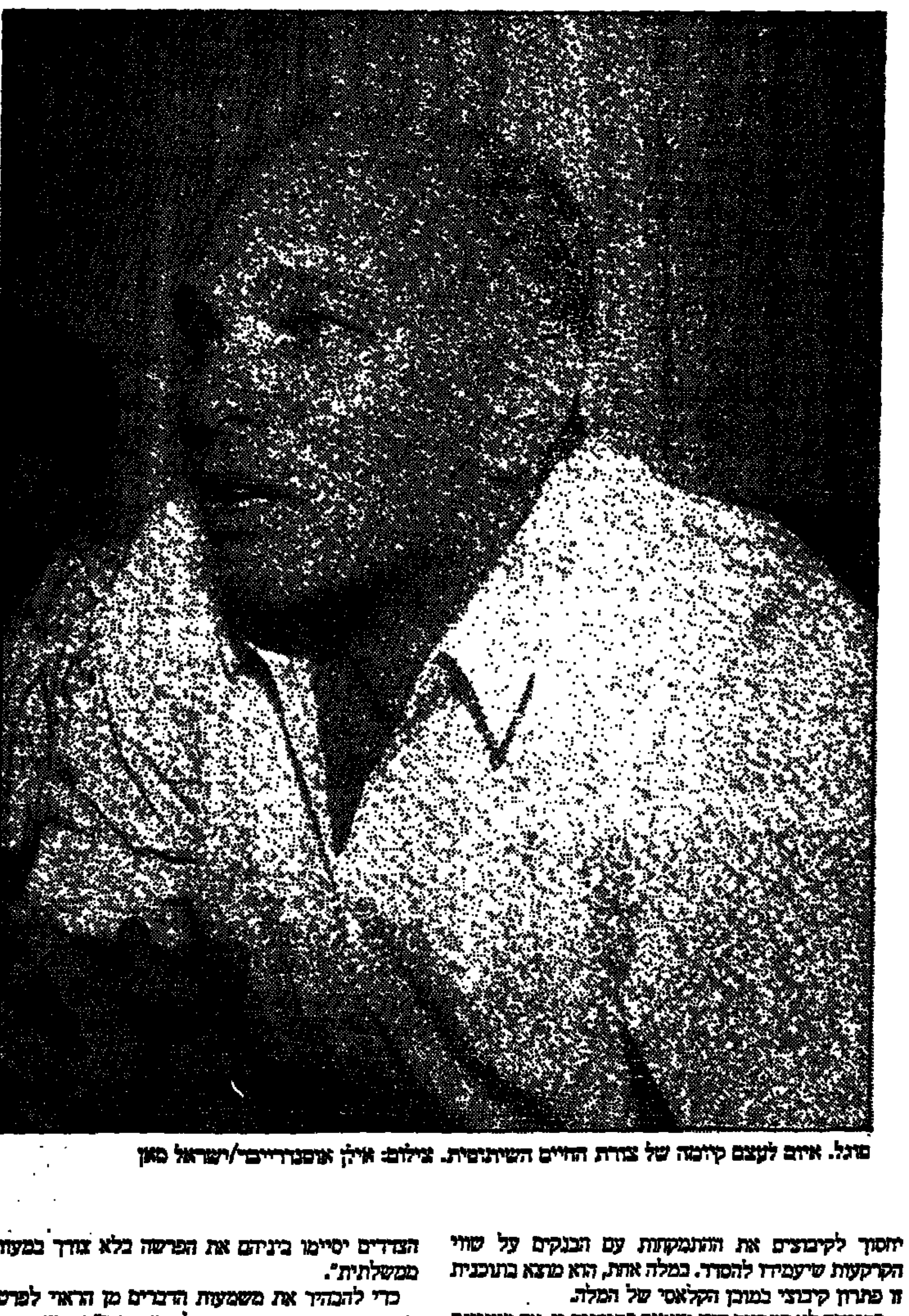
פוגל. איום לעצם קיומה של צורת החיים השיתופית. צילום: אילן אוסטרובסקי/ישראל סאן

בפגישה לא התקיים דיון מעמיק בתוכנית זו, אך מעניינת ביותר היתה תגובתו של אהרון פוגל, מנכ"ל האוצר היוצא, המכיר לפני ולפנים את כל נפתולי בעיית חובות הקיבוצים. "מדוע אם כך", אמר פוגל, "לא ניקח את המקורות שסומנו להסדר בדו"ח סוארי ונמחק בהם את החובות שמציע הדו"ח למחוק. בהמשך יוכלו הקיבוצים והבנקים להקים את התאגיד המוצע. הבנקים יעבירו לו את החוב שייוותר והקיבוצים את הזכויות בקרקע שיעמידו לצורך זה, ושני הצדדים יסיימו ביניהם את הפרשה בלא צורך במעורבות ממשלתית".

כדי להבהיר את משמעות הדברים מן הראוי לפרט את מצב הקיבוצים ודרך הטיפול בהם בדו"ח סוארי. הדו"ח מחלק את 220 הקיבוצים שבהסדר בשתי התנועות למספר קבוצות לפי מצבם הכלכלי ומצבת חובותיהם:

● "קיבוצים מסייעים". זהו מינוח הלקוח מן ההסדר הקודם של '89. לפי אותו הסדר היו אותם קיבוצים, שמספרם מגיע ל־32, במצב פיננסי שלא זו בלבד שאינו מצריך סיוע בהתמודדות עם החוב, אלא מוטל עליהם לסייע מהונם לקיבוצים החלשים יותר.

● "עצמאיים חזקים". גם יישובי קבוצה זו, שמספרם מגיע ל־83, נמצאים לפי הסדר החובות הקודם במצב פיננסי שאינו דורש סיוע נוסף.

● "קיבוצי בלוף". כושר ההחזר של כ־70 קיבוצים אלה אינו מאפשר להם להחזיר את החוב שנותר גם לאחר המחיקות והפריסות בהסדר הקודם (אם זכו לכאלה). את יתרת חובם, שאין להם כנגדו כושר החזר, ממליץ הדו"ח למחוק מן המקורות שסומנו בו.

● "קיבוצי פיתוח". ל־35 קיבוצים אלה אין למעשה כושר החזר כלל, ובעייתם היא החמורה ביותר וחורגת משאלת החוב ההיסטורי של שנות ה־80. באחדים מהם גם מחיקת החוב כולו לא תפתור את הבעיה, כאשר הוצאותיהם השוטפות עולות על הכנסותיהם. הדו"ח ממליץ לא למחוק את חובותיהם. הם יוכנסו למשך כארבע שנים למשטר של "תקופת הבראה" ורק בסופה ייקבע גורלם לשבט או לחסד. היקף חובה של קבוצה זו מוערך בדו"ח בכ־2.1 מיליארד שקל.

חובם של "קיבוצי הפיתוח" שקול למעשה כנגד כל הסכום שבמחלוקת בין עמדת הקיבוצים לגבי היקף החובות שיש למחוק לבין היקף המקורות המסומנים בדו"ח סוארי. נמצא, שלו קיבלו התנועות את המלצות הדו"ח לטיפול ב"קיבוצי הפיתוח", שבעייתם היא החמורה ביותר, די היה, גם לשיטתן, במקורות שמסמן הדו"ח כדי לפתור את בעייתם של כל שאר הקיבוצים.

כשפוגל מציע לממש קודם את דו"ח סוארי כנתינתו ואחר־כך ליישב באמצעות תאגיד הקרקעות והחובות את הבעיות שתיוותרנה ישירות בין החייבים לנושים, הוא אומר בכך, ראשית, שהמדינה תישא באחריות כספית לחובם של "קיבוצי הבלוף", אך לא לצרותיהם של "קיבוצי הפיתוח", אולי מתוך הערכה שאין לאלה תקומה ומן הדין לפרקם.

שנית, הוא מציב אתגר של ממש ליומרתן המוצהרת של התנועות הקיבוציות לקיים בתוכן מידה של אחריות ותמיכה הדדית. יומרה זאת מתבטאת כבר בכך שהתנועות מסרבות לפתרון של "קיצור החזית" ונטישת אותם קיבוצים החסרים כיום בסיס לקיומם השוטף והיא מקבלת ביטוי אופרטיבי בתוכנית להקמת התאגיד שאליו יעבירו כל הקיבוצים, גם אלה שאינם סובלים מחובות, זכויות בקרקע מן המשבצת שלהם, לפי מפתח מוסכם.

המסר העיקרי של פוגל לקיבוצים הוא שמכיוון שיש להם גם מקורות וגם נכונות לסייע הם אינם זקוקים לממשלה.

דבריו של פוגל נראים בשמיעה ראשונה כהגיוניים, אך עיון נוסף מגלה שגלום בהם איום לעצם קיומה של צורת החיים השיתופית. כך היה גם בהמלצות הוועדה שנקראה על שמו ועסקה בטיפול בשינוי ייעודן של קרקעות חקלאיות.

לו נאמרו הדברים לפני עשרים שנה, כשהתנועה ההתיישבותית השיתופית היתה מאושיות המשק והחברה בארץ, סקטור פעיל ופורה השולט בגורמי התשתית לקיומו ונושא בתפקידים לאומיים חיוניים למדינה כולה, כהתיישבות וביטחון, אפשר היה לקבלם כדברים הוגנים ונכוחים, אלא שבמצב כזה הם היו מיותרים כמובן. לא זהו המצב שהביא את התנועה הקיבוצית לדיון שבו השמיע פוגל את דבריו.

מה שעומד להכרעה כיום אינו קיומם הכלכלי ורווחתם של חברי כ־220 יישובים כפריים הפזורים ברחבי הארץ. גם אם ההסדר המשלים לחובות הקיבוצים לא ייצא לפועל, יש להניח שברובם הגדול ימשיכו הקיבוצים להתקיים כיישובים המפרנסים את תושביהם בדרך זו או אחרת, בדפוסי ארגון פנימיים כאלה או אחרים. מה שעומד עתה להכרעה הוא גורלו של אורח החיים השיתופי וקיומן של תנועות קיבוציות מאורגנות.

הדברים אינם מובנים מאליהם בקיבוצים, וכשטעם השיתוף וגבולותיו אינם ברורים ומוסכמים ביישובים פנימה, לא מובררת גם סמכות התנועה וכוחה לחייב קיבוץ, שמצבו וסיכוייו הכלכליים שפרו עליו יחסית, לתרום נכסי קרקע יקרים לשיקומם של קיבוצים אחרים, שעסקיהם ועתידם קודרים יותר. מאז התבררו ממדי משבר החובות במחצית שנות ה־80, חסרות התנועות הקיבוציות משאבים כספיים לטיפול במצוקתם של היישובים. הן אינן יכולות, ואינן צריכות, לשאת באחריות לשגשוגם הכלכלי של הקיבוצים, ובהעדר אופק ברור שאליו יוכלו להצעיד אותם, גם סמכותן המוסרית נמצאת בשפל המדרגה.

מה שנדרש, איפוא, מן המדינה, מלבד סכומי המחיקה שתעמיד במסגרת הסדר החובות, הוא מתן גיבוי לסמכותן של התנועות לחייב את הקיבוצים לקיים את העזרה ההדדית בתנאי השתתפותם בהסדר. הממשלה יכולה לעשות זאת באמצעות חקיקה או בכלים סטטוטוריים מחייבים אחרים. אחרת ספק אם יימצא הסדר שממנו תצא התנועה הקיבוצית כישות בעלת חיות עצמית. פוגל ועמיתיו מבינים זאת היטב. אולי דווקא בשל כך הם סולדים מ"סיבוך" הממשלה בצעדים שיותר משנודעת להם משמעות של הצבעת כספי ציבור נוספים, יש בהם אמירה של מחויבות ממשלתית לגורל התנועה הקיבוצית ומתן תוקף למסגרות מוסדותיה המרכזיים.

נראה שלדידו של פוגל אין צידוק להשקיע מאמץ לאומי כלשהו בסיוע לקיים את צורת החיים השיתופית בארץ, אפילו בכוח השיקולים שמהם מתחייב קיומו של משרד ממשלתי לאיכות הסביבה, או להבדיל, השיקולים המניעים את ממשלת ארצות־הברית לקיים שמורות לאינדיאנים.

חולשת המערך התנועתי תקל וראוי על המבקרים לתקוף ולומר: איזה חיים תנועתיים פנימיים מבקשות התנועות לקיים בביתן אם הן נזקקות לסנקציה ואילוץ ממלכתיים נגד יישוביהן שלהן, שאותם הן מייצגות? האם מוצע לנו לייסד מערכת חדשה של קולחוזים בכוח הכפייה של המדינה?

ובכן, התנועה הקיבוצית, כמו כל הוויה אמיתית של שיתוף, אינה יכולה להתקיים בכוח אילוצים חיצוניים. מעצם מהותו של השיתוף אין לקיומו ללא מוטיבציה פנימית ובחירה בו. הרצון בשיתוף הוא, אם כן, תנאי הכרחי להווייתו, אך הוא אינו תנאי מספיק. נדרשים לכך גם תנאים חיצוניים אובייקטיביים. בעבר התקיימו בארץ תנאים אלה שהתבטאו בצורך בקיומה של התנועה ההתיישבותית השיתופית ככוח מגויס־למחצה בשירות יעדים לאומיים מרכזיים ובסיפוק התנאים החיוניים להתיישבות, כמו קרקע, מים והון.

מציאות זו עברה מן העולם ובתמורה זו נעוץ עומק המשבר הקיומי שבו שרויה התנועה הקיבוצית. לב המשבר, מעבר לבעיות הפרנסה והקיום האמפירי של הקיבוץ, נעוץ בשאלה, האם יש טעם להוסיף ולהיאבק על קיום הוויה ותנועה שיתופית במציאות החדשה, ואם כן, מהי אותה הוויה. אין על כך תשובות פסוקות, מלבד אולי התחושה הגוברת שיש בחיי שיתוף טעם וערך משל עצמם. על תרגומה של תחושה מופשטת זו למציאות החדשה בארץ נאבקת עתה התנועה הקיבוצית, וקודם כל עם עצמה. עד היום שום קיבוץ לא קיבל החלטה על פירוק המסגרת השיתופית בו, והמקרים שבהם נתקבלה החלטה על צעדים משמעותיים בדרך לכך, כמו על תגמולים דיפרנציאליים, בודדים מאוד ובשולי התנועה.

בנקודת צומת גורלית זו לקיבוצים נשאלת הממשלה האם יש בסדר העדיפויות של ממשלת העבודה ערך לאומי בקיומה של תנועה חברתית שיתופית בישראל של שנות התשעים והאלפיים. מדברי הפתיחה של שר האוצר שוחט בפגישה שפתחנו בה עולה תשובה חיובית. מהערותיו של פוגל משתמע ההיפך.

ממשלה שיש לה עניין אמיתי בשיקום התנועה הקיבוצית תיאלץ לתת לכך ביטוי במשאבים חומריים. למעשה, היא כבר התחייבה על כך. ייתכן שיידרש ליצור לשם כך מבנים וכלים מיוחדים שיקבלו חותם מוסדי מן המדינה ויאפשרו לתנועה הקיבוצית לפעול בחברה הישראלית כגוף בעל חיות ופונקציה חברתית וארגונית משלה. ייתכן שהמאמץ הנדרש בנקודה זו אינו פחות מן הפער הכספי שנותר לגשר עליו בין עמדות הצדדים במו"מ.

אין מדובר בתחבולות שלטוניות שתכליתן לאלץ אנשים או יישובים להשתייך ולהיות תלויים בגופים שיתופיים שאין להם חפץ בהם, אלא ביצירת הסביבה המוסרית לקיום דרך חיים שיתופית לאלה החפצים בכך. באנלוגיה לעניין אחר – הממשלה הנוכחית מגלה רתיעה גדולה ממעורבות בניהול או השקעה בכל מה שנחשב לפרויקט עסקי, אך בו בזמן שופכת כספי ציבור ברוחב לב בכל מה שמתואר כ"תשתיתי" – יהא זה בכבישים ומחלפים, החינוך או מה לא. ובכן, הבה נבנה את התרומה הנדרשת מצידה לשיקום התנועה הקיבוצית כהשקעה בתשתית לשיתופיות בנוסח שנות האלפיים. את התוכן, השיח הכוללי ומוקד ההמשך שאליו מוליכה הדרך הזו יצטרכו ליצור, לגלות או לגלות מחדש רק אלה שיבחרו לפסוע לאורכה. ■

צללים מן העבר

גרשון קין, פאריס

השבוע העניק הנשיא מיטראן ראיון לטלוויזיה הצרפתית שבו דיבר על מחלתו, על הגילויים בדבר שיתוף־הפעולה שלו עם מישטר וישי וקשריו המתמשכים עם מי שהיה שר המשטרה של מימשל זה, רנה בוסקה. "מצפוני נקי", אמר מיטראן, "הייתי רוצה, שכאשר אגיע אל העבר השני, יאמרו לי: עשית יותר דברים חיוביים משליליים. ניסית לעזור לאנשים, אולי לא עזרת לכולם מספיק"

הופעתו של נשיא צרפת פרנסואה מיטראן השבוע בראיון בטלוויזיה הממלכתית, שהוקדש כולו למצב בריאותו ולגילויים על עברו וקשריו עם משטר משתפי־הפעולה של וישי, היוותה בכורה בהיסטוריה התקשורתית של הרפובליקה החמישית ובעצם הופעה די נדירה בכלל. גם חידוש זה נרשם לזכותו של מיטראן, שלמרות צללי העבר, נשאר המנהיג הגדול של צרפת שאחרי מלחמת העולם השנייה.

מיטראן לא הסתיר את פניו המיוסרות, ענה בקול צרוד, במשך כשעה וחצי, כשהוא מישיר את מבטו לא לעבר ז'אן פייר אל־קבאש, מנהלה (היהודי) של הרשת הממלכתית, אלא אל מול הצופים. המצפה לו ואל ההיסטוריה שבה יקרה לו. הדאגה הזאת למקומו בהיסטוריה יכולה להסביר את שיתוף־הפעולה עם העיתונאי פייר פאן שהפיק את הספר השערורייתי, "נעורים צרפתיים". מיטראן רצה להוכיח כי נעוריו, ולא אלה למשל של אויבו הגדול הגנרל דה־גול היו הנעורים הנבונים, נעוריהם של רוב הצרפתים.

הנשיא בן ה־78 התייחס תחילה למצב בריאותו. "יש לי חופש מוחלט לדבר. דבר לא מפריע לי", הקרים. התייחס הן לקיצו הקרב אך בעיקר לקיצה הקרב של הקדנציה השנייה שלו, בת שבע השנים, בנשיאות צרפת. המחלה לא הכבידה, מודה מיטראן בהתייחסו לסרטן הערמונית שבגללו נותח הקיץ בפעם השנייה, אבל הוא חושב על סבלם של אחרים שמצבם קשה יותר. "אין זה עניינך", הוא מטיח בפני המראיין השואל אותו על כאביו, "אינני אחד מאלה התולים ביותר". עד עכשיו, לדבריו, המחלה לא גרמה לו לוותר על שום דבר. אין הוא יודע כמה זמן נותר לו, אך הוא במצב של מאבק ובמצבים כאלה הוא מעדיף תמיד להיות בעמדה של זוכה. הוא מסביר ליודעי דבר כי הוא עונה בסורה השנייה מתוך ארבע של הטיפולים הארוכים. כל אחד שלושה שבועות.

מיטראן טוען שהעובדה שהבורסה מגיבה בעצבנות על השמועות בדבר מצב הקרב דווקא מתמיהה לו. לדעתו, רופאיו אמרו לו את האמת, גם אם הודעותיהם לציבור היו לאקוניות ביותר. גם זה חידוש שלו – הנשיא פומפידו גסס חודשים ארוכים בלי שהציבור ידע. הסיכון היחידי בשבילו, הוא מחלתו, זה לאבד לקוח. לא אתפטר, אומר מיטראן, אלא אם אגיע למסקנה שהסבל הוא כזה שיגרום לי לעסוק בעצמי בלבד. "אני מספיק גדול כדי לקבל בעצמי החלטה כזאת".

אחרי חימום זה, שבעזרו הצליח לעורר אהדה מובנת, עבר לעיקר. מיטראן ומשטר וישי; מיטראן ומי שהיה שר המשטרה של מימשל זה, רנה בוסקה. "אדם הוא מוצר של החינוך והסביבה מהם בא. אלא אם יש לך יכולת מיוחדת, שלא היתה לי", פתח מיטראן בתיאור דרכו של צעיר פשוט מן הפרובינציה, בתקופה כלל לא פשוטה. הסטודנט הצעיר שבא ממשפחה נוצרית בורגנית, אוהבת סדר ושונאת מהפכנים שמאלניים, ממרכז המדינה, הצטרף בדרך הטבע עם בואו לפאריס לארגוני הנוער הימניים. בספרו של פאן מופיע צילום כשהשתתף בהפגנה ב־1935 נגד קבלתם של סטודנטים יהודים ממזרח־אירופה לאוניברסיטאות. מיטראן אינו זוכר את האירוע ונותן להבין כי יתכן שנקלע לשם במקרה וההפגנה היתה מכוונת לכאורה. "מעולם לא הייתי [illegible]" [illegible]

מיטראן. "תבדקו מה עשה דה־גול בגיל 16"

יהודים רבים מאד, ידידים וקרובי משפחה, לצד נוצרים ומשתפי־פעולה עם הנאצים. זהו ז'ורז' דיין, ידידו מנעורים, סטודנט יהודי מאוראן, שהיה אחד מאלה שפתחו בפניו את הדרך לסוציאליזם. הוא הכיר אותו על מרפסת של קפה בבולואר סן־מישל. הוא היה שם בחברת כמה ידידים מקרב [illegible] סטודנטים־אנטישמים. מיטראן הצעיר הצטרף לקטטה לצד היהודים המותקפים. אחר־כך נפגשו השניים בצבא ונותרו ידידים טובים עד מותו של דיין, שלא זכה לראות את ידידו ומנהיגו נבחר לנשיא צרפת ב־1981.

התחנה היהודית הבאה של מיטראן היא משפחת לוי, בסאן־טרופה בריוויירה הצרפתית, שאצלה מצא מיטראן מקלט לאחר שנמלט מן השבי הגרמני בתחילת 1942. "לא הייתי מודע לחוקים האנטי־יהודיים של מישטר וישי", אומר מיטראן. בשבי גרמניה לא היה לו מידע על כך ובבית משפחת לוי העניין לא הוזכר כלל וכלל. וכך החליט מיטראן הצעיר להתגייס למען מולדתו בשירות מישטר וישי. עורך־הדין סרז' קלרספלד, צייד הנאצים הנודע, שהתנגש לא פעם עם מיטראן בשנים האחרונות כשהאשים אותו בעיכוב משפטיהם של משתפי־פעולה, מציין בהקשר זה שאפילו אם היה מיטראן כל־כך עיוור וחרש ואדיש למתרחש, הוא נאלץ בכל־זאת, כדי להתקבל לשורות האדמיניסטרציה, לחתום על מסמך שבו הוא מתחייב כי אינו יהודי וכי איש ממשפחתו איננו ולא היה יהודי.

על מחנות הריכוז שמע מיטראן בראשונה, "כמו כל הצרפתים", ב־1944 ואז כבר היה איש "רזיסטאנס". בוישי היה מעוסק בשירות הדוקומנטציה, באיסוף פרטים על קומוניסטים, בונים־חופשיים ויהודים. כבר שם פגש בממונה שהיה איש ה"רזיסטאנס־מבפנים", שאמר לו: "בצע את ההיפך מכל ההוראות שתקבל". כך אירע מולו, לדבריו, לפגוש אנשי מחתרת בשורות וישי. אלה היהודים שפגש. כמעט שנתיים עברו עד שהחליט לנסוע ללונדון ולצפון־אפריקה כדי לפגוש איש ושמו דה־גול, שהבין את מצב העניינים מייד עם הכניעה ב־1940. בינתיים, נאחז מיטראן ועמיתיו "המנגדים־מבפנים" ברעיון "האידיוטי", הוא מודה היום, שפטאן ודה־גול משתפים־פעולה ביניהם. פטאן, שאת רגשי החיבה לאישיותו ולעברו כגיבור לאומי של צרפת לא מצליח מיטראן להסתיר, היה, לדבריו, בתקופה זו "איש ישיש בלי נוכחות גדולה. בעל אידיאולוגיה ימנית־לאומית, אך בלי להיות פילוסוף גדול, שמאחורי גבו הצליחו לחדור למשטר וישי 'המבודדק' גם אנשי ימין קיצוני ואנטישמים לצד פטריוטים אמיתיים". פטאן, הוא מסכים לומר, "נתן לאנשי הימין לעשות, אולי אפילו עודד אותם. בסך־הכל מדובר במשטר שעשה רע לצרפת וראוי לצורה מסויימת של גינוי".

גם היום, כמו כל קודמיו בנשיאות, מסרב מיטראן להכיר באחריותה של צרפת לפשעי וישי. לדבריו, מדובר ב"מיעוט אקטיביסטי שתפס את השלטון ואחראי לפשעים שבוצעו". לכן הוא לא התנצל בפני הקורבנות בשם צרפת והעדיף להכריז על יום אבל לאומי לזכר המגורשים. "תמיד גיניתי את האנטישמיות", הוא מתגונן שוב. "מעולם לא הזזתי אצבע כדי להעניק רהביליטציה למשטר וישי". את הפרחים על קברו של פטאן ביום הנצחון בוורדן הוא הניח, לדבריו, כמו כל קודמיו (בכל זאת הוא הפך את הטקס למנהג שנתי עד שנאלץ להפסיק בלחץ דעת הקהל). הוא אינו מבין מה פירוש החשש לבנאליזציה של מישטר וישי. מעולם, הוא אומר – בצדק – לא הועלתה אשמת וישי לדיון ציבורי כמו בשנים האחרונות. אין ספק שהפרשה האחרונה תרמה לכך מאד. עוד נקודה לזכותו.

מיטראן יצר קשר ראשון עם המחתרת בקיץ 1942. כשחזר מצרפת משהות של שלושה חודשים באנגליה וצפון־אפריקה, מונה על־ידי דה־גול, למרות העויינות ביניהם, להיות חבר במועצה הזמנית שאמורה היתה לנהל את ענייני צרפת החופשית ולעמוד בראש ארגון העצירים המשוחררים, שבמשך שנים אחרי המלחמה התנהל מאבק משפטי על ההכרה בו כארגון מחתרת.

פרשת הקשרים הממושכת אחרי המלחמה עם רנה בוסקה, שר המשטרה במימשל וישי, היא שזיעזעה יותר מכל את חבריו ותלמידיו במפלגה הסוציאליסטית ואת אלה בציבור שהעניין נגע להם. מיטראן הכיר, לדבריו, את בוסקה בשנות ה־50, לאחר שזוכה על־ידי בית הדין הגבוה ששפט את משתפי הפעולה, אם כי יש עדויות על קשריו ההדוקים עם עוזריו הקרובים של בוסקה עוד בימי המלחמה. בוסקה, שהיה אחראי בתוקף תפקידו לגירושם של יהודי צרפת למחנות ההשמדה, סיפק, כך נאמר, גם שירותים חשובים למחתרת. בשנות ה־50 וה־60 פרחה הקריירה של בוסקה בעולם העסקים והעיתונות והפוליטיקאי במפלגה הרדיקאלית. מיטראן, בדרכו האישית והעקשנית לבניית כוח נגדי לגוליזם, נזקק לשירותיו ולקשריו. בצד התנועה הסוציאליסטית שבנה, הוא ביקש לרכז סביבו גם אנטי־גוליסטים אחרים, רבים מהם חברי־לשעבר בשירות וישי. הוא אינו מודה במפורש שזו הסיבה לקשרים המתמשכים. נשיא צרפת אינו מדבר על אינטרסים, אלא על כך שבוסקה היה "טיפוס מעניין".

לדבריו, נפסקו הקשרים האלה ב־1986, כשהתברר כי זיכויו של בוסקה לא היה מוצדק ונפתחו הליכים חדשים נגדו. אלא שכבר ב־1978 הואשם בוסקה במפורש על־ידי מי שהיה הנציב לענייני יהודים במימשל וישי, דרקייה דה־פלפואה שנמלט לספרד, בכך שהיה אחראי ישיר לגירוש יהודים. למיטראן אין הסבר לשמונה השנים הארוכות שבמהלכן נמשכה ידידות זו. הנשיא טוען, בניגוד להאשמותיו של עורך־הדין קלרספלד, כי מעולם לא התערב כדי לעכב את ההליכים המשפטיים נגד בוסקה (שמקרה מצער שם להם קץ בקיץ שעבר, כאשר אדם שהוגדר כמטורף ירה בו למוות בפתח ביתו). הוא אומר, ובצדק, כי בימיו הובא קלאוס ברבי למשפט בצרפת והוסרה ההתיישנות מפשעים נגד האנושות. הוא מודה, עם זאת, כי התערב כדי לעכב הליכים משפטיים בנושאים שנראו לו פוגעים באחדות ובפיוס בקרב הצרפתים.

"שלום הבית" בין האזרחים הוא מוטיב חשוב בסיפורו של מיטראן הפוליטיקאי. בזכותו הצליח לבצע את הבלתי אפשרי ולגזול את הרפובליקה הגוליסטית מיורשיו של הגנרל דה־גול. "תבדקו מה עשה דה־גול בגיל 16", זרק מיטראן למאזינים במהלך הראיון. אין ספק, למשל, שהגנרל דה־גול חש בוודאי רגשות ידידותיים פחות כלפי היהודים מאשר מיטראן (ראה התבטאותו המפורסמת ערב מלחמת ששת הימים – "עם שתלטן ובטוח בעצמו"). אבל ההבדל הקטן הוא שבמלחמת העולם השנייה הבין דה־גול מהר יותר את מהותה של החיה הנאצית וידע להתייצב מולה בלי חישובים פוליטיים לטווח קצר.

מיטראן היה מנעוריו ולכל אורך דרכו איש של חישובים. לכן החשבונאות שהוא עושה היום נשמעת פחות משכנעת. נשיא צרפת הודה כבדרך אגב כי מאז החנינה שהעניק לגנרלים שמרדו בדה־גול באלג'יר המשיך להתערב בהליכים משפטיים, למען שלום־בית. "מצפוני נקי", הוא אומר היום, "הייתי רוצה, שכאשר אגיע אל העבר השני, יאמרו לי: עשית יותר דברים חיוביים משליליים. ניסית לעזור לאנשים, אולי לא עזרת לכולם מספיק". האיש שבנה את דרכו על מדיניות שמור לי ואשמור לך, נוכח עתה בהיבט המובן של מדיניות זו – היא עוברת כל עוד הכוח בידך. מיטראן עשה למען הדמוקרטיזציה והמודרניזציה של צרפת יותר מכל נשיא אחר. הוא היה ונשאר ידיד חשוב של ישראל. לא תמיד אפשר לבחור את הידידים, כפי שהוכיח מסלול חייו של נשיא צרפת. ■

ויישאר מקום לספר ולכברת דשא

לצד הנסיונות העכשוויים של אירלנד לצאת מהבועה הירוקה ולעלות על הכבישים המהירים המובילים אל השגשוג הכלכלי, יש איזושהי ערגה לא מוגדרת ל"אירלנד הישנה והטובה", "האמיתית", "אירלנד של פעם". אבל רוב האירים מבינים ש"אירלנד הישנה והטובה" היא לא רק נוף־קדומים גיאוגרפי ואנושי, אלא גם נחשלות ויאוש

שלמה גינוסר

בשנות ה־70 גרמה מרי רובינסון, סנטורית ומשפטנית אירית צעירה, תדהמה כללית כשהגישה הצעת־חוק, שלפיה תותר מכירה חופשית של אמצעי מניעה.

הכנסייה הקתולית באירלנד הגיבה, כצפוי, בזעם שלוח־רסן והגדירה את רובינסון "קללה לארצנו". עוד דוגמא לכך שהמימסד האורתודוקסי של רוב הדתות אינו מעדיף הגדרות מעודנות במיוחד כאשר הוא חש במשברון כלשהו המניף את שולי גלימתו העלול לחשוף את ערותו. אבל, לא רק הכנסייה, אפילו נדמים שהזדהו עם מאבקה של רובינסון הרימו גבות עיניים, אם כי – בתערובת של תמיהה בכוח אומץ הלב שהיא הפגינה וספקנות לגבי תוצאות מאבקה.

אף־על־פי־כן, מאבקה של הסנטורית הצעירה הוכתר בהצלחה וב־1979 אושר החוק המתיר מכירה חופשית של אמצעי מניעה באירלנד. זאת – למרות ההתנגדות הנמרצת של הכנסייה ואטימותה לסבלותיהן של נשים במשפחות ברוכות ילדים ומקוללות עוני. היום, רמת הילודה באירלנד הולכת ומשתווה לזאת שברוב ארצות אירופה המערבית. ואילו הקריירה של מרי רובינסון לא רק שלא נפגעה מן ההתנגשות היזומה בכנסייה, אלא שהגברת האמיצה הזאת היא היום נשיאת אירלנד, נשיאה ראשונה במדינה ש־92 אחוז מתושביה, כולל רובינסון עצמה, מגדירים עצמם כקתולים.

מועמדותה של מרי רובינסון לנשיאות הועלתה אמנם על־ידי מפלגת העבודה, אבל בחירתה לנשיאות, מעשה שהפתיע את הבוחרים עצמם, נעשתה יותר מתוך הוקרה לאישיותה ולאי־תלותה שהיא הפגינה הן במימסד הפוליטי והן במימסד הדתי. כיוון שבאירלנד, כמו בארץ, מישרת הנשיא היא סמלית באופייה, האירים אוהבים לראות הן בבחירתה של אשה לנשיאות והן בבחירתה של האשה המסויימת הזאת, שהיא היום כבת 50, סמל להיחלצותה של אירלנד מעידן ארוך של נחשלות חברתית וכלכלית.

אירלנד היא המדינה הצעירה ביותר והענייה ביותר בקהילייה האירופית, ובכזאת היא זקוקה למידה מופלגת של רצון טוב מצד אחיותיה העשירות ממנה. ואמנם, בשנים האחרונות מורגשת בארץ־הירוק־הנצחי התאוששות כלכלית הנסמכת גם על יזמות מקומית המסובסדות על־ידי השוק המשותף וגם על השקעות חיצוניות. הפנטסיה ירוקת־העין עומדת, כמדומה, להקיץ מחלום ארוך, פראי ומרוחק כמו אגדה קלטית, ולהתחיל לנוע בקצבים חדשים.

האירים מתייחסים לעתיד הצפוי הזה ברגשות מעורבים. מצד אחד, הם מוכנים להיפרד מן העבר הדרום, הנחשל והאבסורדי, שיש לו בעיניהם שני סמלים שונים בעוצמתם: השלטון האנגלי הממושך שאותו הם אוהבים כל־כך לשנוא, כאילו לא השתחררו ממנו כבר לפני 74 שנים ושבו הם תולים את כל מחולי הנחשלות שלהם. ולהבדיל – הכנסייה הקתולית, שמעמדה הדומיננטי והשפעתה הנודפת הולכים ומתערערים. האירים כבר מעזים להטיל ספק בלגיטימיות המוסרית של מעמד הכנסייה ושל הקלות המוכנת מאליה שלה להכתיב כל תו ותג בחייו של הפרט. אמונה לחוד וכנסייה לחוד, הם אומרים. במיוחד הצעירים שבהם. ההיפרדות מן העבר היא, בהכרח, גם קריאת תגר על כישוריו של המימסד הדתי, המאובן עדיין, להאיר את עיניו של הדור החדש.

עד לפני שנים מעטות, כוחה של הכנסייה עמד לה אפילו בהכתבת חוקים בפרלמנט. אבל מאז הוכתר בהצלחה מאבקה של רובינסון להתיר מכירה חופשית של אמצעי מניעה, כבר אושר (בשנה שעברה) חוק נוסף המבטל את הגדרתם של ההומוסקסואלים כ"עבריינים" על כל המשתמע מכך. אמנם מאוחר מדי בשביל אוסקר ווילד, שהושלך דווקא לכלא רדינג האנגלי אך שגם באירלנד, ארץ אבותיו, לא היה זוכה לאהדה יתרה או למידה גדולה יותר של חמלה. מוטב מאוחר וכו'.

ההיפרדות מן העבר היא גם ניסיון לא רומנטי למכור את הפסטורליה הירוקה ואת נופי הדממה הקדומה לתייר המערבי הלום הרחש האורבאני. חופי אירלנד לכל אורכם עשירים במוסדות הנפלאים הללו, "בד אנד ברקפסט", שאינם דומים לא ל"צימרים" ולא לבתי הארחה ובוודאי לא לבתי מלון. המוסדות האלה באירלנד כולם מבהיקים בנקיונם, רבים מהם מכילים חדרים מצויידים בשירותים ומקלחות ואמבטיות צמודות ואף במקלטי טלוויזיה צבעונית. למי שאינו יכול להתנקים בלעדיהם, כולם מעניקים ארוחות בוקר נדיבות־עד־עשירות ומוגזמות לטעמי בכמות הקלוריות והכולסטרול, וכל אחד מהם מנוהל על־ידי בני משפחה אחת, ידידותיים ומסבירי פנים, המצדיקים כל פונט אירי שאתה משלם להם.

האירים קולטים בסיפוק שהיצוא המרשים שלהם לעולם הרוח ולרשימת מקבלי פרס נובל לספרות לא ישכנע אף מובטל אחד לא להגר לאנגליה או לארצות־הברית אם רק יצליחו לאגור מספיק כסף לכרטיס. צעיר בשם אוליבר ג'ויס הראה לי כיצד אפשר לזוג כאוהל אירית ליזמות נמרצת כדי להימנע מהכורח האומלל לנטוש ולהגר. אחרי צהריים גשום אחד עזבנו, שלומית עדו ואני, את גולוויי, עיר סימפטית טבולה באווירה גאלית סטודנטיאלית שעליה השווה ביקור, בדרכנו צפון מערב לאיזור קונמרה. בניגוד לרוך הקטיפתי הירוק האירי הטיפוסי, זהו איזור ביצות, הרים קרחים ואגמים שאינו דומה לשום דבר אחר שהצבעים השולטים בו הם חום־אפרפר יותר מירוק. הנסיעה ב"זובר" השכורה שלנו הלכה והתארכה. ערב עמום־משהו ירד על הנוף הזה, שהוא גן־עדן לגיאולוגים ובוטנאים, ועדיין לא הצלחנו לגלות אפס קצהו של מלון בישימון. עד שאור הפנסים חשף שלט ועליו הכתובת: "השממה". נסענו בעקבות החץ מצפים לטוב ואכן הגענו לבית שבו קיבל את פנינו אוליבר ג'ויס בעל המקום. גם הוא, כמו כמה וכמה בעלי "בד אנד ברקפסט" בחוף המערבי של אירלנד שמח לארח ישראלים בפעם הראשונה בחייו.

הוא סיפר שאת הבית בנה לבד במו ידיו, שעדיין לא השלים את מלאכת הבנייה ושזאת לו העונה הראשונה שהוא מארח תיירים. היתה כבר שעה די מאוחרת, אבל אוליבר, רווק כבן 30 המגדיר את מצבו "לבד אך לא בודד", הגיש לנו קפה ומיני תקרובת וסיפר כי מחמת המצוקה הכלכלית באיזור, רוב הצעירים נוטשים ומהגרים לאנגליה או לאמריקה. הוא, לעומת זאת, החליט לעשות הכל כדי להיאחז במקום ולא לעזוב. התרשמנו שהחווה החקלאית של הוריו נמצאת בקרבת מקום ושבית הארחה הצנוע הזה הקרוי "השממה" הוקם ואף מתוחזק בעזרת המשפחה המבקשת לבלום את סכנת ה"ירידה" של אחד מבניה.

מאות שנים היתה אירלנד ארץ הגירה שלילית. באמצע המאה שעברה, בעקבות הרעב הגדול, היא התרוקנה כמעט ממחצית תושביה. אבל, כבר יותר ממאה שנים קודם לכן התייחס ג'ונתן סוויפט למצוקה הכלכלית הנוראה באירלנד ב"הצעה צנועה" שלו, שבה הוא מציע לפתור את מצוקתן הכלכלית של משפחות מרובות ילדים בכך שהורים פשוט יאכלו את התינוקות שלהם.

הנסיונות העכשוויים של אירלנד לצאת מהבועה הירוקה ולעלות על הכבישים המהירים המובילים אל השגשוג הכלכלי מלווים גם בחריקת בלמים. וזהו הצד השני של ההיפרדות מן העבר. יש איזושהי ערגה לא מוגדרת ל"אירלנד הישנה והטובה", "אירלנד האמיתית", "אירלנד של פעם". אבל, הנוסטלגיה אינה ניתנת לחלוקה. רוב האירים, ובמיוחד הצעירים, מבינים ש"אירלנד הישנה והטובה" היא לא רק נוף־קדומים גיאוגרפי ואנושי, אלא גם נחשלות ויאוש.

ולכן, הנשיאה מרי רובינסון מסמלת היום את האירים החדשים, הפתוחים. והיא עושה זאת יחד עם חברי להקת "יו־2", שהחלו את דרכם כלהקה שולית ב"פאב" בדאבלין הג'ורג'יאנית, שם לגמנו גם אנחנו עוד ועוד "גינס", ושעכשיו הם מיליונרים בעלי מועדון־מסעדה מפואר ושותפים בבעלות על מלון "קלארנס" בדאבלין, יחד עם הקולנוענים האירים החדשים המתוחכמים והמשוררים הצעירים. יחד עם אחר בשם נואל דוגאן, אירי בן 60, שהפך את העיירה הקטנה שלו מילסטריט למרכז משגשג של היי־טק ולמרכז בינלאומי של תחרויות רכיבה. עד כדי כך העלה דוגאן את מילסטריט העיירה על המפה, עד שבשנה שעברה נערכה בה, ולא בדאבלין, תחרות האירוויזיון. דוגאן העניק בחינם למארגני הבידורון הזה, שאירלנד מככבת בו ברציפות כבר כמה שנים, את כל מתקני מרכז תחרויות הרכיבה שבבעלותו.

אבל, האיש הזה אינו סתם נדבן רחב־לב שאינו מבקש תמורה על חסדיו. הוא העמיד תנאי אחד בפני מארגני האירוויזיון: שנציגי כל המדינות המשתתפות יפתחו, כל אחד, את הודעתם על ניקוד המשתתפים במלים "ערב טוב מילסטריט". הרוב המכריע מבין 300 מיליון הצופים ברחבי העולם, שהצליחו להישאר ערים עד תום הבידורון המשמים הזה, שמעו באותו ערב בפעם הראשונה בחייהם את שמה של אותה עיירונת אירית, שמספר תושביה אינו עולה על 1,500.

ואת אותם אירים החוששים שמא הקידמה הכלכלית החזויה תהרוס את אירלנד הישנה והטובה אפשר אולי לנחם בשורות הראשונות מתוך שירו של גדול המשוררים האירים, וויליאם באטלר ייטס, "כברת דשא" (המובאות כאן בתרגומה של אליעזרה אייג): "תמונה וספר נותרו/ כברת דשא ירוק/ לטוהר אוויר ומשחק". גם באירלנד החדשה, אם אמנם תהיה כזאת, יישארו תמיד, כך יש לקוות, תמונה וספר וכברת דשא ירוק, אוויר טהור ומדה הגונה של הומור. כל מה שבנאדם צריך אם הוא לא מחפש צרות. ■

רובינסון. הנשיאה, יחד עם יו־2, מסמלת היום את האירים החדשים, הפתוחים. צילומים: אי.פי

هكذا عن الأصل

טלוויזיה

חינוכית
08.00 כבוד המשפחה – הסדרה עוקבת אחר שלוש משפחות מהגרים ממוצא הודי, הגרות בלונדון, סיפורים על נסיונותיהן של המשפחות לשמור על תרבותן והבחירה כחלק ממיעוט אתני.
08.30 ראשית הקריאה – בלי מילים – למה – ל (ב).
08.50 חבורה – קשר זה מזה – הקסמה.
09.10 משום אמרו לא – יותר מדי שאלות (ב).
09.25 הגיל הרך – בריא ונראה יותר – בין העגבים (ב).
09.40 סיפורים בערבית – כאן יא מבאן – ג'וחא, בנו והחמור.
09.55 טוב לדעת – מסך פתוח לחינוך – מבזק חדשות בנושא חינוך.
10.00 קשר משפחתי – לאהוב את החיים.
10.30 אמנות – אמנות העולם המערבי – מורשת יוון העתיקה.
11.00 אנגלית.
11.25 סיפור ומים – סיפורי עמים – סינדרלה.
11.55 טוב לדעת – מסך פתוח לחינוך – מבזק חדשות בנושא חינוך (ש.ח).
12.00 מדעים – בעין חוקרת – חיידקים ומחלות (ב).
12.20 אנגלית.
12.35 גיאוגרפיה – יבשות ועמים – קריאה אחרי – גדעון קטן גדול (תרגום לערבית).
12.45 מדע וטכנולוגיה – הספריה המדעית – מגמות ברפואה (תרגום לערבית).
13.10 נפילתו של פורדי העלה.
13.30 שעת כושר.
13.55 טוב לדעת – מסך פתוח לחינוך – מבזק חדשות בנושא חינוך (ש.ח).
14.00 העצמות המבוזקות – שלדי ונולי הם זוג שלדים שחיים יחד בארון חשוך יחד עם כלבם עצמון.
14.05 משלים בצורות – היונה והנמלה, החתול הישיש והעכברה הצעירה.
14.15 מעשיות חיות – סדרה בהנפשה העוסקת באגדות שונות בהן מככבים בעלי־חיים.
14.30 בית – סדרת דרמה המספרת את סיפורו של בית משפחה אומנת המצוי בשכונת מצוקה ובו מספר ילדים, שאיבדו את ביתם. הסדרה מספרת על חייהם, ורגשם והרפתקאותיהם.
15.00 אשמור – תכנית מקורית על נושאים מעולמם של ילדים בני 5–8 תוך כדי משחקי הפעלה, שעשועונים וכתבות מהשטח.
17.00 ערב חדש

כללית
06.30 חדשות בעברית – מבזק.
06.31 מהדורת חדשות בערבית.
06.45 "האפוטרופים מהמאדים" – סדרה בהנפשה (דיבוב עברי).
07.00 "בוקר טוב ישראל" – תכנית הבוקר של הטלוויזיה.
15.30 "האפוטרופים מהמאדים" – סדרה בהנפשה (דיבוב עברי).
16.00 חדשות.
16.05 "תקוות גדולות" – הפקה יוקרתית עפ"י ספרו של צ'ארלס דיקנס.
17.00 ערב חדש (הטלוויזיה החינוכית).
17.30 "מי מפחד מהשוקו?" – סדרה קנדית (תרגום עברי־ערבי).
17.55 "גארפילד" – סדרה בהנפשה (תרגום עברי־ערבי).
18.10 "הגיע זמן לשוק" – פינת הלשון של ד"ר אבשלום קור. "שלמה ארצי שר על ים התיכון ובדרך של חול".
18.15 חדשות באנגלית.
18.30 "מבט" – תכנית דיון בענייני היום (תרגום לעברית).
19.00 חדשות.
19.30 "מקבילית המוחות" – חידון ידע שבו שלושה מתמודדים מתחרים בשלושה סיבובי שאלות.
20.00 "מבט" – מהדורת חדשות עם מוספים + שבטבת.
20.45 פוסים יבאו.
22.30 "זמן תרבות" – תכנית שבועית בשידור חי, הבוחנת את התופעות ואת אירועי התרבות הבולטים של השבוע ובכללת גם המלצות וביקורות. העונה פינת חדשות, על תרבות בסייברספייס, מוצגים ושידורים חיים.
23.25 "הגיע זמן לשוק" – בפינת הלשון של ד"ר אבשלום קור נסתע כי "לא השיכור מתן עינו בכוס".
23.30 חדשות.
23.35 "השישה לצפון" – סדרת דרמה (תרגום עברי־ערבי). 00.20 "אגדה של מקום" – מונה כאן מספרת על "הנסיכה ושלושת המחזרים".

ערוץ 2
14.00 "פלשמט".
14.05 "פנג הלבן" – סדרת הרפתקאות לכל המשפחה על פי ספרו הקלאסי של ג'ק לונדון.
14.30 "בומרנג" – תכנית בענייני צרכנות לנוער.
15.00 "חיים חדשים" – סדרת דרמה חדשה לנוער.
מבית היוצר של וולט דיסני.
16.00 "השנים המופלאות" – סדרת דרמה בהמשכים. 48 דקות (תרגום לעברית).
17.00 "קו לחדשות" – תכנית מיוחדת לקיץ וכה עיקרי חדשות ומראיין ברכה באולפן המשיב לשאלות הצופים.
17.30 "עניין של זמן" – סדרה פופולרית לנוער שגיבוריה הם תלמידי כיתה י"א בבית ספר תיכון במרכז הארץ.
18.00 "דוני האמיה, דשא" – פרקי המשך לסדרת הדרמה הקומית המצליחה. 24 דקות (תרגום לעברית).
18.30 "אצל לאוף" – מגזין בישול. בהפקה מקורית.
19.00 "שפץ ביתך" – פרקים חדשים בסדרה הקומית עטורת הפרסים.
19.30 "אשלה גבר" – משחק טלוויזיה חדש לכל המשפחה.
20.00 חדשות.
20.30 "מערכה סכוס" – סדרה תיעודית בהנחייתה של רוני יובל.
21.00 "זהבי" – תכנית אירוח בהשתתפות קהל.
22.00 "עובדה" עם אילנה דיין. תכנית תחקירים שבועית בהגשת אילנה דיין בשיתוף חדשות של תכניות.
22.30 "לילות כנען – אביה מדינה". קטעים מהופעות.
23.30 "קפה לחצות" – מופע שלמה קמפים.
00.00 חדשות

המזרח התיכונית
12.00 תכניות מסחריות: 13.00 מועדון ה־700 (דת); 13.55 הצגה יומית: לתוך הגבלת דרמה, קומדיה; 15.30 סייבר מאוס העכבר האריה; 15.55 ג'וני קווסט (סדרה הרפתקה); 16.20 העכבר המסוכן (מצויירת); 16.45 וכבית המעופף (מצוירת); 17.10 המאי פ־5 (בלשי); 18.10 כח הצלה 911 (סדרה); 19.00 חדשות העולם (ערבית); 19.30 סי.אנ.אן. סדרה – כותרות החדשות; 20.00 אוצרות הבאנים; 20.30 ג'ק השמן (סדרה בלשית); 21.20 חוק וסדר (סדרה); 22.10 מועדון ה־700 (דת); 23.00 תכניות מיוחדות.

כבלים

ערוץ 3
08:00– שידור מקומי
09:00 לחיות את החיים – אופרת סבון
09:45 צעירים וחסרי מנוח – אופרת סבון
10:30 אורחים בסלון – תכנית אירוח
11:00 לוסי אהובתי – קומדיה
11:30 אבטוולה – טלנובלה
12:20 פרפי כאוון – קומדיה
12:45 פלקון קרסט – דרמה
13:35 הבאמון – קומדיה
14:10 שלושים ומשהו – דרמה
15:00 מוטו – טלנובלה
15:50 בוסם לבריגג – דרמה
16:40 שלושה בדירה אחת – קומדיה
17:05 ספינת האהבה – קומדיה
17:55 הקופסה – קליפים ישראלים
18:05 לחיות את החיים – אופרת סבון
18:50 צעירים וחסרי מנוח – אופרת סבון
19:30 שידור מקומי
20:00 אבטוולה – טלנובלה
20:50 פלקון קרסט – דרמה
21:40 המפקד על הכד – קומדיה
22:10 מחוץ לחוק – פעולה
22:55 איש משטרה – פעולה
23:45 ג'ון החזק – קומדיה
24:10 קובי ולייסי – פעולה
01:00 מלחמת העולמות – מדע בדיוני
01:50 המשווה – פשע
02:40 רצח במשיכת קולמוס – מתח
03:30 הפעולמון סטיל – דרמה
04:20 הבלש המליונר – דרמה

ערוץ סרטים
10:30 ללא מטרה (1988, אה"ב)
12:30 זיגפלד הגדול (1936, אה"ב) סיפורו של בחזל הבודוויאורים מעידן הבמה הבדרנית, פלורנץ זיגפלד, באחד הסרטים המוזיקלים המרשימים של כל הזמנים. שזכה בשלושה אוסקרים. ויליאם פאוול בתפקיד הראשי. את המוזיקה כתב אירווינג ברלין. ביים רוברט ז. לאונרד (176 דק')
16:00 משפחת אדמס (1991, אה"ב)
17:45 רב המרגלים ריילי (1984, אה"ב) דרמת ריגול. סיפורו של סידני ריילי, מגדולי המרגלים, שמרבית עלילותיו עדיין בעגושות. עם סם ניל (78 דק')
19:05 ברים קמף – החוקר
19:20 קיץ עם אבא (1991, אה"ב)
21:00 הנרק שבלב (1993, אה"ב) בכורה דרמת מתח. שוטר יוצא לחקור מרצח צעיר המכוני ומבריק סופר מפורסם המאבזר. במהלך החקירה הוא מגלה סודות אפלים במשפחתו האריסטוקרטית של הרוצח. בבמאי: כרמו ברטו. עם ג'ניפר קונלי, ברדפורד דילמן, דניס הופר, אריק סטולץ ויוגבגס פריים. (87 דק')
22:30 יום שישי ה־13, חלק שני (1981, אה"ב) בכורה אימה. ג'ייסון, המטורף הרצחני, חוזר כמו בפרק הראשון, והוא מתנכל בנערים הנופשים במחנה הקיץ. בבמאי: סטיב מינר. עם איימי סטיל, אדריאן קינג וקרקפטון בייקר. (83 דק')
24:00 מבחן בר (1986, אה"ב) קומדיה על נערים מתבגרים שמתחזים למפיקי סרטים, כדי שיוכלו להנות ובעיקר להפגש צעירות יפות, שלהוטות להופיע בסרטים. בבמאי: טום אוסטר. (84 דק')
01:25 אייב הסקלנית (1991, אה"ב)
03:05 קומנצ'רוס (1961, אה"ב) סיפור המלחמה של מייקל קורטיז. מעבדים אלים על איש ה"טקסס ריינג'ר" האסיר המובטר שלה, שמתכנים יחד כדי לחסל חבורת פורעים שמטרתם נשק ואלכוהול לאינדיאנים. עם ג'ון ויין, סטיוארט וויטמן ולי מארוין (102 דק')
04:55 בית סיים (אה"ב, 1988) המופע של שום חייטס באולם וילטרן בלוס אנג'לס, שמשלבים בו קטעים הצוואים את רשות הקיום של החייטס. דיוקן מרתק של אמן המזלף ... בקלות מרהיבה. בבמאי: בריס בלום (75 דק')
06:15 המרוץ להוליה (1989, אה"ב) צעיר מכשר המעונין מעולה שואף להפוך לאגדה בחייו. הוא נטש את חבריו כדי להיכנס למודיר בינלאומי של מרוצי אופנועים. עם אלכסנדר מקסווד ולגנה סמית. בבמאי: רוקי לאנג (102 דק')

ערוץ ילדים
06:30 להתלבש עם שש – מצויירים על הבוקר
08:00 להתלבש עם שש
09:00 המחסן של כאילו
09:20 גינת ההשתעות
09:35 ביל ונור
10:00 שירים קטנים
10:30 אולפן בראש של שש
10:40 זאב צעיר
11:10 החבובות
11:40 היה היה אדם
12:20 הסייח השחור
13:00 הילדים מרחוב דגרסי
13:30 המחסן של כאילו
14:00 גינת ההשתעות
14:05 שיגעון הבדורסל
14:30 מכמני השדים
15:00 אולפן בחזרה ללימודים
15:10 זאב צעיר
15:40 טבע פראי
16:10 הצילגול המאל
16:40 אור הגדול בייק
17:30 הילדים מרחוב דגרסי
18:00 המחסן של כאילו
18:30 גינת ההשתעות
18:35 ביל ונור
19:00 שירים קטנים

ערוץ שש פלוס
19:30 שכנים, שכנים – אופרת סבון
19:55 בשאים פלוס – קומדיה
20:20 משפחת סימפסון – קומדיה
20:45 הכל נשאר במשפחה – קומדיה
21:10 האצור – פעולה

הצגה שניה
22:00 מורשת אבות (בריטניה, 1992) סרט קצר, בכורה פרודיה. ג'ים ברודבנט, שגם כתב את הטקסטים, מופיע כרמות הרוזן ה־23 של ליס, מטייל ברחבי אחוזתו, ומסביר עד כמה תלויים חייו במקום בהיסטוריה, ועד כמה מפתחת רגש האחריות שלו בכל הנוגע למעמדו. בבמאי: מייק לי.
22:30 רגעי עצב (1972, בריטניה) בכורה קומדיה מרירה. אן רייט מגלמת את סילויה, צעירה אינטליגנטית הרוצה בפרברי דורם לונדון ומחלקת את חייה עם אחותה, שגם מהי התיר אותה אינטבטילית. בבמאי: מייק לי. עם: שרה סטיוונסון ואריק אלן. (105 דק')
24:20 גירושיה של ליידי X (1938, בריטניה) קומדיה בריטית של טעויות מצודדות, שבה מגלם לורנס אוליבייה הצעיר את עורך הדין שמאפשר לצעירה בריטית, בגילומה של מרל אוברון, לבלות את הלילה במחיצתו. למחרת שובר אינו קורה בביתם, הוא מוצא את עצמו מסובך כ"גבר השני" בפרשת הגירושין הסנסציוניים שלה. עם ראלף ריצ'ארדסון ובינני בארנס. בבמאי: טים וולאן (90 דק')

תרבות מדע ודעת
06.00 אנציקלופדיה פתוחה – מדע וטבע
11.00 דיסקברי – יותר מסיפור
12.00 דיסקברי – קיסר אפריקני
13.00 דיסקברי – דרום פראי
14.00 אנציקלופדיה פתוחה – הצילו את העולם
16.00 דיסקברי – יותר מסיפור
17.00 דיסקברי – קיסר אפריקני
18.00 אנציקלופדיה פתוחה – הצילו את העולם
18.25 אנציקלופדיה פתוחה – גוף האדם
19.00 אנציקלופדיה פתוחה – 5 דקות על מגע האוויר
19.05 אנציקלופדיה פתוחה – מערכת השמש
19.35 אנציקלופדיה פתוחה – אוקיאנוגרפיה
20.00 דיסקברי – נהרי השחקים
21.00 בראבו – אנה מאהלר
22.00 בראבו – חיים למען הצאר
01.00 אנציקלופדיה פתוחה – הצילו את העולם

ע. צופיה / היום בטלוויזיה

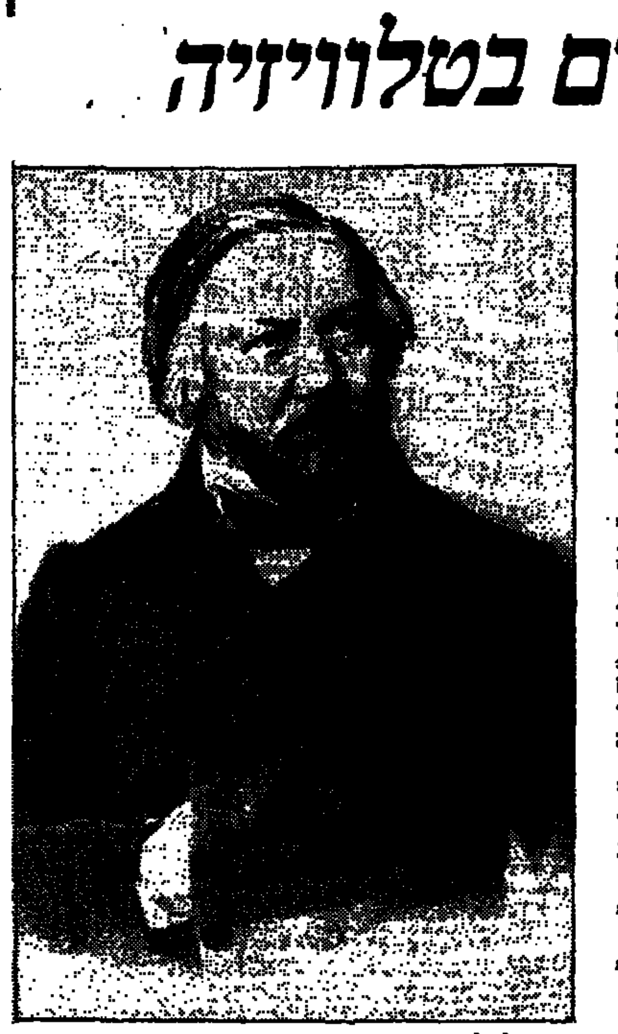
מיכאיל גלינקה

אופרה רוסית לאומית

חובבי האופרה שביניכם, הצופים, בוודאי ישמחו לתוכנית של ערוץ 8, להקדיש את תכניות "בראבו" של חודש אוקטובר לאופרות רוסיות, שאינן מן המוקרנות תדיר (יחסית להקרנות אופרה, זאת אומרת) על מסכינו. הראשונה שתוקרן היום היא "חיים למען הצאר" של מיכאיל גלינקה.

האופרה הרוסית במאה ה־19 היא שילוב של טכניקה מערבית עם נושאים לאומיים רוסיים. להוציא אולי את צ'יקובסקי, רוב מלחיני האופרות הרוסיים מעוגנים חזק מאוד בפולקלור ובסביבה הרוסית.

היה זה צ'יקובסקי שהגדיר את מיכאיל גלינקה כ"בלוט, שבתוכו אפשר לראות את האלון השלם של המוסיקה הרוסית".

הופעתה של האופרה ברוסיה היתה פועל יוצא של שלטונו של פיוטר הגדול (1725–1672), שלטון שפתח את רוסיה לתרבות המערב. בירתו של פיוטר הגדול, סט' פטרסבורג, תוכננה כעיר מערבית לכל דבר, על ידי ארכיטקטים איטלקיים ואוסטרים, והאריסטוקרטיה הרוסית שעשעה את עצמה באותם אלמנטים תרבותיים ובידוריים ממש כמו עמיתיהם בצרפת ובאוסטריה. כך אף הגיעה האופרה לתוך רוסיה, אלא שהיא נכתבה, בוצעה והושרה כאופרה איטלקית לכל דבר.

הרגשות הלאומיים הפטריוטיים שליוו את פלישתו של נפוליון לרוסיה בשנת 1812, וההישג הצבאי הרוסי, הביאו לכניסת אלמנטים לאומיים לתוך היצירה המוסיקאלית הקונצרטנטית הרוסית, כולל האופרה.

מיכאיל גלינקה (1857–1804), מוסיקאי חובב ואוטודידקט, שם לראשונה את רוסיה על המפה האופראית. בין השנים 1830 ו־1833 למד גלינקה באיטליה ופגש במלחינים דוניצטי ובליני, מחשובי מלחיני ה"בל קאנטו" האופראי.

בזכרונותיו מספר גלינקה כי הרצון לכתוב אופרה רוסית תקף אותו עוד באיטליה ביחד עם הגעגועים למולדתו. כך נולדה האופרה "איבן סוסנין" (1836), שהעניקה לו את התואר אבי האסכולה הרוסית הלאומית שבמוסיקה, והביאה אותו למשרת מנצח בחצר הצאר. האופרה, ששמה שונה ל"חיים למען הצאר", בעקבות רשותו של הצאר ניקולאי הראשון שביקר על בימת החזרות, מספרת על האיכר סוסנין הנתפס על ידי חיילים פולנים שדורשים ממנו לגלות להם היכן מתחבא הצאר. מדובר במלחמה שהיתה בין פולין לרוסיה בשנת 1612. סוסנין מטעה את החיילים, מרחיק אותם מהמקום האמיתי שבו מתחבא המלך הרוסי ומשלם על תרמית זו בחייו.

ב"חיים למען הצאר", בצד התמונות האינטימיות, ישנם מעמדים המוניים וקטעי מקהלה ובאלט בנוסח ה"גראנד אופרה". יש הרואים ב"חיים למען הצאר" את המבשרת האופראית ליצירות החשובות והגדולות שבאו לאחר מכן, כמו "בוריס גודונוב" של מוסורגסקי ו"מלחמה ושלום" מאת פרוקופייב.

"חיים למען הצאר" נחשבת עד היום, ובצדק, לאופרה הרוסית הלאומית הראשונה, שבה נושא העלילה הרוסי שווה ערך למרכיבים המוסיקאליים שבה. זוהי בפירוש אופרה רומנטית לאומית שיכולה להיכתב אך ורק ברוסיה.

בביצוע המוקרן היום משתתפים אמני ה"בולשוי" ובראשם זמר הבאס יבגני נסטרנקו.

"חיים למען הצאר", ערוץ 8, 22:00. שידור חוזר מחר, יום שישי, ב־16:00.

רדיו

קול המוסיקה
06.06 "לקום עם מוסיקה".
07.55 פרטים על שידורי היום ב"קול המוסיקה".
08.05 לקום עם מוסיקה.
09.00 תכניות הבוקר של "קול המוסיקה". בתוכנן: שלישיית הקלרנית בסי־במול מג'ור, אופ. 11; שפוהר: קונצ'רטו מס. 8 לכנור ולתזמורת; רוול: "דפניס וכלואה"; קנאר/ג'ונס: סונטה תג'כית.
11.00 גריג: קונצ'רטו לפסנתר ולתזמורת; פגוניניק: שישייה לכלי־קשת; פרוקופייב: סימפוניה מס. 3; א. מאיטן: ארבעה אפיזודים, אופ. 38.
12.35 היידן: סימפוניה מס. 64; באך: קנטטה מס. 166 – "אנה תלך?"; מאהלר: שירים מתקופת הנעורים; בריה: סימפוניה.
13.57 "בימת שיר" – מרים מרקו: "בתוך".
14.05 "שבוע בתמונות".
14.06 הדרן – קולות וצלילים בעקבות הזמן.
16.00 "אנתנתנא". סדרת קונצרטים – שידור חוזר של קונצרט מאלי פבקס – פסנתר. מוצרט: פנטסיה בדו מינור, ק. 475; מוצרט: סונטה בדו מינור, ק. 457 ב'. רוזנברג: סונטה פנטסיה; שומאן: סונטה בפה־דיאז מינור, אופ. 11.
שוברט: רביעיית כלי־קשת בסול מינור, ד. 173.
18.00 "ממחר הקלאסיקה".
19.05 צלילים בין ערביים, עם הלל מקסאגם לוויה.
20.00 בימת שיר – אמיר גלבוע: "אילה אשלח אותך".
20.03 "ענבים, תגינות, סיכומי" – זמירה לוצקי ולהקה ישראלי מארחים יצירות ויוצרים.
23.00 "צלילים לסיומו של יום" – וולוף: מימת קפריול; מוצרט: אדג'ו בסי מינור, ק. 540; שוברט: סונטה לארפג'ונה ולפסנתר, ד. 821; עממי/ב. בראון: שירי עם.

רשת א'
06.06 שירים עבריים.
07.30 שירים עבריים.
08.05 זמנה.
08.55 קראתי ספר.
09.05 תמר עמית – "פתוח" – "זכויות צרכנים".
09.55 "מתבזן יומי".
10.05 טלדיו – שידורת מידע למאזינים.
11.05 שירים עבריים.
14.05 מי ישן.
15.05 ארץ ועם – מגזין פולקלור.
16.05 מוסף לספרות – מגזין אקטואלי על ספרים ואנשים.
17.05 קול האמנויות על תרבות ואמנות.
18.05 מנחת ערב – משדר לאקטואליה ולמורשת ישראל.
19.05 בין הזמנים.
19.45 שיעור במחשבת היהדות.
20.00 מבט לחדשות – העברה מהטלוויזיה הישראלית.
20.50 פרקי היום בתנ"ך.
21.00 סולם הזמרות – מבחר הפזמונים המסורתיים.
23.05 סיפורי מבוא – סיפורי מקור קצרים וקטעי מוסיקה קלאסית קלה.

רשת ב'
06.06 הבוקר הזה – חדשות + מוסיקה.
08.05 עניין אחר.
10.05 הכל דיבורים.
12.05 בחצי היום – משדר צהריים + מוסיקה.
14.05 רגעי קסם.
15.05 יומן חוץ.
15.45 עיתונות חוץ.
16.05 צבע הכסף.
16.57 רגע של עברית.
17.05 שירים עבריים.
18.05 היום הזה – חדשות + מוסיקה.
19.05 שירים עבריים.
20.57 רגע של עברית.
21.05 כותרות מבט והיום הזה.
21.15 בהגשה אישית.
23.05 שבינו ביחד וכל אחד לחוד.
00.05 יומן חצות.
00.20 שבינו ביחד וכל אחד לחוד.
01.05 "לילה חי מאוד".
05.05 אחד ראשון.

רשת ג'
06.06 הכל פתוח.
07.05 אקטן ג'.
09.05 בוקר בוקר.
10.05 תכנית עשר.
11.05 סיאט חווה.
12.05 אהבה עצמית.
13.05 לוהט.
14.00 עגולה – חדשות הפופ של רשת גימל.
14.05 חדש חדיש ומחודש.
15.05 חולה רדיו.
16.00 קפסת הלהיטים.
17.05 קלבר.
19.05 שעה אישית.
20.05 M.T.V גימל.
21.05 אמצע הדרך.
22.05 שיר לאמותי – ר"שים בבקשתך.
23.05 "בדרך אל הצאב".

גל"צ
05.02 "בוקר טוב צה"ל" – תכנית בוקר לחיילים.
05.56 "באופן מילולי" – פינתו של אבשלום קור.
06.00 תאריך + מבזק ידיעות.
06.05 "אנציקלופדיה משודרת" – "לאומיות יהודית בתקופה ההלניסטית" – "הרקע הפוליטי". מרצה: פרופ' דורון מנדלס.
06.30 "בוקר טוב ישראל" – מהדורה ראשונה.
07.07 "שבע אפס שבע" – עם אלכס אנסקי.
08.00 "בוקר טוב ישראל" – מהדורה שניה.
09.05 "קשה בבוקר".
10.05 "נכון לקיץ".
12.50 "בילוי היום" – מדריך יומי בנושאי תרבות ובידור.
13.00 "בצהרי היום" – יומן לסיכום חדשות הצהריים והבוקר.
13.15 "זהום בוטל".
15.05 "יש עם מי לדבר" – בריפן לבראי בשיחות טלפוניות עם מאזינים בענייני היום.
15.55 "באופן מילולי" – פינתו של אבשלום קור.
16.00 "שעה לפני".
17.00 "ערב טוב ישראל".
18.05 שעה קלה על כלכלה.
18.30 "הראש של השבוע" – סקירת מקומונים.
18.45 "המשעשעה קטנה" – צבא וביטחון.
19.05 "סוף היום".
19.55 הודעות לחיילים.
20.00 מבט לחדשות.
20.30 "דרך לגליליים" – מגזין ארץ־ישראלי.
21.05 "פסק זמן מוסיקלי".
22.05 "ריפמנים" – מוסיקה בריאה.
23.05 עשרים וארבע – היום שהיה.
00.00 יומן חצות – יומן לסיכום חדשות הערב.
00.10 "ציפורי לילה" – תכנית מוסיקלית.
02.00 "לא רוצים לישון" – מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.

גלגל"צ
07.05 "מרינה בדרך".
09.05 "התרוממות" – שירים עבריים.
10.05 "שמש".
12.05 "משהו לדרך".
13.05 "מזג אוויר".
14.05 "שמפו".
15.05 "יואב קוטנר ממשיך לנסוע".
16.05 "זהב בכביש".
18.05 "גלגלאה".
20.05 "דרייב אין".
22.05 "לילה טוב".

קולנוע

תל־אביב
גורדון: אהבת אמת א' 18.00, 20.00, 22.00
גן העיר 1: קיקה א־ה' 17.00, 19.30, 21.45
גת: ארבע חתונות ולוויה אחת 17.00, 19.25, 21.55
דיזנגוף 1: רומן על אמת א־ה' 11.00, 13.05, 15.10, 17.15, 19.40, 21.50
דיזנגוף 2: לבן א־ה 11.00, 17.15. כחול א־ה' 13.05, 19.40. אדום א־ה' 15.10, 21.50
דיזנגוף 3: אשה מסובכת א־ה' 11.00, 13.05, 17.15, 21.50
בימה – עולם מופלא א־ה' 15.10, 19.40
דקל: ספיד א־ה' 19.30, 21.40
הוד 1: פורסט גאמפ א־ה' 13.30, 16.30, 19.15, 22.00
הוד 2: הלקוח א־ה' 13.30, 16.30, 19.15, 22.00
הוד 3: מציאות נושכת א־ה' 13.30, 17.00, 19.30, 22.00
הוד 4: החיים שלי א־ה' 13.30, 17.00, 19.30, 22.00
חן 1: ארבע חתונות ולוויה אחת א־ה' 17.15, 19.30, 21.50
חן 2: הלקוח א־ה' 19.30, 22.00
חן 3: אהבה של גבר לאישה א־ה' 19.00, 21.40
חן 4: תופשה בחיתולים 17.30, 19.30
רוצחים מלידה 21.45
מילת 1: הלקוח א־ה' 17.00, 19.30, 22.00
מילת 2: שקרים אמיתיים א־ה' 16.30, 19.15, 22.00
מילת 3: מציאות נושכת א־ה' 17.00, 19.30, 22.00
לב 1: רוצחים מלידה א־ה' 12.00, 14.15, 16.50, 19.30, 22.00
לב 2: גשם של אבנים א־ה' 12.15, 14.00, 17.00, 19.45, 22.00
לב 3: בן פיש א־ה' 12.05, 16.30, 18.15, 20.00
עידום 14.05, 22.00
לב 4: החיים בהמטבה א־ה' 12.10, 14.05, 17.30
הקפיצה הגדולה א־ה' 19.30, 22.00
מוזיאון ת"א 1: היומן של נני מודסי א־ה' 17.00, 19.45, 22.00
מקסים התרשה: האם של דויקס א־ה' 19.30, 21.40
צפון: שמש בוגדנית א־ה' 16.00, 19.00, 21.45
רב אור 1: אבא מרדונית א־ה' 17.00, 19.30, 21.50
רב אור 2: המסכה א־ה' 17.00, 19.30, 21.50
רב אור 3: ארץ הצללים א־ה' 21.50
תופשה בחיתולים א־ה' 17.00, 19.30
רב אור 4: תמונות קצרות א־ה' 17.30, 21.00
רב אור 5: סיפור מרובע ברונקס א־ה' 17.00, 19.25, 21.55
שחף 1: פורסט גאמפ א־ה' 16.30, 19.15, 22.15
שחף 2: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 16.30, 19.15, 22.15
תל־אביב 1: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 16.30, 19.15, 22.15
תל־אביב 2: שקרים אמיתיים א־ה' 16.30, 19.15, 22.15
תל־אביב 3: הלקוח א־ה' 16.45, 19.30, 22.15

חיפה
אורלי: תמונות קצרות א־ה' 17.30, 21.00
רב אור 1: אהבה של גבר לאשה א־ה' 16.40, 19.00, 21.20
רב אור 2: ספיד א־ה' 19.00, 21.20
תופשה בחיתולים א־ה' 17.00
רב אור 3: מלך האריות (אנגלית) א־ה' 19.00, 21.20
מלך האריות (עברית) א־ה' 17.00
רב גת 1: ארבע חתונות ולוויה אחת א־ה' 16.45, 19.00, 21.20
רב גת 2: המסכה א־ה' 17.00, 19.00, 21.20
רב מור 1: ספיד א־ה' 16.30, 19.00, 21.30
רב מור 2: מלך האריות (אנ') א־ה' 19.00, 21.30
מלך האריות (עברית) א־ה' 17.00
רב מור 3: איש תמורה – בלש בנחוק א־ה' 17.00, 19.00, 21.30
רב מור 4: אהבה של גבר לאשה א־ה' 16.30, 19.00, 21.30
רב מור 5: ארבע חתונות ולוויה אחת א־ה' 16.30, 19.00, 21.30
רב מור 6: סיפור מרובע ברונקס א־ה' 21.30
תופשה בחיתולים א־ה' 17.00, 19.10
רב מור 7: המסכה א־ה' 17.00, 19.10, 21.30

קריות
קריון 1: הלקוח א־ה' 16.45, 19.00, 21.30
קריון 2: שקרים אמיתיים א־ה' 16.45, 19.00, 21.30
קריון 3: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 16.45, 19.00, 21.30
קריון 4: ספיד א־ה' 16.45, 19.00, 21.30
קריון 5: מציאות נושכת א־ה' 19.00, 21.30
הפלינסטונס א־ה' 16.45
קריון 6: רוצחים מלידה א־ה' 19.00, 21.30
סוגר חשבון עם אבא א־ה' 16.45
קריון 7: רומן על אמת א־ה' 16.45, 19.00, 21.30
קריון 8: מלך האריות א־ה' 16.45, 19.00
קריון 9: החיים שלי א־ה' 19.00, 21.30
צ'ק פתוח א־ה' 16.45

ירושלים
גיל 1: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 13.00, 16.00, 19.00, 22.00
גיל 2: פורסט גאמפ א־ה' 13.00, 16.00, 19.00, 21.45
גיל 3: רומן על אמת א־ה' 13.00, 17.00, 19.15, 21.45
גיל 4: מציאות נושכת א־ה' 13.00, 16.30, 19.30, 21.45
גיל 5: רוצחים מלידה א־ה' 13.00, 17.00, 19.30, 22.00
גיל 6: החיים שלי א־ה' 13.00, 17.00, 19.15, 21.30
גיל 7: שקרים אמיתיים א־ה' 13.00, 16.00, 19.00, 21.45
גיל 8: הלקוח א־ה' 13.00, 16.30, 19.00, 21.30
חן 1: מלך האריות (אנגלית) א־ה' 19.30, 21.50
מלך האריות (עברית) א־ה' 17.00
חן 2: ארבע חתונות ולוויה אחת א־ה' 17.00, 19.30, 21.50
חן 3: ספיד א־ה' 16.50, 19.20, 21.50
חן 4: אהבה של גבר לאשה א־ה' 16.50, 19.25, 21.55
חן 5: תמונות קצרות א־ה' 17.30, 21.00
חן 6: סיפור מרובע ברונקס א־ה' 21.50
תופשה בחיתולים א־ה' 17.00, 19.30
חן 7: המסכה א־ה' 17.00, 19.30, 21.50
רון 1: תופשה בחיתולים א־ה' 17.00, 19.30, 21.30
רון 2: ספיד א־ה' 17.00, 19.30, 21.30
תיאטרון ירושלים: שמש בוגדנית א־ה' 20.30

רמת גן — גבעתיים
רב גן 1: ארבע חתונות ולוויה אחת א־ה' 19.20, 21.55
מלך האריות (עברית) א־ה' 17.00
רב גן 2: אהבה של גבר לאשה א־ה' 19.25, 21.55
המבצה לוטה הבל א־ה' 17.00
רב גן 3: ספיד א־ה' 21.50
החיים שלי א־ה' 19.30
תופשה בחיתולים א־ה' 17.00
רב גן 4: פורסט גאמפ א־ה' 16.30, 19.10, 21.55
רב אחוזים 1: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 16.35, 19.15, 21.55
רב אחוזים 2: הלקוח א־ה' 16.50, 19.25, 21.50
רב אחוזים 3: שקרים אמיתיים א־ה' 16.30, 19.10, 21.50

אור־יהודה
גיל 1: שקרים אמיתיים ב' 11.30, 21.40, 24.30. ג' 11.30, 19.30, 22.15. א', ד' 11.30, 16.45, 19.30, ה' 16.45, 19.30, 22.15
גיל 2: סכנה ברורה ומיידית ב' 21.35, 24.30. אשה מסובכת ב' 19.30, 21.30. א', ב', ד', ה' 19.30, 21.30
לשחרר את וילי ב' 11.30. ג' 11.30. א', ד' 11.30, 17.00. ה' 17.00
גיל 3: הלקוח ב' 21.50, 24.30.
צ'ק פתוח ב' 11.30, ג' 11.30, 17.00. א', ד' 11.30, 17.00. ה' 17.00
אבא מרדונית ב' 19.30, 21.30. א', ב', ד', ה' 19.30, 21.30
גיל 4: בטוחבן 2 ב' 11.30. ג' 11.30, 17.00. א', ד' 11.30, 17.00. ה' 17.00
החיים שלי ב' 22.00, 24.30. ג' 19.30, 22.00. א', ד', ה' 19.30, 22.00

רמלה
היכל התרבות: הפלינסטונס א־ה' 19.45, 21.30

אשדוד
גיל 1: אהבה של גבר ואשה א־ה' 17.00, 19.30, 22.15
גיל 2: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 16.45, 19.15, 22.15
גיל 3: שקרים אמיתיים א־ה' 16.45, 19.30, 22.15
גיל 4: ספיד א־ה' 17.00, 19.30, 22.00
גיל 5: הלקוח א־ה' 17.00, 19.15, 22.00

קרית מלאכי
מתנה: ספיד א־ה' 19.15, 21.45

באר־שבע
רב נגב 1: ארבע חתונות ולוויה אחת א־ה' 17.00, 19.30, 21.50
רב נגב 2: המסכה א־ה' 17.00, 19.30, 21.50
רב נגב 3: ספיד א־ה' 21.50
תופשה בחיתולים א־ה' 17.00, 19.30
רב נגב 4: אהבה של גבר לאשה א־ה' 19.25, 21.55
גיל 1: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 16.45, 19.15, 22.15
גיל 2: החיים שלי א־ה' 16.30, 19.15, 22.00
גיל 3: שקרים אמיתיים א־ה' 16.30, 19.15, 22.00
גיל 4: הלקוח ב' א־ה' 16.30, 19.15, 22.00

בת־ים
חן 1: הלקוח א־ה' 17.00, 19.25, 21.50
חן 2: ארבע חתונות ולוויה אחת א־ה' 17.00, 19.30, 21.50
חן 3: אהבה של גבר לאשה א־ה' 19.25, 21.55
חן 4: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 16.45, 19.15, 21.50
חן 5: ספיד א־ה' 21.50
תופשה בחיתולים א־ה' 17.00, 19.25
חן 6: רומן על אמת א־ה' 17.00, 19.30, 21.50
חן 7: שקרים אמיתיים א־ה' 16.30, 19.10, 21.50

הוד־השרון
כוכבת: ספיד א', ד', ה' 19.15, 21.30. ב' 22.00. ג' 19.15, 21.30
כוכב המזרח: הפלינסטונס א', ב', ג' 11.00.
שקרים אמיתיים א', ב', ד', ה' 16.30, 19.10, 21.40. ב' 22.00, 24.30

הרצליה
דניאל: רומן על אמת א־ה' 19.15, 21.30
מגדיין 1: אבא מרדונית א־ה' 19.30, 22.00
מגדיין 2: הקפיצה הגדולה א־ה' 19.30, 22.00

חדרה
לב 1: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 19.15, 22.00
מלך האריות (עב') א־ה' 17.00
לב 2: ספיד א־ה' 22.00
תופשה בחיתולים א־ה' 17.00, 19.30
לב 3: הלקוח א־ה' 19.40, 22.00
אצבעונית א־ה' 17.00
לב 4: שקרים אמיתיים א־ה' 19.15, 22.00
הורים בהמטבה 17.00

חולון
גל 1: ארבע חתונות ולוויה אחת א־ה' 17.00, 19.30, 22.00
גל 2: שקרים אמיתיים א־ה' 16.30, 19.15, 22.00
גל 3: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 16.45, 19.30, 22.15
גל 4: אהבה של גבר ואשה א־ה' 16.45, 19.30, 22.15
גל 5: מציאות נושכת א־ה' 17.00, 19.30, 22.00
סבאר 1: ספיד א־ה' 19.30, 22.00
סבאר 2: היומן של נני מודסי 22.00
איש תמורה – בלש בנחוק 19.30
סבאר 3: תופשה בחיתולים א־ה' 19.30, 22.00
סבאר 4: האשה שיצרה שמן שומשום א־ה' 19.30, 22.00

כפר־סבא
גיל 1: פורסט גאמפ א־ה' 16.45, 19.30, 22.15
גיל 2: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 16.45, 19.30, 22.15
גיל 3: רוצחים מלידה א־ה' 17.00, 19.00, 22.00
גיל 4: הלקוח א־ה' 16.45, 19.15, 22.00
גיל 5: המציאות נושכת א־ה' 17.00, 19.30, 22.00
גיל 6: אהבה של גבר ואשה א־ה' 17.00, 19.30, 22.00
גיל 7: שקרים אמיתיים א־ה' 16.45, 19.30, 22.15

נס־ציונה
גיל 1: פורסט גאמפ א־ה' 16.30, 19.15, 22.15
גיל 2: שקרים אמיתיים א־ה' 16.45, 19.30, 22.15
גיל 3: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 16.45, 19.30, 22.15
גיל 4: הלקוח א־ה' 19.15, 22.00

נצרת עלית
גיל 1: ספיד א־ה' 16.45, 19.00, 21.30
גיל 2: החיים שלי א־ה' 16.45, 19.00, 21.30
גיל 3: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 16.30, 19.15, 22.00
גיל 4: תופשה בחיתולים א־ה' 16.45, 19.00, 21.30
גיל 5: המסכה א־ה' 16.45, 19.00, 21.30
גיל 6: הלקוח א־ה' 16.45, 19.00, 21.30
גיל 7: שקרים אמיתיים א־ה' 16.30, 19.15, 22.00

נתניה
גיל 1: פורסט גאמפ א־ה' 16.30, 19.15, 22.00
גיל 2: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 16.30, 19.15, 22.00
גיל 3: מציאות נושכת א־ה' 17.00, 19.30, 22.00
גיל 4: הלקוח א־ה' 16.30, 19.15, 22.00
גיל 5: רוצחים מלידה א־ה' 17.00, 19.30, 22.00
חן השרון 1: ארבע חתונות ולוויה אחת א־ה' 17.00, 19.25, 21.55
חן השרון 2: ספיד א־ה' 19.30, 21.50
מלך האריות (עב') א־ה' 17.00
חן השרון 3: אהבה של גבר לאשה א־ה' 19.25, 21.55
תופשה בחיתולים א־ה' 17.00
חן השרון 4: המסכה א־ה' 17.00, 19.30, 21.50

פתח־תקוה
היכל 1: סכנה ברורה ומיידית א־ה' 16.45, 19.30, 22.15
היכל 2: מלך האריות א־ה' 17.00
שקרים אמיתיים א־ה' 19.30, 22.15
היכל 3: הלקוח א־ה' 17.00, 19.30, 22.15
רם 1: המסכה א־ה' 19.30, 22.00
רם 2: החיים שלי א־ה' 19.30, 22.00
רם 3: סוגר חשבון עם אבא א־ה' 19.30, 21.30

ראשון־לציון
חן 1: ארבע חתונות ולוויה אחת א־ה' 17.00, 19.25, 21.55
חן 2: המסכה א־ה' 17.00, 19.30, 21.50
חן 3: אהבה של גבר לאשה א־ה' 19.25, 21.55
תופשה בחיתולים א־ה' 17.00
חן 4: ספיד א־ה' 17.00, 19.25, 21.50
קניון הזהב 1: הלקוח א־ה' 19.30, 22.00
קניון הזהב 2: רוצחים מלידה א־ה' 19.30, 22.00
הפלינסטונס א־ה' 17.00
קניון הזהב 3: פורסט גאמפ א־ה' 16.30, 19.30, 22.15
רון 1: החיים שלי א־ה' 19.30, 22.00
רון 2: המסכה א־ה' 19.30, 21.30
ראשונים: צ'ק פתוח א־ה' 19.30, 21.45
נעמן: איש תמורה – בלש בנחוק א־ה' 19.30, 21.45

רחובות
חן 1: הלקוח ב', ג' 21.45, 24.15. א', ד', ה' 16.40, 19.10, 21.45
חן 2: המסכה ב', ג' 21.50, 24.00. א', ד', ה' 17.00, 19.30, 21.50
מלך האריות א', ד', ה' 17.15
חן 3: ספיד ב', ג' 21.50, 24.15. א', ד', ה' 19.20, 21.50
חן 4: שקרים אמיתיים ב', ג' 21.45, 24.15. א', ד', ה' 16.30, 19.00, 21.40

רמת־השרון
כוכב: הפלינסטונס א', ב', ד', ה' 16.30, 19.10, 21.40. ב' 22.00, 24.30

רעננה
פארק 1: הלקוח א־ה' 19.30, 22.00
מלך האריות (עברית) א־ה' 17.00
פארק 2: כשגבר אוהב אשה א־ה' 19.30, 22.10
תופשה בחיתולים א־ה' 17.00
פארק 3: תופשה בחיתולים א־ה' 19.30, 22.00
אצבעונית א־ה' 17.00
פארק 4: סכנה ברורה ומיידית א־ג' 19.30, 22.00
המסכה א־ה' 17.00
פארק 5: ספיד א־ה' 19.30, 22.00
צ'ק פתוח א־ה' 17.00

مكان الأصل

לחצות את גבולות הסטטוס קוו

הארגון הבין־לאומי "עיתונאים ללא גבולות" קיים בפאריס, ביולי השנה, סמינר ראשון מסוגו, שבו השתתפו עיתונאים מישראל, לבנון, מצרים, ירדן ופלסטין. במפגש התגבשה קבוצת עיתונאים מהמזרח התיכון המוכנה לפעול למען חופש המידע והביטוי. בין היתר, סוכם לפרסם מוסף מיוחד במספר גדול של עיתונים באירופה המערבית ובמזרח התיכון לציון יום השנה הראשון להסכמי אוסלו. מטעמי ביטחון אישי, המאמרים שנכתבו על־ידי עיתונאים מלבנון ומירדן אינם חתומים

המשטרה הצבאית מונעת מעיתונאים את סיקור ביקור ועדת הפנים במערת המכפלה. צילום: בריאן הנדלר

ישראל: לחצים מימין

השבוע אנו מציינים שנה להסכמים שנחתמו בין מדינת ישראל ולבין ארגון השיחרור הפלסטיני. הסכמים אלה פתחו בפני שני העמים, הישראלי והפלסטיני, פתח להכרה הדדית ולעתיד של שלום. הסכמים אלה יובילו כנראה להקמתה של מדינה פלסטינית לצד מדינת ישראל. אבל, בשאלת השאלה האם לאמצעי התקשורת היה תפקיד בהשגת ההסכם אף שההסכם הושג ללא כל קשר לאמצעי התקשורת. לדברי העיתונאי הוותיק אורי אבנרי "דעת הקהל הקדימה את תהליך השלום". במלים אחרות, השינוי ביחס של העיתונות הישראלית לגבי העניין הפלסטיני הוא פועל יוצא לא רק של תהליך השלום אלא של שינוי בדעת הקהל, שקדם לתהליך השלום. לעומתם יש עיתונאים בישראל השוגים בדיוק ההיפך: עיתונאים, בייחוד אלה שהבינו את העניין הלאומי הפלסטיני, הכינו את דעת הקהל לקראת הסכם אוסלו, היו לחלוץ שצעד לפני המחנה.

יתכן ששני הצדדים גם יחד צודקים. סקרי דעת הקהל מהשנים האחרונות מצביעים על כך שהתמיכה בתהליך השלום ואף בהקמת מדינה פלסטינית הלכת וגוברת. וסקרים אלה אינם כוללים בדרך־כלל את האוכלוסיה הערבית והקיבוצים, שלרוב תומכים בפשרה טריטוריאלית ובמו"מ עם אש"ף.

הפרסום הרב שניתן להסכמים עם הפלסטינים בכל כלי התקשורת בישראל מהווה תרומה נוספת להגדלת שיעור הישראלים התומכים בשלום. המו"מ עם אש"ף, הקמת מדינה פלסטינית, שילוב ישראל במזרח התיכון – כל אלה הפכו נושאים מקובלים בשיח הפוליטי הישראלי. אבל, תהליך השינוי אינו קל. ברמה של העיתונאים עדיין קיימים לחצים רבים, בייחוד של גורמים בימין הקיצוני. "מדי שבוע אני מקבל איומים רבים בכתב. לרוב לא חתומים", מספר אורי אבנרי. "אני לא מתייחס אליהם ברצינות ואני מקווה שהם פרי של מוחות חולניים ולא של רוצחים פוטנציאליים. לאלה שטורחים לצרף שם וכתובת, אני משיב בנימוס". גם עיתונאים אחרים מקבלים איומים בתדירות גבוהה. לעת עתה, מדובר באיומים בלבד. מדאיגה יותר ההתייחסות של השלטונות הישראליים במזרח ירושלים וגבוה לעיתונות הפלסטינית ולעיתונאים הפלסטינים, כאילו לא נחתם כל הסכם שלום.

ברור שגם לאחר חתימת ההסכמים העיתונאים יכולים לעשות הרבה לקידום השלום. אילו ניתן היה למסד שיתוף פעולה קבוע בין עיתונים ועיתונאים בארצות השונים השוגים במזרח התיכון היתה נבנית תשתית של הבנה. לו היה מושג חופש עיתונות ומידע מלא באיזור, היה נשבר המחסום המלאכותי של סיפוק מידע הדדי בעזרת הסוכנויות הזרות. כי לא יתכן שלום ללא חופש מידע מלא. ■

[illegible]

לסיקור השלום לא היו קורבנות

תהליך השלום במזרח התיכון זכה לכיסוי נרחב בעיתונות המצרית בין ספטמבר 1993 למאי 1994. בעיתונים באו לידי ביטוי כל ההשקפות. השלטונות לא פגעו באמצעי התקשורת ולא התערבו בתפקידם המוכרזי: למסור מידע אף גם למתוח ביקורת. גם בעיתונות הכללית וגם בעיתונות המפלגתית טופל תהליך השלום בהרחבה – כל אחד על־פי דרכו והשקפתו.

יצויין שאף עיתונאי שסיקר את תהליך השלום לא נרצח, לא נעצר, לא נאסר ולא עונה. אף אחד לא היה קורבן להתקפות או ללחצים. השלטונות גם לא התערבו בעבודתם של העיתונאים הזרים. אף עיתון זר לא נאסר להפצה במצרים ואף לא צונזרו הידיעות של הסוכנויות. בעת החתימה על הסכם קהיר לא ניתנו לעיתונאים להיכנס לאולם, אך נמסר כי זו היתה בקשתם המפורשת של הצדדים למו"מ.

עם זאת, באותה תקופה, שישה עיתונאים של "אל־שעב" נחקרו על־ידי המשטרה, בטענה שהם הוציאו דיבה על שר הנפט והאנרגיה לשעבר אך על ראש הממשלה וכן הם באשמים ב"התנצפות" כלפי הנשיא. נפתחה גם חקירה נגד ראש המערכת של העיתון "אל־עראבי" בעקבות פרסום של ראיון עם מנהיג הג'יהאד האיסלאמי. איגוד העיתונאים התערב ואף שילם דמי ערבות כדי לשחרר את העיתונאים מבית הכלא. נציגי האיגוד הגיבו בתקיפות כדי למנוע את הפרת זכויות העיתונאים. האיגוד גם התערב והצליח למחוק את כתב התביעה נגד מחמוד סעדאווי, עיתונאי ב"אל־שעב", השופט זיכה את העיתונאי מכל אשמה.

אנו מציינים אירועים אלה כדי להדגיש שהעיתונות המצרית פועלת תחת פיקוח הדוק של השלטונות, אך איגוד העיתונאים נאבק למען הכבוד ואמת מקצועיות המרכזיות: היא הבטחת חופש פעולה לעיתונאים. העיתונות אינה רוצה בנירמול היחסים עם ישראל ונוקט עמדה המנוגדת למדיניות השלום שהחלה בתקופת הנשיא סאדאת. האיגוד שלח מכתב ומכיר להבהיר המובעים לישראל את עמדתו. יש הרואים בעמדה זו של האיגוד צורה של לחץ. אבל מנהיגי האיגוד נבחרו על־ידי חברי ההסתמכות המתנגדות לשלום עם ישראל היא עמדת רוב החברים באיגוד. שלצויין שמספרם הולך וגובר של העיתונאים המבקרים בישראל מעיד על כך שלמכתב שמשגר האיגוד אין כל השפעה.

מאז ספטמבר 1993 באו לידי ביטוי בעיתונות המצרית כל ההשקפות. העיתונות של מפלגות השמאל מתנגדת סביב העניין. עיתונים של הזרם האיסלאמי, כמו "אל־שעב", מתחו ביקורת על ההסכמים בין ישראל לאש"ף והכריזו שזו לגבי גורל המקומות הקדושים בירושלים. בניגוד לכך העיתון הליברלי "אל־וואפד" תומך בהסכמים והבהיר שהסכמים הם הטוב ביותר, במצב הנתון, לערבים ולפלסטינים והם צעד ראשון לקראת שלום כולל במזרח התיכון.

העיתונות של השמאל ביקורתית ביותר נגד ההסכמים. העיתון "אל־אהאלי" רואה בהם בירסום לעמדה של מצרים באיזור ושינוי במאזן הכוחות האסטרטגי לטובת ישראל. "אל־ערבי" (עיתון נאצריסטי) טוען שזאת הסכם כניעה מבודות הפלסטינים.

העיתונות הכללית, תמכה בתופעה בעמדת הממשלה ותומכת בהסכם. אך העיתון "אל־אהראם" פירסם במדור היומי "דעות" ובמדור השבועי [illegible] מאמרים את עמדותיהם של אינטלקטואלים רבים [illegible] אוסלו או המתנגדים להם. [illegible] סימן אחרות ניעים בכל העיתונות [illegible] עם פליאה והבעת צער [illegible]

אחרי הנעשה בשטחים הכבושים ומוסרת על כך מידע רב. לעיתון "אל־אהראם" שליח היושב דרך קבע בישראל, שראיין מנהיגים ישראלים ופלסטינים וגם פידסם את עמדת "האיש ברחוב" הישראלי. עיתונאי זה גם ביקר בגולן כדי לתאר את מצבם של המתנחלים והאזרחים הסורים החיים זה לצד זה. השלום העניק למצרים חופש עיתונות ללא תקדים. ■

ליילה תאופז (מהעיתון המצרי "אל־אהראם")

במכבש הכיבוש

לעתים, כשאני חושב על מצבם של העמים וממשלותיהם בארצות המתקדמות, אני נכנס למצב של חרדה. מצב זה קשה כל־כך עד שאני חש צורך לחלוק עימם את עקרונותיהם, אמונותיהם ואף תרבותם. כי אותן ממשלות ואותם עמים מוכנים להילחם יחדיו למען זכויות האדם ולמען חרויות יסודיות, כמו חופש הביטוי. זו מלחמת חובה לכל בן־אדם שמאמין באנושיות. אין ספק שהממשלות מקשיבות לדעות של נתיניהן. זהו המצב בכל העולם, פרט לעולם השלישי ובייחוד בעולם הערבי. הממשלות בארצות ערב סבורות שחופש הביטוי היא צורה של תכלה וזן מגיבות עליה בעונש חמור ובלתי־צודק. בעולם הערבי, העיתונאים נרדפים ואמצעי התקשורת נפגעים.

הממשלות עושות שימוש באמצעי התקשורת כדי לנהל על גביהן את מלחמותיהן. למשל, כשנחתם הסכם העקרונות בין ישראל לאש"ף בוושינגטון, העיתונות הירדנית כתבה נגד אש"ף והאשימה אותו כי הוא "פוגע באחדות הערבית", בשעה שהלה לצעוד בדרך השלום. מאחורי ההתקפות עמדו שלטונות ירדן, ששבו וטענו ללא הרף שבידי ירדן המפתח לפתרון הסכסוך במזרח התיכון. לאחר מכן, באחרונה, כשירדן עצמה חתמה על הסכם דומה עם ישראל בעקבה, העיתונות הסורית היא שהכריזה מלחמה על ירדן מפני שמנהיגיה "חתמו על שלום נפרד עם ישראל". נשאלת השאלה נגד מי יכתבו הפרשנים בעיתוני סוריה, כאשר מדינה זו תחתום על הסכם שלום עם ישראל? זהו שימוש מאוס בעיתונות, שכל תפקידה להעמיק את חילוקי הדעות בין מנהיגי ארצות האיזור. וזה מעורר חלחלה חזרה.

איך נוכל להבטיח עיתונות עצמאית, שתזכה באמון הקורא ותוכל לשחק תפקיד חשוב וקונסטרוקטיבי? קשה להשיב על השאלה הזו ברחבי העולם הערבי. בשטחים הכבושים, המצב קשה אף יותר. לכיבוש הישראלי היו השלכות קשות על תיפקודם המקצועי של העיתונאים הפלסטינים. בגלל האיכות הירודה של התוצרים העיתונאים, התרחקו הקוראים מהעיתונות הפלסטינית. האחריות המרכזית לכך שייכת של הצנזורה הצבאית הישראלית. לפני כמה חודשים הצנזורה העבירה חוזר לכל המו"לים הפלסטינים ובו דרישה להגביל את הדיווחים של כתבי העיתון בשטחים הכבושים ולהתחייב אך ורק לנושאים המטופלים על־ידי הרדיו והטלוויזיה של ישראל; דיווחים שאף הם "מטוהרים", לפעמים, קודם לכן על־ידי הצנזורה. איך אפשר לפתח עיתונות חופשית במסגרת הגזרה של הכיבוש הצבאי?

מאז פברואר 1993, הצנזורה העמיקה את התערבותה. ולאחר הטבח במערת המכפלה, היא הקשתה ידה עוד יותר. נלקחו האישורים של העיתונאים הפלסטינים בשטחים הכבושים המאפשרים כניסה לישראל ולמזרח ירושלים. צעד זה ננקט גם כלפי העיתונאים הפלסטינים במזרח ירושלים. וכמות הבלתי נתפסת של הגבלות, ורדיפות והפרות של זכויות יסוד במשך שנות כיבוש ארוכות גרמו לפגיעה ברמת העיתונות הפלסטינית. נזדקק למאמצים רבים וממושכים כדי להתגבר על כך.

ביום שמשתתפי הסמינר "עיתונאים ללא גבולות" הזלו לדבר על סיכומים, החליט הנשיא יאסר ערפאת, ללא הודעה מוקדמת, על הפסקת הפצתו של העיתון "ארנאהר". צעד זה ננקט בעקבות המשבר שפרץ בין ראשי הרשויות הפלסטיניות לבין ירדן סביב הסוגיה על עתידה של ירושלים והמקומות הקדושים. "ארנאהר" היה לקורבן של משבר זה בגלל "נטיותיו הפרו־ירדניות" כביכול. כמה ימים לאחר מכן, הנהלת העיתון "אל קודס" פיטרה אחד מהעיתונאים כי הוא חתם על עצומה שמחתה על הפסקת ההפצה של "ארנאהר" ושסוגרה לערפאת. לא עבר שבוע ופקיד במשרד הפנים הישראלי שלל את הרשיון להוצאת העיתון "אל באיאן". הפעם התירוץ היה שהעיתון קשור עם תנועת האופוזיציה האיסלאמית "חמאס". דוגמאות אלה מהשבועות האחרונים רק מוכיחות מה קורה עם זכויות העיתונאים. חופש העיתונות הפך לאחד הנושאים האחרונים שבטיפולה של החברה הפלסטינית.

העיתונאים הערבים יכולים להשתתף בכינוסים ובסמינרים בכל פינה בעולם. אבל כשהם שבים הביתה, הם שוכחים במהרה את הסיסמאות ואת ההצהרות. ושוב בשאלת השאלה מה אנו חייבים לעשות כדי לבסס עיתונות חופשית ועצמאית ולמנוע שהעיתונאים יהפכו ל"עט להשכיר"? ■

באסם עיד (עיתונאי פלסטיני)

ירדן: הפקידים הם העורכים

אחר "מהומות הלחם" ב־1989 החלה ירדן לצעוד בדרך של דמוקרטיזציה וחל שיפור בזכויות היסוד – כולל חופש העיתונות. לאחר הבחירות הראשונות לפרלמנט, בנובמבר 1989, הונהגו בירדן כמה רפורמות. לפני כן, זכויות הביטוי והעיתונות הופרו בגסות. לא היו בכל הממלכה יותר משלושה עיתונים בשפה הערבית, בבעלות המדינה, ותחנות רדיו וטלוויזיה – אף הן בבעלות המדינה. הצנזורה אסרה פרסום כל ידיעה העוסקת בביקורת על פעילות הממשלה, על המוסדות הממלכתיים או הפקידים הבכירים. מובן שנאסר פרסום כל ידיעה על אי־שביעות רצון או הפגנות מצד אזרחים. כתבים – כולל ראשי המערכת – שציטטו דברי ביקורת של חברי פרלמנט כלפי הממשלה, פוטרו. במקרים אחרים, עיתונאים נאלצו להזדיר את דרכוניהם; מאחרים נשללה הזכות לעבוד במקצוע. נציגיה הדיפלומטיים של ירדן אף הפעילו לחצים על מערכות העיתונים בחו"ל לאחר פרסום מאמרים מאת הכתבים שישבו דרך קבע בירדן.

החוק החדש למו"לות ועיתונות מ־1991, שאושר על־ידי הפרלמנט ב־1993, אמור היה להיות אחת מאבני היסוד של הרפורמה הדמוקרטית. עשרות עיתונים ועלונים בעלי אופי פוליטי החלו להתפרסם לאחר אישור החוק המבטיח את חופש העיתונות וחופש הביטוי. אבל חוק זה אוסר אף הוא פירסום כל ידיעה שבכוחה לפגוע במלך או במשפחתו. פירסומים אסורים נוספים: ידיעות על כוחות הביטחון הירדניים, מאמרים המסכנים את אחדות המדינה, דיונים בפרלמנט שהתקיימו בדלתיים סגורות, ידיעות שיכולות לפגוע בשמם הטוב של ראשי מדינות־ערב או מדינות האיסלאם וידיעות או איורים "הפוגעים במוסר הציבורי". חוקים אחרים מגבילים אף הם את עבודת העיתונאים, בייחוד חוק האוסר על פרסום מסמכים סודיים של המדינה. החוק החדש לא מכיר בזכות הציבור לדעת. מי שמפר את החוק עלול לקבל עונש שבין עשר שנות מאסר עד מאסר עולם עם עבודות פרך. עונש מוות שמור למי ש"מוסר מידע למדינת אויב".

ה"אגודה של העיתונות הירדנית" היא למעשה חלק ממוסדות המדינה. היא הוקמה בזמן שלטון החירום. רוב חבריה מועסקים על־ידי מוסדות המדינה ועל־פי החוק, עיתונאי אינו יכול לעבוד במקצועו ללא חברות באגודה. לחקיקה הנרחבת הזו ביחס לעיתונות הירדנית יש מטרה אחת: להצר את צעדיהם של העיתונאים. העיתונות הכתובה העזה בשנים האחרונות, בייחוד עיתוני השמאל והזרם האיסלאמי, ומתחה ביקורת על כמה מעמדותיהם של מנהיגים ערבים. נמתחה ביקורת קשה על נשיא הרשות הפלסטינית יאסר ערפאת, ונשיא מצרים חוסני מובארק על תפקידם בעת תהליך השלום. גם החלטות מסויימות של ראש ממשלת ירדן זכו לביקורת. אף איש לא העז עד עכשיו למתוח ביקורת על המלך חוסיין בעקבות תמיכתו בתהליך השלום המו"מ עם ישראל.

העיתונות שבידי המדינה היא למעשה שופר של השלטון העיתונות שבבעלות פרטית או מפלגתית לא מבקרת את המלך. אף לאחר הסכם וושינגטון בין המלך חוסיין לבין ראש הממשלה יצחק רבין ביולי האחרון, העיתונות לא מתחה כל ביקורת על ההסכם. העיתונות שותקת, היא אינה רוצה להפר את הסטטוס קוו.

בירדן קיימות שתי צורות של צנזורה: הרשמית, מטעם "המשרד לעיתונות וכתבי עת" והצנזורה העצמית, הנפוצה למדי במערכות העיתונים. נוסף לכך, לעיתונות בירדן קשיים חומריים גדולים. היא גם לא יכולה למתוח ביקורת על מנהיגים ירדנים או זרים. יש להצטער על כך שחוק העיתונות החדש הופך כל טיפול ביקורתי של המציאות לבלתי־חוקי או במלים אחרות: בלתי אפשרי. שלושת העיתונים החשובים שייכים למדינה, ופקידיה הבכירים הם, במידה לא מבוטלת, עורכיהם. ■

עיתונאי ירדני המתגורר בעמאן

לבנון: עלייתה ונפילתה של עיתונות

הלבנונים שיחקו תפקיד מרכזי בתולדות העיתונות במזרח התיכון. עתה, בעקבות השוק המקומי הקטן והצנזורה – במיוחד בארצות ערב – העיתונות הלבנונית שורדת אך ורק הודות לתמיכה הכספית של ממשלות ערב. בלבנון מתפרסמים עשרות פירסומים, המופצים לכל ארצות ערב או למקום מושבם של ערבים או לבנונים בגלותם.

אבל העיתונות הכתובה מאבדת את קוראיה. ב"תור הזהב" של העיתונות המקומית היו נמכרים מדי יום 85,000 גליונות של "ארנאהר", שהיה העיתון הערבי הנפוץ ביותר. עכשיו, הוא לא נמכר ביותר מ־12,000 עותקים. בכל הנוגע לאמצעי התקשורת האלקטרוניים, המצב שונה לחלוטין. במהלך מלחמת האזרחים נפתחו תחנות רדיו וטלוויזיה רבות. היום פועלות בלבנון 125 תחנות רדיו ו־52 תחנות טלוויזיה. יש תחנות המשדרות אך ורק לשכונה מסויימת. שידורים של אחדות מהן נקלטים באזורים נרחבים. אף לא אחת מהן משדרת לכל שטח לבנון.

רוב שידורי הטלוויזיה הם מסחריים, חלקם העיקרי משודר פירטית מרשתות טלוויזיה במערב – לא תוכניות הנחשבות רציניות אלא "אופרות סבון". בשנתיים האחרונות, יחד עם התחזקות השלטונות המרכזיים, המדינה החלה לפגוע גם בזכויות האזרח. אחת מתחנות הטלוויזיה הפרטיות קיבלה הוראה מהממשלה להפסיק את שידוריה במשך עשרה חודשים. הממשלה ניסתה לתבוע עיתונים רבים, ביניהם "אַ־סאפיר", "אל דיאר" ו"אל ליוואה". הצנזורה העצמית הפכה לעניין של יום־יום, גם ברמה של העיתונאי הבודד, של עורך העיתון או של ראשי מרורים.

לאחר התקפה רצחנית על כנסיה לבנונית, ב־23 במארס 1994, אסרה הממשלה על כל תחנות הרדיו והטלוויזיה לשדר תוכניות בעלות אופי כלכלי או פוליטי. לאיסור זה השלכות חמורות. מצד אחד, לתחנות הפרטיות לא נותר אלא לשדר חדשות הלקוחות מהשידורים הזרים וכך הקהל הלבנוני מרבה לקבל מידע מלא על הנעשה באירופה, סוריה או אירואן. מצד שני, מאות עיתונאים וצוותים טכניים נזרקו לרחוב. באופן פרדוקסלי, לצנזורה חמורה זו היו השלכות חיוביות על תפוצת העיתונים. ביוני השנה הגדילה הממשלה לעשות והגישה לפרלמנט הצעת חוק, כללית למדי, "להסדיר את פעולתם של אמצעי התקשורת האלקטרוניים". בין היתר, מציעה הממשלה לאסור "כל סיקור עיתונאי העלול לזרוע אי־סדר, או ללבות סכסוכים על רקע עדתי, העלול לפגוע ביחסים בין לבנון לשכניה הערביים, ואוסרת כל פרשנות היכולה לערער את יציבות המטבע"(!)

כל המפלגות הגיבו קשה ביותר להצעת החוק. לאחר המתקפה בפרלמנט, החליטה הממשלה להמתיק את הגלולה וכמה מהסעיפים בוטלו, אחד מהם, שהממשלה תשלוט ב־20 אחוז מבעלותם של תחנות הרדיו והטלוויזיה הפרטיות. אולי בתחום החקיקה הממשלה איבדה נקודות, אבל בשטח היא מנסה להצר את חופש העיתונות בדרכים שונות. אגב, הצעת החוק הפכה לתהילהו של סכסוך חריף בין בית המחוקקים לבין הממשלה. ביולי החליט הפרלמנט לבטל את האיסור הקיים לשדר חדשות כלכלה ופוליטיקה בטלוויזיה.

צעדי השלום הראשונים של ישראלים וערבים, נעשו ללא הסכמת סוריה. עקב כך, הכפגש בין אזרחים ועיתונאים לבנונים לאזרחים ישראלים נעשה מסוכן. אבל למרות האיום הסורי, תהליך השלום הישראלי־פלסטיני זכה להתייחסות באמצעי התקשורת של לבנון. טקס החתימה בוושינגטון שודר על־ידי רוב רשתות הטלוויזיה והרדיו בשידור חי, והתנהל פולמוס חריף סביב ההסכם בין העיתונים "ארנהאר" (ליברלי) ו"אַ־סאפיר" (פרוסורי).

כשבוחנים את עבודת העיתונות הלבנונית סביב תהליך השלום, אפשר להתרשם שאין הבנה לעומק של מורכבות תהליך. זאת בשל האיום האפשרי למשק הלבנוני – בייחוד עתה, בזמן השיקום שלאחר מלחמת האזרחים – אם מדינת ישראל תגיע לשלום כולל עם ארצות ערב ובגלל סוגיית התאזרחותם של הפלסטינים, שהיו לפליטים בלבנון לאחר 1948.

הלבנונים מנסים להתמודד עם הירושה הקשה של 17 שנות מלחמת אזרחים. את האזרח מן השורה מעניינות רק ההשלכות של תהליך השלום בחיי היום־יום. בעיקר, מכיוון שהעיתונות איבדה מכוח ההשפעה. שילוב שני הגורמים האלה מביא לכך שהתחקירים תופסים פחות ופחות מקום. בהיעדר עיתונות חוקרת, עמודי העיתונים הלבנוניים מלאים במאמרי פרשנות. ■

עיתונאי לבנוני המתגורר בפאריס

הקונסנזוס "סידר" אותנו

יתר מדי קונסנזוס. זו הטענה העיקרית שעליה אנו יכולים להצביע בהתייחס לסמינר של "עיתונאים ללא גבולות".

כל המשתתפים בסמינר אמרו כי אמצעי התקשורת בארצותיהם אינם חופשיים דיים וכי צריך לעשות מאמץ נוסף כדי לשפר את המצב. הילוקי הדעות בין המשתתפים היו מועטים ביותר. עיתונאית ירדנית, למשל, לא הפסיקה לתקן את עמיתה הפלסטיני כשהוא דיבר על ה"שטחים" – במקום לדבר על ה"שטחים הכבושים".

הקונסנזוס חסך ממשתתפי הסמינר זמן יקר, שהיה נדרש לתרץ את הסיבות ההיסטוריות של הכיבוש הישראלי, מצד אחד, או את הניסיון להסביר מדוע יש להשליך את הישראלים לים, מצד שני. אך הקונסנזוס גבה "מחיר יקר", כי לא התנהלו ויכוחים סביב הילוקי הדעות הקיימים במזרח התיכון. ללא משתתפים היכולים להביע עמדות הדשניות, ראקציוניות או מקסימליסטיות, הדיאלוג עלה מהר מאוד על דרך המלך.

במצב כגון זה התפקיד שלנו, של ה"מתווכים", לא היה חשוב. גם לא ברור לנו למה נבחרו דווקא בנו, עיתונאים מפורטוגל ויוון, לתפקיד זה. אולי מפני שאנו אנשי תקשורת במדינות ים־תיכוניות קטנות. ברגע מסויים אף הסלנו ספק בפסימיות שלנו לגבי עתיד העיתונות במזרח התיכון, פסימיזם המבוסס על נסיון אמצעי התקשורת באירופה והריחוק של בני ארצותינו מן הפוליטיקה. ניסינו להשוות דברים שלא ניתנים להשוואה. פרט ללבנון, נוצר הרושם שהאוכלוסיות בכל מדינות המזרח התיכון מוסיפות לגלות עניין במה שמתרחש סביבן.

העיתונאים במזרח התיכון לומדים שהדרך לשלום ולחירות קשה וארוכה. לפניהם מלאכה רבה והם זקוקים לסיוע רב. ■

מגארידה סנטוש לופז (מהעיתון הפורטוגלי "פובליקו" המתמחה בענייני המזרח התיכון) ומיכאליס מיטסוס (מהעיתון היווני "טה נאה")

ישעיהו ליבוביץ מתוך ספריו

(במלאת שלושים למותו)

שורה ארוכה של ספרים – יותר מעשרה – הניח ישעיהו ליבוביץ על שולחנו של המשכיל היהודי והעברי, הן בתחום מחשבת ישראל – שבה, כך נדמה, הטביע בעיקר את חותמו – והן בתחום הפילוסופיה הכללית והמדעים. למרות שבאף אחד מספריו לא מדובר באופוס מגנום, אלא בדרך כלל, במאמרים ובמסות שקובצו בספרים, עולה מתוך הדברים דמותו המוצקה של הוגה הדעות הרגיל. יתר־על־כן: למרות קביעתו של ליבוביץ, הנאמרת מתוך צניעות ויושר אינטלקטואלי אמיתי, כאילו לא יצא מפיו "שום דבר מקורי" (וכך בספרו "ישעיהו ליבוביץ על עולם ומלואו"), לא נחטא לאמת אם נאמר שיש הרבה מן החידוש, החידוד והמקוריות בתורתו; בין שמדובר בעולמו של שם ובין שמדובר בעולמו של יפת.

*

כך הוא אומר בספרו "בין מדע לפילוסופיה", כי המדע לעולם אינו "טוב" או "רע". מי שגורם לכך, שהתוצאות הנובעות מן המחקר המדעי יהיו "טובות" או "רעות", הוא האדם, המנצל את הישגי המחקר לצרכיו. הוא עושה כן, כשהוא מודרך על־ידי רצונותיו וכוונותיו, המתבטאים – במישור הקולקטיבי – באידיאולוגיות לסוגיהן. אם נפשט את הדברים עוד יותר ונתייחס לדוגמה החביבה על ליבוביץ עצמו נאמר, כי בהפצצה האטומית כשלעצמה, אין בה "רע", כשם שאין בה "טוב". מי שגורם לכך, שתהיה רעה או טובה – הוא האדם. אבל דווקא בהקשר זה יובן מדוע אין המושגים "טוב" ו"רע" אבסולוטיים. בהירושימה הוטלה, כידוע, פצצה אטומית במלחמת העולם השניה. היפאנים – שנפגעו מן הפצצה – יאמרו ללא־ספק שהיה זה דבר רע, ואפילו רע מאוד, ואילו האמריקאים – שהטילו את הפצצה – יטענו שהיה זה דבר טוב, משום שהטלת הפצצה גרמה לסיומה של המלחמה ולכניעתה של יפאן.

על הבדל זה עומד ליבוביץ בתשובה לשאלה: האם אינך חושב שאנשי מדע צריכים לדרוש זכות הכרעה לגורל המצאותיהם? – ותשובתו היא: "באיזו זכות הם רשאים לדרוש זאת? במה איש מדע מוסמך יותר להכריע בענייני מוסר מכל אדם אחר? (ההדגשה שלי – מ.ש.). מן ההכרה המדעית לא ניתן להסיק שום חיוב ושום איסור, כלומר – שום הכרעה מוסרית אינה נובעת ממנה". ובניסוח ליבוביציאני טיפוסי הוא מסיים סוגיה זו בדבריו: "בין אנשי המדע, כמו בין כל יתר בני־האדם, תמצא כופרים ומאמינים, רשעים וצדיקים ואפילו חכמים ושוטים".

*

סוגיה מרכזית בעבודותיו של ליבוביץ, המוצאת את ביטויה בשני ספריו על "הבעיה הפסיכופיזית" ניתן להגדירה בלשונו־הוא כך: "לפני 2400 שנה שאל אריסטו כיצד קשורה הנפש לגוף. ועדיין אנו שואלים שאלה זו". לדעתו לא תמצא בעיה זו את פתרונה, מבחינה לוגית, לעולם. ליבוביץ יודע שאלה הם דברים מופשטים, שאינם תמיד שווים לכל נפש, וכמורה ופדגוג בחסד, הוא ממהר להמחיש את קביעתו. הוא עושה זאת בדוגמת המחט שדוקרת אדם באצבעו והוא חש כאב: לאמור, בדוגמה המובנת לכל אדם. אבל, בעצם, אין קשר מובן בין הדקירה לכאב. "דקירת המחט... ותוצאותיה... מוגדרות... בקטגוריות פיסיקו־כימיות... ואין הבדל עקרוני בין החדרת המסמר לתוך עץ השולחן ובין החדרת מחט לתוך רקמת האצבע (אבל במקרה של המסמר והעץ) אין עובדת תחושת הכאב מופיעה כלל". הבעיה היא איפוא, בלשון פשוטה, מה הקשר בין הדקירה בגוף הפיזי, לבין הכאב בחלק הפסיכי של ישות האדם, ועל כך אין ולא תהיה – לדעת ליבוביץ – תשובה לעולם.

ליבוביץ הוא גם בעל תואר דוקטור לרפואה ובכתביו הוא דן בעיקר – בשאלת היחס שבין הרפואה למוסר. כך, למשל, הוא מציג את השאלה: באיזו מידה רשאים – או אף חייבים – אנו ליטול חייו של אדם בטענה... שבכך אנו עושים טובה לו ולסביבתו? – ולכך מתוספת שאלה מטאפיסית: האם חייו של אדם הם רכושו, שהוא רשאי לוותר עליו כל אימת שרצונו בכך, או שהם פיקדון בידו ואין הוא יכול לוותר עליהם? – על שתי שאלות אלו משיב ליבוביץ בלאו מוחלט: מפני ש"אם אנו מבטלים את ההנחה המוחלטת, הבלתי־מנומקת, שאסור ליטול חיי אדם... ניתן לצפות מראש את התוצאות. פתאום יתברר לרבים, שהעולם שורץ יצורים אנושיים שבחיסולם יש משום עשיית חסד... היטלר קבע שיש חיים שאינם כדאיים".

*

דברים חשובים ובלתי־שיגרתיים ימצא הקורא גם בספרו "אמונה, היסטוריה וערכים", שבו הוא דן, בין היתר, ב"מעמדה של האשה ביהדות". הוא כותב: "מקומה של האשה בחיים החברתיים, הכלכליים והתרבותיים שלנו הוא מן הדברים אשר הקביעות ההלכתיות שבידינו אינן תופסות לגביהן היום, משום שאין הן מתייחסות כלל למציאות שלנו". הבעיה לדעתו אינה ביוזמה נשית לקיום מצוות, שאינן מוטלות עליהן על־פי ההלכה (כמו לבישת ציצית, או הנחת תפילין), יוזמה שהיא בבחינת "מעשה חסר טעם מבחינה דתית", אלא דווקא בעניין תלמוד תורה. "נקבע בהלכה המקובלת שנשים פטורות ממצווה זו – וזהו משגה חמור ואסון גדול של היהדות ההיסטורית... הרחקת תלמוד תורה מן האשה... היא שלילת זכות יהודית יסודית ממנה". כאן מסיר ליבוביץ מסווה שמאחוריו נוח ליהודים דתיים רבים להסתתר, אף שבליבם הם חשים שבכך הם עושים שקר בנפשם. "הציבור היהודי הדתי... משתייך לחברה שתרבותה היא תרבות גברים ונשים יחד" – אשר־על־כן אין כל צידוק להפלות את האשה ולהרחיקה דווקא מתלמוד תורה. להיפך: ליבוביץ מביע־דעתו, כי "צעד נכון בכיוון של תיקון מצב זה הוא הנסיון להקים בית מדרש לנשים באמריקה ואולפנות בישראל". אולם, מוסיף הוא, "המטרה חייבת להיות – בית מדרש ליהודים וליהודיות יחד".

והוא ממשיך: "... הוא הדין במעמדה של האשה על־פי

מיכאל שער

ישעיהו ליבוביץ

ההלכה במציאות הציבורית־מדינית... הקביעות ההלכתיות ביהדות בעניין מניעת האשה מתפקידים ציבוריים, יותר משהן אומרות מה צריך להיות, הן מתייחסות למה שהיה קיים בפועל (ההדגשה במקור)". ומכאן, שלדעתו "לא תוכל החברה היהודית הדתית להוסיף ולהתקיים אם מטעמים פסידו־דתיים נוסיף לשלול מן האשה את הזכויות המגיעות לה במסגרת קיומית זו". בעניין זה קובע ליבוביץ נחרצות: "לא נוכל לקבל עלינו את הקביעה ההלכתית של אבותינו, המתייחסת למציאות חברתית שאינה שלנו".

*

מה לנו יצירה עממית יותר ושווה לכל נפש ממסכת אבות, השגורה על פיהם של תלמידי חכמים ופשוטי עם כאחד. לכאורה לפנינו מסכת פילוסופית של היהדות, העולה מאמרותיהם של חז"ל ועל־פיה נצטיירה־נקבעה דמותה המקובלת של היהדות. ואף־על־פי־כן, אף כאן – ואולי דווקא מתוך אמרות אלו – חצב לו ליבוביץ את אבני היסוד להשקפת עולמו המיוחדת על היהדות, בספרו "שיחות על פרקי אבות ועל הרמב"ם". הוא מבהיר, כי בספרו זה כתב את המשניות לא באורח שיטתי, אלא "לפי טעמי", בראותו בכך "הזדמנות לתלות בה את העולה על רוחו" והעולה על רוחו שונה באורח קיצוני וחריף מן המקובל; לא רק אצל פשוטי עם, אלא אף בקרב רבנים וחכמים.

ליבוביץ מעמידנו על כך, שמשמעות המושג "תורה" אינו מצטמצם בתורה שבכתב, אלא דווקא בתורה שבעל־פה, משום שתורת משה היא נחלת הכלל ולא נחלת כהנים וחכמים בלבד, כבדתות אחרות. "לא למשה נתגלה נותן התורה, אלא לעם ישראל". בכך נתלה המחבר בדברי ריה"ל ב"כוזרי", שאת דעותיו הוא שולל בדרך כלל תכלית השלילה. אך מכאן נובעת, לדעתו, מסקנה נוספת ומעוררת מחלוקת, לפיה אין מנוס מבחינה הגיונית מכך, שהתורה שבעל־פה קידשה את התורה שבכתב ולא להיפך – כמקובל. כך גם מקובל אצלנו, בדרך כלל, שהמזבח מקדש את הקרבן ואילו מתורתו של ליבוביץ משתמע שהקרבן מקדש את המזבח. יתר־על־כן: גם ארץ־ישראל אינה מקודשת מצד עצמה אלא רק על־ידי כך שבני ישראל היושבים על אדמתה מקדשים אותה במצוותיה. ומכאן, שאם טימאו אותה, ולא קדשוה במצוותיה, נגזר עליהם עונש גלות.

*

הניגוד בין תלמוד תורה לבין התמור והנאות הגוף, כיצד הוא בא על פתרונו במקורות היהדות? – האם על־ידי גישה פטריצית, שמעט חכמים, מורמים מעם, לומדים על חשבון כלל הציבור, או שמא על־ידי גישה פלבאית, עממית־דמוקרטית, שכל העם חייב בלימוד תורה, בחינת "אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות". שתי גישות אלו באות לידי ביטוי ביהדות ובמסכת אבות, אלא שליבוביץ תומך ללא־סייג בגישה השניה. מדבריו משתמע, שעצם העובדה, שרבנים הם מעמד או קסטה, מעמידה בספק את סמכותם ההלכתית ובוודאי המוסרית. כדבריו "יש בחיים של תלמוד תורה על חשבונם של אחרים משום טפילות, הנוטלת מתלמוד תורה זה את משמעותו הדתית והמוסרית".

הדברים אכן ערבים לאזנו של בן דורנו ואף־על־פי־כן אין להימלט מן השאלה: כלום אין אנו חיים בעולם של התמחות ומומחים (רופא לתחום מסוים ומהנדס לגשרים מסויימים דווקא), ואם כך מדוע לא רבנים שתורתם אומנותם? להצדקת עמדתו, מגייס ליבוביץ את הרמב"ם, שגם לו הקדיש ספרים ("אמונתו של הרמב"ם" ו"שיחות על שמונה פרקים לרמב"ם"). הוא קובע, שהרמב"ם שלל גישה "אליטיסטית של לומדי תורה, כשם ששלל נמרצות את מבנה המדינה של אפלטון". ואף־על־פי־כן יש רגליים לסברה – אפילו לדעתו של ליבוביץ – שבמהלך ההיסטוריה היהודית לא היה מנוס, מבחינה סוציולוגית שקיבלה בדיעבד גם גושפנקא דתית, מהיווצרות גופים "אליטיסטיים של לומדי תורה על חשבון הציבור", אלא שהוא מוסיף: "לא במחקר היסטורי אנו עוסקים... אלא בהשקפתו של גדול התורה והיראה (הרמב"ם)", ולכן חשובה לענייננו הגישה העקרונית – האם יש להעדיף מצב זה מלכתחילה – כדעת רבים בעולם הישיבות כיום, הנושאים את שם הרמב"ם לשווא, בשל "האינטרסים המקצועיים שלהם", או רק בדיעבד, מחוסר אפשרות מעשית אחרת, כדעתו האמיתית של הרמב"ם.

*

שנה שלמה זיכנו ליבוביץ, מדי יום שישי, בשיחות בטלוויזיה על פרשת השבוע. אלה יצאו אחר־כך בספר הנושא את השם הצנוע "הערות לפרשיות השבוע", אף שגם כאן מדובר בעולם ומלואו. כבר בשיחתו הראשונה הוא משלב ישן וחדש וקובע: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" – אין אחת מן הקבוצות האנושיות בעלי הארץ, כי "לה' הארץ ומלואה" והוא עושה בה כבשלו ברצונו נתנה תחילה לכנענים וברצונו נטלה מן הכנענים ונתנה לישראל. ואנו יודעים שמעין מדרש זה נשמע היום מפיהם של יהודים מאמינים כביסוס לעמדתם לגבי בעיות אקטואליות חמורות, בוויכוחים בין ישראל ואומות העולם. אולם יש להיזהר מאוד מן השימוש בקטגוריות של פרשנות מדרשית של המקרא לביסוס עמדות המשקפות צרכים ואינטרסים פוליטיים. השימוש הזה עלול להיות חרב פיפיות בידי בעליה. אם נמשיך בהלך המחשבה שרש"י דולה מן המדרש, נצטרך לומר: אכן, לה' הארץ ומלואה – ולכן ברצונו נטלה מן הכנענים ונתנה לישראל, וברצונו נטלה מישראל ונתנה לרומאים וברצונו נטלה מן הרומאים ונתנה לערבים, וברצונו נטלה מן הערבים ונתנה לצלבנים... וברצונו נטלה מן התורכים ונתנה לבריטים ושוב אנחנו מופיעים כבעלי דין. המשמעות העמוקה של אותו מדרש היא שאין לשום אומה זכות על שום ארץ, שהרי בעליה של כל הארץ הוא ה'". האם יש כאן לפנינו פרשנות "נכונה" של דברי המדרש, או שמא יציקת תוכן חדש – ליבוביציאני – לתוכו? – נראה, ששאלה זו אין לה מענה חד וחלק.

ליבוביץ עצמו אומר לא־פעם שתרומתו הגדולה בתחום המחשבה הדתית, היא בדבריו על התפילה. לדידו, אין כל ספק, שיש להעדיף את משמעות התפילה, כפי שהיא מנוסחת בסעיף הראשון של השולחן־ערוך: "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת הבורא", גם כאשר אין הנפש נוטה לכך, על־פני גישת מחבר התהילים, המדבר על "תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו" (תה' קב', א). גישה זו היא לדעתו "תופעה אנושית־פסיכולוגית, ביטוי לדחף נפשי עצמי של האדם". ואילו הגישה הראשונה היא־היא עבודת ה' האמיתית שאינה מותנית ב"מצבי רוח", או בפעולה "שהאדם עושה אותה למענו, למתן פורקן לחוויותיו".

כתוצאה מכך ברורה והגיונית עמדתו השלילית לשינויים בנוסח התפילה כדי לעשותה "מודרנית יותר", או אף מתייחסת למאורעות ימינו, כגון תפילות ליום העצמאות, או יום ירושלים. עם זאת הייתי רוצה להיות נוכח בוויכוח שבין הבעש"ט, בעל תורת "רחמנא ליבא בעי", לבין ליבוביץ השכלתני והקר (לגמרי לא בחייו האישיים, אלא בפרשנותו הדתית), כדי לראות ידו של מי תהא על העליונה בוויכוח אדיר זה, שאולי אינו ניתן כלל להכרעה.

(מיכאל שער הוא מחבר הספר "ישעיהו ליבוביץ על עולם ומלואו" – שיחות עם מיכאל שער, בהוצאת "כתר")

הגוי ביצירת עגנון ובמשנתו של ליבוביץ

משה גרנות

הולך שבי אחרי כתיבתו המתחכמת של עגנון, עלול לטעות ולחשוב, כי גם המסרים האמוניים של כתביו הם מתחכמים ומעודנים, ולא כך הוא. הסיפור המפורסם "תהילה", למשל, הוא פנינה מבחינה ספרותית, אך מסריו האמוניים של סיפור זה הם פשטניים ופרימיטיביים כמו מסריהם של סיפורי המקרא: יש תורת גמול מוכחת בעולם הזה, ורק מי שאין לו פרספקטיבה של מספר דורות יכול להתכחש לה.

אמונתו של ליבוביץ, לעומת זאת, היא אמונתם של יחידי סגולה, המוכנים לעבוד את האל מבלי לצפות ל"תמורה" על טבעית. זו אמונה מעודנת מאוד ונאצלת מאוד, שפער אדיר מפריד בינה ובין זו של עגנון.

יחד עם זה, בעניין אחד הם רואים עין בעין: שניהם בזים בוז עמוק לאמונתם, ולמעשה, לכל הווייתם של מי שאינם בני־ברית. לא משנה עד כמה מעודנת ומתחכמת היא אמונתו של יהודי, בעניין כזה יש בין המאמינים תמימות־דעים. אני מניח, שלא קל ולא פשוט הוא להגיע אל הסוד שמאחורי התופעה. אך אין לי ספק, כי לחזרה היומיומית על מוטיב הבחירה בתפילה, ולציווים הקשים שבמקורות, כגון – "לא תחיה כל נשמה" "מחה אמחה את זכר עמלק", "לא תאכלו כל נבלה, לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, או מכור לנוכרי, כי עם קדוש אתה", "הטוב בגויים הרוג, הטוב בנחשים רצוץ ראשו" – לכל אלה הייתה השפעה לא מעטה על תמימות־הדעים הזאת.

אתחיל, אם כן, בעגנון. בעיניו שונים הגויים במהות מהיהודים: הם נושאים עימם את נגע היצרים האפלים מדורי דורות, הם חיות אדם, הם מחוללים זוועות מתוך טמטום חושים. מלחמות, רציחות המוניות, פרעות ועלילות דם הם עבורם הכרח קיומי. הם הלומי יין ושיכר, שכלם מוגבל – "עם החמור". לעיתים מגיעה אליהם הארה מהעולם היהודי הנפלא, ואז הם מתפכחים מעט, אך דמויות חיוביות של גויים לא ימצא הקורא בכל יצירתו הגדולה של עגנון, להוציא אולי את דמותה של בריגיטה סימרמן בסיפור "עד הנה".

יחסו של עגנון כלפי הגויים בא לידי ביטוי תמציתי ביותר בסיפורו המפורסם "האדונית והרוכל". שם מתואר העולם הגויי האירופי כעולם דמיוני, מפלצתי במהות. גיבורת הסיפור, האדונית, התכוונה לרצוח את היהודי, שהתארח אצלה, ולאכול את בשרו. גם את "בעליה" הקודמים היא אכלה. היא קניבלית, אשר שכחה מכבר מאכל בני־אדם מהו – "דם אנשים אני שותה ובשר אדם אני אוכלת". גסיסתה מעוררת פלצות: "פתחה הילני את עיניה והביטה בו. עם שהיא מביטה בו פתחה את פיה עד שהבהיקו שיניה... הרכין עצמו כנגדה. נזקפה בבת ראש ונעצה את שיניה בגרונו והתחילה נושכת ומוצצת".

עגנון איננו אומר בסיפור זה שהמפלצת חבויה בנפשו של כל אדם, וכי בשל נסיבות היסטוריות טראגיות היה העם היהודי קורבן תמידי שלה, אלא המסר של סיפורו הוא כי הגויים מטבעם הם מפלצות בעטיפה נאה (הילני היא סמל ליופי הגויי) כלומר, הוא יוצר אגדת זוועה, גירסה מהופכת לאפילות שבאגדות הגויים על היהודי הנודד מוצץ הדם. המסר של עגנון הוא מסר קדומים אטאוויסטי, שנועד להנציח את שנאת הגויים אלינו ואת שנאתנו אליהם.

עגנון איננו מרפה מהנושא, והוא חוזר אליו ללא ליאות מתוך להט דידקטי מפורש: יש בסיפוריו עוד "אדוניות", העושות שמות בבני הזוג היהודים הפתאים. הן מפתות אותם, ומוליכות אותם לקראת חורבנם, ואף לקראת חורבן העם היהודי כולו. בסיפור "הנעלם" ("עיר ומלואה") מסופר על יתום בשם דן, אשר נכלא ועונה בידי אדונית בעלת תאווה מטורפת, עד שאיבד צלם אדם. בסיפור "עלילות רשע" ("קורות בתינו") מסופר על יהודי בשם גבריאל, שהיה יועץ לאדונית, ולאחר זמן היה למאהבה, והיא אף ילדה לו בן. צרות נוראות ניתכות עליו בעקבות כך, וסופו שנהרג בידי בנו מהאשה הזאת. בסיפור "כיסוי הדם" ("לפנים מהחומה") מוזכר גיבור בשם אדולף (!), שהיו לו קשרים עם אדוניות בנות ערלים, ומהן נולדו לו בנים, אשר נוספו לשונאיהם של ישראל, אשר הביאו, בסופו של דבר, לחורבן בני עמו.

ש"י עגנון

כדי לשכנע את הקורא עד כמה מאוס ומסוכן כאחד הוא המגע עם הגויים, מזכיר עגנון בסיפורו "כיסוי הדם", שאף על היטלר עצמו, על גדול צוררי היהודים מאז ומעולם, מרננים שהיה בן לאב יהודי ("לפנים מן החומה" 90).

אם כן, הסיבה לאסון הנורא שפקד את עם ישראל במלחמת העולם השנייה, היא ההתבוללות וקשרי האישות בין יהודים וגויים. האל איננו סולח כאשר זרע קודש נטמע בזרע טמא. עגנון מבקש לנטוע בנו את האמונה המסולפת שיש ב"עם הבחירה" איזה ייחוד, המעוגן ספק בגזע (עם לא נתערב בגויים), ספק בחינוך הערכי – ייחוד המטהר אותנו ועושה אותנו טובים מוסריים וחכמים יותר מכל הגויים.

אינני מוציא מכלל אפשרות, כי התורה המסולפת הזאת, אשר חילחלה בקוראיו הרבים של עגנון (רובם כפויים על־ידי תוכנית הלימודים בבית־הספר) במשך עשרות שנים, תרמה, ולו כזית, לחשיבה הלאומנית האנטי־הומניסטית, הפושה ברבדים רחבים של תרבותנו. אם אנחנו הטהורים, ואסור לנו לבוא במגע עם הגויים הטמאים – מדוע שלא יקומו אנשים אשר יציעו חוקי אפליה ודיכוי כלפי האוכלוסיה הערבית, חוקים הדומים להפליא לחוקי נירנברג? מדוע שלא יידרש מהגויים האלה לענוד תג שייכתב עליו – "עובד זר"? מדוע שלא יקום יהודי משלומי אמוני ישראל שיעשה מעשה כדי "לטהר" את הארץ מן הטומאה על־ידי טבח נורא? ומדוע שחבריו לא יצדיקוהו ויראו בו צדיק וקדוש?

הטיעון של עגנון הוא פרימיטיבי לא פחות מטיעוניהם של מוקירי זכרו של ברוך גולדשטיין, אלא שהוא עטוף במעטה ספרותי, שהוא לעיתים מתוחכם מאוד, על כן המסר מחלחל לנשמותיהם של קוראים, שהם אולי במודע רחוקים מהמסרים המזוויעים הנ"ל, ובכך סכנתו הגדולה. המבקש להתרשם מדעתו הישירה של עגנון בנדון, ללא התחבולה הספרותית, יקרא את חליפת המכתבים שבינו ובין אשתו – שם מוזכרת הגברת קלאוס, שהתאסלמה. עגנון מעיר על המעשה הזה במיאוס: "מקווה אני שלא תמליט ערבים שופכי דם. את מי שאני איני סובל, אף הקב"ה אינו סובל, לפיכך סאסא אותה לתוך הערביים" ("אסתרליין יקירתי" 188, וראה 195). נקל להתרשם הן מתפיסתו האמונית הפרימיטיבית (הקב"ה מסכים עם עגנון), והן מהאטאוויזם שביסוד שנאת הגויים של עגנון ("תמליט ערבים", "סאסא אותה אל תוך הערביים").

תוהה אני, מדוע מעולם לא הובלט הקו האפל והמסוכן הזה בכתבי עגנון, אף לא בידי המבקרים הנחשבים כנוקטי הקו ההומניסטי בתרבות ישראל החדשה (כגון גרשון שקד וכגון עמוס עוז, שלעניין עגנון לבש איצטלה של מבקר).

נעבור אתה לעיון במשנתו של ליבוביץ. מי שמצוי בכתביו אינו יכול שלא להתרשם מסלידתו העמוקה מכל נטייה לאומנית, המתבססת על מקורות האמונה היהודית. הוא היה, כידוע, מן הראשונים, אם לא הראשון ממש, אשר הטיפו להסתלקות מיידית מן השטחים שנכבשו במלחמת ששת הימים, ולהכרה בזכותם של הפלשתינאים להכריז על עצמם כעל עם ולהקים מדינה לצד מדינת ישראל.

דברים אלה יוצרים אשליה שליבוביץ הוא יהודי בעל אוריינטציה הומניסטית (לזכותו ייאמר, שהוא מכחיש זאת תדיר בתוקף), הסולד מן ההתנשאות היהודית הקלאסית בנוסח ריה"ל ב"הכוזרי".

ליבוביץ, כאמור, מכחיש נמרצות את טענת תלמידיו שהוא הומניסט. הוא מבקש להיות מאמין ההולך בדרכו של הרמב"ם, ועל כן היחס בין אדם לאדם, כשלעצמם, חשוב לו כקליפת השום. יש צו אלוהי, ואין בלתו, והצו האלוהי איננו מוסרי מעצם הגדרתו. מלחמתו הנ"ל למען יציאה מן השטחים איננה נובעת מיחס של כבוד כלפיהם. משום, שלדעתו אורחותיהם איננו מכוון לעבודת הבורא, כפי שמכוון אורחותיו של היהודי הקלאסי. את היהודי הקלאסי (שהגיע לביטויו המלא בגלות) היה מגלה בנקל אפילו יצור מן החלל, כי יהודי זה ניתב את מעשיו כך ששלושת היסודות העיקריים של החיים – אכילה, עבודה ומין – מתנהלים על־פי צווים אלוהיים. בוז גדול חש ליבוביץ כלפי מי שאיננו מאמין במובן הזה, וכעס גדול הוא כועס על היהודים החילונים שוויתרו על יתרון זה, מתוך כוונה להידמות לגויים. יהודים אלה, בעיני ליבוביץ, ויתרו למעשה על יהדותם, ולולא ההלכה, שמחייבת אותו לראותם כיהודים – היה פוסלם לחלוטין.

ישעיהו ליבוביץ

לכל קוראי ליבוביץ ידוע האופן בו הוא מחלק את עולם הערכים של האדם לשלוש קטגוריות נבדלות הרמטית בתוך עצמן. בעיניו, האדם יכול לבחור בקטגוריה הערכית הדתית, לפיה עובד האדם את אלוהיו; הוא יכול לבחור בקטגוריה הערכית ההומניסטית, לפיה עומד האדם לפני האדם; או בקטגוריה הערכית הפוליטית, לפיה עומד האדם לפני המדינה.

איור לטיעון זה מביא ליבוביץ מדבריהם של שלושה אישים, אשר דגלו כל אחד בערך אחד מתוך השלושה. עניין זה, כמו כל עניין מרכזי בתורתו, חוזר פעמים רבות בכתביו, והרי עיקרו:

אלינור רוזוולט הכריזה ב־1944, כי הערך העליון למענו נערכת המלחמה הקשה, הוא לספק כוס חלב בכל יום לכל ילד, בלי הבדל דת, גזע, לאום או מעמד. באותו זמן עצמו הצהיר הגנרל טוג'ו, שליטה בפועל של יפאן, כי הערך העליון הוא למות למען הקיסר ולמען הכבוד; ואילו ליבוביץ עצמו נזכר שבילדותו למד את מזמור ע"ג בתהילים, ושם מכריז בעל המזמור: "ואני קרבת אלוהים לי טוב".

לכאורה, אמורה הייתה ההשוואה הזאת בין נציגיה של הקטגוריות הערכיות השונות לחשוף את שלילתה של האוריינטציה "האנושית" (הלאומית וההומניסטית גם יחד), ואת העדיפות הברורה של האוריינטציה הדתית. סוף סוף, במאה שלנו נהרגו ונרצחו עשרות מיליונים בידי אומות "נאורות" למען ערכים "אנושיים", כמו פאשיזם, נאציזם וקומוניזם; אך השוואה זאת היא, כמובן, חסרת שחר, שכן הפאשיזם הנאציזם והקומוניזם היו רוויים בסממנים דתיים מיסטיים, ולא היה להם דבר עם ההומניזם. בעיקרון, תוצאת הצו להרוג היא אותה אם היא באה, כביכול, מאלוהים עצמו, או אם היא באה מאדם המוחזק בעיני הבריות כאלוהים. אין רבותה בצו "לא תחיה כל נשמה" על פני הצו להשמיד את אוייבי המשטר או המדינה. בשם האל ניתן לבצע את הפשעים הנוראים ביותר והפרוורטים המבהיל ביותר.

אלא, שלדעתי, צריך לתת את הדעת, לא לטענה המופרכת המובאת כאן, אלא אל בחירתו של ליבוביץ בנושאי דגלם של שלושת הערכים: בנציגיה של האוריינטציה האנושית הם גנרל אטום לב וחומץ מדם, ולידו הומניסטית תמימה, המצדיקה מלחמה למען אידיאל, הנראה על פניו כמעט מגוחך. שניהם נציגי המאה העשרים, המאה הברברית ביותר בהיסטוריה האנושית. לאמור, שיאה של "התרבות", אליה מסוגל להגיע האדם. אבל עיקר העיקרים: שניהם חיים, ואילו הנציג המשורר, בעל האוריינטציה הדתית, חי לפני קרוב לשלושת אלפים שנה, והיה יהודי. וכי קשה היה לליבוביץ להציע נציגים יהודים לפאשיזם ולהומניזם? או לחילופין, קשה היה לו להציע נציג גוי לערכים הדתיים? אלא שההקפדה על בחירת הנציגים והתקופות חושפת את הכוונה הנסתרת שמאחורי הדברים: לא רק שהגויים לא השתוו מעולם אל היהודים בערכיהם, אלא שלאחר שלושת אלפים שנה הם נסוגו נסיגה אדירה בתחום הערכי אל הברבריות הלאומנית המטמטמת ההומניסטית.

ברצות ליבוביץ לתאר את הפער שבין יראת ה' לשמה ובין יראת ה' שלא לשמה, מזכיר ליבוביץ את אברהם אבינו, שלא חשך את בנו יחידו מאלוהים (בר' כ"ב 12), ומשווה אותו למלך גרר, "הגוי המגושם השקוע בזימה, שאברהם אבינו מדבר בלשונו" ("יהדות, עם יהודי ומדינת ישראל" 321, ובמקומות אחרים). אברהם ירא יראת אלוהים לשמה, ואילו ציפייתו של מלך גרר, כי האל יהיה "ז'נדרם של העולם", היא עבודת אלוהים שלא לשמה. אך מה לעשות? "הגוי המגושם" אינו מסוגל לקלוט אמונה נעלה יותר, ואברהם נאלץ לדבר בשפתו ולרדת לרמתו.

ברם, מתמקד ליבוביץ רק במה שנוח לו. דבריו של אברהם "כי אמרתי רק אין יראת אלוהים במקום הזה, והרגוני על דבר אשתי" (שם כ' 11), מבטאים את אמונתו של אברהם עצמו. הוא אמנם מאמין, כי לאל יש פונקציה כלפי העולם, כפי שמסבירי המדרשים בינו ובין אלוהים בפרשת סדום.

ההתנהגות של אברהם בפרשת גרר בוודאי שאיננה עדיפה על זו של [illegible]: הוא מוותר על אשתו מראש, כפי שעשה במצרים, וכפי שעשה גם יצחק בנו בארץ גרר. בשלושת המקרים "הגויים המגושמים" מוצגים מוצבים שאלוהיהם העלו על דעתם להכשילם בלקיחת אשת איש, ובשלושת המקרים יוצאים "המאמינים לשמה" נשכרים מהוויתור המיני על נשיהם (שם י"ב 14 – י"ג 2; כ' 1 – 16, כ"ח 1 – 11). מי שקורא לעומק, מתרשם דווקא שאברהם ויצחק הם בעלי מוסר פרימיטיבי, שנקלעו למקום תרבות. והרי באמת קשה לסווג את אברהם כ"צדיק" בתחום הזימה, בה מואשם "הגוי המגושם", הוא אשר לוקח לעצמו נשים ופילגשים, ואחר כך משלח אותן ואת בנן מעל פניו. מבלי להיכנס כאן לעצם הטוענה שבסיפור העקידה, הרי

(המשך בעמוד הבא)

"סליחות"

ניסן דגני

רק אינו שבקרב הכרישים הללו להשמע קולות השוללים את מדיניות ממשלתם. בקרב ראשי הסוכנות היהודית מהלה במבוכה, חשש שיתחיל ריקוד שדים תרשי", כלשונו של בן־גוריון. הציבור היהודי שלא היתה בו שום מבוכה, שלא היה לו ספק קל שבקלים מה לעשות וכיצד – ויהיה המקום אשר יהיה – היה ציבור המעפילים והלוחמים. נשוב אליהם, ובשמחה.

עוברים את מפרץ ביסקיה. הסערה חלפה. מתקרבים לגרמניה, נכנסים לנהר האלבה המוליך להמבורג. זה היה יום שישי, תמיד יום שישי. הגירוש מחיפה היה ביום שישי, הגירוש מהדבק היה ביום שישי, הכניסה לאלבה, בואך המבורג, אף היא ביום שישי. ערפל כבד מאוד. האניות אבודות לעצמן.

מוצאי שבת – ערב "סליחות". במכלאה של "אושן ויגור" היה ריבוי ניבור של יהודים דתיים. בשפת תנות נוטלים אחרים גיזה, שהתקינו משיירים של מרגרינה, פותחים "סידור" ומתחילים לומר "סליחות". לאט־לאט מצטרפים אליהם גם מי שאינם דתיים. האוניה צפה על נהר האלבה, ערפל כבד רובץ עליה. אנחות התשושות מהתגנבות משמיעות מדי פעם צפירות צרודות, ומבטן האוניה עולה שוועת יהודים המבקשים סליחות.

את התיאור של "ליל הסליחות" שמעתי מפי מאיר שמריך. האזנתי והאמנתי וכולי תמיהה. בלכתי הביתה לא משה ממני התמונה הסוריאליסטית הזאת. ראיתי בעיני רוחי את הכול, את כולם: הגברים, הנשים, הילדים, הקשישים. כולם נולדו לעולם שהיה בשבילם גיהנום, בשכמותו לא התנסה איש. מי כמותם זכאי לזעקה שאין מרה ממנה. כי אז יש להשמיע את מיליו של איוב, הזרות כתעה:

"יאבד יום אולד בו/ והלילה אמר: הורה גבר/ היום ההוא יהי חושך/ אל ידרשהו אלוה ממעל/ ואל תופע עליו נהרה/ – – – למה לא מרחם אמות/ מבטן יצאתי ואגוע/ מדוע קדמוני ברכים/ ומה שדים כי אינק/ כי עתה שכבתי ואשקוט/ ישנתי אז ינוח לי."

איוב, פרק ג

אך לא. במקום להתריס כלפי השמים, ביקשו סליחות.

נטלתי את סידור ה"סליחות" ועיינתי בו. נפעמתי מן הלשון הטעונה עוצמה סוגסטיבית, בה מתואר היהודי החוטא העומד לאורך כל הדורות, לאורך כל התפילות, מול הכל־יכול, ומתחנן לפני מי שהכול־נעשה־בדברו, מתחנן שיסלח חטאיו הנוראים. במה חטאו האנשים במכלאה אני שואל, תוהה אל עצמי.

נתבונן בקטע קצר ממה שקוראים יהודים ב"ליל הסליחות" הראשון:

תבוא לפניך תפילתנו ואל תתעלם מתחינתנו. תבוא לפניך תפילתנו אל היכל קודשך. תבוא לפניך אנקת אסיר בגודל זרועך הותר בני תמותה, אלוהינו ברשעו במעשינו נבלמנו בעוונינו...

אבל, במה חטאו המעפילים? שבה אלי השאלה וחוזרת ומנקרת.

גירסת ינקות היא, שאלוהי ישראל פוקד עוון אבות על בנים. התינוקת שמתה שעתיים לאחר שנולדה – בוודאי שלא חטאה. גם הוריה המעפילים, שלא רצו לרדת בשום חוף, אלא רק בארץ־ישראל – בוודאי לא חטאו, שהרי עלייה לארץ־ישראל שקולה כנגד כל המצוות, אמרו חז"ל. אם כן, אולי ביקשו המעפילים סליחה לאבות אבותיהם. אולי ביקשו סליחות להמוני בית ישראל שלא פרצו בהמוניהם לארץ־ישראל, כאשר שעריה היו פתוחים לאחר "הצהרת בלפור"? ואולי ביקשו סליחות לאלה שגם לאחר הטבח הנורא נצמדו אל "סיר־הבשר, הבצלים והשומים", אשר במדינות העולם הנוכרי, והם מעדיפים אותו על חיים במדינה ריבונית משלהם? על חטא כזה, ספק אם אלוהי ישראל יסלח. אלוהי ההיסטוריה – בוודאי לא יסלח.

מכל מקום, בעוד המעפילים ב"אושן ויגור" אומרים "סליחות", ב"אמפייר ריוול" זוכרים מה שאמר י"ח ברנר: "אין משיח לישראל – לעבודה". על־פי סיסמה זו עוברים מיבה והכריז על משוט.

והמבורג בפתח.

(מתוך "אקסודוס משורות" בהוצאת משרד הביטחון)

אמנות טליה רפפורט

קיטוע, קיפאון וניכור

פמלה לוי – ציורים 1963 – 1994. במוזיאון תל־אביב לאמנות.

יש בתערוכה של פמלה לוי ריכוז עצום של מתחים וחרדות, מין האליגוריה, וזוהי תורה קשה, אך מסקרנת ומרתקת.

פמלה לוי בוחרת בטכניקה המסורתית של ציור שמן על בד, אך הציור שלה אישי ועכשווי מאוד. אלו הם ציורים פיגורטיביים, נאראטיביים ודרמטיים, המעלים בזיכרון זרמים וסיגנונות מתקופות שונות: ציור איטלקי מאנייריסטי מהמאה ה־16, סוריאליזם צרפתי ופוטוריאליזם אמריקאי. יחד עם זאת, הם פוסט־מודרניסטיים באופיים בשל המלאכותיות, הקיטוע, הקיפאון והניכור.

התערוכה כוללת ציורים החל משנת 1963, בה חל מיפנה בסיגנונה של פמלה לוי, ועד היום. היא משקפת את המתחים של תקופת מלחמת לבנון והאינתיפאדה, לעיתים באופן ישיר, בוטה ואכזרי מדי (למשל בציורי החיילים ההרוגים) ולעיתים באופן מורכב ומעניין יותר. יש שפמלה לוי משתמשת בנושאים תנ"כיים, מיתולוגיים וספרותיים, אך שותלת לתוכם הקשרים של כאן ועכשיו. את סיפור קין והבל, מעשה הרצח הראשון, היא מציירת על רקע מגרש פסולת עכשווי גדוש בגרוטאות מעוכות ומעוקמות של מכוניות ישנות. רקע כזה, היוצר תחושה של החיסות, לחץ והרס מופיע בעבודותיה של פעם והיא "משליכה" לתוכו דמויות הלקוחות מהקשרים שונים לגמרי: נשים עירומות, מתרחצים בבגדי־ים וכו'. לוי מציירת על־פי צילומים שהיא מצלמת ברחובות ירושלים ותל־אביב, בחופי הים ובבריכות־שחיה, אך היא מפרקת את קטעי המציאות ובונה מהם מציאות חדשה, בדיונית, מתודרת ומוקצנת. הסצינות המבויימות שלה זרות ומוזרות. הן יוצרות אשלייה של רצף קוהרנטי, אך בין המרכיבים השונים קיים נתק קשה לגישור.

במקרים אחרים החלל מאוכלס בדמויות רבות (למשל בציורי חוף הים), אך אין ביניהם קשר עין, מגע תמימות או תחושה של קיום אנושי טבעי. הקומפוזיציות קפואות, היחסים מנותקים וחלק מהדמויות אף קטועות. פמלה לוי מרבה לצייר נערות בגיל ההתבגרות – שלב רווי מתחים כלשעצמו – והן ניצבות בתנוחות המבטאות מבוכה וא־נוחות רבה ביחס לגופן. גם הבעות פניהם של האנשים המבלים בבריכה או בלונה־פארק אינן משקפות הנאה, אלא מתח ובדידות. המתח עוד מוגבר על־ידי הרקע, שבו הופכים מתקני הלונה־פארק לקארוסלה מסחררת של כתמים גמורים וקווי תנופה לכל הכיוונים.

בציורים מן השנה האחרונה המתח והנתק הפנימי בולטים עוד יותר. יש בהם מיזוג של איזכורים תרבותיים היסטוריים עם מציאות מקומית עכשווית, והצופה המתוסכל מתקשה בקריאת רצף של סיפור או משמעות. לדוגמה: במרכזה של עבודה בשם "קנטאור" (1994) ניצבת קבוצה הדוקה של שלוש נערות עירומות, המזכירות את שלוש הגרציות, אלא שלצד מוטיב זה, שתיפקד תמיד כסמל של יופי, שלמות והרמוניה, יושב גבר עירום, וראשו עטוף בשמיכה והוא מזכיר עציר פוליטי במהלך חקירה, עינוי או הוצאה להורג. מצידו השני של ה"גרציות" רובץ כלב שחור ואימתני ומעליו צמיד שחור גדול, המזכיר גלגל הצלה, אלא שבציוריה של פמלה לוי אין הצלה ואין מנוס מעימות חזיתי עם המתחים והחרדות. כל המרכיבים הנ"ל נדחסו לתוך חלל חדר קלסטרופובי, שאין בו פתח או חלון, וכל שטח הציור מולא בדגמים צבעוניים שונים של טאפטים, וילונות, סדינים ושמיכות, היוצרים אף הם עומס חזותי שאינו נותן לעין מנוח.

העין התוהה מתרוצצת בין הגירויים, האסוציאציות וההקשרים הרבים ומחפשת קשר ופשר הגיוני, אך הציורים נשארים אניגמטיים, ועם זאת מצליחים היטב להעביר את התחושה הפנימית הכבדה, שהאמנית רצתה ליצור. אי־אפשר לומר, שזו תערוכה מהנה, אך אין ספק, שהיא מפתיעה, חזקה וטעונה. היא נוגעת בבשר החי, ולא רק משום שיש בה גוויות וקורבנות, אלא גם משום שהיא עוסקת ביחסים: גם יחסים פוליטיים וגם יחסים בינאישיים, עם רגש חזק על יחסי גברים ונשים ועם אירוטיקה חריפה ולעתים אלימה.

דיוק, קונקרטיות ומשמעיות

עדינה סוד־חיים – שלים

עוריאל קאופמן, יהודי ומרחקי, שירים, הוצאת ירמילי, ירושלים, 78 עמ'.

בספר שיריו הרביעי של עוריאל קאופמן נמצא ביטוי נוסף, ממצה והוגן לגישה לירית שמשולבים בה בדרך־כלל שלושת המרכיבים הבאים: א) הדיוק; ב) הקונקרטיות; ג) המשמעיות.

א) הדיוק מושג במה שניתן לכנות כתצפיה פיזית של המלה. המוצג בהקשר זה, הוא הדימוי המדוייק ביותר וכל דימוי אחר רק מאליש אותו: "... עץ האלוהים יודעת/ שכל הדימויים בטלים/ כנגד הדיוק שיד הוא יד, גם הוא אף/ הטעם הולך על הלשון..." (עמ' 8). ב) הקונקרטיות מבקשת את הלך הרוח של השיר, הפונה אל הגבבה שמעבר למוצב על הכינרת/ שש אגמיות, אגמה אחת/ עורב נוהר/ (שלי חיכה לי על העץ)..." (עמ' 28). ג) המשמעיות היא, ברוב המקרים, מוסר ההשכל שמושג מהדיוק המכוון והצגת התמונה בשיר בדרך קונקרטית: "...היתה לו כאן/ עמדת מתיחה טובה/ הכנת שמלילה להתרומם, להקשיב.../ ידעתי –/ האם אגבה, אהיה לו כרולה?/ האם אקפוץ – ורק למאכל..." (עמ' 28).

השימוש ב"דימוי המדוייק" היא תוצאה של בחירה. המשורר מכיר בכוחו לברוא עולם דימויים, ככל שיחפוץ. זהו כוח מולד מאליו, או מתחיאר המאפשר לו ביטוי שמבחינתו אין בו הגוזמה "רק מלוח מי שנתן לי/ שמות ומלים/ אני יכול לומר/ ראיתי גם עורב לבן/ לא יפיתי/ וזה הסף: אגמים מסתובבים מלאי יום, מלאי לילה/ מלאו כבבר שמי/ כיד סובב בשקט הסמוי שבבשר/ האותת יקום קרובה/ קולטת בשימות קטנות של מי שמתחדש/". במסגרת זו של המסורת ה"דימוי המדוייק" נתפסים אצל הקורא, תיאורי הטבע בשיריו, כמרגים תיאורי האווירה המשפחתית בנופים, או כמצבים מציאותיים. בהקשר זה הצירוף "עורב לבן" אינו מתקבל אצל הקורא כמטאפורה, אלא כביטוי שמגדיר עוף מסוים שמצוי בטבע. האפקט השירי נוצר אצל הקורא בהיפוך המוכר לו כעובדות מוצקות לעובדות אחרות, שאמורות להיות מוצקות לא פחות. המסר שעובר מטכניקה זו היא, שהעולם יפה, מרתק, עשיר בכוח־שהוא, ושאין כל צורך ליפותו ולצבוע אותו במכחולים לא לו.

עוריאל קאופמן

בתיאור הקונקרטי מופיעות האינטנסיביות של ההתרחשויות הנפשיות. בהסדרת האירועים, המראות, התחושות ובכתיבתם נוצר הלך־רוח מתנגנן, מתערסל. מבט העיניים של המשורר הוא בגובה מבטו של אדם המביט סביבו כשמצחייה מחופה על עיניו, שיתגוננו מהשמש אך במידה הנכונה. הגהות היא שבכל כתיבה משתקפת הנפש: "בן־אדם, מה אתה כותב?/ אתה כותב את נפשך/ את נפשך בחשקך/ את החוץ שבדמך/ את לבך המתנגנן/ את הדיעה האפילה/ אתה כותב את נפשך/ את הדיוק לשמש /..." (עמ' 18).

בתיאורי הגוף והטבע מתוארת ממילא נפשו של האדם, שכן: "נפש־איש/ יסודה, גוף, תבל, שעה/ אור שרק/ פס איים/ מכה/ (עמ' 25), ולכן בפירוט ההתבוננות בתופעותיהם ממוצה סכלו ונשמר ביופי הניבם מולו. הציפייה מהקורא היא, אפוא, שהוא יעשה את ההשלכה מהגוף – מהחוץ אל מצבי הנפש. אל השיר "יום־אביב – שפלי יש, אביב, להתייחס לא רק כאל שיר שמתאר את החוף בהלך־רוח מסוים, אלא כאל שיר שמבטא את נפש האדם: "החוף מונח פה/ כסכין זרוקה/ פראיהים עלו בהמונם/ חפרו גבים/ למים נבלאים/ במותם נותר מהם רפרוף. לבנ/. לחנת של ים. בשפל. יש מבקראים/ שיניים אכולות, שחות. כאב. /" (עמ' 30). בכך מתמתן הכאב שבקטום ומוגבר היופי שבהתנסות.

משמעיות שירתו של קאופמן בספר זה, מבוטאת, כאמור, בדרך־כלל, במשפט מסכם שמביא עימו מוסר־השכל, או הבנת־על אחרת של הכתוב. זה מופיע בסוף כל אחד מבתי השיר, בסוף השיר, או בסוף סידרה של שירים שעוסקים באותו נושא. אף זה ביטוי חיצוני לשלוש המשמעויות העיקריות המועברות בהם: א) הדינמיקה של מראות הנפש והנוף. ב) אפשרות הבחירה של האדם מתוך דינמיקה זו את מה שמתאים לו לתיאור הלך־הרוח ההוי, בין אם זו פיסת נוף, דמות היסטורית, או דמויות יומיומיות שקרובות לו בחייו. ג) גורלו הקבוע של האדם מול החולף: "... אני מוסיף על שנות/ בתה המוזרקת כמתקי־שילוח לחלל/ איש בודד עומד/ גם כשתעלה גאות לא יחליף מקום/ אולי זו סף־הכול עקת המדירים בעיני" (עמ' 31).

בגלל מרכיבים אלה בשיריו של קאופמן, ניתן להבין אותם בשלוש רמות: כשירי טבע יפיפיים, כשירת משל נוסח אפולינר, כביטוי להלך־רוח קבוע של נפש האדם מול פגעי הזמן. נוף הארץ ויופיה בספריו הקודמים, כמרגם גישתו הלירית הזוכית בראיית המגמשי שבחיים, קיבלו בספר זה עומק. כל הצעים, הדבשי והתם שאיפיינו את שירתו מובע עתה בכובד מסוים, שלא נעלם מספריו הקודמים, אלא השתנה עם הזמן. המוטיבים הקבועים בשירתו: הים, האור, החוף, מעוף ציפור, התהפכו ושבו אלינו אחרי רוחות וסערות מוכרים, נגיעים ומובנים יותר. הים השחיר מעט, האור האפיר, החוף נותץ ומעוף הציפור כבר טבוע בעוד וככל שלא נגמריא עוד – נגמריא בתוכנו. הכול התהפך, אך נשאר כפי שהיה – מרתק.

כתף ערב, ובצק אופה המילים

אבי אליאס

ישראל הר, קצה החשבה ולחם שירים, הוצאת "יחדיו אהבים" (קבב עמ').

מרחשת ואופה צבע ליל במאפיית לחם המילים. שולחן מקומח ללישה באצבעות מהוספסות, ולקליפה ירנית לצמת חלת השבת. בצק ערב ושמרים תוססים במערבל חשמלי מתמזגים בחוגה בפתורית לגלם עיסה דביקה ברפנות שפת שיר: "מה ביצע כי נרדף בצע, בבע, לחם חוקנו, פת במלת, תנה לנו היום, מים במשורה".

קשה חשכה. נוטה חוליה גבית בשלד האופה למפרס ריסקס צוואר אותות שנים בחריקת עצם וסחוס מתגמגש לתנועת כיפוף ויישור הגוף לפנים. בהכרה, בצלילות, דרגות הקושי באופן מעשה מן ידיו ומינק נבון יום יומי ללחם אפוי בניחוח רעת "רעת עין נפקות, עריה, אל הבגד הלבן למשמרת, כמו כתם בשמש, ועד מתנורר בזכרון, תוגת עין הנפקחת, ואין לה מבט".

ענת חוץ אפרורית בשמי האישה. באישה הבל חם תנורי לחם גרגרי קימל תעיצת קיסמי עץ בבצק הזד טרם ישחים מנקר הנחתום ישראל סימני ויהי לטביעת אצבעו, כי נבמבר ירח המוליך כאריג בבגד למשמרת עולם, זיכרון חולף בבהירות עין. הוגה בחום תנור הר הרהורי עבר "במרחשת, ילד ארום שיער ועיניים, לבוש בגדים לבנים חרשים, מיום כיפורים, סגולה בתפארה, תמוך בגדים לבנים חרשים, צואים, בגוף צמגה, נחבא, יושב, על סף בור הבית, כזאב נרדם".

באשמורת לילה נפש שינה פוגשת מלאכי אבן בזהוב ענבים חיי רוח מופקים לערבון בקפסאות שימורי כרובי אלוהים, הראש מניח עצמו על כריות, אדם מייחל לעצמו חלומות נסולי שחור מוות. ורודים עצבי שמים עד פקיחת עין לקריאת שמע, בשעה זו כשיא מרצו אין הנחתום מתענג בחציה הדיק או המלא של הלבנה, כולו נתון מקסם שערה הג'ינג'י דרך שבילי וקנו המקומח עד לקשירת הקשר בסינורו הלבן, מוביל במגשי נירוסטה תוחלת החיים בטעם הפומפרניקל טחון משיבולת סובין מלאה, ברגעית מרמיין צרכן לחם מעודן פורס בסכין משוננת פת מרוחה בדבש דבורים טבעי.

בקפלי השלמה העצמית מהרהר לעצבו, כי יום היוגו לילה ולילה הוא לחם חוקו היומי "ולחם שחור חללה, או יטלא האביב, ושוד זיו גח מאודי, חי ומה כי בנשי".

בליל הכיסי, שפת נעילה, שפת גניזה בשמלת השישי. טעם געגוע להתקדש יום, נחת, שכים לבן, יין לקידוש, גפן ענבי מוסקט שוזרים בעיצוב פרחוני על צלחת פורצלן תוצרת רוזנטל, מעוטרת בפרי הענה, מנת דג וריחות שבתית מתובלת בשומשום הנבזק ברגע זה בלחמנייה המתיקות קודם שחר יפציע, תופיו ותעופת באש העיניים ובחלל המעגל החשמלי, כשכור היתוך בצק הר הרי מתפסס בזרמי חום ובפיק הבריכיים של רעידה מוקדמת, עוד מעט ויסתיים מסע השיבולים. מקלחת, סיגריית אירופה המתצמצת עד פילטר, קפה שחור מר, והשקיות שמסביב לעיניים כסכבות של חלון שלא נפתח "ועכשיו, תפוח מתוק ארום עיניים, אמבטיה חמה, קפה שחור, ולישון... אשמורת שני המאורות בחלון – – –".

ישראל הר, ציור מאת מותן הר

גשם נובמברי מורוף בארובות שמים, מר תש רוח, תר לחלקת אלוהיו מרובי רחוב ולחרי פת ומים נוקשים בעקב נעליו, ונגורי לחם אתמולי כבים. שקי יוטה מחודדי מוקי קמח מנוחים כבני ערובה ליציאת שבת.

"במעגלותייך
לחם סיון מר
כלחם מרחשון שחור
אפר בלחם בלול
חיי לאה רואים
אחלים משמורת עיניה
הצלם

בחיי שרה נמוג
מחשך
במר חשון בירושלים בכר".

אין הר כישראל נחתום המעיד על סירת שיפון הלחם.

לשרות הקורא: מאחר שהספר אינו בחנויות, ומאחר ששרה מקפה "תמר" ברחוב שינקין בת"א אשה נדיבה העוסקת בצרכי ציבור באמונה, בקשה, שתקנה לכם ספר ותתנו.

אהבה עתיקה

ראובן דותן

אלי סם, עתירת תמנת, הוצאת זמורה ביתן, 1994.

מבחר שירי האהבה המכונסים בספר שירתו של אלי סם מהווים תמצית רב־גונית להלכי נפש אירוטיים מיוסרים. הלשון הזהה העב־רית בעיקרה מתומצתת ומרוכזת וכן מרכות כתובה שבשירי קולמוס עירים ויפים המתארים את המתרחש בנפשו של אוהב עתיק יומין חד־משמעי ולא מתפשר.

"ככה יעשה לאיש/ אשר המלכה/ חפצה/ ביקרו/ ואני איבני, אפילו בקצה החבל/ אליו קשור/ הגוס שעליו מובילים את / האיש/ ואני אפילו איגני:/ היא שמ/ במשתה/ אסתר המלכה".

והבן כבר משיר זה ניכר האופי הסאדומזוכיסטי של השירים. הדימוי להמן הרשע בשיר הנ"ל ואסתר המלכה כ"יקי הבתי מעידים על תשוקות נסתרות של המשורר להערצת הכוח הגלום באשה המלכה/המלכה. הוא – עבדה הנאמן – המן אינו אלא ליצן המובל בעל כרחו במרכזה של עיר והמון מלגלג על אהבתו הגאה המיוסרת. והו מעין "אמן תענית" בעיר אנפיו אשר רק רגש אחר מציף אותו והוא רגש הרחמים העצמיים על אודות אלי אהבה שאינה עונה מן העולם ולבבו שינתה את צורתו והפכה את פניה למען שנאה והלקאה עצמיים.

יש בספר מספר שירים דרמאטיים־היתוליים כגון – "הכבש הגדול" ועוד, המדברים על רחשי ליבם של הלוחמים הגדולים אשר בחוסם עולים והחוסם יורדים. אך בעיקר מטפל המשורר אלי סם ומנסה לרדוב את רגשותיהם האנושיים של גיבורי נפשו. כילד המבקש על נפשו הוא מתחנן בפניהם לשארית של חסד, ולא הוא חסד האהבה האנושית האירוטית לאשה הגואלת אותם גם מייסוריהם.

דוגמה לשיר המדבר רוחקא על אהבתה של אשה לגבר הוא השיר: "כל הזמן שבעולם": "אני/ אוהבה לך/ אמרה הדבורה/ לפרח/ ופרחה./ אני מוכה לך/ צעקה נצוף כבר לא נסוף/ אבל הזמן לא עשה את שלו/ אחר כך/ היא הלכה לעמוד בפתחי/ כל הפרחים שבגן/ נבול".

ובכן, אפשר לראות, כי אצל אלי סם מבוטאים הרבה הרבה רגשות תיסכול ונאוות תיסכול מן האהבה הקשורה במישרין ביצר המיני. הדבורה כמובן מסמלת את האשה המחזרת אחר איש לבבה שהוא הפרח בעל הצוף, בעל הזרע המפריה וגואל מאהבה שאינה תלויה בדבר לאהבת התוצר שהוא הילד או הדבש, פרי אותה אהבה. או כמובן קיימת כבר אותה סובלימאציה דכאנית ומרוסת עצבים של רגירה על ולדות והולדתם, וההמשך ידוע. יצר המשכיות הוא כנראה בעוכרינו המאמצים מושקעים לא אחת בהולדת ולדות במקום בקיום האהבה לשם עצמה בלבד. וכפי שאומר הפתגם הידוע: "די לאוהבים בעצמם", היינו אם קיים כבר זוג אוהב, מדוע שיחליף לפתע מהלך ויסטו איתו הגלים אל מחוזות נכר אשר רק הטבע הדמיוני המבקש משך, רוצה הם. מדוע?

זאת היא בעצם השאלה הרציפה העוברת כחוט השני במרבית שירי הספר של אלי סם.

גם אני אומר לכם האוהבים בסתר או בסתר ליבכם, אל תיתנו לחייתיות הבהמית של המשכיות להשתלט עליכם. קחו את מנת האהבה הגדולה אשר ניתנה לכם בשפע מיד הבורא יתברך ועשו בה כטוב בעיניכם, למין אהבה זכה וישרה ועד לאהבה סאדומזוכיסטית המתוארים יפה בספרו של אלי סם. כמנוה לפורק האוהבים אומר לך אלי סם. איש ירא אהבה אתה ועצם עזובת הכתיבה על נושא נדוש זה מעידה על כך. עלה והצלח.

הגוי ביצירת עגנון

(הסיום מהעמוד הקודם)

שבאמת אין כאן ולא בשום מקום אחר במקרא אמונה לשמה. גם אברהם וגם איוב, שהם סמל למאמינים לשמה בעיני ליבוביץ, זכו לשכר על הניסיונות הקשים שעברו. מעולם לא צייסט ליבוביץ את הפסוקים, המתארים את השכר הרב שזכו בו השניים (בר' כ"ב 16 – 18; איוב מ"ב 12 – 17), כי הם אינם מסתדרים בשום אופן עם תשתית התיאוריה שלו.

אמונתו של ישראל בכל רבדיה ההיסטוריים מכירה בבשורתה של האמונה שלא לשמה, והיא כשרה אף בעיניו של ליבוביץ עצמו. מדוע, אם כן, מלך גדר הוא בעיניו "גוי מגושם", רק משום שציפה, כי האל ישליש את יראתו בעולם?

אלא שההסתייגות מן הגויים וההתנכרות לעולמם טבועה עמוק בליבו של כל מי שאמון על תורה ומצוות, ולליבוביץ, למרות הצהרותיו האנטי־גזעניות – אינו יוצא מכלל זה. וגם כאן, ניתן לומר, שתלמידיו הגדולים התעלמו מתימה הזאת בתורתו.

תהום רובצת בין אמונתו של עגנון ובין זו של ליבוביץ, אך שניהם ספגו מאותם מקורות השוטמים את עולם הגויים והבוז לו, ושניהם נותנים לכך ביטוי בכתביהם. יקרא הקורא וישפוט.

ידמיצר

חידה קשה וממצבנת / דן המיצר

משימה מס' 173

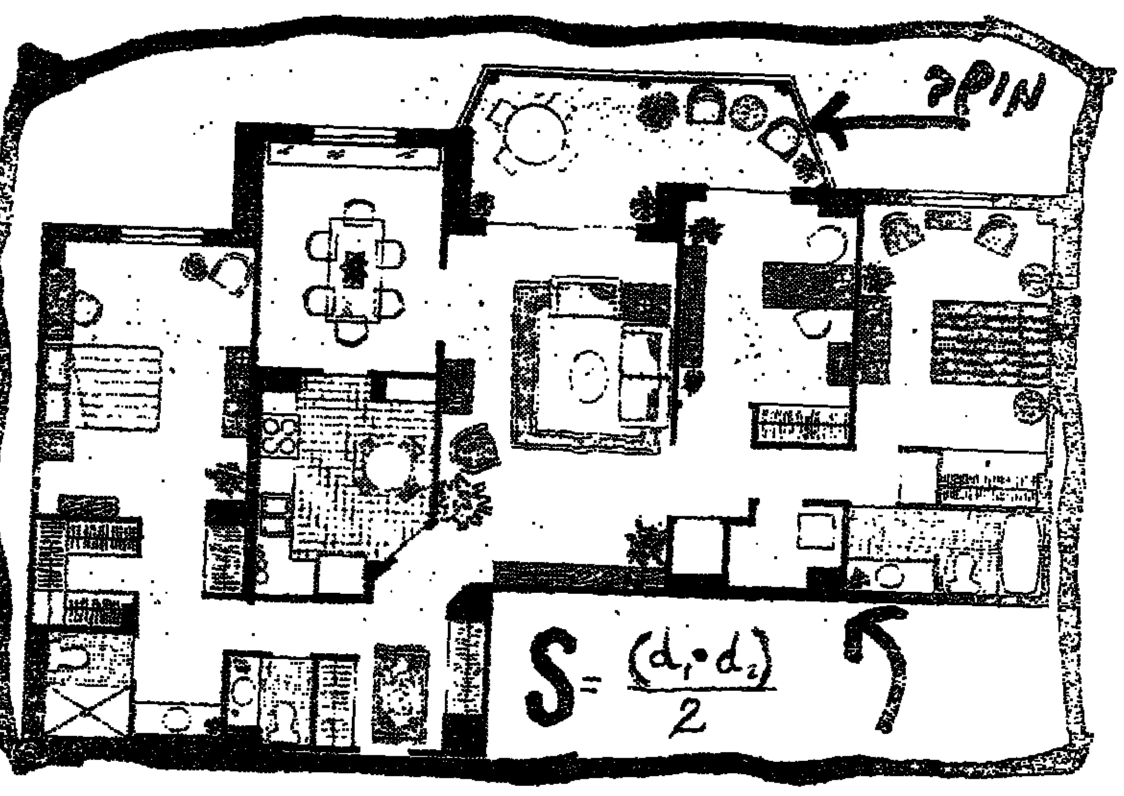

איפה הבית?

הוראות לפיצוח: לפניכם חידה מצויירת, שפתרונה עשוי לזכות אתכם בפרס מיוחד: עותק חתום של ספר הקריקטורות של מושיק לין "מתים לעשות שלום", בהוצאת זמורה ביתן מודן. הזוכה ייבחר בבין הפותרים שתשובתם הנכונה תגיע אלינו תוך עשרה ימים מיום פרסום החידה.

פתרון משימה 171: תיאטרון בית לסין, שסמלו מופיע בחידה. זכה בפרס חיים טוינה מראשון לציון. הספר יישלח לכתובתו.

המען למשלוח תשובות: מזכירות מערכת "דבר", רח' שינקין 45, תל־אביב. מיקוד: 65233.
נא לציין על המעטפה את מספר המשימה.

יש עם מי לצחוק

המרכיב הבסיסי במתכון ההצלחה של "מה היה לנו שם" הוא החברות האמיתית בין רבקה מיכאלי ואהוד מנור. הפרגון ההדדי בא לידי ביטוי, בין היתר, בצער הכן של רבקה על כך שאין היא יכולה לשדר בתוכנית הזאת שירים שכתב אהוד מנור ובביטחון של אהוד, שיש לו "על מי ליפול" בתוכנית, על רבקה

מנור. נגמל מהצמחוניות. צילום: רחל הירש

מיכאלי. המציאה אותו – וקפה לה אותו

עליזה ולך

מחשבה ראשונה נראתה לי ההחלטה לצוות את רבקה מיכאלי ואהוד מנור לתוכנית רדיו משותפת כבזבוז משאבים. במחשבה שניה, אחרי האזנה רצופה ל"מה היה לנו שם", הרעיון לזווגם לשעת שידור אחת מוצלח במיוחד.

תופעת הזוגות ברשת ב' החלה בהצמדת מראיינים אורחים, שאינם אנשי רדיו בדרך־כלל, למגישי יומן הבוקר, ככל הנראה בעקבות הצלחת הדיאלוגים הספונטניים, שכבר נהפכה לפולקלור רדיופוני, בין שלי יחימוביץ' ודני המיצר ב"הכול דיבורים". המגמה הזאת היתה צריכה להוביל לשידוכו של הצמד האולטימטיבי – מר ומרת רדיו.

האופנה הרווחת באמצעי התקשורת האלקטרוניים, במיוחד במטבצת הבידור והמוסיקה, היא לזלזל במקצוענים ובבעלי הוותק. את חוסר המיומנות הפכו לאידיאולוגיה, בסיסמה של רעננות ופריקת עול, וכך אנחנו, הצופים והמאזינים, השופים למיפגעים של בורות, עלגות וטעם רע. החן וההומור, בכלל זה האירוניה העצמית, של רבקה מיכאלי עדיין אינם מובסים. הבקיאות, הנועם וחוסר ההתנשאות של אהוד מנור אינם בני תחרות. והשילוב בין שניהם הוא צירוף נדיר בעל מקדם הנאה גבוה.

כמו בסיפורי הצלחה אחרים, נדרשה גם לפרודוקציה הזאת התערבות יד המקרה, וזו הזדמנה כאשר בהנהלת קול ישראל כבר הפצירו ברבקה מיכאלי ובאהוד מנור, שהגישו שבע שנים לסירוגין את "עשר עד עשר", לחשוב על תוכנית חדשה. לפני כמה חודשים, בשבוע שרבקה מיכאלי הגישה את התוכנית "עשר עד עשר", התארח בישראל האל דייוויד, התמלילן של המלחין ברט בכרך. רבקה הזמינה את אהוד לראיין יחד איתה את דייוויד ומה שתוכנן להיות אייטם בן עשר דקות התפרס על כל התוכנית. אמנון נדב, מנהל הרדיו, שמע את השידור כשנהג במכוניתו וזימן את השניים אליו לאחר התוכנית. בשיחה הזאת נולדה הצעה, שיגישו יחד תוכנית סאטירית מבודחת.

רבקה מיכאלי וסאטירה אינם חיבור מופרך, אבל אהוד מנור וסאטירה הם כמעט תרתי דסתרי. "אני נבהלתי מההצעה", מתוודה אהוד, "כי לי יש תשובה טובה ארבעה ימים אחרי כן ורבקה נורא זריזה ומיידית, אבל התוכנית הזאת מציבה לי, לראשונה אחרי כל־כך הרבה שנים, אתגר חדש". מי שמקשיב לתוכנית, המשודרת בימי ב', ג' וד' בין תשע לעשר בבוקר, בוודאי איבחן התגברות מפתיעה לטובה על הפחד אצל אהוד. הוא, שכל השנים לא נתפס אומר מלה רעה על זולתו, מפליא את השהוותיו – מיומנות לשונית הטבעית למי ששפתו אומנותו – ונגמל מהצמחוניות.

המרכיב הבסיסי במתכון ההצלחה של "מה היה לנו שם" הוא החברות האמיתית בין רבקה מיכאלי ואהוד מנור. "אני המצאתי אותו", אומרת רבקה על אהוד בתחושת סיפוק, כאילו מדובר בהונכת שהבשירה שרד מדור אחר, אבל בעצם מדובר בשניים מאותו כפר תקשורתי, הרדיו של שנות ה־60. ברבות השנים חילקו לא אחת אותה משבצת שידור, כתורנות שבועית, ועד היום הם מגישים, לסירוגין, את התוכנית "אהבה עברית" בלילות יום א'. סידור העבודה הזה, אגב, הועתק בתקופה מסויימת גם לטלוויזיה, שוב בהמלצתה של רבקה מיכאלי.

אפרים קישון, שהתארח בתוכנית "מה היה לנו שם" לפני כמה שבועות, התמיא לשניים באומרו, שנעים לו להיות איתם, כי הם לא מתחרים ביניהם ולכן זה לא הלחיץ אותו. הפרגון ההדדי בין השניים בא לידי ביטוי, בין היתר, בצער הכן של רבקה על כך שאין היא יכולה לשדר בתוכנית הזאת שירים שכתב אהוד מנור ובביטחון של אהוד, שיש לו "על מי ליפול" בתוכנית, על רבקה.

תבלין נוסף, שתרומתו אינה מבוטלת, הוא האורח באולפן, מדי יום אורח אחר, המנהל את הגונג הסאטירי, או ההומוריסטי, שלו בזה של מארחיו. מלבד חומרי התוכנית – הנשענים על עינייני דיומא הבוערים כמו גם על זוטות וקורויזים מהעיתונים – בקורת המבט של האורח, המפגה גם את הגבותיהם של שני המגישים, גודרת את התוכנית לסימטאות בלתי סלולות מראש ומוסיפה לה רעננות.

את הגונן הסאטירי הבמעט קבוע מספק לתוכנית טוביה צפיר, בחקייתיו, בעזרתו האדיבה של סופר קניספל. קניספל, אחד האורחים הקבועים באולפן, כותב לכל תוכנית לפתוח "במבר" אחד – דיווח של "סוכן המוסד", שהוא מותח אותו עד קצה גבול האבסורד והוא עצמו מגלם אותו – וכן מערכון קצר, שבו מגלם טוביה צפיר דמות ציבורית כלשהי, שרבקה ואהוד מראיינים באולפן. את הקטעים האלה, "צריך", כותב קניספל בשעת בוקר מוקדמת מאוד, אחרי שעבר על כל העיתונים, והוא מפקסס אותם לטוביה ולרבקה ואהוד.

מי שמבקש לתפוס קצת אוויר אחרי שהרדיו מבצבע אותו מהבוקר ביום של חדשות מבכיזות, "מה היה לנו שם" היא התוכנית בשבילו. תוכנית לא מבופחרת, נטולת מבנה קשיח שהתבדרויות התבריקות מצחיקות גם את המגישים עצמם. ■

הכל פלגיאט

בעונה הקרובה יעלה כל אחד משני הערוצים רק סיטקום מקורי אחד, "הכל נשבר במשפחה", עם ציפי שביט בערוץ הראשון, ו"איצ'ה", הוא ארצ'י בנקר שעלה לישראל ועיברת את שמו, עם ספי ריבלין בערוץ השני. אפילו בבחירת השם לא הצליחו היוצרים המקומיים לגלות קצת מקוריות

אביבה ולצמן

בטלוויזיה הישראלית לא היו אנשי בשורות השבוע. לוח השידורים החדש שהוצג בפני מליאת רשות השידור מלמד שהערוץ הראשון לא רק שלא המציא את הגלגל, גרוע מזה, הוא העתיק אותו. כן הערוץ השני, כמובן. ושניהם גם יחד יציעו בשנת השידורים הקרובה, בדיוק כמו בשנה הקודמת, הרבה תוכניות מלל, מה שנקרא אצלנו תוכניות בידור או אירוח, ובאמריקה "טוק שואוס", בכל הרמות ולכל סוגי הצופים.

מי שציפה לראות בשנה הבאה אופרת סבון ישראלית, שבה כמו בפרוזמו לסידרה האמריקאית "מתחת לפני השטח רוחשים היצרים", למשל, על שלוש משפחות ישראליות עתירות ממון, המחזיקות בידיהן את שלושת העיתונים היחידים במדינת ישראל ונלחמות ביניהן (סיפור דמיוני לחלוטין), או טלנובלה שלנו שתיתן לנו "מישהי חדשה לאהוב", איזו יחיאלה משכונת התקווה שהתאהבה באיש העשיר (ועדיף גם המושחת) מסביון, שעזב למענה את האשה והילד, אבל נשאר להתגורר, לפעמים עם המאהבת, בווילה המפוארת כדי לא לאבד את הממון (גם הוא סיפור דמיוני לחלוטין) – יצטרך להתאזר בסבלנות, להנות מהסדרות הקנויות או להמשיך ולקרוא על כך בעיתונים.

בעונה הקרובה יעלה כל אחד משני הערוצים רק סיטקום מקורי אחד, "הכל נשבר במשפחה", עם ציפי שביט בערוץ הראשון, ו"איצ'ה" עם ספי ריבלין בערוץ השני, ושניהם, איך לא, יהיו חיקוי ישראלי לסידרה האמריקאית הפופולרית "הכל נשאר במשפחה". אפילו בבחירת השם לא הצליחו היוצרים המקומיים לגלות קצת מקוריות: איצ'ה הוא ארצ'י בנקר שעלה לארץ ועיברת את שמו, ועל שם הסידרה של הערוץ הראשון כבר אמר פעם מישהו "כל מה שאתה תחקה, אני אחקה טוב יותר", ובאנגלית זה נשמע אפילו טוב יותר.

בימים אלה מחפשים בטלוויזיה הישראלית שם למגזין למשפחה, בהגשה משולבת של שלוש מנחות צעירות: שרי צוריאל, סיגל גינצבורג וענת בירן, והשף ז'אן פול פודרסקא, סיציג מדי שבוע מתכון חדש, שישודר בימי ראשון בשעה 19:30. "ראשון הי", נראה לי, יכול להיות שם מוצלח, ולא אתפלא אם עבר גם בראשם של המפיקים, שככל הנראה ידחו כל קשר בין התוכנית "המקורית" שלהם לבין "שישי חי", עתירת הרייטינג של הערוץ השני, שגם אותה מגישות שלוש מנחות וגם בה יש טבח, שהוא על־פי רוב סלבריטי שבא לבשל. כדי ללמוד עד כמה יהיה דומה החיקוי למקור, נצטרך להמתין עד השבוע הראשון של אוקטובר. ואם בימי שלישי יש בערוץ 2 שעשועון, "גלגל המזל" עם ארז טל, ישודרו בימי שלישי גם בערוץ הראשון שעשועון: "תשע בריבוע", שיפיק איציק קול לטלוויזיה הישראלית.

מנכ"ל רשות השידור מוטי קירשנבאום מתאר את לוח השידורים של הטלוויזיה שעליה הוא אחראי כ"תפריט סידורי, שמצד אחד לא מתכחש לגמרי לנושא הרייטינג, כי ככל עם ישראל משלם את אגרה, אבל יחד עם זה, אנחנו לא שבויים של רייטינג וצריכים להביא שידורים גם לקבוצות אוכלוסיה קטנות יותר. תוכניות שפונות לאוכלוסיות רחבות יותר גולשות לוולגריות ולצהובונות, שלרשות שידור ציבורית אסור לגלוש אליה", אומר קירשנבאום. מה שכמובן לא הפריע לו ללחום ולקבל חזרה את דן מרגלית, האיש שהמציא את הוולגריות והצהובונות. מרגלית יגיש בערוץ הראשון את "פופוליטיקה", שתשודר בימי שני לאחר החדשות, ואם לא ימצאו ב"טלעד" תחליף לרפי רשף ולתוכנית האקטואליה שלו, שתשודר במקביל בערוץ 2, יתמודד מרגלית על הרייטינג עם "דובי" של דובי פורת־שוכל, שהעלתה את הוולגריות והצהובונות לשיאים חדשים.

גם אם מנהלי רשות השידור מסתירים את תוצאות הסקר שלהם לגבי הערוץ השני ומעדיפים לפרסם רק את דירוג תוכניות הערוץ הראשון, הודה מנהל הטלוויזיה יאיר שטרן ומנהל התוכניות אליעזר יערי בפני המליאה, כי תוכניות הערוץ הראשון סבלו ונפגעו מהרייטינג הגבוה של תוכניות הערוץ השני. "מבט שני" של מיכאל קרפין, התוכנית הטובה ביותר של הערוץ הראשון בעונה הקודמת, "סבלה" מרייטינג נמוך יחסית, בשל שידורה מול דן שילון הפופולרי מאוד. בעונה הקרובה שובץ קרפין ביום שלישי, שיבוץ שכנראה נקבע עוד קודם שידעו בירושלים שאלכס גלעדי החליט להעביר לימי שלישי את גבי גזית, שהצליח עד היום להשאיר מאחוריו אפילו את "יומן", התוכנית הפופולרית ביותר של הערוץ הראשון, אחרי "מבט". מול שילון ביום ראשון שולחים בערוץ הראשון את מני פאר עם "אולפן לילה", תוכנית שהשיגה בעונה הקודמת אחוזי צפיה גבוהים יחסית. אגב, ייתכן שהצלחת "אולפן לילה" הולידה את "דובי", הדומה כל־כך, במבנה יש להדגיש ולא בתוכן, לתוכנית בערוץ הראשון: תוכנית שעוסקת בנושא אחד, עם מנחה שמסתובב בין הקהל, שמשתתף בדיון. פאר אמנם לא המציא את הפורמט, אבל מפיקי "דובי" מעדיפים להצביע עליה כעל אופרה ויגפרי או פיל דונהיו האמריקאים, כמקור לתוכנית. לתקות את אמריקה תמיד נשמע טוב יותר.

ללוח השידורים בשעות הפריים־טיים יוחזר באוקטובר גם נסים משעל עם "שיחות ועידה" או תוכנית אחרת, דומיית "מוקד", תוכנית אירוח של יאיר לפיד, ו"יומן תרבות" עם יעל דן. תוכנית בידור חדשה, אם תהיה, תשובץ בימי שישי, המשבצת הבעייתית של הערוץ הראשון.

זה שהוזז סופו הוא אלוף הרייטינג, ידעו בערוץ הראשון עוד לפני שקם ערוץ שני מסחרי, כשתוכנית "סופשבוע" בהנחייתו גיבתה, בראשונה מאז הקמת הטלוויזיה, את אחוזי הצפיה של "מבט". אלכס גלעדי הבין את זה ושילם לטופו סבמוני עתק, שבדייעבד השתלמו. טופו מוביל את טבלת הרייטינג הישראלי וברשות השידור יודעים שכמעט בלתי אפשרי לשכור אותו. אילו היו בטוחים שתנה למלאו תעשה לטופו מה שטופו עשה לשידורי ליל שבת של הכללית, אולי היו משלמים לה את מיליון הדולר, שהשמועות מספרות שהיא דרשה. בינתיים מתנהלים מגעים עם "המשפחה הקאמרית", במאמירה הטובה ביותר שנעשתה פה מאז "ניקוי ראש". "המשפחה הקאמרית" הופקה על־ידי "מטר הפקות" ל"טלעד", וזכתה לשבחים רבים ולצפיה גבוהה יחסית ומפיקיה דורשים היום סכומי עתק, שאפילו ערוץ מסחרי לא מוכן לשלם על תוכנית בת 24 דקות. הערוץ הראשון יתן את תשובתו ב־16 בחודש זה, ואם לא יסכים לשלם את הסכום הנדרש, תחזור האופציה על מחיר זול יותר לידי "טלעד".

כך עוברת עכשיו תעשיית הטלוויזיה הארץ, השבוע אמר קירשנבאום לחברי המליאה, שהתלוננו על גירעון של 40 מיליון ש"ח בתקציב: "מה שאנחנו לא מבינים, העלות של עשיית טלוויזיה גדלה בשאת אמת. פעם אנשים היו מוכנים לעבוד בחינם, רק כדי להיות על המסך", גילה המנכ"ל הסכיר שהיום, אם רוצים להצליח, צריך לשלם לכוכבים.

גם לאחר שהסקרים הוכיחו כי מהדורת "מבט" ששודרה בתקופת המונדיאל בשעה תשע זכתה ליותר אחוזי צפיה מאשר "מבט" בשעה שמונה, לא מתכוונים בטלוויזיה הישראלית לחזור ולשדר את "מבט" שעה לאחר הערוץ השני. "מבט" תמשיך גם בעונה הזו להתמודד על הצופים עם חדשות הערוץ השני, שהולכת ומדביקה את הפער (3 אחוזים על־פי הסקר האחרון של "גאלופ" לטובת "מבט"). אבל ברשמה הוליכו להילחם עם הערוץ השני גם בחדשות הלילה, שישודרו מעתה, לא במקרה, בשעה 23:30, בדיוק בשעה שבה משדרים את חדשות הלילה בערוץ השני. חזיז גלבוע, מנהל חטיבת החדשות, מבטיח מהדורה במתכונת חדשה, לא מבוקים במהדורת "מבט" ששודרה במה שעות קודם לכן. לשם כך יוחד על הקריינות הבוד את עמנואל הלפרין ודני ויצטום להגיש, לסירוגין, את המהדורה החדשה. שוב הקריבו בטלוויזיה הישראלית את הנשים לטובת הרייטינג. ■

מופז, שביט, צוריאל, פאר. "פעם אנשים היו מוכנים לעבוד בחינם רק כדי להופיע על המסך"